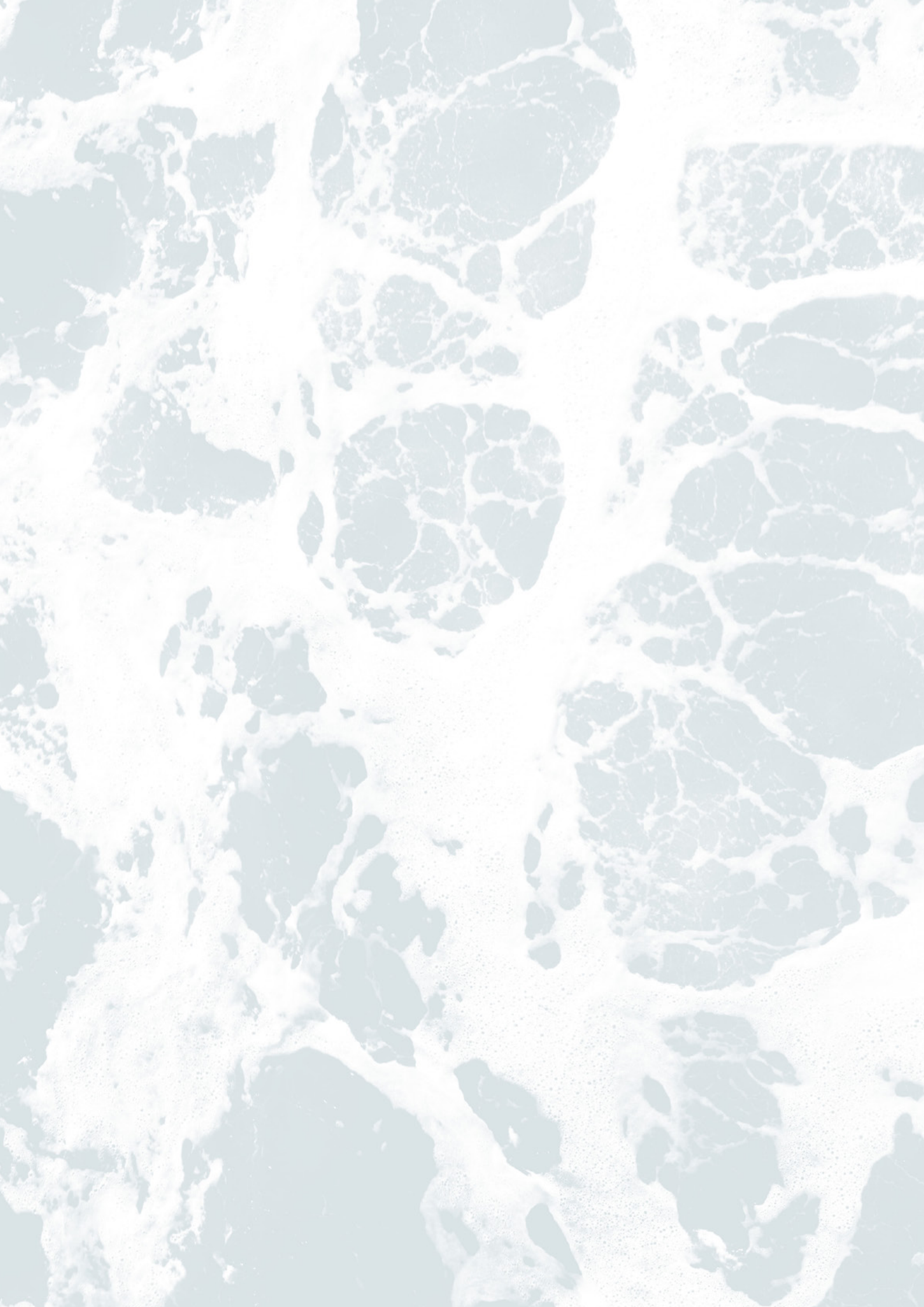

Årsredovisning
2019

Havs
och Vatten
myndigheten

Årsredovisning **2019**

Havs- och vattenmyndigheten
Box 11 930
404 39 Göteborg
Tel. 010-698 60 00
www.havochvatten.se
havochvatten@havochvatten.se
Omslagsfoto: Pontus Nilsson

Innehåll

Generaldirektören har ordet	11
Ett år med Havs- och vattenmyndigheten	12
Våra verksamhetsområden	21
Kunskapsuppbyggnad	22
Forskning och kunskapsspridning	23
Forskningsamverkan nationellt och internationellt	23
ICES	23
Regeringsuppdrag marin pedagogik	24
FNs 10-åriga satsning på havsforskning	25
Spridning av forskningsresultat och miljöinformation	25
Miljömålsuppföljning	26
Årlig uppföljning av miljömål	26
Fördjupad utvärdering	26
Miljöövervakning	26
Miljöövervakning	26
Övergripande arbete	26
Sjöar och vattendrag	28
Grundvatten	29
Kust- och utsjövatten	29
Svea	30
Fisk	31
Genomförande av Havs- och fiskeriprogrammet	31
Regeringsuppdrag Medelsanvändning miljöövervakning	31
Hållbarhetsmålen Agenda 2030	32
Hållbarhetsmålen inom Agenda 2030 och rapporteringen av indikatorer	32
Officiell statistik	32
Officiell statistik	32
Havs- och vattenförvaltning	33
Nationella planen för omprövning av vattenkraftverk för moderna miljövillkor	34
Samordning av arbetet med havs- och vattenmiljön	35
Havsmiljöförvaltning	35
Samordning inom och mellan de regionala havskonventionerna	
Ospar och Helcom	37
Samordning av vattenförvaltningsarbetet	40
Arbete med vattendirektivet inom EU	40
Resultat och effekter från det regionala tillväxtarbetet	41
Miljöprovning	42
Provning av vattenverksamhet	43
Provning av miljöfarlig verksamhet	44
Provning enligt annan lagstiftning	46
Reglering inom havs- och vattenförvaltning	47
Föreskrifter inom havs- och vattenförvaltning	47
Strategisk översyn av föreskrifter för vattenförvaltning	48
Utveckling av havsmiljöföreskriften	48
Tillsynsvägledning	48
Miljökvalitetsnormer för vatten och havsmiljön	48

Vattenskyddsområden	49
Enskilda avlopp	49
Vattenverksamhet	50
Dumpning av avfall	50
Fiske och vattenbruk	50
Skydd av grundvatten	50
Övrigt vägledningsarbete	50
Vägledande strategier för arbete med kulturmiljöfrågor	52
Åtgärdsarbete	53
Åtgärdsprogrammet för havsmiljön	53
Miljöeffekter av den gemensamma jordbrukspolitiken	54
Arbete mot internbelastning mot fosfor	54
Förstärkt lokalt åtgärdsarbete mot övergödning	54
Pilotområden mot övergödning	54
Skydd av limniska områden	54
Kalkning mot försurning	55
Skydd av marina områden	56
Sälförvaltning	57
Hotade arter	57
Främmande arter	57
Grön infrastruktur i akvatiska miljöer	58
Restaurering av akvatiska miljöer	58
Miljöfarliga vrak	61
Havsplanering	63
Fiskförvaltning	66
Den gemensamma fiskeripolitiken	67
Utkastplaner	67
Tekniska bevarandeåtgärder	67
Regionala processer	68
Brexit	68
Den externa dimensionen	68
Globala organisationer	69
Avtal för partnerskap inom fiske	69
EU-gemensam översyn av en ny kontrollförfordning	70
Nationell förvaltning	70
Ekosystembaserad fiskförvaltning	70
Fiskereglering	71
Föreskriftsarbete	71
Reglering inom fiskförvaltning	71
Översyn av fiskeregler	72
Ändrade fiskeregler på kuststräckan Västernorrland ner till norra Uppsala	72
Nya fredningsområden runt Öland för att stärka vandrande fisk	72
Ändrade regler för fritidsfiske i Bratten, Skagerrak	72
Förvaltning av siklöja i Bottenviken 2019	73
Regeringsuppdrag för frivilligt program för återköp av ålfiskerättigheter	73
Reglering av fiske och hantering av signalkräfta	73
Reglering av fiske efter ål	74
Regeringsuppdrag med anledning av gränsälv-överenskommelsen med Finland om fiskefrågor i Torne älv	74

Förvaltning av lax och öring	74
Geografiska referenser för fiskereglering	75
Fiskets geografier och svenska fiskeregler	75
Fritidsfiske och fisketillsyn	76
Strategisk plan för fritidsfisket och fisketurismen	76
Statistik för fritidsfisket	76
Riktade studier kring fritidsfiskets uttag och omfattning	76
Länsstyrelsernas arbete med fisketillsyn	76
Tillträdesfrågor	77
Datainsamling och fiskets ekonomi	78
Fiskelicens för yrkesmässigt fiske i havet	80
Fördelning av demersala fiskemöjligheter	80
Överlåtelse av demersala årliga fiskemöjligheter	80
Fisketillstånd	81
Pelagiska systemet och överlåtelse av pelagiska fiskerättigheter	83
Utveckling av fiskerinäringen	83
Samråd med intressenter för fiskförvaltningen	84
Fiskerikontroll	84
Kvotuppföljning	84
Riskbaserad fiskerikontroll	85
Genomförandet av spårbarhetssystemet	88
Utveckling av fiskerikontroll	90
Överträdelsehantering	91
Sanktionshanteringen - Ärendetyper	91
Särskild avgift	91
Prickar	91
Förelägganden	91
Internationell samverkan och internationella konventioner	93
Londonkonventionen och Londonprotokollet	94
Arktis	94
Bilateralt miljö- och klimatsamarbete med utvalda länder	94
Brasilien	94
Kina	95
Ryssland	95
Sydafrika	96
USA	96
Västra Indiska Oceanen	96
Internationellt utvecklingsamarbete	98
Nytt Globalt program, SwAM Ocean	99
Arbetet inom våra fyra tematiska områden	99
Stöd till Kosovo – samverkan mellan Sida, Havs- och vattenmyndigheten och Naturvårdsverket	102
Myndighetens utvecklingsarbete	103
Digitalisering	104
Digitaliseringsstrategi	105
Smart miljöinformation	105
Kommunikation	106
Myndighetskommunikation	107

Upplysning och påverkan	107
Konferenser och seminarier	108
Webb och press	108
Medarbetare och kompetensutveckling	109
Arbetsmiljö	110
Åtgärder för att säkra kompetens för myndighetens uppgifter	110
Våra medarbetare	111
Redovisning av Havs- och vattenmyndighetens verksamhet	113
Vår verksamhet	114
Instruktion och regleringsbrev	114
Regeringsuppdrag	117
Ärenden	120
Overhead	120
Intäkter från avgifter och annan verksamhet	120
Fördelning av intäkter och kostnader enligt vald indelning av verksamheten	121
Åtgärder och andra insatser för miljömålen	122
Ett rikt växt och djurliv	122
Giftfri miljö	123
Grundvatten av god kvalitet	123
Hav i balans samt levande kust och skärgård	124
Ingen övergödning	125
Levande sjöar och vattendrag	126
Agenda 2030	127
Finansiell redovisning	131
Verksamhetens utfall	132
Resultaträkning	133
Balansräkning	134
Anslagsredovisning i tkr	135
Tilläggsupplysningar och noter	138
Noter	140
Sammanställning över väsentliga uppgifter	150

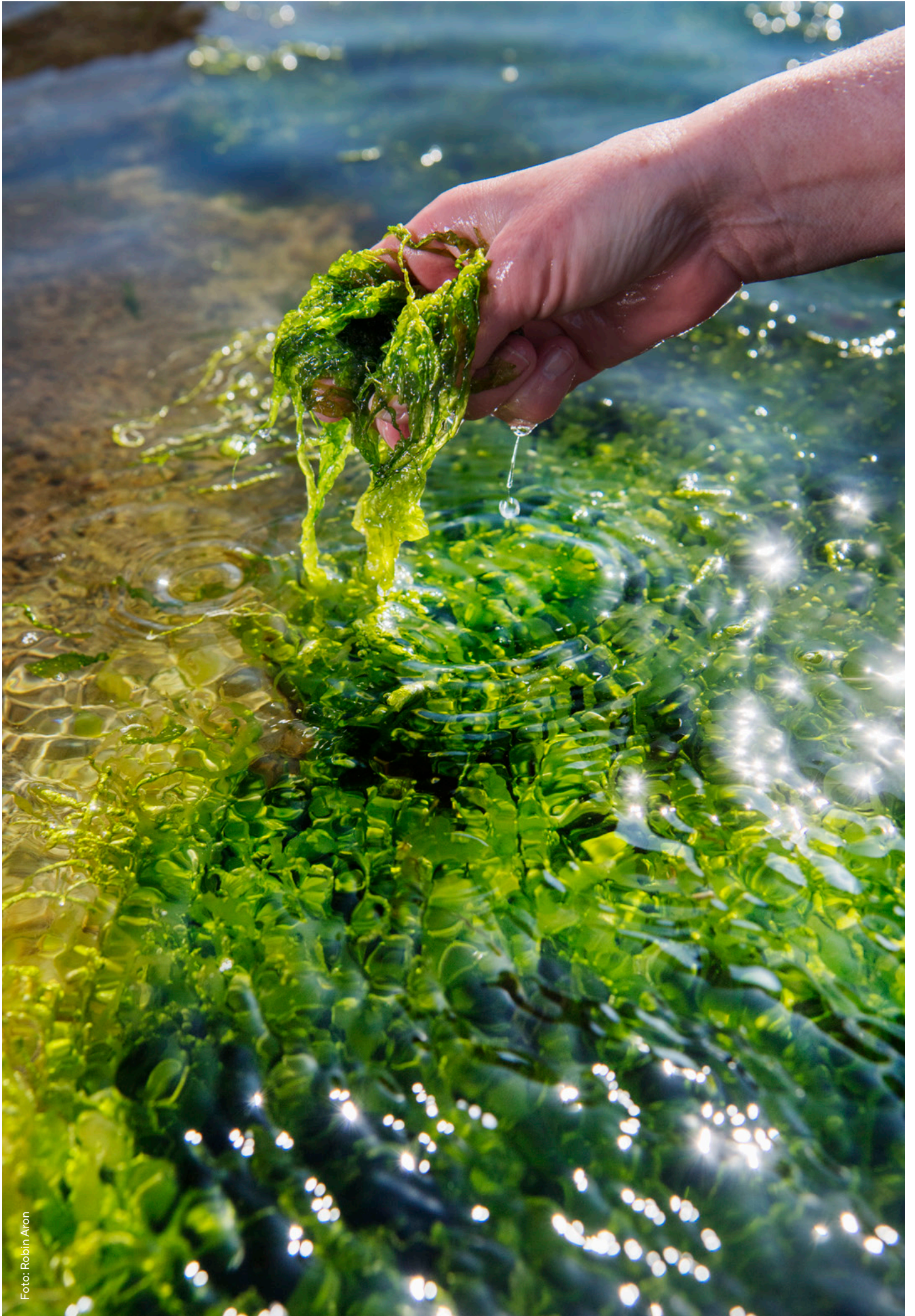

Foto: Robin Aron

Generaldirektören har ordet

VATTEN-, HAVS- OCH FISKFÖRVALTNING har under 2019 uppmärksammats från flera håll i samhällsdebatten, inte minst klimatförändringarnas påverkan på sötvatten och havsmiljöer, genom FNs Klimatpanel (IPCC) rapport om havet, is och snö i ett förändrat klimat.

Många av effekterna är kända, som förlust av havs-habitat, höjning av havsnivån, översvämmade kuster, kraftiga stormar, havsförsurning och syrebrist. Detta påverkar centrala ekosystemtjänster som biologisk mångfald, kustskydd, fiskevatten och fiske samt rekreation och allmän hälsa. På lång sikt påverkas beboelighet samt livsmedels- och energisäkerhet, som i sin tur har institutionella, sociala och ekonomiska aspekter. Slutsatsen är att förändringar i istäckta miljöer påverkar våra vattendrag, kust och hav och att utveckling för ökad anpassning och hållbar utveckling måste ta hänsyn till hela kedjan från källa till hav.

Fiskebeståndens hälsa har varit en källa till oro under året, liksom vår förmåga att kontrollera det fiske som bedrivs. Flera fiskbestånd är hotade, vilket leder till att fiskemöjligheter begränsas. Det påverkar yrkesfisket och kustsamhällens utveckling. Orsakerna är mångfacetterade och kopplade till förändringar i miljön och habitaterna, fisketrycket och ekosystemens snabba förändringar.

Mot den bakgrunden och de mål som regeringen har formulerat för en sammanhållen havs- och vattenpolitik, bland annat i den maritima strategin, livsmedelsstrategin, miljö kvalitetsmål och de globala hållbarhetsmålen (agenda 2030), genomför Havs- och vattenmyndigheten (HaV), i samverkan med andra aktörer, sitt förvaltningsuppdrag rättssäkert och utvecklar samhället förmågor i det hållbara samhällsbygget.

Några exempel på utveckling av dessa förmågor är:

- › En nationell plan för omprövning av alla Sveriges vattenkraftverk med regleringsdammar för moderna miljövillkor, har levererats till regeringen för beslut. HaV, Energimyndigheten och Svenska kraftnät har

samverkat för att både förbättra vattenmiljöer och säkerställa behovet av effektiv tillgång till vattenkraftsel och ett förnybart elsystem.

- › Regeringens stora satsning för att nå miljömålet "ingen övergödning", där HaV i samverkan med Statens Jordbruksverk, Lantbrukarnas Riksförbund och Länsstyrelserna utvecklar åtgärdssamordning i avrinningsområden, finansierat av ökade LOVA-anslag (lokala åtgärder för bättre havs- och vattenmiljö).
- › Det nya forskningsfartyget Svea. Havs- och vattenmyndigheten har som största beställare av fartygstid, deltagit i styrgruppen för fartygets byggnation. Sveriges lantbruksuniversitet och SMHI kan nu ta fram fördjupad och förbättrad information för havs- och fiskeförvaltningen.
- › Sveriges första havsplaner har levererats till regeringen. När regeringen har beslutat, kommer planerna att vägleda myndigheter, kommuner och domstolar hur havet bäst kan användas för att nå en hållbar blå ekonomi med hänsyn till klimatförändringen.
- › Verksamhetsutveckling på HaV med arbete i programform för att öka förmågan att nyttja våra olika kompetenser och arbeta sektorsövergripande med exempelvis ett hållbart framtida fiske ur ett ekosystemperspektiv, utvecklad fiskerikontroll, åtgärder för marint skydd samt hållbart nyttjande av vattenresurser.
- › Genomgripande utveckling av våra digitala förmågor för att möta regeringens digitaliseringsagenda. Innovationsprojekt utvecklar kostnadseffektiva interna processer och bättre samhällsservice.

Välkommen att läsa om hur förvaltningen av våra vatten och hav genomförs och hur vi utvecklar våra arbetssätt i samverkan.

Foto: Anna Löfdahl

Jakob Granit
Generaldirektör

Foto: Kristin Nylander

Ett år med Havs- och vattenmyndigheten

Organisation och styrning

Havs- och vattenmyndigheten är en förvaltningsmyndighet inom miljöområdet med flera viktiga uppdrag inom havsförvaltning, vattenförvaltning, fiskeriförvaltning och hållbart nyttjande av dessa resurser. Vi styrs av regeringens politik, strategier, myndighetens instruktion, vårt regleringsbrev samt bestämmelser i sektorslagstiftningen såsom miljöbalken och fiskerilagstiftningen. Vi styrs även av EU:s rättsakter och internationella överenskommelser.

Vår organisation är indelad utifrån våra verksamhetsområden inom havs- och vattenförvaltning, fiskförvaltning och kunskapsförsörjning samt har stödjande organisatoriska delar i form av verksamhetsstöd och digitalisering. Vår organisation ska stödja och underlätta för oss att genomföra våra uppdrag från källa till hav.

Vi har under året arbetat med att införa dataskyddsförordningens, (GDPR), krav i alla våra processer samt förenklat och tydliggjort vår upphandlingsprocess för att kunna arbeta mer effektivt i våra interna processer. Under året har vi även fokuserat på att kvalitetssäkra myndighetens arbete när det gäller beslutsprocesser och föredragningar. Vår kvartalsuppföljning är tydligare och vårt arbete med verksamhetsplanering har förbättrats och tydliggjorts. Vi har under året börjat arbeta i programområden, där vi koordinerar olika samhörande uppdrag till en styrgrupp med involverade berörda chefer och medarbetare. Detta skapar fokus och samordning och leder till effektiva arbetssätt i gemenskap. Myndigheten kommer att fortsätta utveckla detta arbetssätt under kommande år.

Kunskapsuppbyggnad

Tillgång till rätt information vid rätt tillfälle är en grundläggande förutsättning för en kunskapsbaserad förvaltning. Den information som HaV beställer och förvaltar ska om regelverket tillåter vara öppen och tillgänglig för intressenter i samhället att använda. Detta är en viktig grundläggande princip.

Den miljöinformation som finns inom havs- och vattenområdet är omfattande och ansvaret för att beställa, förvalta, tillgängliggöra och sprida denna information ligger fördelat på många olika myndigheter. Detta kan i nuläget innebära vissa svårigheter att hitta rätt bland informationen. HaV har ett ansvar att vara pådrivande, stödjande och samlande vilket vi tolkar som ett ansvar att sörja för att den miljöinformation som krävs för att bevara, restaurera och hållbart nyttja sjöar, vattendrag och hav görs tillgänglig och kommer till nytta.

HaV har fortsatt engagera sig i regeringens initiativ Smart miljöinformation, som samordnas av Naturvårdsverket. Målet har varit att stärka vår och andra berörda myndigheters förmåga förvalta och tillgängliggöra akvatisk miljöinformation. Vi ser ett behov av att säkerställa en väl fungerande långsiktig förvaltning av ny data som just nu samlas in exempelvis vid karteringen av Sveriges marina livsmiljöer. Frågor om informationssäkerhet, sekretess och informationsansvar är viktigt att beakta i detta utvecklingsarbete. Myndigheten har under året lyft fram behovet av insatser för att Sverige ska leva upp till kraven inom Europeiska regelverk. Detta omfattar exempelvis EU-direktivet Inspire, som berör geografisk information samt PSI-direktivet, som avser tillgängliggörande av särskilt värdefull information. Myndigheten har under året förberett för inrättandet av en ny miljöinformationsfunktion på myndigheten.

Projektet med syfte att skapa en grön havskarta där man beskriver Sveriges marina livsmiljöer fortgår i nära samverkan mellan HaV, Statens geologiska undersökningar, Sjöfartsverket och berörda Länsstyrelser. Vi behöver säkerställa en långsiktig förvaltning av den framtida kartan för att den ska kunna användas. Det finns fortfarande ett antal avgörande frågor som ännu inte är lösta. Det handlar om sekretess och säkerhet, liksom långsiktig finansiering och statliga affärsmodeller. Vi ser ett behov av nära samverkan med Försvarsmakten framöver.

Utredningen om Sveriges miljöövervakning (SOU 2019:22) som överlämnade sitt betänkande till regeringen våren 2019 satte fokus på behovet av en stärkt samverkan mellan myndigheter inom miljöövervakningen. På Hav lyfte vi särskilt fram utmaningarna vi ser med att Sverige idag inte lever upp till de lagstadgade kraven av övervakning i enlighet med ett antal EU-direktiv. Det berör särskilt kraven i vattendirektivet, havsmiljödirektivet och art- och habitatdirektivet. För att kunna leva upp till dessa krav anser vi att miljöövervakningen, inklusive resursövervakningen, behöver reformeras i grunden. Vi har därför under året förberett för inrättandet av en nationell koordineringsfunktion för den samlade akvatiska övervakningen. Vi har också påbörjat arbetet för att ta fram en nationell strategi för akvatisk övervakning som tar ett helhetsgrepp kring miljöinformationsbehovet inom havs- och vattenförvaltningen.

Strävan efter att få "Full koll på våra vatten" har fortsatt under 2019 och regeringens vårändringsbudget gjorde det möjligt att satsa lite extra på regionala utvecklingsprojekt för att stärka länens arbete med övervakning av yt- och grundvatten.

Under året har ett antal större rapporteringar till EU genomförts i samverkan med andra myndigheter. Den sedvanliga rapporteringen enligt EU:s datainsamlingsförordning till stöd för den gemensamma fiskeripolitiken (EU-MAP) får som alla tidigare gånger mycket goda omdömen. Under 2019 var det åter dags för rapporteringen av biogeografisk uppföljning inom art- och habitatdirektivet (Artikel 17) som Naturvårdsverket samordnar. Denna rapportering sker var sjätte år. HaV ansvarar för samordningen av rapporteringen avseende den akvatiska delen. Under 2020 kommer EEA att återkomma med den samlade analysen baserat på de olika biogeografiska områdena i Europa. Vidare har HaV samordnat ett förslag till övervakningsprogram inom havsmiljödirektivet. Detta är nu ute på en nationell remissrunda inför den slutliga rapporteringen 2020.

Vi tvingas dock konstatera att Sverige fortfarande saknar ett övervakningsprogram avseende biomångfald i akvatisk miljö. Myndigheten har därför beslutat att genomföra en förstudie. Syftet med denna är att ta fram en plan för inrättandet av övervakningsprogram som svarar upp mot de lagkrav som ställs inom ett antal EU-direktiv och EU:s gemensamma fiskeripolitik. Målet är att det ska finnas data som fungerar som stöd för en ekosystembaserad förvaltning av sjöar, vattendrag och hav. Detta är ett omfattande arbete som beräknas ta många år. Vi kommer samarbeta med våra grannländer Finland och Norge som på flera områden kommit längre. Genom att använda metoder som fjärranalys och modellering kan arbetet effektiviseras.

Under åren som gått har det blivit allt tydligare att avsaknaden av ett övervakningsprogram avseende hälsa hos vilda fiskbestånd och marina däggdjur är ett problem. Det innebär att det saknas kunskapsunderlag för att kunna göra bedömningar av relationen mellan olika fiskbestånd och exempelvis säl. HaV gjorde under 2019 därför en särskild satsning för att ta fram förslag till övervakningsprogram. Detta skedde i nära samarbete med berörda myndigheter bland annat Sveriges veterinärmedicinska anstalt (SVA), Naturhistoriska riksmuseet (NMR) och Statens lantbruksuniversitet (SLU).

Myndigheten har samordnat den årliga uppföljningen av miljö kvalitetsmålet Ingen övergödning, Levande sjöar och vattendrag liksom Hav i balans samt levande kust och skärgård. Detta underlag är ett viktigt komplement till den uppföljningen av medelsanvändningen inom anslaget Åtgärder för havs- och vattenmiljön samt anslaget för Miljöövervakning som myndigheten genomför. HaV har också rapporterat underlag avseende FN:s hållbarhetsmål 6 och 14 i Agenda 2030.

HaV bidrog med underlag till den fördjupade utvärderingen av miljömålen som rapporterades av Naturvårdsverket under våren 2019. Den lyfter särskilt fram behoven att prioritera arbetet med klimat och biologisk mångfald. Vi instämmer i denna analys om det stora behovet av insatser där det är viktigt att även beakta arter i den limniska och marina miljön. Den internationella klimatforskningspanelen IPCC:s senaste rapport om kryosfären och havet förstärker ytterligare bilden av de

snabba och dramatiska förändringarna som sker i kust- och hav. Vi har stora brister i vårt grundläggande kunskapsunderlag om de marina ekosystemen inklusive fiskbestånden och det är därför svårt att bedöma hur dessa förändringar i klimatet kommer att innebära. Vi behöver utveckla vår verktygslåda och förmåga att förvalta dessa gemensamma resurser på bästa sätt.

Under året har vi tillsammans med Naturvårdsverket, som samordnar beredningen av Miljöforskningsanslaget, berett utlysningar till stöd för myndighetens arbete. Årets utlysningar fokuserar som alltid på områden där vi identifierat stora behov av kunskap. Rubriken för en av de senaste utlysningarna har fokus på så kallade "Kumulativa effekter". Målet är att forskningen ska bidra till att öka vår förståelse för de komplexa orsakssamband som råder mellan olika påverkansfaktorer och som i förlängningen bidrar till de miljöeffekter som vi ser i den akvatiska miljön. I förlängningen hoppas vi få ett bättre verktyg och kunskapsunderlag att basera våra åtgärdsinsatser på.

I vårt arbete för att främja den mer långsiktiga kunskapsförsörjningen inom havs- och vattenförvaltningen konstaterar vi att myndighetens mångåriga strävan efter att Sverige ska kunna koppla ihop de nationella forskningsinsatserna med de framtida regionala (Norden, Östersjön och Nordsjön, EU) och globala forskningsinsatserna ser lovande ut. HaV har aktivt medverkat i Formas arbete för att ta fram ett underlag inför regeringens arbete med nästa års forskningsproposition. Vår förhoppning är att det blir en nationell satsning på havs- och vattenforskning som ger svenska forskare och samhällsaktörer möjlighet att delta i arbetet för att ta fram kunskap som stödjer en hållbar förvaltning och ett hållbart nyttjande av havs- och vattenresurserna i ett föränderligt klimat. EU lanserar 2021 sin satsning på så kallade "Missions" inom ramprogrammet "Horisont Europa". Vi är tillsammans med Formas och andra forskningsfinansiärer även med i ett europeiskt projekt med syfte att ta fram ett förslag till forskningsinsats för Östersjön och Nordsjön (CSA BANOS). Sverige deltar även i planeringsarbetet inför lanseringen av FN:s havsforskningsdekad till stöd för hållbar utveckling som samordnas av Unesco-IOC. Havs- och vattenmyndigheten förbereder underlag inför en möjlig satsning på aktiviteter om ekosystembaserad förvaltning tillsammans med andra länder i Helcom och Internationella havsforskningsrådet, ICES.

Den fortsatta utvecklingen av en nationell mötesplats för akvatisk pedagogik har fått ett positivt gensvar bland landets utbildningsaktörer såsom skolor, museer och naturrum. Engagemanget på lokal nivå är stort. Man har tidigare enbart i begränsad omfattning delat med sig av erfarenhet och utbildningsmaterial till andra på nationell nivå. Höstens arbete visar på en stor potential till samverkan mellan dessa lokala aktörer och det är ett område HaV gärna vill fortsätta stödja. Sverige har genom Havsmiljöinstitutets försorg även deltagit i Unescos pågående arbete med marin pedagogik.

Havs- och vattenmyndighetens systematiska arbete med kunskapsuppbyggnad har målsättningen att bidra till kunskapsförsörjningen till samhällets intressenter. Tillgång till information stärker vår gemensamma förmåga att förvalta sjöar, vattendrag och hav. Myndighetens webbplats och digitala miljöinformationsplattform/bibliotek är öppen och tillgänglig för alla. Vi ser fortsatt att det är en viktig resurs som vi kommer utveckla vidare under kommande år för största möjliga samhällsnytta.

Havs- och vattenförvaltning

Havs- och vattenförvaltningsavdelningen förvaltar och arbetar på att förbättra våra vattenmiljöer, rinnande vatten, sjöar, kustvatten och hav. Vi arbetar i ett kontinuum, från källa till hav. Vatten är en förutsättning för många ekosystemtjänster och behöver förvaltas i ett sammanhang. Många olika samhällssektorer är beroende av dessa ekosystemtjänster. Samhällets utveckling ställer krav på tillgång till vatten av god kvalitet och i tillräcklig kvantitet. Vi arbetar därför för att uppnå och bibehålla miljö kvalitetsnormerna i alla våra vattenförekomster.

Vi har under 2019 levererat ett förslag till en nationell plan för omprövning av vattenkraften till Sveriges regering. Detta visar hur vattenresurser, energi och klimat är sammanlänkade. Vi ser att vattenkraften, som står för en stor del av Sveriges elproduktion, behöver ha moderna miljövillkor, samtidigt som vi behöver vattenkraftens reglerförmåga. Vi behöver även vattenkraft i framtida energislagsmix, i enlighet med den politiska energiöverenskommelsen från 2016. Dessutom behöver viktiga kulturmiljöer bevaras samtidigt som vi rehabiliterar våra vattenmiljöer. Arbetet har genomförts i dialog med flera myndigheter, branscher och intresseorganisationer. Vi har i samband med detta arbete uppdaterat flera centrala föreskrifter för att tydliggöra och underlätta arbetet.

Vi har också arbetat vidare med frågan om hur vi ska förvalta vattenresurser i ett förändrat klimat. De senaste årens vattenbrist i Sverige aktualiserar vikten av förebyggande åtgärder och vägledning för att skydda dricksvattenförsörjningen och andra nödvändiga ekosystemtjänster inom vattenförvaltningen. Vattenförvaltning innebär också nationella prioriteringar och avvägningar. Detta arbete är pågående i dialog och samverkan mellan flera nationella myndigheter, vattenmyndigheterna, länsstyrelser, kommuner och andra intressenter.

Vår svenska havspolitik utgår från att haven är en oundgänglig resurs för människan och samhället. Sverige har också en utmaning med att uppnå miljö kvalitetsnormerna i våra marina miljöer. Effekterna av övergödningen är fortsatt tydliga och omfattande. Ytterligare internationellt samarbete krävs för att minska vår påverkan på våra hav. Det lokala åtgärdsarbetet behöver utvecklas liksom arbetet med att minska internbelastningen av främst fosfor i sjöar, kustområden och hav.

Många av havens miljöhot härstammar från land och behöver åtgärdas vid dess källa. Utöver åtgärder mot övergödning omfattar havspolitiken en rad åtgärder för att uppnå rena hav. Däri ingår att restaurera och skydda havsmiljön och att minimera påverkan av miljöfarliga ämnen i havet. När det gäller det marina områdeskyddet är det areella målet uppnått. Det marina områdesskyddet behöver dock bli bättre och starkare med avseende på ekologisk representativitet, konnektivitet och funktionalitet.

Vi levererade i slutet av året förslag till svenska havsplaner till regeringen, som sedan regeringen ska ta ställning till och besluta om senast under våren 2021. Havsplaneringsprocessen, som varit ett långsiktigt projekt som startade för sex år sedan, har skapat goda möjligheter till samsyn för hur vi ska prioritera och använda våra hav hållbart i framtiden. Havsplaneringsprocessen kopplar till EU:s strategi för blå tillväxt, som ska bidra till långsiktigt hållbar tillväxt i den maritima sektorn. Blå tillväxt relaterar till andra strategier: Europa 2020-strategin för smart och hållbar tillväxt för alla, den nationella innovationsstrategin och miljöteknikstrategin. På regional nivå är liknande mål uttryckta i strategier antagna inom Oslo-Pariskonventionen (Ospar) för Västerhavet och Helsingforskonventionen (Helcom) för Östersjön. Vi har också startat en utvärdering av den nuvarande strategin för utveckling av de maritima näringarna, för att arbeta fram en ny, inom ramen för de globala målen (Agenda 2030), att bevara och nyttja haven och de marina resurserna på ett hållbart sätt.

Fiskförvaltning

En viktig del av Havs- och vattenmyndighetens arbete är genomförandet av EU:s gemensamma fiskeripolitik. Myndigheten stöder regeringskansliet i förhandlingsarbetet och svarar för en stor del av det nationella genomförandet.

Under året har vi bland annat bidragit till svenska ståndpunkter till förhandlingar och regionala processer, utkastplaner under landningsskyldigheten, fleråriga planer för förvaltning av bestånd och tekniska regleringar och fiskepartnerskapsavtal.

Som en följd av den bekymmersamma situationen för torsk i Östersjön beslutade EU-kommissionen i juli 2019 om nödatgärder för torsk, då beståndets tillstånd var i betydligt sämre skick än väntat. Beslutet innebar att det riktade fisket efter torsk förbjöds i södra Östersjön under resten av 2019.

Med anledning av nödstoppet genomförde Havs- och vattenmyndigheten, tillsammans med Kustbevakningen, kontrollåtgärder i form av utökad flygövervakning, utökad hamnnärvaro, information och fokuserad administrativ kontroll av efterlevnaden av stoppet.

Vid ministerrådets möte i oktober fattades beslut om kvoter för Östersjön. Besluten har varit i linje med målen om MSY och den fleråriga planen för Östersjön, och innebar en sänkning av fiskemöjligheterna för alla bestånd som är relevanta för Sverige. Fisket efter torsk på östra beståndet stängs under hela 2020. Vidare införs lekstängningar för allt fiske för att skydda torskbestånden under olika tider och perioder i torskens huvudutbredningsområden.

Även kvoterna för Västerhavet, som beslutades vid ministerrådets möte i december, fastställdes i linje med målen om MSY och fleråriga planer. Givet den allvarliga beståndssituationen för torsk i Kattegatt sänktes kvoten med 77 procent. Dessutom togs beslut om krav på ökad selektivitet och en ansats att genomföra projekt med fullt dokumenterat fiske.

För torsk i Skagerrak och Nordsjön minskar kvoten med 50 procent jämfört med förra årets kvot.

Under året har vi fortsatt arbetet med att utarbeta en gemensam rekommendation om fiskereglering i de marina skyddade områdena Fladen, Lilla Middelgrund, Stora Middelgrund och Röde bank samt Morups bank i Kattegatt med berörda medlemsstater Danmark och Tyskland. Vi har nått en överenskommelse med dessa länder om tillräcklig information när det gäller vetenskapligt underlag inför fortsatta överläggningar om åtgärder.

Under 2019 har vi etablerat fem regionala beredningsgrupper för den nationella fiskeregleringen. Grupperna består av berörda länsstyrelser samt SLU Aqua och Jordbruksverket och är ett exempel på hur vi arbetar med en ekosystembaserad ansats i fiskförvaltningen. Beredningsgrupperna samordnar och prioriterar beställning av vetenskapliga underlag samt översyner av föreskrifter för fiske som beaktar behov, mål och möjligheter inom olika delar av förvaltningen från lokal till internationell nivå.

På uppdrag av regeringskansliet har vi beskrivit hur ett frivilligt program för återköp av ålfiskerättigheter kan genomföras. Redovisningen omfattar bland annat en bakgrundsbeskrivning av EU:s och nationell förvaltning av ål, åtgärder vidtagna inom ramen för denna samt ålfiskets storlek, utveckling och ekonomiska betydelse. Myndigheten redogör för förutsättningarna för finansiering av ett frivilligt program, inklusive reglerna för statsstöd. Vidare redovisas en analys av påverkan på beståndet och de samhällsekonomiska konsekvenserna, inklusive datainsamling från fångster och provfiske. Redovisningen innehåller även förslag på hur uppdraget kan finansieras.

En annan art med stor kulturell betydelse är signalkräftan som också är listad enligt EU:s förordning om förebyggande och hantering av invasiva, främmande arter. Motivet till listningen av signalkräftan är att hindra spridningen av kräftpest som orsakar hög dödlighet hos ursprungliga kräftbestånd i Europa.

Under 2019 har Havs- och vattenmyndigheten tagit fram kompletterande hanteringsåtgärder som bedömts nödvändiga för att fiske av signalkräfta fortsatt kan bedrivas och samlat hanteringsåtgärderna, inklusive författningsreglering, i ett hanteringsprogram. Nya föreskrifter reglerar utformningen av ett hanteringsområde inklusive bestämmelser för fiske och hantering i samband med detta inom området. Den nya föreskriften inkluderar vissa inskränkningar i jämförelse med tidigare.

Under hösten har vi, på regeringens uppdrag, beskrivit hur ett försök med kamerabevakning på fiskefartyg kan genomföras. Försöket vi beskriver föreslås pågå i tre år och omfatta tre segment av det svenska fisket. Syftet med kamerabevakning av fiskefartyg är att säkra efterlevnaden av landningsskyldigheten.

HaV har under året fattat beslut om att förnya de överlåtbara fiskerättigheterna för det pelagiska fisket för perioden 2020-2029. De beslutade förändringarna i det pelagiska systemet rör i huvudsak kustkvoternas storlek, överlåtbara

fiskerättigheter för sill och skarpsill i ICES delområden 30-31 (Bottenhavet och Bottenviken) och införande av regional tilldelning i ICES delområden 30-31.

Kustkvoterna har höjts för sill, skarpsill och makrill för det kustnära småskaliga fisket med avsikten att skapa flexibilitet, förutsättningar för en utveckling av kustfisket samt möjligheter till nyetablering.

Havs- och vattenmyndigheten har under året fortsatt arbetet med en riskbaserad fiskerikontroll. Arbets sättet ger en möjlighet att hålla hög kvalitet på kontrollarbetet samt att insatser och resurser placeras där behovet är som störst.

Under första kvartalet 2019 bistod HaV, inom ramen för JDP, Danmark med personal för att kunna genomföra täta kontroller av det svenska pelagiska fisket som landar sina fångster av sill och skarpsill i danska hamnar. Kontrollinsatserna visade på en stor felrapportering av artsammansättning. Under året har vi, tillsammans med danska myndigheter, planerat för motsvarande kontroller nästa år.

Kraven på informationsutbyte och märkning enligt HaV:s föreskrifter (HVMFS 2017:14) om spårbarhet började gälla 1 januari 2019. Vid årsskiftet skulle berörda livsmedelsföretag börja rapportera spårbarhets händelser till HaV och på så sätt göra informationen tillgänglig för nästa aktör i saluföringskedjan.

Vid årets början var 226 livsmedelsföretag registrerade mot förväntade ca 300. Efter olika riktade informationsinsatser ökade antalet till 256.

Det har funnits stora brister i följsamheten mot spårbarhetsbestämmelserna under året. Vid utgång-en av 2019 rapporterade 136 (53 procent) aktörer via de olika alternativ, e-tjänst eller bastjänst, som systemet erbjuder. HaV valde inledningsvis att prioritera insatser som rörde identifiering av företag som inte ansökt om registrering och därefter, i första hand utan rättsåtgärder, insatser för att få registrerade företag att börja följa kraven på rapportering och märkning. Rättsåtgärder i form av inledande av vitesprocesser har dock vidtagits i en del fall som rör bristande följsamhet till HaV:s beslut om anslutning till bastjänster.

Internationellt utvecklingsarbete

HaV:s internationella utvecklingsarbete bygger på politiken för global utveckling, (PGU) samt FN:s Agenda 2030. Av de 17 fastställda målen i agendan är det främst mål 1 minskad fattigdom, mål 6 om rent vatten och sanitet, mål 14 om havet samt mål 15 om biologisk mångfald som berör vårt ansvarsområde. Mål 17 (genomförande och globalt partnerskap) där samverkan lyfts fram är en förutsättning.

I både det nationella och det internationella arbetet betonar vi vikten av att arbeta med ekosystembaserad havs- och vattenförvaltning genom koordinerad förvaltning från källa till hav.

Vi bedriver internationellt utvecklingsarbete framförallt i ett nytt Sidafinansierat globalt program, SwAM Ocean, som startades under 2019 och är ett fyraårigt program som pågår från 2019-2022. Fokus är Långsiktigt hållbar havsförvaltning för minskad fattigdom.

I programmet utvecklar vi nu en svensk aktörsplattform och under året samlades aktörer för en första dialog vid ett seminarium i Almedalen. Aktörsplattformen är under utveckling, och vi arbetar med att ta fram idéer om samarbeten och åtgärder för att nå mål 14 och framförallt mål 1, för minskad fattigdom.

Klimat

Vi har under 2019 arbetat enligt den klimatstrategi med handlingsplan som myndigheten beslutade 2018 (Klimatstrategi 2018-2020). Strategin är organiserad i tre temaområden, Klimatpåverkan, Klimatanpassning och Kunskap.

Klimatpåverkan

Klimatpåverkan är insatser och åtgärder som kan bidra till minskad tillförsel av växthusgaser till atmosfären eller minskad förekomst i atmosfären. Det senare gör vi genom att skapa förutsättningar för hållbar förnybar energi och genom insatser och

ÅTERRAPPORTERING
Klimatanpassning

åtgärder för bevarande, restaurering och nyanläggning av naturliga miljöer som kan binda kol. Vi arbetar även för att minska klimatpåverkan från vår egen verksamhet. Exempel på insatser 2019:

- › HaV har i samarbete med Energimyndigheten och Svenska Kraftnät tagit fram en plan för miljöanpassning av vattenkraften som ska säkerställa reglerkraften för att kunna minska beroendet av fossil energi och skapa möjlighet att övergå till förnyelsebar energiproduktion.
- › HaV har färdigställt förslag på havsplaner som om de antas kommer kunna bidra till begränsad klimatpåverkan genom att skapa förutsättningar för en kraftigt utökad etablering av havsbaserad vindkraft.
- › Av 11 § förordning (2018:1428) om myndigheters klimatanpassningsarbete framgår att myndigheten ska ta hänsyn till klimatanpassning i myndighetens upphandlingar i den mån det är möjligt. Havs- och vattenmyndigheten har med anledning av detta ställt krav med hänsyn till klimatet i upphandlingar, där det varit möjligt. Exempelvis har vi ställt krav på fossilsnål/fossilfri transport vid leverans av varor.
- › Vi har sedan 2017 en resepolicy som syftar till att minska vår egen verksamhets klimatpåverkan. I linje med den har vi under 2019
- › Avvägt olika drivmedelsalternativ inför upphandling av nya bilar till fältkontrollen
- › Systematiskt arbetat med att försöka minska det internationella resande i de sammanhang vi eventuellt kan påverka för att istället delta via länk video, till exempel gentemot EFCA, för att inte behöva flyga till Vigo, Spanien.

Klimatanpassning

Havs- och vattenmyndighetens arbete med klimatanpassning syftar till ett långvarigt återupprättande och behållande av naturliga ekologiska funktioner som stärker de akvatiska ekosystemen och gör dem mindre känsliga inför klimatförändring. Fokus ligger på att utveckla samverkan och integrera klimatanpassning i alla våra processer, att tillämpa naturbaserade lösningar samt att stärka och skydda väsentliga ekosystem och livsmiljöer. En betydande del av vår verksamhet berörs, exempelvis arbetet med att stärka ekosystemtjänster, grön infrastruktur, skydd av arter, livskraftiga fiskbestånd liksom arbete mot spridning av invasiva arter och arbete med skydd av områden. Några exempel på enskilda insatser 2019:

- › HaV har tagit fram en vägledning för regional vattenförsörjningsplanering i samarbete med Boverket, SGU, SMHI och Livsmedelsverket. Vägledningen fokuserar på planering av samhällets dricksvattenförsörjning i ett förändrat klimat och ska vara ett stöd till länsstyrelserna när de tar fram regionala vattenförsörjningsplaner.
- › HaV har deltagit i Livsmedelsverkets projekt KASKAD som resulterat i en handbok för klimatanpassad dricksvattenförsörjning som riktar sig till dricksvattenproducenterna, samt SVA:s pågående projekt om reservvatten som bland annat syftar till att tydliggöra behovet av redundans i vattenförsörjningen inom dricksvatten och primärproduktion för beredskap mot klimatförändringar.
- › HaV har delat ut 45 miljoner kronor i bidrag till länsstyrelserna till stöd för bättre vattenhushållning och bättre tillgång till dricksvatten. Länsstyrelserna har i sin tur beslutat om bidrag till totalt 132 projekt varav många syftar till att stå väl rustade inför klimatförändringar.
- › HaV har tagit fram en Strategisk miljöbedömning av den nationella planen för vattenkraft där planens effekter på miljön har analyserats. Vi har utvecklat en FAQ till webben avseende juridiken kring fördelning av vatten i händelse av torka (restvattenlagen).

- › HaV har tagit fram ny vägledning om prövning av små avlopp som bland annat tar upp frågor kring klimatanpassning av små avloppsanläggningar. Vägledningen innehåller också två nya modeller för att säkerställa att nya mindre avloppsanläggningar även i ett förändrat klimat ges rätt förutsättningar för att ge minsta möjliga påverkan på hälsa och miljö. Den ena modellen är framtagen för att bedöma högsta dimensionerande grundvattenyta som ett led i att säkerställa att den omättade zonen om minst en meter till grundvattnet upprätthålls för infiltrationsanläggningar.

Kunskap

Genom nationell och internationell forskningssamverkan verkar vi för behovsstyrd forskning och ökad klimatkunskap från källa till hav. Genom effektiv kommunikation, utbildningsinsatser och framtagning av pedagogiskt och inspirerande läromaterial bidrar vi till ökad klimatkunskap hos många olika målgrupper. Genom en effektiv och långsiktig miljöövervakning, tillgängliga och välförvaltade miljödata och satsning på smartare miljöinformation skapar vi goda förutsättningar för lärande, forskning, kunskap, innovation, klimatmedvetenhet och kloka klimatbeslut på alla nivåer.

- › HaV har under året slutfört projektet Smartare KlimatInformation, (SKI). Projektet har genomförts i samarbete med Skogsstyrelsen och utvecklat verktyg som underlättar användning av data från Copernicus inom klimatanpassning.
- › Myndigheten har deltagit i programkommittén och arbetsgruppen för Formas klimatprogram.
- › Vi har deltagit i ett nordiskt ministerråds projekt med syfte att sammanställa och analysera betydelsen av så kallad Blue Carbon i nordiska vatten. Vi har låtit ta fram underlag som visar betydelsen av kustnära grunda områden när det gäller upptag och inlagring av kol.

Övrigt klimatarbete

Med anledning av klimatanpassningsförordningen (2018:1428) har HaV påbörjat en översyn av vad som behöver uppdateras i vår handlingsplan för klimatanpassning. HaV har haft interna avstämningar och påbörjat en klimat och sårbarhetsanalys. I arbetet har vi haft stöd av det vägledningsarbete som SMHI initierat under 2019 som skett inom myndighetsnätverket för klimatanpassning.

Våra verksamhetsområden

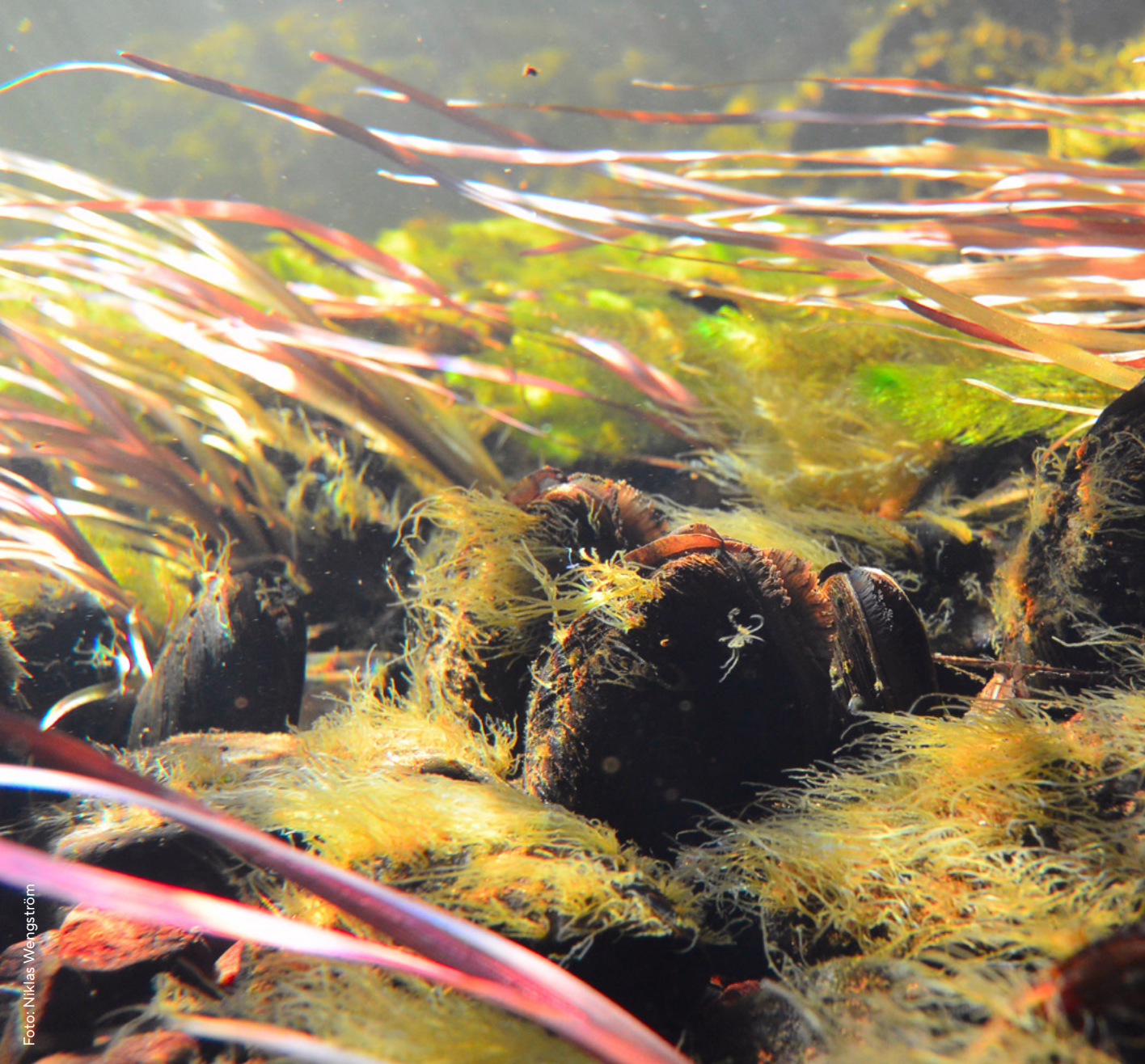

Foto: Niklas Wengström

Kunskapsuppbyggnad

Vår kunskapsuppbyggnad ska förse myndigheten och samhället i övrigt med uppdaterad och kvalitetssäkrad kunskap om tillståndet i miljön och effekterna av Havs- och vattenmyndighetens arbete. Vi gör behovsbaserade forskningsutlysningar tillsammans med Naturvårdsverket och vi samverkar med internationella forskningsfinansiärer för att stimulera samfinansiering av forskningsprogram. Vi bedriver miljöövervakning och datainsamling till stöd för förvaltningen av vatten-, havs-, och fiskeresurserna. Vi ser till att de data vi beställer är tillgänglig och kommer till nytta, inte bara i myndighetens arbete utan också för samhället i övrigt. Varje år följer vi upp de tre miljökvalitetsmål som myndigheten ansvarar för och vi bidrar med underlag till uppföljningen av övriga mål.

Forskning och kunskapspridning

Kunskapsförsörjning från forskning stödjer myndighetens uppdrag och långsiktiga arbete med nationella miljö kvalitetsmål, generationsmålet, internationella hållbarhetsmål, konventioner och EU-direktiv.

Forsknings samverkan nationellt och internationellt

Naturvårdsverket

HaV samverkar med Naturvårdsverket om utlysningar inom ramen för miljö forskningsanslaget (MFA). Havs- och vatten myndigheterna har lyft fram forskningsbehov, skrivit utlysningstexter, granskat ansökningar och verkat för användning av projektens resultat i myndighetens förvaltningsarbete. Resultaten kommuniceras genom spridning av rapporter och seminarier till olika intressentgrupper, med särskilt fokus på anställda inom myndigheten.

Formas och Joint Programming Initiative Oceans

Myndigheten har samverkat med Formas om forskningsbehov inom hav och sötvatten, bland annat med underlag och synpunkter till Formas förslag till forskningspropositionen. HaV har även deltagit i programkommittén och arbetsgruppen för Formas klimatprogram.

Myndigheten har även stöttat Formas inom det europeiska samarbetet kring Joint Programming Initiative (JPI) Oceans och lyft fram svenska kunskapsbehov inom havs- och vattenområdet.

Copernicus

HaV deltar i den svenska myndighetssamverkan för EUs miljö informationsprogram Copernicus, och har gett ekonomiskt stöd till nätverkets samordningsfunktion hos Rymdstyrelsen. HaV har även deltagit i EUs arbetsgrupp "Copernicus användarforum" och angränsande tematiska workshops för att lyfta kunskapsbehov inom hav och vatten och stimulera en ökad användning av Copernicus data i förvaltningsarbetet.

Bonus och Banos

HaV deltar i styrgruppen för det regionala forskningssamarbetet för Östersjön, Bonus. HaV har lyft fram svenska kunskapsbehov och främjat forskning som stödjer en ekosystembaserad förvaltning i linje med svenska och regionala miljömål. Banos är ett europeiskt forskningsprojekt som ska ta fram en efterföljare till Bonus där både Östersjön och Västerhavet ingår. HaV ansvarar för ett av Banos-projektets arbetspaket och har under året deltagit i styr- och arbetsgrupper inom Banos. Myndigheten samverkar även med Naturvårdsverket och Formas i frågor kring Bonus och Banos.

ICES

På uppdrag av Regeringskansliet samordnar HaV årligen Sveriges deltagande i Internationella havsforskningsrådets (ICES) expertgrupper. ICES ger oberoende rådgivning till beslutsfattare som stöd till hållbar förvaltning och hållbart nyttjande av marin miljö och ekosystem.

I början av året arrangerade HaV och Havsmiljöinstitutet ett seminarium där forskare och förvaltare fick mer information om ICES organisation, hur arbetet inom ICES går till och vad det innebär att delta som svensk expert. Syftet med seminariet har varit att öka svenska experters intresse att delta i ICES arbete.

ICES årliga vetenskapliga konferens 2019

På uppdrag av Regeringskansliet arrangerade HaV tillsammans med Internationella havsforskningsrådet (ICES) organisationens årliga vetenskapskonferens (Annual Science Conference, ASC). I år stod Sverige som värd för konferensen med Göteborg som värdstad. Uppdraget innebar att gemensamt med ICES sekretariat

REGERINGSUPPDRAG

organisera konferensen. Myndigheten ansvarade dels för lokaler och möteslogistik, dels för flera sidoevenemang och exkursioner. Dessa genomfördes i nära samverkan med svenska partners och bidrog till en uppskattad konferens.

Myndigheten deltog även aktivt i ICES forskningskommitté som ansvarar för konferensens vetenskapliga innehåll. Som värdland arrangerade Sverige konferensens öppningssession som belyste forskningens roll för att nå det marina hållbarhetsmålet inom FNs Agenda 2030. Öppningssessionen leddes av myndighetens generaldirektör och en panel med högt uppsatta experter från World Maritime University, FNs livsmedels- och jordbruksorganisation (Food and Agriculture Organization, FAO), Köpenhamns Universitet, Universitetet vid Strathclyde i Storbritannien och FNs mellanstatliga oceanografiska kommission (Intergovernmental Oceanographic Commission, IOC) vid Unesco.

763 personer från 38 länder deltog i konferensen. 291 presentationer genomfördes i 18 temasessioner samt 103 posters presenterades. Konferensen innebar ett omfattande internationellt forsknings- och kunskapsutbyte och ett kunskapsstöd till myndighetens uppdrag att ansvara för en ekosystembaserad förvaltning av hav och vatten.

Regeringsuppdrag marin pedagogik

Det långsiktiga målet med regeringsuppdraget om marin pedagogik är att bidra till samhällets arbete med att uppnå miljö kvalitetsmålen och FNs hållbarhetsmål, särskilt mål 6 och mål 14. Det är viktigt att stimulera till ökad medvetenhet om de värdefulla resurser som hav och sötvatten utgör.

För att nå aktörer som arbetar med att informera och utbilda i marina och limniska frågor behöver vi skapa möjligheter till samverkan och kunskap kring hav och sötvatten. Därför har årets arbete fokuserat på att samla lokala aktörer som arbetar med marin respektive limnisk pedagogik i två nätverk. På uppdrag av HaV arrangerade Havsmiljöinstitutet ett arbetsmöte om marin pedagogik i Stockholm i början av november. I slutet av november arrangerade Centrum för Naturvägledning vid SLU ett motsvarande arbetsmöte i Lidköping om limnisk pedagogik. Arbetsmötena var välbesökta och det framgick tydligt att det finns ett enormt engagemang på lokal nivå för att öka medvetenheten om limniska och marina frågor.

HaV har också genomfört en förstudie om nätverkens behov av en digital plattform för kunskapsutbyte och nätverkande för att lyfta det lokala engagemanget till ett nationellt plan, öka kunskapsnivån i nätverken samt underlätta i arbetet med marin och limnisk pedagogik.

REGERINGSUPPDRAG

FNs 10-åriga satsning på havsforskning

På uppdrag av Regeringskansliet har myndigheten deltagit i FNs planeringsgrupp för en tioårig satsning på havsforskning under 2021-2030 (Decade of Oceans science). Syftet med satsningen är att förbättra hälsotillståndet i världshaven och att främja en hållbar förvaltning.

Tabell 1. Exempel på medverkan i nationella och internationella forskningsprogram och projekt.

Aktivitet	Resultat	Förväntad effekt i miljön
Optimus	Projektet analyserar om musslor är ekonomiskt och socialt intressanta för att åtgärda kväve och fosfornivåer i Östersjön och samtidigt användas som ingrediens i fiskfoder	Nedsättning av kväve och fosfor i havsvatten
Baltic Nest Institute (BNI)	Projektet arbetar med modellering och vidareutveckling av beslutsstöd, speciellt som stöd till Helcom-arbetet	Identifiera behov och stödja genomförande av miljöförbättrande åtgärder, speciellt mot övergödning
Fritidsbåtars inverkan på skärgårdsmiljön - ett samarbetsprojekt om hållbart båtliv och samexisterande näringar för en god havsmiljö	Projektet kan visa fritidsbåtars bidrag till miljöskafliga ämnen i vatten	Identifiera behov av åtgärder
Kristineberg: utveckling av en plattform för hållbar blå ekonomi, innovation och näringslivsutveckling	En nationell plattform för samverkan mellan aktörer inom forskning, innovation, näringsliv och förvaltning	Skapa förutsättningar för ett hållbart nyttjande av marina resurser
Miljöforskningsanslaget	Under 2019 har HaV deltagit i arbetet med två utlysningar: Kumulativa effekter samt Våtmarker. Ett antal ansökningar bedöms ha hög relevans för förvaltningen samt en hög vetenskaplig kvalitet, och kommer att tilldelas medel. Projekten pågår 2020 - 2022.	Forskning för att uppnå miljö kvalitetsmålen
Nordiska Ministerrådets arbetsgrupp Hav och kust	HaV har medverkat till att åtta mindre projekt inom myndighetens förvaltningsområde får finansiering. Dessa projekt ska avrapporteras under 2020	Stärka blå näringar inom det nordiska området samt öka förståelsen för ekosystembaserad förvaltning

Projekten Optimus, Fritidsbåtar, BNI och Kristineberg stöds med medel från myndighetens sakanslag 1:11.

Spridning av forskningsresultat och miljöinformation

Under året har myndighetens kunskapsbehov samlats in och kommunicerats till forskningsfinansiärer.

Myndighetens bibliotek har under 2019 påbörjat arbetet med att tillgängliggöra Havs- och vattenmyndighetens rapportserie i DiVA (Digitala vetenskapliga arkivet). DiVA är en plattform för digital publicering och registrering av publikationer och forskningsdata, och ger HaV:s rapporter en bredare spridning och gör därmed kunskaperna tillgängliga på ett mer effektivt sätt. Miljömålsuppföljning

Miljömålsuppföljning

HaV ansvarar för uppföljning av tre av Sveriges 16 miljö kvalitetsmål:

- › Ingen övergödning
- › Levande sjöar och vattendrag
- › Hav i balans samt levande kust och skärgård

Årlig uppföljning av miljömål

I mars 2019 redovisade vi den årliga uppföljningen av de tre miljö kvalitetsmål som myndigheten ansvarar för och uppdaterade de 15 indikatorerna på webbplatsen Sveriges miljömål. Under hösten inleddes arbetet med den årliga uppföljningen av miljömålen 2020. Uppföljningen bidrar med underlag till regeringskansliets arbete med budgetpropositionen, utgiftsområde 20.

Fördjupad utvärdering

Den fördjupade utvärderingen av de tre miljö kvalitetsmålen redovisades till regeringen i januari 2019. Utvärderingen visar på möjligheterna att nå miljö kvalitetsmålen genom att beskriva miljö tillståndet och identifiera brister i förvaltningen. Den bidrar också med en analys av hur effektiva olika styrmedel och åtgärder är för att nå målen. Utvärderingen är underlag till regeringen, HaV, andra myndigheter och övriga aktörer i samhället i arbetet med att nå miljö kvalitetsmålen.

Miljöövervakning

Miljöövervakning

Det statligt finansierade systemet för miljöövervakning visar miljö tillståndet i Sverige. Nationell och regional akvatisk miljöövervakning samordnas så att kvalitetssäkrad data samlas in och görs tillgänglig.

Utvecklingen har haft god fart under 2019, inte minst tack vare ökningen av miljöövervakningsanslaget (anslag 1:2, anslagspost 3) i vårändringsbudgeten. Stor vikt har lagts vid utveckling av övervakning för vattenförvaltningens behov samt rapportering av övervakning av biologisk mångfald enligt Art- och habitatdirektivet. Förbättrade metoder för datahantering och granskning har tagits fram. Insatserna har lett till en förbättrad och utökad insamling av data samt bidragit till utveckling av ett mer långsiktigt program för övervakning av biologisk mångfald.

Förvaltningen av grundvatten, sjöar, vattendrag, kuster, hav och fiskbestånd har genom löpande program fått ett uppdaterat och pålitligt kunskapsunderlag till sina klassificeringar, bedömningar samt beslut om eventuella åtgärdsprogram.

Övergripande arbete

Strategi för övervakning av akvatisk miljö

Det bedrivs idag olika former av akvatisk övervakning i Sverige med olika syften och målbilder. Ibland kallas den för miljöövervakning, i andra fall övervakning, datainsamling eller åtgärdsuppföljning. Gemensamt är att de data som samlas in ska användas i förvaltningen av den akvatiska miljön.

På myndigheten pågår ett projekt att ta fram en strategi för akvatisk övervakning. Ett förslag har utarbetats för att i ett första steg identifiera rätt kunskapsunderlag och kartlägga aktörer samt ansvarsfördelning. Målet är att övervakningen ska vara samordnad och riskbaserad samt att data som samlas in är av rätt kvalitet, tillgänglig och ger stöd för förvaltningen.

Påverkanstryck och belastning på miljön

Konsortiet Svenska MiljöEmissionsData (SMED) har på vårt uppdrag sammanställt och beräknat 2018 års emissioner av näringsämnen samt metaller från Sveriges kust till Östersjön och Västerhavet, bland annat till Helcom:s (Helsinforskonventionen) periodiska rapportering kallad Pollution Load Compilation 7. Belastning från punktkällor baseras på emissionsdata från verksamhetsutövarnas årliga miljörapporter och övervakningsdata från flodmynningsprogrammet. Vi har samtidigt granskat och höjt kvaliteten på verksamhetsutövarnas rapportering av emissioner i Svenska Miljörapporteringsportalen, SMP.

Under året utvecklade och slutrapporterade SMED ett planeringsverktyg (långsiktig plan). I planen identifieras rapporteringskrav och databehov nu och i framtiden. Genom den informationen kan databehov tas fram i rätt tid.

Myndigheten har rapporterat emissions-, belastnings- och påverkansdata (närings- och föroreningsbelastning, muddring, dumpning, påträffad ammunition, vindkraft med mera) till flera konventioner. Sverige ska leverera uppgifterna enligt Havsmiljödirektivet, Vattendirektivet, Badvattendirektivet, Baltic Sea Action Plan, Londonkonventionen med flera. Vi har levererat obligatoriska data till Europeiska miljöbyrån (EEA). Vi har även levererat flera typer av miljöövervaknings- och emissionsdata till Oslo-Pariskonventionen (Ospar), Helsingforskonventionen (Helcom), Organisationen för europeiskt samarbete och utveckling (OECD) och Internationella sjöfartsorganisationen (IMO). Sverige lever därmed upp till de förordningar och konventioner som ställer krav på internationell datarapportering.

Vi har under året fortsatt arbetet i Gränsvattenkonventionen (FN:s ekonomiska konvention för Europa; UNECE:s vattenkonvention). Sverige följer konventionens krav väl tack vare att vi har implementerat EU:s vattendirektiv. Vi har kompletterat med ytterligare data till indikator 6.5.2 inom Agenda 2030, som rapporterades 2017 till UNECE och UNESCO.

Information om vattenmiljön i Sverige

Badvattendirektivet ställer krav på att allmänheten får tillgång till digital information om EU-bad, något Sverige gör genom HaV:s webbplats Badplatsen. Den är en plattform för kommunernas planering av övervakningen, rapportering av resultat, riskanalyser och information om åtgärder. Under 2019 fanns 438 EU-bad och cirka 2000 övriga bad registrerade på webbplatsen. Under 2019 genererade sidan 517 000 besök, 15 procent mer än 2018, vilket gör den till myndighetens i särklass mest besökta sida. Vi ansvarar också för det nationella datavärdskapet för data från övervakning av badvattenkvalitet.

I juni 2019 lanserades en ny webbplats, sverigesvattenmiljo.se. Webbplatsen redovisar resultat och beskriver tillståndet i svenska vatten, baserat på miljöövervakningsdata. Den ersätter de tryckta rapporterna Havet och Sötvatten och vänder sig till både experter och allmänhet.

Förvaltning av övervakningsdata

Den långsiktiga förvaltningen av mätdata över miljö tillståndet görs främst genom så kallade datavärdskap. Ett nytt datavärdskap för video och bild har förlagts till Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI) för att vara i full drift från 2021. Förarbete har utförts för nya datavärdskap: automatiska fiskräknare, yngelprovfiske samt sjukdomsövervakning på fisk-, skal-, och blötdjur. Datavärdskapet för grundvattenkemi och grundvattennivåer har tagit fram ett register över var det är lämpligt och inte lämpligt att genomföra nya grundvattenmätningar, så att berörda myndigheter bättre kan planera sin grundvattenövervakning.

Utvecklingen av ett nationellt register över miljöövervakningens provtagningsstationer har fortsatt, i samarbete med datavärdar och myndigheter med ansvar för den EU-gemensamma infrastrukturen för geodata (Inspire). Vidare har ett utvecklingsprojekt för att ta fram nationella valideringstjänster för miljöövervakningens data drivits av Naturvårdsverket och HaV. Effekten blir säkrare och snabbare rapportering av data till datavärdar.

Utveckling och anpassning till nya krav och behov av data

Under året fortsatte myndigheten arbetet med att anpassa dagens övervakning av akvatiska miljöer till kraven i vattenförvaltningsförordningen, enligt handlingsplanen "Full koll på våra vatten!". Målet är en övervakning som tydligare utgår ifrån lagkrav samt samhällsnytta och är riskbaserad och som därmed samlar in de data som är viktigast för förvaltningen. Övervakningen samordnas med vattenmyndigheterna i Sverige.

Anpassning av övervakningen till vattenförvaltningens behov innebär både kontrollerande, operativ och undersökande övervakning.

Övervakning som följer kraven i vattenförvaltningsförordningen ger en ökad tillförlitlighet i statusklassningen. Vi får även bättre underbyggda underlag och ökad rättssäkerhet i vattenförvaltningen. Korrekt underlag leder till kostnadseffektivt åtgärdsarbete och i förlängningen förbättrade ekosystemtjänster och ökade möjligheter att uppfylla de svenska miljömålen.

För att ytterligare stödja länsstyrelsernas arbete med att ta fram underlag till arbetet inom vattenförvaltningen utlyste vi under året medel till övervakning. Insatsen bidrog till underlag för typning av sjöar; insamling, kvalitetssäkring och leverans av data till nationell datavärd samt övervakning för verifiering av riskbedömning enligt vattenförvaltningsförordningen.

Den biogeografiska övervakningen, enligt Art- och habitatdirektivet, har fokuserat på att sammanställa bedömningen av gynnsam bevarandestatus för de akvatiska livsmiljöerna och direktivarterna. Rapporteringen till EU har genomförts enligt artikel 17 i direktivet. Myndigheten har undersökt möjligheten till en mer integrerad miljöövervakning som kan tillgodose kraven från flera direktiv och programområden. Inledande försök med en metod som kombinerar satellitdata, flygbilder, drönare och standardiserad biologisk provtagning visar lovande resultat.

Under 2019 har ett riktat övervakningsprogram för främmande arter i marin miljö tagits i drift i ett 20-tal högriskområden, enligt havsmiljödirektivets övervakningsprogram.

I början av fältsäsongen presenterades en fokuslista med invasiva främmande arter (IAS) med hög risk som redan finns i landet eller riskerar att komma in (så kallade dörrknackarter). Syftet med listan är att få ett mer effektivt övervakningssystem för tidig upptäckt av IAS genom att uppmuntra miljöövervakare att rapportera från fältarbeten. Detta ger bättre kunskap samt snabbare åtgärder för bekämpning och kontroll av arter som kan ha stora negativa effekter på ekosystemfunktioner och biologisk mångfald. Myndigheten har även deltagit i ett projekt som har inneburit såväl digitalt stöd som förbättrad samverkan mellan främst oss, länsstyrelsen och ArtDatabanken SLU. Inom Interreg-projektet Complete har vi tagit fram en rutin för tidig upptäckt och rapportering av skadliga och främmande arter samt utsläpp av farliga ämnen relaterade till sjöfart, barlastvatten och hamnar.

Den regionala miljöövervakningen, som drivs enligt ett sexårigt program (2015-2020) i samarbete med Naturvårdsverket har utförts enligt plan och data har rapporterats vidare till datavärdar. Under året har Naturvårdsverket och HaV tagit fram "Riktlinjer för regionala miljöövervakningsprogram 2021-2026" skrivits tillsammans med Naturvårdsverket som vägledning till länsstyrelserna inför revideringen av programmet för nästa sexårscykel. Genom god vägledning kan det nya programmet bli effektivare och bättre koordinerat med nationell miljöövervakning.

Sjöar och vattendrag

Programområde Sötvatten består till stor del av löpande delprogram som under året har fortsatt enligt de rutiner som infördes 2007 med trendstationer i 108 sjöar, 70 vattendrag, 47 flodmynningar och cirka 80 stationer i grundvatten. En yttäckande övervakning av ett stort antal sjöar och grundvatten görs också, främst för att följa påverkan på vattenkemin i form av försurning, övergödning och brunifiering.

Det löpande nationella delprogrammet Stormusslor är nära samordnat med det regionala delprogrammet för flodpärlmussla och tjockskalig målarmussla.

En uppdatering och flytt av Musselportalen har inletts, vilket innebär att samma institution blir datavärd för alla biologiska miljöövervakningsdata utom fisk, något som underlättar koordinerad kvalitetskontroll av inkommande data samt gör det enklare för användare av data då dessa samlas på ett enda ställe.

Särskilda insatsmedel som fördelas gemensamt mellan HaV och Naturvårdsverket har finansierat en utvärdering av länsstyrelsernas gemensamma delprogram Vattenväxter (Makrofyter) i sjöar under 2018 - 2019. Undersökningstypen för makrofyter har uppdaterats och använts på prov av några länsstyrelser. Även undersökningstypen för djurplankton har genomgått en revision som bör leda till effektivare arbete, ökad datakvalitet, samt förbättrad jämförbarhet mellan olika utförare.

Vattenvårdsförbunden för Vänern, Vättern och Mälaren har tagit initiativet till att undersöka rester av läkemedel i vatten och fisk i de tre nämnda sjöarna. Vattenvårdsförbunden har även fått ett uppdrag från HaV att ta fram en broschyr om främmande arter. Broschyren riktar sig till allmänhet och sportfiskare och informerar om vilka främmande arter man kan tänkas hitta om man rör sig vid sjöarna samt hur de ska rapporteras.

Eftersom Sverige har många sjöar och vattendrag behöver dessa grupperas för att säkerställa att kontroll och övervakning omfattar alla typer av vatten. Under året har arbetet fortsatt med att ta fram en gruppering och förslag på kontrollerande övervakningsprogram för Sveriges fem vattendistrikt. Fokus har legat på utformning av program i form av metodik för val av stationer, val av kvalitetsfaktorer och val av provtagningsfrekvens. Metodiken har även testats i fält i pilotområde.

Vårt program för integrerad uppföljning av kalkningseffekter (IKEU-programmet) arbetar med övervakning, forskning, vägledning och kommunikation. Programmet följer kalkningens miljöeffekter på ekosystemen sedan 1989. Forskarna vid SLU och Stockholms universitet har också bidragit med rådgivning till HaV:s kalkningsverksamhet och NV:s miljömålsuppföljning av Bara naturlig försurning.

Grundvatten

HaV:s övervakning av grundvatten ingår i programområde Sötvatten. Provtagning sker flera gånger per år i cirka 80 trendstationer och en gång var sjätte år i cirka 480 omdrevsstationer. Sveriges geologiska undersökning (SGU) har ett långsiktigt uppdrag att utföra övervakningen som syftar till att följa effekterna av försurning, övergödning och nedfall av luftburna metaller på grundvattnet. Det sker en årlig successiv revidering av delprogrammet, som utökades med 20 nya stationer under 2019. SGU har ett uppdrag att under 2019-2021 se över befintlig regional och nationell miljöövervakning samt jämföra det med behov av miljöövervakning som har identifierats inom vattenförvaltningen och miljö kvalitetsmålet Grundvatten av god kvalitet.

Under 2019 har SGU också utökat den kemiska karteringen av grundvatten och i samarbete med Livsmedelsverket utfört en kartläggning av grundämnen i råvatten i Sveriges vattenverk. Övervakningen ger underlag för uppföljning av miljö kvalitetsmålen Grundvatten av god kvalitet och Giftfri Miljö och bidrar till att uppfylla Vattenförvaltningsförordningens krav.

Kust- och utsjövatten

Programområdet Kust och hav omfattar flera delprogram och har under året även utökats med övervakning av främmande arter enligt Havsmiljöförordningen. Miljöövervakningen i kustvatten och utsjöområden ger dataunderlag för att följa upp miljö kvalitetsmålen Hav i balans samt levande kust och skärgård, Ingen övergödning samt Ett rikt växt- och djurliv. Den ger också underlag vid statusklassning och tillståndsbedömning.

HaV har under året avslutat revision av samtliga delprogram, vilket ger ett bra underlag för kommande revision under 2020 av den regionala miljöövervakningen 2021-2026.

Under året har utvecklingen av övervakning av vattnets optiska egenskaper fortgått. En metod för övervakning av geléplankton (maneter) är framtagen av Göteborgs universitet och utprovad inom deras program. Inom delprogrammet Vegetationsklädda botten har miljöövervakningen övergått till nya undersökningstyper i delvis uppdaterade program. När det gäller programmet Sedimentlevande makrofauna har Göteborgs universitet anordnat en oberoende extern kvalitets-säkring av analysresultaten för ökad kvalitet och jämförbarhet. Programmen är samordnade mellan nationell och regional miljöövervakning och bedrivs för att komplettera verksamhetens program för recipientkontroll.

Inom delprogrammet Säl och havsörn har en revisionsrapport publicerats (HaV rapport 2019:19). Naturhistoriska riksmuseet (NRM) har tillsammans med SLU undersökt nya övervakningsmetoder. De nationella utförarna arbetar med uppdatering av övervakningsprogram för att utvärdera eventuella effekter på sälbestånd och fiskesamhällen av licensjakt på gråsäl i Östersjön. NRM och Statens Veterinärmedicinska Anstalt (SVA) har även fått bidrag för att utveckla den marina däggdjursövervakningen med program för hälso- och sjukdomsövervakning. Den övervakning av Östersjöpopulationen av tumlare som pågått sedan 2017 har under året utökats med övervakning av Bälthavspopulationen i Kattegatt.

Svea

Det nya svenska fiskeri- och undersökningsfartyget Svea, som byggts på ett varv i Spanien, levererades under sommaren till sin ägare, Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU). Vår myndighet har, som största beställare av fartygstid, deltagit i styrgruppen för fartygets byggnation genom hela processen från kravlista via upphandling av designer och varv till byggnation och leverans. Med det nya fartyget på plats kan de två största utförarna, SLU (fiskeriundersökningar) och SMHI (havsmiljöundersökningar), koordinera sitt arbete på ett mer effektivt sätt.

Övervakning av makroskräp på stränder och havsbotten samt av kontinuerligt och impulsivt undervattensbuller har fortsatt, enligt kraven från Havsmiljöförordningen. Mycket av arbetet utförs i internationellt samarbete genom EU Interreg-projektet Joint Monitoring Programme for Ambient Noise North Sea (JOMOPANS). Projektets syfte är att ta fram ett gemensamt övervakningsprogram för undervattensbuller i Nordsjön. Resultaten hittills visar att mätningarna ger underlag och bedömningsverktyg för att fastställa bullrets bidrag till miljöstatusen.

Myndigheten driver sedan 2016 projektet Nationell marin kartering för att kartlägga livsmiljöerna på havsbotten i hela Sverige. Utbredningskartorna är underlag för bristanalys och metodutveckling, och används inom bland annat områdesskydd, grön infrastruktur och havsplanering. Leveransens för havsplaneringsrådet Östersjön är klar, men vi inväntar besked om spridningstillstånd. Kartering av Norra Midsjöbanken är under arbete av SGU, som också tagit fram en högupplöst modell för ytsubstrat för hela Sveriges havsområde.

Vi har under 2019 uppdaterat övervakningsprogram enligt Havsmiljöförordningen och tagit fram beskrivningar av 14 strategier och 47 övervakningsprogram. Denna presentation av övervakningsprogram är en uppdatering av den presentation som togs fram 2014. Övervakningen ska ligga till grund för den inledande bedömningen som ska beslutas 2024, ge underlag för miljö kvalitetsnormer enligt våra föreskrifter och kunna följa upp åtgärder i aktuellt åtgärdsprogram för Havsmiljöförordningen. Underlaget är ute på remiss.

Myndigheten har under året deltagit i nationell samordning av miljöövervakningen tillsammans med Naturvårdsverket samt bidragit till samverkansträff med samtliga län och relevanta myndigheter. Vi har genomfört årliga dialogmöten med Länsstyrelserna i tre kustgrupper och har reviderat de tre marina informationscentralerna vid länsstyrelserna i Västerbotten, Stockholm och Västra Götaland.

Fisk

HaV ansvarar för att samordna Sveriges nationella datainsamlingsprogram för fisk och fiske, vilken styrs av EU-lagstiftning (EU) 2017/1004 och (EU) 2016/1251. Informationen används som underlag i EU:s gemensamma fiskeripolitik, i internationella havsforskningsrådets (ICES) arbete med att analysera bestånden och utgör underlag i EU:s vetenskapliga, tekniska och ekonomiska kommitté för fiskerinäringen (STECF). Datainsamlingen bidrar till att följa upp de nationella miljömålen Hav i balans samt levande kust och skärgård och Ett rikt växt och djurliv.

Myndigheten samlar in och analyserar ekonomiska variabler för fiskeflottan och för fritidsfisket. Sveriges lantbruksuniversitet (SLU Aqua) utför den biologiska datainsamlingen. Sverige har liksom tidigare år haft en god måluppfyllnad när det gäller den datainsamling på fiskets område som krävs enligt EU:s lagstiftning. Vi har levererat efterfrågad data och tagit en aktiv roll i det arbete som förordningen föreskriver. Sveriges årliga rapportering gällande 2018 har godkänts av EU-kommissionen. I oktober levererade HaV förslag till Sveriges nya arbetsplan för datainsamling 2020-2021 till EU-kommissionen.

Vi ger i uppdrag åt utförare att kartlägga tillståndet genom provfisken och att lagra data hos datavärdar. Under året tecknades överenskommelser med SLU och Länsstyrelsen som utförde provfisken. I den nationella kustfiskövervakningen ingår ett integrerat program som övervakar både fiskbestånd, miljögifter och fiskhälsa. SLU har på vårt uppdrag tagit fram ett förslag till nytt övervakningsprogram, med syfte att optimera och förbättra nuvarande kustfiskövervakning.

Vi har låtit SLU uppdatera och utveckla nya undersökningstyper för övervakning av fisk. Under året har en ny undersökningstyp för provfiske med elfiskebåt tagits fram, en undersökningstyp för fiskräknare håller på att tas fram. Andra utvecklingsprojekt som beställts inkluderar förbättring av akustiska metoder och åldersanalyser. Eftersom övervakning av sjukdomar hos vilt levande fisk saknas, har vi uppdragit åt Statens Veterinärmedicinska Anstalt (SVA) att ta fram ett förslag till övervakningsprogram.

Övervakningen av fisk följer upp miljökvalitetsmålen Hav i balans samt levande kust och skärgård, Ingen övergödning, Ett rikt växt- och djurliv, Levande sjöar och vattendrag och Bara naturlig försurning.

Rapporten "Fisk- och skaldjursbestånd i hav och sötvatten", där status för de viktigaste kommersiellt nyttjade fiskarterna presenteras, har tagits fram. Den används bland annat som underlag för beslut om fisketillstånd, förvaltningsunderlag och som information till allmänheten.

Genomförande av Havs- och fiskeriprogrammet

Den datainsamling som styrs av EU-lagstiftning (EU) 2017/1004 och (EU) 2016/1251 är en stödberättigad åtgärd inom Europeiska havs- och fiskerifonden (EHFF). HaV är stödmyndighet till Jordbruksverket, och har under 2019 handlagt och fattat beslut om tre ansökningar om stöd. Myndigheten har även handlagt fem ansökningar om utbetalning, som har lämnats till Jordbruksverket för beslut.

I augusti gjordes en EU-revision av datainsamling inom EHFF, där både Jordbruksverket (förvaltande myndighet) och HaV (stödmyndighet) granskades. Den preliminära revisionsrapporten visar att Sveriges system för handläggning och beslut fungerar, men behöver förbättras i vissa avseenden. Sverige erhåller totalbetaget 2 (där 1 är högst och 4 är lägst).

Regeringsuppdrag Medelsanvändning miljöövervakning

HaV har rapporterat (dnr 1-2018) hur olika medel har använts för miljöövervakning och annan datainsamling under 2018. Anslag 1:2 (Miljöövervakning med mera) står för huvudparten av finansieringen. I rapporten beskrivs bland annat hur medel använts till utveckling och förbättring av övervakningen, särskilt den övervakning som bedrivs för vattenförvaltningens behov, samt vilka effekter arbetet fått.

ÅTERRAPPORTERING

Genomförande av Havs- och fiskeriprogrammet

REGERINGSUPPDRAG

Hållbarhetsmålen Agenda 2030

Hållbarhetsmålen inom Agenda 2030 och rapporteringen av indikatorer

Det är främst hållbarhetsmål 6 Rent vatten och sanitet, och hållbarhetsmål 14 Hav och marina resurser, som berör HaV:s förvaltningsområden. Myndigheten har rapporterat underlag för sex indikatorer för mål 6 och en indikator för mål 14 till Statistiska Centralbyråns nationella uppföljning, som publicerades 1 oktober 2019. Vi har också kompletterat rapporteringen för en indikator för mål 6 till FN:s ekonomiska kommission för Europa (UNECE).

Officiell statistik

Officiell statistik

HaV ansvarar för fem statistikprodukter inom Sveriges officiella statistik. Under året tog vi fram officiell statistik för svenskt yrkes- och fritidsfiske samt för miljö-tillstånd i sötvatten.

Foto: Maja Kristin Nylander

Havs- och vattenförvaltning

Havs- och vattenmyndigheten ska genomföra regeringens sammanhållna politik för sjöar, vattendrag och hav. Inom havs- och vattenförvaltning ingår dels arbetet med havs- och vattenresurser, dels arbetet med god kvalitet i havs- och vattenmiljön.

Förvaltningen utgår från riksdagens miljö kvalitetsmål och den nationella lagstiftningen för att uppnå god havs- och vattenmiljö kvaliteten. Centrala regleringar är EU:s vattendirektiv, havsmiljö direktiv, havsplaneringsdirektiv, art- och habitatdirektiv, miljö balken, vattenförvaltningsförordningen, havsplaneringsförordningen, havsmiljö förordningen, de nationella miljö kvalitetsmålen och miljö kvalitetsnormerna.

Dessa omsätts i planering, föreskrifter, vägledning, miljö prövning, åtgärder och tillsynsvägledning. Internationellt, och särskilt europeiskt, samarbete är en viktig del för att genomföra målen, likväl som att samverka med myndigheter, kommuner, branschorganisationer och intresseorganisationer inom de olika arbetsuppgifterna.

Vi samverkar inom EU för att få gemensamma tolkningar, riktlinjer och underlag, kopplade till EU:s direktiv. Vårt uppdrag är att omsätta direktiven nationellt, genom vägledningar och kunskapsunderlag, i samverkan med myndigheter och organisationer. Inom ramen för Helcom och Ospar genomförs en stor del av det regionala arbetet med konventionernas mål och rekommendationer.

HaV medverkar och driver på för att uppnå miljö målen och ett hållbart nyttjande, till exempel genom uppföljning av den maritima strategin och genom havsplanering. Vi utvecklar föreskrifterna med indikatorer för god miljö status och ger vägledning för områdesskydd, hotade arter och restaurering. Vi arbetar för minskad belastning och ökad miljö hänsyn, för både havsmiljön och sötvattenresurserna, genom att genomföra åtgärdsprogrammen, medverka i miljö prövningar, tillsynsvägledningar och genom att stödja projekt som bidrar till minskad övergödning och minskad förorening av havet.

Nationella planen för omprövning av vattenkraftverk för moderna miljö villkor

Havs- och vattenmyndigheten (HaV), Energimyndigheten och Svenska kraftnät redovisade 1 oktober 2019 ett förslag till en plan för omprövning av alla Sveriges vattenkraftverk med regleringsdammar för moderna miljö villkor.

Arbetet med uppdraget inleddes redan 2018 med att de tre myndigheterna tog fram en förstudie. I det arbetet genomfördes en omfattande dialog med berörda parter. Inom HaV har arbetet med nationella planen varit en del av ett övergripande program kring vattenmiljö och vattenkraft där även uppdatering av föreskrifter inom vattenförvaltningen och vägledningar ingick.

När förordning om vattenverksamheter ändrades i början av januari 2019 fick de tre myndigheterna ett formellt uppdrag att ta fram en nationell plan för omprövning av samtliga vattenkraftverk. Under våren genomfördes flera dialogmöten med myndigheter, länsstyrelser, verksamhetsutövare och miljö organisationer för att få förslag och synpunkter som berör nationella planens innehåll.

I och med ändringen av förordningen var det möjligt för verksamhetsutövare att anmäla sin verksamhet till den nationella planen för omprövning. Ett digitalt anmälningsformulär togs fram i samarbete med länsstyrelserna. Majoritet av Sveriges vattenkraftverk var anmälda till planen vid anmälningstidens slut 1 juli 2019. För närvarande har närmare 3500 anläggningar anmälts till nationella planen. Alla är emellertid inte vattenkraftverk utan det kan vara regleringsdammar och eller andra dammar.

I slutet av våren var de tre myndigheterna klara med ett förslag till nationell plan för omprövning av vattenkraften, som samtidigt beaktar behovet av förbättrade vattenmiljöer och stärkta ekosystemtjänster, men även behovet av effektiv tillgång på vattenkraftsel för att nå målet med ett helt förnybart elsystem. Målet med arbetet var att nationella planen skulle ge en nationell helhetssyn. Parallellt med arbetet med nationella planen arbetade de tre myndigheterna med konsekvenserna av förslaget i en strategisk miljö bedömning och förslaget till nationell plan justerades. Under sommaren 2019 var förslaget till nationell plan på remiss och ett mycket stort antal synpunkter kom in på planen och på den strategiska miljö bedömningen. Efter

beaktande av alla synpunkter, utarbetades ett slutgiltigt förslag till nationell plan.

Genomförande av nationella planen kommer att få en stor betydelse för att uppnå miljömålet Levande sjöar och vattendrag, samtidigt som vattenkraftens viktiga roll i energisystemet i stor grad kommer bibehållas. Planen kommer också stärka ekosystemens resiliens i ett förändrat klimat och bidra till samhällets övergripande klimatanpassning. Även om miljöanpassningen kommer att innebära en stor investering, så kommer åtgärderna till största del ske i landsbygden, vilket ger möjligheter för sysselsättning och utvecklad företagsverksamhet. Sverige som nation kommer att bygga upp en stor kompetens inom miljöanpassning av vattenkraft i samverkan med effektiv tillgång på vattenkraftsel.

För HaV medför genomförandet av nationella planen ett behov av att bidra med vägledningar både inom vattenförvaltningen och för miljöanpassning av vattenkraftverk. Detta för att genomförandet ska bli så kostnadseffektivt som möjligt. Nationella planen kommer också att innebära ett stort antal omprövningar. Detta leder sannolikt till en ökad arbetsbelastning för myndigheten. Samtidig kommer de myndigheter som för talan i miljöfrågor i domstol att samordna sig, vilket ger effektivitetsvinster. Genom att all vattenkraft kommer att genomgå en prövningsprocess, under strukturerade former enligt nationella planen, finns det möjlighet att processen blir allt mer effektiv med tiden och det finns ständigt lärande som kan återföras till processen. Av den anledningen ska HaV fortlöpande följa genomförandet av nationella planen.

Samordning av arbetet med havs- och vattenmiljön

Havsmiljöförvaltning

I Sverige genomförs havsmiljödirektivet med stöd av miljöbalken och havsmiljöförordningen. Arbetet bygger på en ekosystembaserad metod för förvaltning av de mänskliga verksamheter som påverkar miljötillståndet. Detta är grunden för de fem steg som ingår i den marina strategin och som ska leda till att bevara eller uppnå god miljöstatus.

1. definiera innebörden av god miljöstatus för olika delar av ekosystemet när det gäller tillstånd, påverkan och belastningar
2. bedöma tillståndet i förhållande till god miljöstatus
3. sätta mål (miljökvalitetsnormer) för att kunna nå önskvärd status
4. vidta åtgärder
5. övervakning

Övervakningsprogrammet bedömer tillståndet, om målen nås och om åtgärderna har effekt. Förvaltningen med analyser av miljöstatus, sociala och ekonomiska förhållanden är anpassningsbar genom de sexåriga förvaltningsperioderna. Arbetet med havsmiljöförvaltningen är viktigt för att uppnå flera svenska miljökvalitetsmål och för att nå FN:s globala hållbarhetsmål 14 Hav och marina resurser.

EU-samarbete enligt havsmiljödirektivet

Den EU-gemensamma genomförandestrategin (CIS-MSFD) leds av EU-kommissionen och medlemsländerna, och omfattar även organisationer som de fyra regionala havsmiljökonventionerna, frivilligorganisationer inom miljöområdet och ett antal branschorganisationer. HaV är aktiva i arbetet och är delegationsledare för Sverige i alla arbetsgrupper utom en. De flesta arbetsgrupperna träffades två gånger under året. HaV tar fram underlag till instruktion som gemensambereads inom regeringskansliet för möten med den strategiska koordineringsgruppen (MSCG) och de marina direktörerna, och för andra arbetsgrupper vid behov.

Arbetet inom genomförandestrategin samordnas av den strategiska koordineringsgruppen (MSCG) som också är en expertgrupp under kommissionen. MSCG antar arbetsprogram och gemensamma dokument, exempelvis vägledningar. Kommissionsbeslutet om god miljöstatus från 2017 innebär att MSCG också antar rekommendationer om till exempel gemensamma tröskelvärden som är en del av definitionen av god miljöstatus. Dessutom diskuteras strategiska frågor och förberedelser inför de marina direktörernas möten. Under MSCG finns tre arbetsgrupper med olika inriktningar, och fyra tekniska arbetsgrupper som hanterar specifika frågor. I den arbetsgrupp som ansvarar för arbetet med ekonomisk analys och åtgärder delar Sverige ordförandeskapet tillsammans med kommissionen och Finland.

Arbetet inom genomförandestrategin har i huvudsak följt arbetsprogrammet för perioden 2016-2019. Ett nytt arbetsprogram för åren 2020 till 2022 har tagits fram och ska beslutas i början av 2020.

Ett förslag till vägledning för rapportering av övervakningsprogrammet har tagits fram och en uppdaterad version av vägledningen för artiklarna 8, 9 och 10 har antagits.

En stor del av arbetet för uppföljning av krav på tröskelvärden, görs inom de regionala havsmiljökonventionerna. Arbetet stäms också av regelbundet på EU-nivå inom berörd arbetsgrupp och MSCG. Arbetet med en vägledning för bedömning av miljötillstånd enligt artikel 8 i direktivet har fortsatt under 2019.

Sverige arbetar aktivt i tre tekniska arbetsgrupper: TG Seabed (bottnarnas livsmiljöer), TG Noise (undervattensbuller) och TG Litter (skräp). Arbetsgrupperna bereder vägledningar om hur tröskelvärden ska sättas och förslag till tröskelvärden inför miljöstatusbedömningen 2024. TG Litter har tagit fram rekommendationer om indelning av skräpkategorier, baslinje, metod för att sätta tröskelvärde och ett förslag till tröskelvärde för marint skräp på stränder. Alla dessa, utom rekommendationen om tröskelvärde, antog av MSCG i november 2019.

Regional samordning för havsmiljödirektivet

Sveriges arbete inom de regionala havskonventionerna Helcom (Helsingforskonventionen) och Oskar (Konventionen för skydd av den marina miljön i nordöstra Atlanten) är en viktig del i genomförandet av havsmiljöförordningen eftersom de är en plattform för det regionala samarbete som krävs. Både Oskar och Helcom har arbetsgrupper för att särskilt arbeta med denna samordning. Bland annat ska vissa tröskelvärden och listor på vilka ekosystemkomponenter som ska bedömas, tas fram per havsregion genom regionalt samarbete. Svenska experter arbetade under året med harmonisering av bedömning mellan länderna. Dessutom förbereddes de regionala bedömningarna som ska göras 2023, HOLAS III för Helcom och QSR 2023 för Oskar. Dessa bedömningar kommer att vara viktiga underlag till vår nationella bedömning 2024. HaV ingår också i arbetsgrupper som arbetar med utveckling av samhällsekonomiska analysmetoder, ett viktigt arbete för att se till att de åtgärder som föreslås blir kostnadseffektiva.

Nationella arbetet enligt havsmiljöförordningen

Arbetet med ett nytt åtgärdsprogram enligt havsmiljöförordningen påbörjades under 2019 och ska beslutas senast 2021. Samverkan med berörda myndigheter och andra aktörer är en viktig del i arbetet, speciellt med vattenmyndigheterna när det gäller kustvatten. Bedömningar och analyser, som ska ligga till grund för att identifiera åtgärdsbehov och att ta fram lämpliga och effektiva åtgärder för att följa miljö kvalitetsnormerna i de svenska havsområdena, har genomförts. Åtgärdsprogrammet ska minska mänskliga verksamheters belastningar på de marina naturresurserna och de marina ekosystemtjänsterna. Det ska innehålla åtgärder riktade mot de belastningar som gör att god miljöstatus inte uppnås, eller riskerar att inte bibehållas, samt åtgärder för att restaurera redan påverkade miljöer i de svenska havsområdena Nordsjön och Östersjön.

Rapportering till EU-kommissionen

HaV är ansvarig myndighet för all rapportering till EU-kommissionen enligt havsmiljödirektivet.

I januari 2019 gjorde HaV en delrapportering till EU-kommissionen om genomförandet av åtgärdsprogrammet från 2015. En kompletterande rapportering av artiklarna 8, 9 och 10 genomfördes under våren 2019. Sverige fick ett tekniskt godkännande av rapporteringen i april 2019.

Samordning inom och mellan de regionala havskonventionerna Ospar och Helcom

HaV deltar i regional samverkan inom Helcom och Ospar, genom medverkan i konventionernas arbetsgrupper och stöd till regeringskansliet. Vi bidrar med data, experter och finansiering samt medverkar till att söka EU-medel för projekt. Som en del av förberedelserna inför nästa Baltic Sea Action Plan (BSAP) gör Helcom för första gången en regional analys av hur långt vi når med existerande åtgärder i Östersjöregionen.

Arbetet har under 2019 fokuserat på att uppdatera Helcoms Baltic Sea Action Plan (BSAP), och Ospars North East Atlantic Environment Strategy (NEAES). De uppdaterade planerna ska beslutas 2020 (Ospar) respektive 2021 (Helcom). Uppdateringarna tar avstamp i FN:s hållbarhetsmål (främst mål 14) och kopplar till andra viktiga policyområden som EU:s havsmiljödirektiv. Uppdateringarna ska leda till utveckling och genomförande av en ekosystembaserad metod för förvaltning av mänskliga aktiviteter i båda konventionerna.

Ospar och Helcom arbetar även med de regionala delarna i havsmiljödirektivet. Samarbetet inom Helcom och Ospar täcker hela förvaltningscykeln med samordning av övervakning, statusbedömning, formulering av policy och framtagande av förslag till åtgärder och uppföljning. Sverige har, som deltagare i båda konventionerna, verkat för samordning mellan Helcom och Ospar för att minimera dubbelarbete och öka effekten i förvaltningsarbetet.

HaV är ordförande i Ospars miljögifts- och övergödningsskommitté (HASEC) och vi delar ordförandeskap i Helcom State & Conservation (arbetsgrupp för miljötillstånd och naturvård). Detta ger extra insyn i det framtida arbetet. Sverige fortsätter också att leda Helcoms arbetsgrupp för minskad belastning (Helcom Pressure) genom Sveriges lantbruksuniversitet, SLU.

Arbetet inom Ospar

Under 2019 har HaV fortsatt att stödja arbetet inom Ospars kommittéer HASEC (farliga ämnen), EIHA (mänskliga aktiviteter) och BDC (biologisk mångfald).

Under 2019 har alla Ospars kommittéer förberett det kommande ministermötet 2020 genom att utvärdera arbetet med miljöstrategin för Nordostatlanten 2010 – 2020, och tagit fram ett förslag till en ny strategi för perioden 2020 -2030. HaV har bistått regeringskansliet i detta arbete. Vi har framgångsrikt drivit att den kommande strategin måste vara mer åtgärdsinriktad än tidigare samt ha tydligare uppföljning. HaV är ordförande i en arbetsgrupp om uppföljning av åtgärder och deras effektivitet, och har verkat för att den nya strategin ska ha fokus på arbete om skydd och bevarande, biologisk restaurering och ekosystemets motståndskraft i relation till klimatförändring.

HaV har drivit på för samordning mellan Ospar, Helcom och EU för att bedöma farliga ämnens påverkan på miljön. Efter diskussioner inom de olika arbetsgrupperna kan länderna nu arbeta mot en harmonisering av bedömningsgrunderna i kustvatten och till havs. Detta innebär att Ospars bedömningsverktyg för enskilda ämnen kan användas inom Helcom och Arktiska rådet, medan Ospar och Arktiska rådet utnyttjar Helcoms verktyg för samlad bedömning av farliga ämnen.

Ospars arbete mot övergödning är fokuserat på effektivisering av statusbedömningar. Ospar utvecklar nu Helcoms bedömningsverktyg så att det kan tillämpas i Nordsjön. Under 2019 anordnades en modelleringsworkshop för att utveckla

förslag till förbättrade bedömningsgrunder, men även för att ta fram den näringsbelastning som återspeglar Nordostatlanten utan påverkan av övergödning. Dessa beräkningar är nödvändiga för att kunna komma överens om belastningsmål för näringsämnen på ett liknande sätt som Helcom, vilket är ett mål för HaV:s arbete inom Ospar.

Under 2019 har Ospar skapat en arbetsgrupp om havsförsurning. HaV säkerställer svenskt deltagande via Göteborgs universitet och var värd för en workshop mellan Ospars grupp och det globala nätverket GOA-ON (Global Ocean Acidification Observing Network). Gruppen har utvecklat ett frivilligt åtagande under FN:s SDG 14.3 som förväntas att antas av Ospar miljöministrar under deras möte 2020.

Kommittén EIHA (mänskliga aktiviteter) har fortsatt arbetet med en regional handlingsplan för marint skräp med fokus på fisket som källa till skräp. Fiskerelaterat skräp utgör en betydande andel av det skräp som hittas på Europas stränder (cirka 30 %). Den svenska västkusten är särskilt utsatt för ilandflutet skräp, och åtgärder på regional nivå är avgörande för att Sverige ska kunna uppnå god miljöstatus när det gäller marint skräp. Ospars kommissionsmöte 2019 antog en rekommendation för att främja hållbarhetsutbildning för fiskare i alla Ospar-länder, vilket var ett resultat av EIHA:s arbete. EIHA arbetar också för en effektivisering av bedömningsmetoder för marint skräp. Kommissionsmötet antog två indikatorbaserade bedömningar om skräp på stränder respektive plastpartiklar i magen på stormfåglar. EIHA fortsätter med utveckling av metoder för bedömning av skräp på havsbotten samt mikroplast i havet. EIHA har också vidareutvecklat Ospars tillvägagångssätt in relation till förvaltning av djupshavsgruvor, deponi av gruvavfall till havs och havsbaserad vindkraft.

HaV har medverkat i flera delar av Ospars kommitté BDC (biologisk mångfald). BDC har under året ägnat sig åt strategisk planering och förberedelser inför bedömningen av miljöstatus i nordostatlanten 2023. Förslag på återstående rekommendationer för hotade arter har tagits fram, liksom förslag på nya habitat att föra upp på Ospars lista över hotade och/eller minskade arter och habitat. Förslag om ett skyddat område för havsfåglar utanför nationell jurisdiktion (North Atlantic Current and Evlanov Seamount Marine Protected Area, NACES) har också behandlats under året och därefter kompletterats och justerats. Området ska utgöra ett värdefullt tillskott till Ospars nätverk av skyddade områden och förbättra förbindelsen mellan områdena.

HaV bistod regeringskansliet på det första Ospar "special consultative meeting" som hölls i London i oktober. Storbritannien avser att bevilja Shell tillstånd till att efter avveckling lämna kvar fyra oljeplattformer i Brentfältet i Nordsjön. Dessa installationer innehåller tiotusentals ton råolja samt oljekontaminerat sediment och vatten som inte kommer att tas bort innan avvecklingen.

Arbetet inom Helcom

Den uppdaterade Baltic Sea Action Plan (BSAP) ska innehålla ett fortsatt stärkt arbete mot belastningar som övergödning och farliga ämnen, och satsningar inom nyare områden som marint skräp, påverkan på botten, undervattensbuller, liksom påverkan av klimatförändringar. Arbetet med uppdateringen görs i Helcoms arbetsgrupper under ledning av gruppen HOD (Heads of Delegation). Under 2019 har fokus varit:

6. Bedömning av genomförandet av alla åtaganden och rekommendationer
7. Justeringar av målformuleringar, struktur och förslag på nya åtaganden
8. Bedömning av hur åtgärderna för havsmiljön i Östersjöområdet sammantaget räcker för att nå BSAP-målen. Helcom har under 2019 startat det av EU-kommissionen delfinansierade projektet "Helcom Action" för detta syfte. HaV leder ett av arbetspaketen och deltar aktivt i flera andra.

Arbetsgruppen Pressure fortsätter arbeta med att minska belastningen på Östersjön från skräp, buller, farliga ämnen och näringsämnen. Aktionsplanen mot marint skräp fokuserade på mikroplaster genom det EU-finansierade projektet FanPLESStic. HaV:s arbete med återvinning av gamla fritidsbåtar antogs som modell för framtida arbete i andra Helcom-länder. Skräp från sjöfart bör minska efter att länder inom Helcom var med och drev frågan inom IMO (International Maritime Organisation) vars miljökommitté antog en aktionsplan för att minska skräp från sjöfart, inklusive fisket.

Helcomländerna har ökat samarbetet med IMO:s Londonprotokoll kring dumpning, för att enas om ett gemensamt rapporteringsförfarande för muddermassor i Östersjön. Detta innebär en effektivare datainsamling där HaV rapporterar till Helcom som sedan rapporterar vidare till Londonkonventionen.

Arbetsgruppen State & Conservation träffades två gånger under 2019. Fokus under året var främst uppdatering av BSAP, uppdatering av Helcoms riktlinjer för övervakning (Monitoring guidelines), planering för HOLAS III, uppdatering av riktlinjer för beteckningar (MPA designation guideline), hur belastningar inom skyddade områden kan bedömas samt ett förstärkt samarbete mellan förvaltare av skyddade områden inom Helcom genom ett nytt expertnätverk (MANET). HaV deltog i arbetet med kartering av habitat i bottenmiljön, vilket är prioriterat för att områdesskydd, havsplanering och bedömning av god miljöstatus ska kunna harmoniseras mellan länderna i framtiden.

HaV har ett samordningsansvar för Helcoms arbetsgrupp Pressure som arbetar för att kartlägga och föreslå åtgärder för att reducera belastningen från samhällets aktiviteter i och runt Östersjön. Fokusområden under året har varit näringsämnen, undervattensbuller, marint skräp och farliga ämnen. Belastningen av näringsämnen har minskat kraftigt jämfört med perioden 1997-2001. Enligt Helcoms bedömning ligger kvävebelastningen 14 procent lägre och fosforbelastningen 24 procent lägre den senaste perioden.

Helcom tar fram ett ramverk för hantering av den så kallade internbelastningen. HaV jobbar aktivt med detta och håller på att ta fram en nationell vägledning för internbelastning i sjöar och kustvatten. HaV jobbar även i Helcoms grupp MINUTS, som levererat ett första förslag till ramverk under hösten. Ramverket kommer att vägleda länderna när de utvärderar förslag till åtgärder mot internbelastning.

Helcom samlar mycket data kring belastningar. Under året har Helcom-data analyserats flod för flod, för att identifiera var åtgärdsarbetet har lyckats. Analyserna visar när belastningsmålen kommer att uppnås och samtidigt granskas Helcoms målsättningar gentemot EU:s direktiv, för att säkerställa att man jobbar åt rätt håll. Projektet anordnade under 2019 en första workshop mellan Helcom och alla vattenmyndigheter runt Östersjön, inklusive deltagare från Belarus och Ryssland. Detta för att säkerställa att alla internationella vattenmyndigheter tar tillräcklig hänsyn till havsmiljön i sina åtgärdsprogram. Genom detta projekt har vi lyckats mobilisera experter i flera länder att vässa sitt åtgärdsarbete.

Samordning av vattenförvaltningsarbetet

Arbete med vattendirektivet inom EU

EU-arbetet spelar en viktig roll i vårt vägledande arbete kring ramdirektivet för vatten.

HaV har samordnat Sveriges arbete inom EU:s gemensamma genomförandestrategi, bland annat genom aktivt deltagande i den strategiska koordineringsgruppen (SCG). Vi har regelbundna avstämningar med Sveriges geologiska undersökning, Naturvårdsverket och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. Viktiga frågor under 2019 har varit EU kommissionens granskning av rapportering av förvaltningsplanerna för andra förvaltningscykeln, hälsokontroll av vattenlagstiftning, erfarenhetsutbyte gällande tillämpning av undantag samt godkännande av vägledningar för rapportering och god ekologisk potential. Under 2019 har också det EU-gemensamma arbetet med att harmonisera dricksvattendirektivet intensifierats.

Inom arbetet med den gemensamma genomförandestrategin (CIS) har vi deltagit och bidragit i arbetsgrupper för ekologisk och kemisk status, och datainformation. I arbetsgruppen för ECOSTAT är HaV medordförande och har deltagit aktivt under året. ECOSTAT har bland annat tagit fram vägledning för god ekologisk potential som är mycket viktigt i relation till Sveriges nya lagstiftning för vattenmiljö och vattenkraft.

Inom arbetsgruppen CHEMICALS har vi de senaste åren deltagit som co-chair i en aktivitet om effektbaserade metoder, vilket under 2019 ledde fram till en omfattande rapport som i februari godkändes av SCG. Arbetet med effektmetoder är fortsatt prioriterat inom CIS arbetsprogram för perioden 2019-2021.

Arbete med vattendirektivet – samverkan med andra nordiska länder

Efter att avtalet om strategiskt samarbete 2018-2020 om vattenförvaltning enligt EU:s ramdirektiv för vatten upprättades mellan HaV och Miljödirektoratet i Norge, har dialogen om bland annat övervakning, gruppering och indelning i vattenförekomster fortsatt diskuterats mellan myndigheterna och vi har kontinuerlig kontakt i olika frågor. Det gemensamma arbetet kring hydromorfologiska bedömningsgrunder är värdefullt för implementeringen nationellt.

Nationellt arbete med vattenförvaltning

Många myndigheter, kommuner, verksamheter och intressen berörs av vattenförvaltningen. HaV ska vara pådrivande, stödande och samlande i arbetet och har ett särskilt ansvar för att samordna vattenmyndigheterna.

Samordning av vattenmyndigheterna

Samverkan inom vattenförvaltningen organiseras genom en styrgrupp som leds av HaV och där chefer från Sveriges geologiska undersökning (SGU), SMHI och de fem vattenvårdsdirektörerna från vattenmyndigheterna ingår. Gruppen följer en gemensam långsiktig planering för och uppföljning av genomförande av vattenförvaltningen och har frekventa möten för avstämning av aktuella frågor. Ett exempel är dataförsörjningsprojektet som är ett viktigt underlag för beställningar inom området. En arbetsplan för SMHI:s arbete 2020 har tagits fram i myndighetssamarbetet och godkänts av styrgruppen.

HaV leder även en koordineringsgrupp som följer upp pågående verksamhet för respektive myndighet, säkerställer informationsutbyte kring bland annat det EU-gemensamma arbetet samt identifierar behov av vägledning.

HaV:s uppdateringar av föreskrifter och vägledningar är viktiga verktyg för samordning av vattenförvaltningen. De kompletteras med utbildningar, workshops och möten med framför allt länsstyrelserna, men även andra organisationer deltar.

Samverkan med myndigheter och organisationer

Inom vattenförvaltningen har vi samverkat kring övervakning genom "Strategisk grupp för övervakning enligt vattenförvaltningens behov", genom Länsrådsgrupp 6, Vattenstrategiska chefsgruppen, samverkan i SamHav (samordningsgruppen för havs- och miljöfrågor) samt i ett stort antal fora med olika intressenter och organisationer som Havs- och vattenmiljörådet och Nationell samverkan med näringslivet. Samverkan har också genomförts för att ta fram nya särskilda föreordnande ämnen där både andra myndigheter och branschorganisationer involverats i strukturerade former i ett tidigt skede i processen.

HaV leder en bred samverkan kring genomförandet av åtgärder inom havs- och vattenförvaltningen. Där deltar samtliga myndigheter som har ansvar i vatten- och havsmiljöförvaltningens åtgärdsprogram samt Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Livsmedelsverket, Energimyndigheten, Riksantikvarieämbetet, Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut och Sveriges Lantbruksuniversitet. SAMHATT (samordning havs- och vattenförvaltning för genomförande av åtgärdsprogram) hanterar också två av Miljömålsrådets åtgärdsprogram om gemensam planering för genomförandet av åtgärdsprogrammen. Under 2019 har vi haft två möten i SAMHATT där det senaste hade fokus på uppföljning av genomförande av åtgärder i både vatten och havsmiljöförvaltningens åtgärdsprogram samt inspel till nästa åtgärdsprogram.

HaV arbetar också kontinuerligt med att harmonisera vattenförvaltningsarbetet med havsmiljöförvaltningen, översvämningdirektivet och andra relevanta direktiv.

Vatteninformationssystem Sverige

VattenInformationssystem Sverige (VISS) är vatten- och havsmiljöförvaltningens informationssystem. Det fungerar som kartläggnings- och rapporteringsverktyg, för att kunna genomföra den rapportering som krävs av vattendirektivet och havsmiljödirektivet till EU-kommissionen. Det innehåller statusklassningar, miljökvalitetsnormer, övervakningsprogram och åtgärder kopplade till Sveriges yt-, grund- och kustvatten. VISS fungerar också som ett handläggarstöd och samverkansverktyg.

VISS har funnits sedan 2006 och förvaltas av länsstyrelserna och finansieras av HaV och länsstyrelserna. Prioriteringar av förvaltningsaktiviteter görs av HaV tillsammans med länsstyrelser och vattenmyndigheter. Under året har så kallade "story maps" skapats, vilka på ett enkelt och begripligt sätt presenterar information om status, risk och påverkan i karta. VISS har också förberetts för vattenförvaltningens åtgärdsplaneringsperiod 2019-20.

Resultat och effekter från det regionala tillväxtarbetet

HaV har under året tagit fram ett förslag på en ny strategi och handlingsplan för myndighetens arbete inom hållbar regional tillväxt. Strategin omfattar och integrerar även myndighetens arbete med andra nationella strategier såsom Östersjöstrategin, Maritima strategin, Livsmedelsstrategin, Landsbygdspolitiken samt bioekonomi. De förväntade effekterna när strategin implementeras är ett styrt och medvetet arbete med att bidra till regional hållbar tillväxt, samtidigt som ekosystembaserade förvaltningen tar hänsyn till samtliga strategier. HaV har även samarbetat med Tillväxtverket för att sammanställa en förändringsteori för myndigheternas bidrag till det regionala tillväxtarbetet. HaV har även bidragit till kunskapsunderlag för uppdatering av den nationella regionala tillväxtstrategin i samverkan med den nationella analysgruppen.

För att stimulera regionernas förmåga att integrera fiske-, havs- och vattenfrågor i de regionala utvecklingsplanerna, har HaV genomfört en utlysning av förstudie-medel. Två ansökningar godkändes, en inom det maritima området och en inom vattenresursområdet. Myndigheten har också deltagit i det Västsvenska Maritima

klustret samt i ett nätverk för regioner som arbetar över nationsgränser, Submariner network, där flera svenska regioner och aktörer deltar.

Under året avslutades ett nätverk för lärande om innovation inom svenska myndigheter med en konferens i slutet på augusti. Nätverket finansieras av Vinnova och har gett stor kunskap och kontakter inom innovationsområdet, något som i sin tur har lett till vidare samverkan. Ett av många resultat är ett innovationsseminarium som hölls tillsammans med Naturvårdsverket under Havs- och vattenforum.

Under året har även resultatet från en utlysning om hur HaV kan arbeta med innovationsekosystem färdigställts. Studien beskriver innovationssystemets olika delar samt presenterar förslag på hur myndigheten kan ta hjälp av så kallad öppen innovation. All insamlad kunskap om innovation och aktörer har sammanställts, analyserats och prioriterats i förslag till fortsatt arbete i en intern förstudie om innovation inom myndigheten.

Östersjöstrategin

HaV:s samarbete med SMHI och Naturvårdsverket bidrar till en väl underbyggd strategi och stärker effekten av strategins mål. Det myndighetsöverskridande arbetet bidrar till en samordnad förvaltning i frågor som gäller Östersjöstrategin och ger ett förbättrat beslutsunderlag för vidare arbete.

Tre skärgårdar

Stockholms, Ålands och Åbolands skärgårdar utgör tillsammans ett av världens största skärgårdsområden. De tre skärgårdsområdena är utifrån ekologiska perspektiv en väl sammanhållen region, samtidigt som den är delad mellan två nationer och i flera aspekter, mellan tre förvaltningssystem.

Projektet Tre Skärgårdar syftar till att genom ett innovativt förhållningssätt, med stöd av digitalisering och AI, hantera och ge förslag på utvecklingsvägar för en ekosystembaserad samhällsutveckling. Projektet genomförs under 2019 och 2020 med utgångspunkt i myndighetens uppdrag inom Östersjöstrategins genomförande, (RU) stöd till regional utveckling, samt miljömål Levande kust och skärgård. Under året genomfördes delstudier inom områden som identifierades i dialog med relevanta aktörer. 2019 har projektet lett till ett utvecklat Östersjösamarbete mellan aktörer på regional nivå, fördjupad kunskap inom ekosystembaserad förvaltning i de tre skärgårdarna samt kartläggning av digitaliseringens möjligheter för att stödja ekosystembaserad förvaltning.

Vidare sätts delstudierna in ett förvaltningsperspektiv som baseras på land till sjöförvaltning (Source to Sea) för att analysera hur dagens förvaltningssystem kan och behöver utvecklas. Särskilt fokus läggs på att analysera de olika modeller som finns för fysisk planering i de tre regionerna. För att stödja detta arbetssätt utvecklas hantering av miljö och samhällsdata för rationellt nyttjande i förvaltning, planerings och kommande beslutsprocesser.

Miljöprövning

HaV deltar i flera miljöprövningsprocesser, ett verktyg för att nå miljömålen och EU-direktiven.

Under året har HaV medverkat i prövningar av flera vattenverksamheter och miljöfarliga verksamheter som har eller kan få stor påverkan på hav, sjöar och vattendrag, se tabell 2. HaV:s yttranden innehåller ofta vägledning i frågor som rör vattenförvaltning där det ofta uppstår både juridiska och naturvetenskapliga tolkningsvårigheter.

Tabell 2. Yttranden i tillståndsärenden

Typ av yttrande	2019	2018	2017
Yttranden till mark och miljödomstol, mark- och miljööverdomstol, antal	64	54	74
Remissyttranden till andra myndigheter, antal	49	12	25
Samrådsyttranden (kommuner, enskilda, konsulter med flera), antal	16	10	13
Summa	129	76	112
Totalt antal inkomna ärenden	1 028	1 104	1 010
HaV:s kostnad inklusive OH, tkr	4 161	2 963	3 484
HaV:s kostnad exklusive OH, tkr	2 793	1 936	2 277

Kommentar till tabell yttranden i tillståndsärenden

Eftersom OH-kostnaden är 4 procentenheter lägre 2019 (49%) än 2018 (53%) redovisar vi kostnaden både inklusive OH och exklusive OH. Se tabell 18 för redovisning av OH.

Under 2019 har antalet personer som arbetat med uppgiften att handlägga remisser i miljöbalksärenden ökat i jämförelse med året innan. Trots att delar av kompetensen också varit involverade i arbetet med programområde vattenmiljö och vattenkraft har antalet yttranden ökat jämfört med 2018.

Tabellen visar totala antalet inkomna ärenden från domstolar, andra myndigheter och övriga intressenter, hur många av dessa remisser som HaV yttrat sig över och vad detta kostat.

Förutom att yttra sig över mål i domstol deltar HaV i ett antal huvudförhandlingar i miljöbalksprövningsmål varje år. Arbetet inför och medverkan vid dessa förhandlingar visas endast som kostnad i tabellen ovan.

Myndigheten har under året prioriterat extra hårt bland ärenden och lagt mycket tid på komplicerade och principiellt viktiga mål.

Prövning av vattenverksamhet**Muddring**

Mark- och miljödomstolen i Vänersborg gav i december 2018 Göteborgs Hamn tillstånd för breddning och fördjupning av inseglingrännan till Älvsborgshamnen. I nära anslutning till muddringsområdet, som innehåller förorenade sediment, finns en ålgräsäng. HaV ansåg att de försiktighets-mått mark- och miljödomstolen beslutade om, för att begränsa sedimentspridning från muddringsområdet, inte var tillräckliga utan överklagade domen till mark- och miljööverdomstolen. Målet är ännu inte avgjort.

Vattenkraft

HaV medverkar främst i de ärenden som berör vattendrag och sjöar med höga naturvärden, framför allt de som kan komma att äventyra miljö kvalitetsnormerna för vattenmiljön (MKN) eller påverka bevarandestatusens för utpekade Natura 2000-områden. Våra yttranden utgår från miljö kvalitetsmålet "Levande sjöar och vattendrag".

Under året har vi bland annat yttrat oss i ärenden som gäller vattenkraftverken Midskog, Näverede, Stugun, Stadsforsen, Hölleforsen och Järkvissle, samtliga belägna i Indalsälvens huvudfåra. Ansökningarna gäller ökad kapacitet genom ökad slukförmåga, utan att möjliga skyddsåtgärder framgår av ansökan eller att sökanden åtar sig att genomföra några skyddsåtgärder. Våra yttranden gäller frågan om ansökningarnas avgränsning och behovet av att göra en samlad prövning av hela verksamheten, det vill säga av de delar som är fysiskt sammankopplade med varandra och har ett miljö- och verksamhetsmässigt samband i respektive ansökan.

HaV har till exempel yttrat sig till mark- och miljööverdomstolen över överklagan om slutliga villkor för ansökan om tillstånd att anlägga och bibehålla Johannisholms kraftverk i Vanån. Överklagandet gällde krav på omlöp och minimitappning. HaV påtalade vikten av att villkor som fastställs måste säkerställa att miljö kvalitetsnormerna för ekologisk och kemisk status inte äventyras. HaV anser att mark- och miljööverdomstolens beslutade villkor ska fastställas i enlighet med dessa principer och att det funnits skäl att besluta om krav på omlöp och minimitappning.

Prövning av miljöfarlig verksamhet

Under året har vi medverkat i prövningar inom flera miljöfarliga verksamheter och branscher som har eller kan få stor påverkan på hav, sjöar och vattendrag.

Kemisk industri

INOVYN Sverige AB, har flera pågående prövotidsredovisningar. Under året har en redovisning skett om lagring av stora volymer lut (natriumhydroxid) och klorväte. HaV har i flera yttranden till domstolen framfört behov av skyddsåtgärder för uppsamling av kemikalerna i händelse av stora utsläpp. Risk finns att akuta lokala skador i havet och skador på till exempel vattenlevande organismer kan uppstå vid stora utsläpp. I den dom som kom 2019, finns flera villkor som innebär krav på säkerhetssystem för skydd vid stora läckage.

Skogsindustri och bioraffinaderi

Under året har vi deltagit i tillståndsprövningen av SCA Östrand. Bolaget ska uppföra ett bioraffinaderi för tillverkning av biodiesel från trärester från till exempel skogsbruk och sågverk vid massafabriken i Timrå. Vattenfrågorna är stora och komplexa, de omfattar till exempel muddring i ett förorenat område, förorenade sediment, dumpning av sediment, byggnation i vatten, säkerhet vid storskalig kemikaliehantering och processavloppsvattenrening.

Metallindustri

HaV har yttrat sig över flera prövotidsutredningar samt i ett överklagat ärende för Boliden Mineral AB, Rönnskärsverken (metallsmältverk). Prövotidsutredningen har omfattat utsläpp av dioxiner och kvicksilver till recipienten, fyra vattenförekomster som varken har god kemisk eller ekologisk status. HaV har föreslagit slutliga villkor för högsta utsläpp av kvicksilver till vatten och ett villkor för högsta utsläpp av dioxiner. En annan prövotidsutredning, som redovisades våren 2019, omfattar utsläpp av föroreningar (metaller, organiska ämnen) till mark, grundvatten, ytvatten och sediment. HaV anser att bolaget behöver åtgärda de förorenade sedimenten runt Rönnskärshalvön. Fortsatt utredning behövs därför av hur saneringen av de förorenade sedimenten ska ske. Bolaget överklagade ett villkor till mark- och miljööverdomstolen som avsåg utsläpp av metaller till recipienten. HaV anser att

bolagets reningsteknik medger väsentligt lägre utsläpp samt att utsläppen borde minimeras med tanke på att vattenkvaliteten i recipienten inte är god och motsätter oss därför att högre utsläpp av metaller ska tillåtas.

Gruvindustri

Gruvprövningar är komplexa och gruvor i sig innebär en stor påverkan på natur- och i vattenmiljön. Utsläpp sker av ett flertal metaller men också av andra ämnen som kväveföreningar (nitrater, nitriter) och sulfat. Det sker även påverkan i vattendragen genom att fysikaliska parametrar som pH och konduktivitet förändras. HaV:s synpunkter syftar till att gruvindustrins påverkan på vattenmiljön ska begränsas så att inga miljö kvalitetsnormer riskerar att överskridas.

Luossavaara-Kiirunavaara AB har sökt tillstånd för befintlig och utökad gruvverksamhet i Kiruna. I början av 2019 lämnade HaV ett yttrande till domstolen med begäran om komplettering av uppgifter om vattenbalanser (läckage- och vattenflöden, grundvatten), miljö kvalitetsnormer och statusbedömning, utsläpp till vattenmiljön, skyddsåtgärder, om efterbehandlingsfasen och påtalade behov av fortsatt ekotoxikologisk utredning.

Prövningen för Zinkgruvan Mining AB har pågått under flera år. HaV har 2019 yttrat sig över det provisoriska villkor om utsläpp till vatten som gäller verksamheten. Det finns flera frågor som behöver belysas under prövotiden för att slutliga villkor för vattenutsläppen ska kunna fastställas. Det gäller bland annat de totala mängderna av metaller och andra ämnen vid nuvarande produktion men också vid den tillåtna produktionsnivån, den överskridna bedömningsgrunden (zink), gränsvärdena för kemisk ytvattenstatus (bly, kadmium) men också de höga halterna av andra ämnen (till exempel nitriter, sulfat). Övriga frågor avsåg dag- och grundvatten, skyddsåtgärder och brister i provtagning.

Vattenbruk

Odling av fisk i öppna kassar genererar ett näringsrikt material, bestående av framförallt fekalier och matrester, som sedimenterar under kassarna. HaV har i samband med avveckling av fiskodlingar (Nätrafjärden i Örnsköldsviks kommun och Mjältösundet i Kramfors kommun) yttrat sig över inlämnad efterbehandlingsplan. Utgångspunkten är krav på utredning av de ekonomiska, tekniska och miljömässiga förutsättningarna för att verksamhetsutövarna ska ansvara för att åtgärda ackumulationshöjarna och därmed läckaget av näringsämnen till vattenförekomsten.

Mark- och miljödomstolen avslog i april 2019 Smögenlax Aquaculture AB:s ansökan om tillstånd för etablering av landbaserade fiskodlingar med RAS-teknik i Sotenäs kommun med motiveringen att verksamheten riskerar att försvåra uppnåendet av god status i förekomsten. Sökanden överklagade domen och HaV har i september 2019 yttrat sig till Svea hovrätt. Myndighetens inställning är det krävs ett flertal åtgärder i form av ytterligare rening, tidsbegränsning för verksamheten och juridiska tydliggöranden för att tillstånd ska kunna beviljas. Målet är ej avslutat.

Kärnbränsleförvar

HaV har deltagit vid huvudförhandlingen om Svensk Kärnbränslehantering AB:s ansökan om tillstånd till utökad verksamhet för slutförvaring av låg- och medelaktivt avfall vid anläggningen i Forsmark, Uppsala län. Under byggnation av förvaret kommer kväve från sprängmedelsrester tillföras havsområdet utanför Forsmark. HaV lyfte frågan om kompensations-åtgärder för de utsläpp som inte kan åtgärdas. Bolaget har åtagit sig att genomföra kompensationsåtgärder i form av till exempel anläggandet av en våtmark i ett av vattendragen som mynnar ut vid kusten i närheten av Forsmark.

Prövning enligt annan lagstiftning

Utöver medverkan i miljöbalksprövningar deltar HaV i prövningar enligt annan lagstiftning, exempelvis prövningar enligt lagen (1966:314) om kontinentalsockeln och lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon. Vi deltar även årligen i flera Esbo-samråd och bedömer potentiell gränsöverskridande miljöpåverkan från projekt som genomförs i Sveriges grannländer. Våra yttranden i ärenden utgår från havsmiljöförvaltningen och bidrar till ökat hänsynstagande till den marina miljön.

Vindkraft till havs

HaV yttrade sig över Ørsted Wind Power A/S ansökan om tillstånd för undersökningar av kontinentalsockeln i syfte att uppföra tre vindkrafts-parker till havs. HaV:s synpunkter gäller framförallt vikten av skyddsåtgärder för att minimera negativ påverkan på tumlare och då speciellt Östersjöpopulationen. HaV yrkade på avslag gällande undersökningar för den vindkraftpark som skulle lokaliseras inom Natura 2000-område Hoburgs bank och Midsjöbankarna och därutöver tidsrestriktioner för resterande undersökningar. Regeringens beslut gick i linje med vårt yttrande.

HaV yttrade sig till regeringen angående Vattenfall Vindkraft AB:s ansökan om ändring av ett befintligt tillstånd till uppförande av vindkraftpark vid Kriegers Flak. Befintligt tillstånd är från år 2006. Ändringen avser dels en ökning av tillåten maximal höjd av vindkraftverken, dels en förlängning av tiden för när anläggningsarbetena ska vara genomförda samt ändring av flera villkor i det tidigare tillståndet. Det aktuella vindkraftsområdet överlappar med Natura 2000-området Sydvästskånes utsjövatten, som är utpekad till skydd för bland annat tumlare och naturtypen sandbankar. HaV anser att ändringens omfattning är av sådan betydelse för verksamheten som helhet att den inte kan prövas inom ett ändringstillstånd. Vidare har det gått 13 år sedan det ursprungliga tillståndet meddelats och tekniken har utvecklats. Sedan den ursprungliga ansökan har ny kunskap om hur fisk och marina däggdjur påverkas av undervattensbuller framkommit, dessutom har delar av och angränsande område till vindkraftsområdet beslutats som Natura 2000-område. HaV anser att om ansökan ska kunna tas upp till prövning behöver både ansökan och miljökonsekvensbeskrivningen kompletteras.

Naturgasledningar till havs

Två stora gasledningsprojekt pågår i Östersjön, Baltic Pipe och Nord Stream 2. HaV har yttrat sig över projekten och då inom ramen för tillstånd för undersökningar av kontinentalsockeln i svensk ekonomisk zon samt Esbo-samråd för arbetena inom danskt och polskt vatten. HaV:s synpunkter gäller framförallt vikten av skyddsåtgärder för att minimera negativ påverkan på lekande torsk i Arkona respektive Bornholmsbassängen samt på tumlare och då särskilt Östersjöpopulationen.

Baltic Pipe planeras inom det svenska Natura 2000-området Sydvästskånes utsjövatten. Under processen har det uppkommit en juridisk diskussion med bolaget Gaz-System om huruvida en separat Natura 2000-prövning är nödvändig eller inte. HaV:s synpunkt gäller att om Natura 2000-tillstånd behövs, bör frågan avgöras av Länsstyrelsen. Regeringen har ännu inte fattat något beslut i ärendet.

Reglering inom havs- och vattenförvaltning

Tabell 3. Föreskrifter inom miljöområdet

	2019	2018	2017
Föreskrifter inom miljöområdet	5	2	1
HaV:s kostnad inklusive OH, tkr	3 035	4 775	1 921
HaV:s kostnad exklusive OH, tkr	2 037	3 121	1 255

Kommentar till tabell föreskrifter inom miljöområdet

Eftersom OH-kostnaden är 10 procentenheter lägre 2019 (49%) än 2018 (53%) redovisar vi kostnaden både inklusive OH och exklusive OH i årets tabeller för prestationer. Se tabell 18 för redovisning av OH.

Från och med 2016 redovisar vi kostnaden för samtliga steg i föreskriftsprocessen, från idé till föreskrift vilket även omfattar bl.a. konsekvensanalyser och remissarbete. Tidigare redovisades endast själva utformningen av föreskriften.

Under året har fem föreskrifter tagits fram inom miljöområdet avseende vattenförvaltning, varav två endast ändrats redaktionellt. Föreskrifterna om hantering av signalkräfta redovisas här som föreskrifter inom miljöområdet, men utgör också föreskrifter på fiskets område. Antalet föreskrifter som har tagits fram under året motsvarar ett normalår och bemanningen är konstant.

Föreskriftsarbetet inom området vattenförvaltning avser en översyn av de viktigaste föreskrifterna där. Kostnaden för föreskriftsarbetet har minskat jämfört med tidigare år. Under andra halvan av 2018 påbörjades ett mer omfattande föreskriftsarbete som involverade ett flertal personer på flera enheter med anledning av vårt uppdrag inom vattenkraft och vattenmiljö. Detta arbete har under 2019 koncentrerats till arbete i en mindre fokusgrupp, vilket lett till en kostnadsminskning. Det under 2018 påbörjade föreskriftsarbetet har under 2019 resulterat i slutligt beslut om att anta eller ändra föreskrifter.

Föreskrifter inom havs- och vattenförvaltning

Under 2019 har myndigheten förutom redaktionella ändringar i två föreskrifter fattat beslut om tre föreskrifter inom havs- och vattenförvaltningsområdet.

- › Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2019:21) om hantering av signalkräfta.

Signalkräftan omfattas sedan augusti 2016 av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1143/2014 av den 22 oktober 2014 om förebyggande och hantering av introduktion och spridning av invasiva främmande arter (EU-förordningen). Arten har stor spridning i Sverige och får enligt EU-förordningen hanteras på ett sätt som är lämpligt i förhållande till medlemsländernas omständigheter, såsom genom fiske, förutsatt att det görs i enlighet med nationella hanteringsåtgärder.

I föreskrifterna om hantering av signalkräfta fastställs hanteringsområde där signalkräftfiske fortsatt är tillåtet. Vidare samlas övrig behövlig reglering kring hantering av signalkräfta för att minska risken för spridning och förhindra negativ påverkan på biologisk mångfald eller relaterade ekosystemtjänster. Föreskrifterna är meddelade med stöd av bemyndigande i både förordningen (1994:1716) om fisket, vattenbruket och fiskerinäringen och förordningen (2018:1939) om invasiva främmande arter. Föreskrifterna har berört såväl fiskförvaltning som vattenförvaltning och har medfört följändringar i föreskrifter på fiskets område.

- › Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2017:20) om kartläggning och analys av ytvatten enligt vattenförvaltningsförordningen (2004:660).
- › Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2013:19) om klassificering och miljö kvalitetsnormer avseende ytvatten.

Föreskrifterna har i första hand uppdaterats som en anpassning till de författningsändringar som trädde i kraft i januari 2019 gällande vattenmiljö och vattenkraft. Som en följd av ändringarna i vattenförvaltnings-förordningen (2004:660) har föreskrifterna HVMFS 2017:20 och HVMFS 2013:19 ändrats så att det framgår att vattenmyndigheterna ska förklara en ytvattenförekomst som en kraftigt modifierade ytvattenförekomst (KMV) och besluta om undantag när villkoren i 4 kap. vattenförvaltnings-förordningen är uppfyllda. Stegen för att förklara en ytvattenförekomst som KMV och undantag har därmed tydliggjorts i HVMFS 2017:20 respektive HVMFS 2013:19.

I föreskrifterna HVMFS 2013:19 har förtydligats hur krav på skyddade områden ska hanteras. Föreskriftsändringarna utformades också för att underlätta för andra aktörer än vattenmyndigheterna, att följa de steg som krävs för förklarande av KMV och beslut om undantag samt att få klart för sig vilket underlag som kan förväntas finnas tillgängligt.

Strategisk översyn av föreskrifter för vattenförvaltning

2019 genomförde HaV en omfattande översyn avseende pedagogisk utformning, struktur och innehåll av föreskrifterna och vägledningar vilka omfattar de regelverk som styr bedömningen av status och fastställande av miljökvalitetsnormer och undantag. I detta ingår anpassning till ny lagstiftning som trädde i kraft den 1 januari 2019 och som innehåller avgörande principiella förändringar med avsikt att åstadkomma en smidig, rättssäker och fungerande vattenförvaltning. Under 2019 har föreskrifterna remitterats och remissvaren hanterats, och de planeras färdigställas under början av 2020.

Utveckling av havsmiljöföreskriften

Under året har förberedelser för kommande uppdatering av föreskrifterna om miljökvalitetsnormer enligt havsmiljöförordningen gjorts. Det sker genom samarbete inom EU, de regionala havskonventionerna och nationellt arbete. Viktiga delar är utveckling av miljökvalitetsnormer med indikatorer och utveckling av indikatorer med tröskelvärden som är en del av definitionen av god miljöstatus.

Tillsynsvägledning

HaV ska ge tillsynsvägledning i frågor om miljökvalitetsnormer för vatten och havsmiljön, vattenskyddsområden, enskilda avlopp, vattenverksamhet, dumpning av avfall, fiske och vattenbruk samt skydd av grundvatten.

Vår treåriga plan för tillsynsvägledning, Havs- och vattenmyndighetens rapport 2018:30, har reviderats. Här tydliggörs för kommuner och länsstyrelser vilken tillsynsvägledning vi kommer att genomföra under perioden 2019-2021.

HaV samverkar med de centrala tillsynsvägledande myndigheterna inom Tillsyns- och föreskriftsrådet för att samordna gemensamma tillsynsvägledande aktiviteter.

Tillsynsvägledning ges på flera olika sätt, i form av handläggarringar, vägledningsdokument, webbsidor, telefonsamtal och e-post.

Här redovisas även de övriga vägledningar som myndigheten arbetar med.

Miljökvalitetsnormer för vatten och havsmiljön

Förändringar i miljöbalken och vattenförvaltningsförordningen den 1 januari 2019 ökar kraven på att verksamheter och åtgärder som påverkar vattenmiljön måste redovisas på kvalitetsfaktornivå. Myndigheter och kommuner ska ta hänsyn till detta när de prövar eller bedömer verksamheter. Krav måste ställas så att verksamhetsutövaren vidtar de skyddsåtgärder och försiktighetsmått som krävs för att förhindra att vattenmiljön försämras på ett otillåtet sätt eller äventyrar möjligheten att uppnå miljökvalitetsnormen.

Frågor om tillämpningen av den nya lagstiftningen har aktualiserats vilket bland annat har medfört att vi uppdaterat vår vägledning på webben.

För att kunna omvärldsbevaka och förstå tillsynsmyndigheternas behov deltar HaV bland annat i Miljösamverkan Sveriges projekt om miljö kvalitetsnormer för vatten vid tillsyn av miljöfarliga verksamheter samt på handläggarträffar där frågor om miljö kvalitetsnormer tas upp mer specifikt.

Vattenskyddsområden

Tillsynsvägledning inom området sker löpande genom information på webbsidan och genom e-post och telefon. En handläggarträff för länsstyrelserna genomfördes under mars månad. Träffarna stimulerar handläggarnas egna nätverk och bidrar på ett positivt sätt till samarbete kring frågorna om inrättande av samt tillsyn inom vattenskyddsområden.

En riktad utbildningsinsats genomfördes under oktober månad kring riskbedömningsverktyg för uppskattning av risk för läckage av växtskyddsmedel till yt- och grundvatten. Det var ett samarbete mellan flera tillsynsvägledande myndigheter och lärosäten inom området med syftet att bredda förståelsen av att frågor hanteras på olika nivåer.

Enskilda avlopp

HaV ger vägledning för tillsyn av enskilda avlopp. Enligt överenskommelse med Naturvårdsverket vägleder HaV om små avlopp som betjänar färre än 200 personekvivalenter.

Vägledning för tillsyn och prövning inom området är nära förknippade med varandra. I oktober 2019 publicerades en ny digital vägledning om prövning av små avloppsanläggningar på vår webbplats. Vägledningen har presenterats på träffar som länsstyrelserna anordnar dit alla kommuner bjuds in. Genom träffarna ökar implementeringen av den nya vägledningen och nätverket mellan HaV, länsstyrelserna och kommunerna stärks, vilket underlättar utbytet av kunskap och erfarenheter mellan myndigheterna. Träffarna ger även konkreta uppslag till hur vägledningen kan förbättras.

HaV har pekat på de problem som utsläpp av orenat avloppsvatten kan orsaka samt vilka regler som finns och på så sätt stöttat kommunerna i deras arbete med prövning och tillsyn. Det har skett genom bland annat svar på debattartiklar.

Information genom nyhetsbrev

Dessutom har det under året publicerats tre nyhetsbrev om små avloppsanläggningar. Idag får cirka 700 prenumeranter nyhetsbrevet. Webbplatsen har utvecklats med fler och uppdaterade "Frågor och svar" för att ge snabb och konkret vägledning. Besöksstatistiken visar att avloppssidorna är välbesökta av kommuner och av privatpersoner.

Uppföljning

HaV har följt upp länsstyrelsens tillsynsvägledning avseende små avloppsanläggningar till kommunerna genom en enkät för år 2018. Genom enkäten konstateras att alla länsstyrelser arbetar aktivt med tillsynsvägledning inom området "små avloppsanläggningar".

HaV följer också upp länsstyrelsens stöd till kommunernas arbete med att utveckla strategiska vatten- och avloppsplaner och genomförd tillsyn över kommunens skyldighet att ordna vattentjänster i ett större sammanhang för en viss befintlig eller blivande bebyggelse (enligt 6 § lagen om allmänna vattentjänster (LAV)). Tidsåtgången varierar stort mellan länsstyrelserna. De flesta länsstyrelser uppger att kommunerna håller på eller har tagit fram vatten- och avloppsplaner, samt att kunskapen om antalet § 6-områden ökat. Många kommuner har även planer för att åtgärda sådana områden där kommunen har skyldighet att ordna vattentjänster.

Vattenverksamhet

Tillsynsvägledning ges löpande inom området via webbsidan och genom e-post och telefonkontakt. Fokus har under året lagts på den nya vattenrättsliga lagstiftningen.

I februari ordnades en tvådagars handläggartärf för länsstyrelserna om vattenverksamhet. Tärfen hade ett övergripande fokus på ny lagstiftning, men tog även upp arbetet med ett nytt handläggarstöd för händelsestyrd tillsyn, miljö kvalitetsnormer och aktuella vägledningar.

En konferens för länsstyrelser och särskilt berörda nationella myndigheter genomfördes i april. Fokus var på frågor om vattenkraft och dammar, den nationella planen för omprövning av vattenkraften samt samverkan för att realisera prövningarna.

Med anledning av de senare årens problem med torra och vattenbrist och efter önskemål från länsstyrelserna har HaV förstärkt den vägledning som finns på webben kring tolkning och tillämpning av den bestämmelse som finns i lagen om särskilda bestämmelser om vattenverksamhet och som ger vissa förutsättningar att ingripa mot pågående vattenuttag.

Dumpning av avfall

Tillsynsvägledning inom området sker huvudsakligen genom information på webbsidan, e-post och telefon. Vissa typiska frågeställningar som återkommer adresserades på den handläggartärf som genomfördes i februari 2019 för länsstyrelsernas vattenverksamhetshandläggare.

Fiske och vattenbruk

HaV:s webbplats har uppdaterats med information om hur beräkning av närsaltstillförsel från en fiskodling kan utföras, i samband med att Naturvårdsverkets allmänna råd 93:10 upphävdes.

Skydd av grundvatten

Området "skydd av grundvatten" är mycket brett och årets fokus har framför allt varit ökad vägledning om hur de regler som finns i miljöbalken och som hanterar undantag från krav på tillstånd ska tolkas i kontexten grundvattenbortledning. Det har inneburit ett aktivt samarbete med SGU. Den kunskap som finns på området har förmedlats i webinarieform till tillsynsmyndigheter. Vi har också bevakat grundvattenfrågor i tillståndsprövningar så att inga överuttag riskeras.

Övrigt vägledningsarbete

Regional planering för vattenförsörjning

En vägledning för regional vattenförsörjningsplanering har tagits fram i samarbete med Boverket, SGU, SMHI och Livsmedelsverket och remitterades under våren men har ännu inte beslutats. Vägledningen är inriktad på samhällets långsiktiga dricksvattenförsörjning i ett förändrat klimat. Vägledningen är ett stöd till länsstyrelserna när de tillsammans med andra aktörer tar fram och uppdaterar regionala vattenförsörjningsplaner.

Vägledning kring åtgärdsrapportering

HaV för en dialog med vattenmyndigheterna om att utveckla arbetet med redovisning och uppföljning av åtgärder för kommande åtgärdsprogram och EU-rapportering. Detta för att säkerställa högre grad av överensstämmelse med bestämmelser i rapporteringskraven. Det behövs även för att kunna utveckla bättre förutsättningar att följa genomförandet av såväl administrativa som fysiska åtgärder. De uppgifter som myndigheter och kommuner lämnar till vattenmyndigheterna i den årliga rapporteringen innehåller huvudsakligen kvalitativ information om administrativa åtgärder. Det är därmed inte möjligt att med dessa uppgifter redogöra för om målen/miljö kvalitetsnormerna följs.

Vägledningar om biologiska bedömningsgrunder

2019 reviderades föreskriften med bedömningsgrunderna som används av vattenmyndigheterna för statusklassificering med utgångspunkt i ett större forskningsprojekt (WATERS). Till dessa ändringar har också sex vägledningar tagits fram med avsikt att mer ingående beskriva bedömningsgrunderna och därmed minska risken för felaktiga klassificeringar, vilket i förlängningen leder till mer precisa åtgärdsprogram.

Vägledning om osäkerhetsbedömning vid statusklassificeringar

En generell vägledning för hantering av osäkerhet vid statusklassificering har tagits fram och remitterats, men har ännu inte beslutats. Vägledningen förtydligar arbetsgången för statusklassificering som ett verktyg för att undersöka miljökonsekvensen av mänsklig påverkan. Genom förtydligandet förväntas åtgärdsprogrammen få en bättre koppling till den påverkan som behöver åtgärdas. Vidare kommer det tydligare att framgå var åtgärder är motiverade, och var ytterligare underlag behövs för att säkerställa statusen för vattenförekomsten.

Vägledning kring miljögifter

Arbete pågår med att revidera vägledningen "Miljögifter i vatten – klassificering av ytvattenstatus". Den har utvecklats i nära samarbete med andra nationella myndigheter, vattenmyndigheterna och länsstyrelserna. Vägledningen beskriver arbetsgång, klassificeringen, bedömningsgrunder och hur resultat ska vägas samman vid klassificering av ekologisk status.

Även arbete med vägledning för "Riskbedömning och identifiering av betydande påverkan från miljögifter i ytvatten" har utförts under året och ska remitteras under 2020.

Vägledning för kraftigt modifierade vatten (KMV) samt vägledning om vattenkraft

En översyn av dessa vägledningar har genomförts under året med utgångspunkt i den nya lagstiftningen om vattenmiljö och vattenkraft. Arbetet ska slutföras när de nya vägledningarna som är på gång inom EU-samarbetet publiceras.

Vägledning kring fysisk påverkan på jordbruksvatten

HaV och Jordbruksverket genomför ett gemensamt dialogprojekt kring åtgärder mot fysisk påverkan för att leverera vägledningsunderlag för tillämpning av kraftigt modifierade vatten samt undantag i jordbruksvatten. Principer för bedömning av betydande påverkan på jordbruksverksamhet tas fram. Baserat på tidigare projektresultat har vi fortsatt arbeta med att ta fram en lista över åtgärder mot fysisk påverkan beskrivna utifrån såväl miljöeffekter samt konsekvenser för jordbruket 2019. Vi har analyserat möjligheterna att ha träd och buskar i kantzoner längs jordbruksvatten. Projektet har också tagit fram en metod för att bedöma hur mycket produktiv jordbruksmark som kan tas i anspråk för åtgärder för en bättre vattenmiljö, utan att jordbrukets samlade produktionsförmåga påverkas negativt på ett betydande sätt.

Vägledning för internbelastning av fosfor i sjöar och kustvatten

Vägledningsunderlag för åtgärder mot internbelastning av fosfor i sjöar och kustvatten har bearbetats och vidareutvecklats under 2019. Vägledningen remitteras i början av 2020. Vägledningen genomförs i samverkan med LIFE-IP Rich Waters projektet. Arbetet är en del i genomförandet av åtgärdsprogrammen för havsmiljön respektive vattenförvaltningen samt en leverans inom projektet LIFE IP Rich Waters.

Vägledning för hur miljö kvalitetsnormer ska fastställas i Natura 2000 områden

Vägledningsarbete pågår för att beskriva hur de särskilda krav som gäller för skyddade områden enligt andra direktiv än vattendirektivet ska hanteras då underlag för fastställande av miljö kvalitetsnormer ska tas fram. Särskilt avser det vad kvalitetskravet "gynnsam bevarandestatus" innebär. EU-kommissionen har i utvärderingsrapport framfört att de svenska förvaltningsplanerna ska innehålla

uppgifter om hur de särskilda kraven hanteras samt att åtgärdsprogrammen ska innehålla åtgärder för att uppfylla dem.

Vägledning om klimat och översvämning

HaV, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) och vattenmyndigheterna har under året haft möten för att koordinera vatten och översvämningdirektivet samt hur klimatförändringar kan beaktas i arbetet.

Vägledning kring EU-bad

Vägledningen uppdaterades med mindre justeringar i maj 2019. Några substantiella förändringar är inte aktuella förrän nytt reviderat badvattendirektiv är beslutat, vilket kommer ske tidigast under år 2020.

HaV föreskriver om kommunernas förvaltning av EU-bad (HVMFS 2012:14) och vägleder kommunerna i deras arbete med att kontrollera och säkerställa att EU-baden har en god badvattenkvalitet. Till deras hjälp finns HaV:s vägledning kring EU-bad samt en inkorg för frågor via e-post.

Badplatsen används både för kommunikation med allmänheten och för kommunernas inrapportering av analysresultat. På Badplatsen finns information om över 2600 svenska badplatser, varav cirka 440 är så kallade EU-bad. Websidan Badplatsen är mycket välbesökt.

Varje vår publicerar HaV en rapport om Sveriges badvattenkvalitet för att underlätta kommunikation med media och allmänhet. Vi besvarar under denna period ett stort antal frågor till exempel om regelverket, provtagningar, klassificeringar, förhöjda bakteriehalter och algblomning. Rapportering av svenska badvattenkvalitetsdata till EU enligt EU:s badvattendirektiv (2006/7/EG) och Badvattenförordningen (2008:218) sker årligen, och omfattar EU-baden.

Vägledande strategier för arbete med kulturmiljöfrågor

REGERINGSUPPDRAG

Havs- och vattenmyndigheten har haft ett regeringsuppdrag att utarbeta vägledande strategier för myndighetens arbete med kulturmiljöfrågor, vilket redovisades till Kulturdepartementet den 31 oktober 2019.

Av strategin framgår att Havs- och vattenmyndigheten fortsatt ska beakta fornlämningar och värdefulla kulturmiljöer inom sitt arbete med bevarande, restaurering och hållbart nyttjande av sjöar, vattendrag och hav samt hållbar förvaltning av fiskeresurserna.

Havs- och vattenmyndigheten ska arbeta för bevarande och återskapande av akvatiska ekosystem så att en hållbar utveckling kan uppnås såväl avseende naturmiljöer som vattenresursnyttjande.

Människans nyttjande av vattenområden, vattenmiljöer och vattenresurser, d.v.s. vårt kulturarv och kulturmiljöer, är och har under lång tid varit omfattande och påverkande inom stora delar av landet. För att nå miljömålen krävs en betydande miljöanpassning av pågående verksamheter, att skadade vattenmiljöer restaureras och att vattenvårdande insatser genomförs för att på sikt uppnå funktionella akvatiska ekosystem till gagn för en hållbar utveckling och för ett mångsidigt nyttjande.

Det finns således en målkonflikt mellan funktionella akvatiska ekosystem och värdefulla kulturmiljöer. Målkonflikten varierar beroende på kulturmiljö, vattenmiljö och vilka åtgärder som behövs för vattenmiljöns ekosystem. Myndigheten gör bedömningen att miljöanpassning och restaurering ofta kan genomföras utan att de värdefulla kulturmiljöer eller de nationella kulturmiljömålen påverkas på ett betydande sätt. Avvägningar mellan vattenmiljövärden och kulturmiljövärden behöver fortsätta att utvecklas för ett hållbart samhälle.

De verksamhetsprocesser där fortsatt samverkan behövs är framför allt havsplanering, havsmiljöförvaltning, vattenförvaltning, områdesskydd, restaurering av skadade marina och limniska miljöer samt miljömålsuppföljningen.

Åtgärdsarbete

Åtgärdsarbete omfattar många av de insatser som HaV gör inom havs- och vattenförvaltningen för att förbättra miljön. Där ingår finansiering av restaurering av vattendrag, sjöar och kustzonen, metodutveckling, utredningar och att ta fram underlag för fysiska åtgärder.

HaV:s huvudinriktning är att arbeta fram de nationella underlag och prioriteringar som behövs för olika miljöutmaningar och därmed skapa en användbar bas för framför allt myndigheter och kommuner att genomföra arbetet, men även att stimulera andra aktörers åtgärdsarbete. Detta gör HaV för att bredda åtgärdsarbetet inom havs- och vattenmiljöområdet. Det avser åtgärder för vattenkvalitet och biologisk mångfald genom exempelvis områdesskydd, fiskevård, åtgärdsprogram för hotade arter, sälförvaltning, restaurering, kalkning och utveckling av grön infrastruktur. Det innebär också åtgärder mot övergödning från små avlopp och jordbruk, att minska den fysiska påverkan från vattenkraft och andra ingrepp i vattenmiljön, förhindra introduktion och spridning av främmande arter samt minimera påverkan av skräp och farliga ämnen från samhället från avloppsrening och vrak.

Tabell 4. Åtgärdsarbete

	2019	2018	2016
Arbete med vägledning, metodstöd och bidrag inom havs- och vattenförvaltning			
HaV:s kostnad inklusive OH, tkr	19 548	18 856	17 584
HaV:s kostnad exklusive OH, tkr	13 119	12 324	11 493

Kommentar till tabell åtgärdsarbete

Eftersom OH-kostnaden är 4 procentenheter lägre 2019 (49%) än 2018 (53%) redovisar vi kostnaden både inklusive OH och exklusive OH. Se tabell 18 för redovisning av OH.

Tabellen visar övergripande omfattningen av aktiviteterna inom HaV:s åtgärdsarbete, i form av den totala kostnaden för arbetet.

Åtgärdsprogrammet för havsmiljön

Åtgärdsprogrammet för havsmiljön innehåller 32 åtgärder som myndigheter och kommuner behöver utföra för en bättre havsmiljö. Programmet är del av genomförandet av havsmiljöförordningen och samlar strategiskt åtgärdsarbete för att miljökvalitetsnormerna för havsmiljön ska kunna följas. HaV ansvarar för att genomföra 20 av åtgärderna.

Under året har en kartläggning gjorts av hur åtgärderna har finansierats och uppföljningsbarhet för dess effekt i miljön. Av HaV:s 20 åtgärder är alla påbörjade: 5 åtgärder är slutförda, för 9 åtgärder har arbetet kommit mer än halvvägs och 6 åtgärder är påbörjade.

2019 har förberedandet för en revidering av åtgärdsprogrammet startat, den beslutas 2021. Detta förberedande arbete har bland annat inneburit att analyser har gjorts per miljökvalitetsnorm och om befintliga åtgärder är tillräckliga för att normerna ska kunna följas. En myndighetsövergripande projektorganisation har beslutats, och inom ramen för projektet har en nationell referensgrupp tillsatts med medverkande från centrala myndigheter och länsstyrelser. Informationsmöte för kommunerna har hållits och även en dialogkonferens med forskningssamhället för att inhämta åtgärdsförslag. Det har också funnits möjlighet att lämna åtgärdsförslag via ett webbförslagsformulär på HaV:s webbplats.

Miljöeffekter av den gemensamma jordbrukspolitiken

HaV har arbetat tillsammans med Jordbruksverket, Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet och länsstyrelserna med regeringsuppdraget att utvärdera miljöeffekterna av den gemensamma jordbrukspolitiken. Arbetet har lett till nytt kunskapsunderlag som bättre än i dag, gynnar uppfyllandet av de nationella miljökvalitetsmålen vid genomförandet av den gemensamma jordbrukspolitiken. En pilotstudie om resultat- och värdebaserade ersättningar för minskad övergödning är ett exempel där vi har tagit fram ny kunskap på området. Under året har vi deltagit i arbetet med att ta fram ett nytt programförslag för CAP:s miljöeffekter för 2020–2024.

Arbete mot internbelastning mot fosfor

Många insjöar och havsvikar har problem med internbelastning av fosfor men kunskapsunderlaget är fortfarande bristfälligt. 10 kunskapshöjande insatser inom internbelastning och näringsåterförsel pågår 2018–2020. Projekten bidrar till ökad kunskap om bland annat internbelastningens omfattning i insjöar och kustvatten, fosforflöden i kust och hav, näringsupptag genom odling av blå fånggrödor och återcirkulering av näringsämnen från sjöbottnar och våtmarker. HaV finansierar fastläggning av fosfor i Södra Bergundasjön, Växjö kommun, genom ett bidrag till Länsstyrelsen i Kronoberg och lågflödesmuddring i Öljaren, Katrineholms kommun, genom ett bidrag till Länsstyrelsen i Södermanlands län.

Förstärkt lokalt åtgärdsarbete mot övergödning

Under våren 2019 påbörjades 20 nya pilotområden med åtgärdssamordnare sitt arbete mot övergödning inom detta regeringsuppdrag. Uppdraget genomförs tillsammans med Jordbruksverket, Vattenmyndigheterna och länsstyrelserna samt Lantbrukarnas riksförbund.

Mycket arbete har under året genomförts med bakgrundsanalyser, samverkan och möten med berörda. Flera ansökningar om åtgärder har lämnats in via lokala vattenvårdsprojekt och Landsbygdsprogrammet, och några åtgärder har redan hunnit genomföras. Åtgärdssamordnarna har erbjudits uppstartsmöten, inspirationsmöten och flera webinarier med olika innehåll, och även Greppa näringen har erbjudit utbildningar.

Denna satsning, LEVA - Lokalt engagemang för vatten, har en stor potential för lokalt åtgärdsarbete med lokala åtgärdssamordnare. Åtgärdsarbetet har betydelse för att uppnå miljökvalitetsnormer, miljökvalitetsmålet Ingen övergödning och Agenda 2030 samtidigt som det bidrar till Livsmedelsstrategin.

Pilotområden mot övergödning

Inom regeringsuppdraget identifieras, planeras och genomförs kostnadseffektiva åtgärder i 20 pilotområden (avrinningsområden). Särskild vikt läggs vid att identifiera vilka incitament som krävs för att de åtgärder som behövs mot övergödning ska genomföras. Detta arbete kompletteras med litteraturstudier och intervjuer med nationell expertis. Tillsammans med forskare pågår utveckling av metodik för effektiv uppföljning av enskilda åtgärders effekt. Detta syftar till att stärka åtgärdsplaneringen i pilotområdena genom att identifiera de lokalt mest kostnadseffektiva åtgärder som krävs för att nå god vattenstatus.

Skydd av limniska områden

Vägledning och stöd till länsstyrelser och kommuner

HaV har arbetat aktivt med vägledning i områdesskyddsfrågor gällande sjöar och vattendrag och har genomfört flera samråd med länsstyrelser och kommuner, framför allt gällande förslag till bildande av naturreservat. Det aktiva vägledningsarbetet tryggar att sjöar och vattendrag med höga värden får ett ändamålsenligt skydd när land- och vattenområden med höga naturvärden skyddas.

REGERINGSUPPDRAG

REGERINGSUPPDRAG

Särskilda åtgärdsmedel för skydd av limniska miljöer

HaV genomförde en satsning av särskilda åtgärdsmedel för skydd av värdefulla sjö- och vattendragmiljöer och 11 länsstyrelser beviljades medel. Åtgärden stärker möjligheterna att uppnå etappmålet för skydd av sjöar och vattendrag under miljökvalitetsmålet Levande sjöar och vattendrag.

Strategi för skydd av värdefulla sjöar och vattendrag

Under året har HaV i samarbete med Naturvårdsverket, Skogsstyrelsen, Riksantikvarieämbetet och länsstyrelserna fortsatt arbetet med att revidera den nationella strategin för skydd av värdefulla sjöar och vattendrag. Syftet är att förbättra och öka takten i arbetet med att skydda och bevara Sveriges mest värdefulla sjö- och vattendragmiljöer. En reviderad strategi för perioden 2020–2030 beräknas kunna antas under det första halvåret 2020.

Kalkning mot försurning

Sedan 1970-talet kalkas sjöar och vattendrag för att motverka effekterna av surt nedfall. För närvarande omfattas av cirka 2 700 målsjöar och 9 000 km målvattendrag av kalkning för att motverka försurnings-skador. Årligen sprids ungefär 100 000 ton kalk till en kostnad av 150 miljoner kronor.

Svensk/norsk försurnings- och kalkningskonferens

I november genomförde HaV tillsammans med Miljødirektoratet en tvådagars svensk/norsk försurnings- och kalkningskonferens, med 145 deltagare från länsstyrelser, kommuner, lärosäten, organisationer och företag. Aktuella frågor för verksamheten diskuterades, bland annat redovisades HaV:s kommande rapporter Effekten av kalkning på fisk i sjöar och Kalkningens effekter på flodpärlmusslan. Konferensen avhandlade bland annat verksamhetens nationella utmaningar, till exempel låg pH-måluppfyllelse i kalkade vattendrag och gränsöverskridande frågor. Genom att öka samverkan mellan länsstyrelserna och länderna samt förbättra kunskapsutbytet, kan det praktiska arbetet effektiviseras och kunskapsbasen breddas.

Ny nationell kalkningsplan

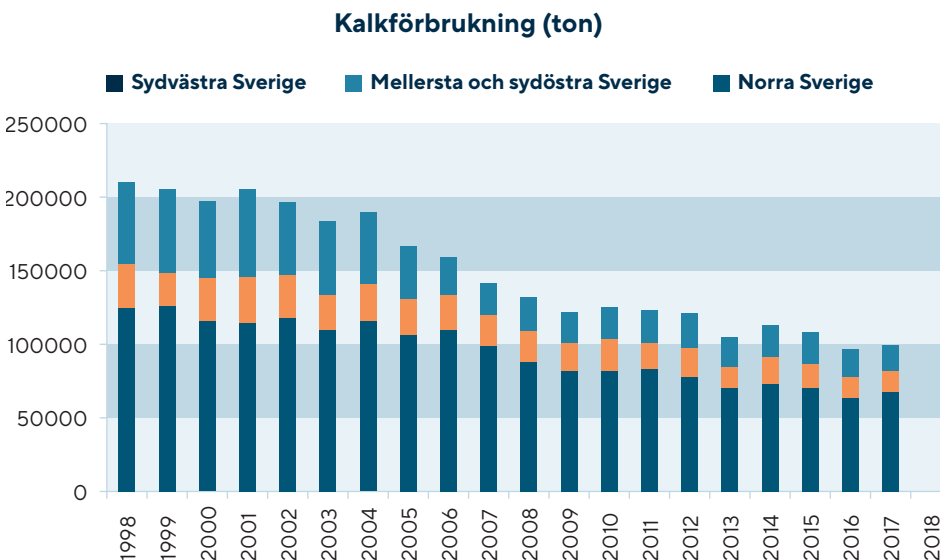
Arbetet med att ta fram underlag till en ny nationell kalkningsplan (start 2017) har fortlöpt. En utvärdering av försurningsbedömning av målvattendrag, kalkningens effekter på fisk i sjöar samt kalkningens effekter på flodpärlmusslan har fortskridit och är i sitt slutskede. 2019 initierades en utvärdering av kalkningens effekter på flodkraften. Resultat från utvärderingar kommer att utgöra underlag i den nya nationella kalkplanen, vilken är ett stöd för länsstyrelsernas kalkningsverksamhet och prioriteringar.

Regionala åtgärdsplaner för kalkningsverksamheten

Ett riktat arbete för att åstadkomma en kvalitetsförbättring inom kalkningsverksamheten initierades under 2018. Därefter har länsstyrelserna arbetat med en ny regional åtgärdsplan för 2019 – 2023. Åtgärdsplanerna syftar till en grundlig genomlysning mot bakgrund av att det idag finns nya verktyg att använda sig av. Under januari genomfördes ett möte med handläggare vid länsstyrelserna kring riktlinjerna för arbetet med åtgärdsplanerna. I mars levererade länsstyrelserna en delrapport för att säkerställa att arbetet omfattade de efterfrågade egenskaperna. HaV har utvärderat delrapporterna och återkopplat till länsstyrelserna för att samordna arbetet med de regionala åtgärdsplanerna, vilket ska underlätta en jämförelse mellan verksamheter.

Uppföljning av den regionala kalkningsverksamheten

Åtgärder, måloppfyllelse och kostnader följs upp genom en utvärdering av länsstyrelsernas årliga redovisning av nyckeltal och verksamhetsberättelse. Underlag delges länsstyrelserna genom rapporten Kalkningsåret 2018. Rapporten redovisar hur kalkningen bedrivs, vilka resultat som uppnås och vad som kan förbättras, vilket ger tydlighet mot länsstyrelserna om vad som kan förbättras inom verksamheten.

Figur 1. Kalkanvändningen representerad i ton, från 1998 till 2018 för sydvästra Sverige (F, G, M, N, O och S län), mellersta/sydöstra Sverige (AB, D, E, H, K, T, U och W län) samt norra Sverige (X, Y, Z och AC län). Källa: Länsstyrelsernas redovisning av nyckeltal.

Skydd av marina områden

HaV samordnar och utvecklar arbetet med områdesskydd av marina naturmiljöer genom att utveckla vägledning för marina skyddade områden inklusive områdesskyddets betydelse för samhällets resiliens i ett förändrat klimat.

HaV genomför planen för ett utökat skydd och förvaltning av marina områden till 2020. Under 2019 har det lett till att länsstyrelserna bildat åtta nya marina naturreservat, och arbete pågår hos länsstyrelserna för att skydda ytterligare cirka 50 områden.

I samarbete med SLU Aqua har en kunskapssammanställning över konnektivitet kopplat till marint områdesskydd i Svenska vatten slutförts och redovisats under 2019. Rapporten kommer fungera som värdefullt underlag till utformning av en guide med riktlinjer för hur ett sammanhängande nätverk av skyddade områden kan utformas.

Utveckla uppföljning i marina skyddade områden

I samarbete med Artdatabanken pågår ett arbete med att utveckla ett system för uppföljning i marina skyddade områden, för att följa upp bevarandemål och effekter av marint skydd. Under 2019 har en delrapport tagits fram som presenterar mätbara målindikatorer kopplade till naturtyper och bevarandemål. Denna rapport remitterades till samtliga berörda i slutet av 2019. Arbetet pågår även med uppföljning av effekter av fiskeregleringar i marina skyddade områden, för att ta fram metodik för denna uppföljning.

Det ramverk som utvecklas för marint områdesskydd har det senaste året konkretiserats och mål för ekologisk representativitet har satts upp i Bottniska viken och Egentliga Östersjön. De vägledningar som behövs för att underlätta arbetet med marint områdesskydd håller nu på att färdigställas. I detta arbete tas höjd för

ÅTERRAPPORTERING

Marint områdesskydd inom det globala och regionala havsmiljöarbetet

hur skyddet eventuellt kan behöva förändras för att möta ett förändrat klimat.

HaV har initierat arbetet med att förankra och samråda de förslag om fiskereglering i de marina skyddade områden där behov finns av dessa åtgärder.

Sälförvaltning

HaV levererade en reviderad förvaltningsplan för gråsäl i Östersjön i november 2019. Syftet var bland annat att inkludera beståndsreglerande jakt som ett verktyg för att förvalta arten om det är vetenskapligt befogat ur ett ekosystemperspektiv. Bakgrunden var ett regeringsuppdrag till Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten. Om beslut fattas om licensjakt ska myndigheterna också genomföra en vetenskaplig utvärdering av effekterna av jakten ur ett ekosystemperspektiv.

Förvaltningen av gråsäl och vikare i Östersjön är en gemensam angelägenhet för samtliga nio Östersjöländer och 2006 antogs ett förslag till riktlinjer för förvaltning av gråsälsbeståndet (Helcom rekommendation 27-28/2).

HaV arbetar med en sälförvaltning som är ekosystembaserad och adaptiv. Målet enligt förvaltningsplanerna är att arterna ska ha gynnsam bevarandestatus och att påverkan på människans intressen ska vara neutral eller positiv. Förvaltningsinstrumenten som används är framförallt utveckling av skonsamma, sälsäkra och bifångstsäkra redskap inom Program Sälar och Fiske, ersättning för skador, stöd till förebyggande åtgärder, skydds jakt och stöd till forskning för vetenskapligt baserade underlag.

HaV bidrog med 3 miljoner kronor till länsstyrelsernas Program Sälar och Fiske, i vilket en stor del av samrådet med yrkesfisket och andra myndigheter sker, tillsammans med rådgivning och uppföljning av åtgärdsarbetet. SLU Aqua är utförare av en stor del av åtgärderna inom programmet, och målet är ett livskraftigt kustfiske parallellt med ett starkt sälbestånd.

Som en del av förvaltningen har HaV bidragit med 15 miljoner till ersättning för skador orsakade av säl och 5 miljoner för förebyggande åtgärder mot sälskador, som nationell medfinansiering inom ramen för Havs- och fiskeriprogrammet som förvaltas av Jordbruksverket.

Hotade arter

HaV har fastställt en uppdaterad lista över åtgärdsprogram för hotade arter och naturtyper i akvatisk miljö. Varje program koordineras nationellt av en länsstyrelse eller av en annan myndighet. Under 2019 fanns det totalt 23 program varav 12 är fastställda och resterande befinner sig i olika faser av framtagande.

Ett nytt åtgärdsprogram för temporära vatten fastställts under 2019. Flera andra program har genomgått en slutlig remissomgång och kommer att färdigställas runt årsskiftet.

HaV har deltagit i EU:s Scientific Review Group (SRG) för CITES (Convention on International Trade in Endangered Species of fauna and flora) och i CITES partsmöte (CoP18). EU-arbetet har bland annat resulterat i att EU:s förbud mot import och export av europeisk ål, både levande och produkter, fortsatt gäller. På partsmötet listades 18 hajararter varav två makohajar, de övriga arterna tillhör gitarrfiskar och hajrockor. Därtill listades även vissa arter av sjögurkor.

Främmande arter

I januari 2019 trädde en svensk förordning om invasiva främmande arter i kraft. Förordningen kompletterar Europaparlamentets och rådets förordning om förebyggande och hantering av introduktion och spridning av invasiva främmande arter (1143/2014). Havs- och vattenmyndigheten är ansvarig myndighet för vattenlevande arter. HaV utför riskbedömningar, vidtar åtgärder om arters spridningsvägar och upprättar övervakningssystem samt anmäler och informerar när invasiva arter upptäcks. HaV har möjlighet att, för arter på unionsförteckningen, ge tillstånd till viss hantering samt föreslå nödatgärder. För arter med stor spridning där utrotning inte är möjlig, som signalkräftan, tar HaV fram hanteringsprogram. HaV har tagit

fram ett hanteringsprogram och nya regler för signalkräftan, som remitterats under 2019 och ska träda i kraft under 2020.

SLU-Art databanken har, på uppdrag av HaV och Naturvårdsverket, gjort en riskklassificering av över 1000 främmande arter. Klassificeringen bygger på en uppskattning av hur stor risk en främmande art utgör för inhemsk biologisk mångfald, utifrån kunskap om arternas biologi i kombination med antaganden om framtida klimat. Myndigheterna använder nu klassificeringen som grund för bland annat framtagande av en nationell förteckning av främmande arter, nationell hantering av risker samt som underlag för arbetet med övervakning, uppföljning och rapportering.

För att motverka spridning av invasiva främmande arter i Sverige har HaV och Naturvårdsverket tagit fram en handlingsplan. Handlingsplanen bygger på analyser av vilka vägar som riskerar att oavsiktligt sprida invasiva främmande arter i Sverige. Handlingsplanen är ett krav från EU-förordningen och gäller invasiva främmande arter som finns på EU:s unionsförteckning. Handlingsplanen baseras på de 49 arter som fanns på unionsförteckningen i juni 2019 när planen rapporterades till EU-kommissionen.

HaV har representerat Sverige i EU:s genomförandekommitté samt biträtt Naturvårdsverket i det vetenskapliga forumet. Unionsförteckningen uppdaterades i augusti 2019 med 17 arter, varav fyra akvatiska, och unionsförteckningen omfattas nu av totalt 66 arter.

HaV har gjort en utlysning med inriktning på åtgärder för invasiva främmande arter till länsstyrelserna inom LOVA-bidraget. Den riktade utlysningen gav möjlighet att söka medel för åtgärder mot invasiva främmande arter, restaurering och skydd i limniska miljöer. Bidrag till sju projekt beviljades för metodutveckling och åtgärder mot invasiva främmande arter.

Grön infrastruktur i akvatiska miljöer

LIFE-IP Grip on Life

LIFE IP-projektet Grip on Life arbetar i cirka 30 utvalda avrinningsområden över hela landet 2018–2024 för att genomföra prioriterade åtgärder för Natura 2000-nätverket i Sverige. Flera av dessa avrinningsområden innehåller våtmarker och vattendrag som är Natura 2000-områden och värdefulla vatten, eller angränsar till Natura 2000-områden. Åtgärder utanför själva vattenområdet är ofta nödvändiga för att bidra till målen om Gynnsam bevarandestatus (GYBS).

LIFE-IP Rich Waters

LIFE IP Rich Waters, pågår 2017–2024, ska effektivisera arbetet med genomförandet av åtgärdsprogrammet för Norra Östersjöns vattendistrikt. Projektet ska minska övergödning, påverkan av miljögifter, skapa fria vandringsvägar för fisk samt stötta kommunal och regional vattenplanering. HaV ansvarar för ett delprojekt inom LIFE IP Rich Waters, Nationell samverkan för effektivare genomförande av åtgärder.

Interreg-projektet Water Co-Governance for Sustainable Ecosystems

HaV deltar i Interreg-projektet Water Co-Governance for Sustainable Ecosystems för att stärka lokalt engagemang och förbättra samarbetet mellan lokala, regionala och nationella aktörer i vattenförvaltningen. HaV undersöker också hur åtgärds genomförandet på lokal nivå kan utvecklas inom ramen för vattenrådets roll, så att EU:s vattendirektiv kan genomföras på ett bra sätt i medlemsländerna. I projektet deltar organisationer från Storbritannien, Nederländerna, Danmark, Tyskland och Sverige (HaV och Länsstyrelsen i Västra Götaland). Projektet pågick 2016–2019.

Restaurering av akvatiska miljöer

HaV konstaterar att det finns ett stort behov av att återställa och restaurera akvatiska miljöer. Det är viktigt för bevarande av biologisk mångfald, upprätthållande av naturliga ekosystemtjänster och för en fungerande grön infrastruktur. Fysisk

påverkan är den helt dominerande påverkansfaktorn i Sveriges vattenmiljö och praktiska åtgärder för att restaurera akvatiska miljöer är centrala för att uppnå såväl miljökvalitetsmålen som målen i vattenförvaltningen.

Restaurering av marina miljöer

Havs- och vattenmyndigheten har i samverkan med länsstyrelserna arbetat vidare med underlag och metoder för att restaurera och förvalta ålgräsängar, framför allt i Västerhavet. Arbetet bedrivs både inom det samordnade åtgärdsprogrammet för ålgräsängar och mer riktat inom det femåriga EHFF-projekt som Länsstyrelsen i Västra Götalands län driver med stöd av HaV. Utmaningarna är stora då miljöerna där ålgräs funnits starkt förändras när de försvinner, med ökad resuspension av bottensediment, grumligare vatten och minskat siktdjup. Förlusterna av ålgräsängar innebär i sin tur stora förluster av redan inlagrade närsalter och organiskt kol i sediment och grön biomassa.

HaV arbetar tillsammans med SLU Aqua på två kunskaps-sammanställningar kring restaureringsmetoder och påverkanstryck på kustvattenmiljöer. Rapporterna ska fungera som vägvisare för att utveckla en verktyglåda med metoder för ekologisk kompensation och restaurering i marin miljö.

HaV har under 2019 arbetat med att kvalitetsgranska och lägga upp en förvaltningsstruktur för underlagen från projektet fysisk påverkan i svenska kustvatten. Projektet kommer bland annat att utgöra en grund för fortsatta arbete med en nationell strategi mot fysisk påverkan och för biologisk återställning. Strategin har att hantera både en pågående påverkan och ett behov av att nyskapa och återställa miljöer till stöd för en funktionell grön infrastruktur, biologisk mångfald och ekosystemtjänster. Underlagen visar på att vi nyttjar ekosystemtjänster från kusten i allt för snabb takt. Bland annat är grunda vågskyddade områden viktiga och många kommersiella fiskarter utsatta för högre exploateringstryck än andra motsvarande kustområden.

För att driva på ett mer omfattande och bredare åtgärdsarbete har HaV i samverkan med länsstyrelserna inlett en mer systematisk och långsiktig behovsinventering av åtgärdsprojekt. Behovsinventeringen kommer att rationalisera och förenkla kommande restaureringsarbete. HaV kommer då att ha en tydligare bild kring åtgärdsbehovet samt en mer transparent och stabil process vad gäller finansiering av åtgärders genomförande och uppföljning.

Restaurering av limniska miljöer

Fysisk restaurering av limniska miljöer innebär att man återställer sjöar och vattendrags ekosystemtjänster genom att återskapa de naturliga funktioner och processer som har gått förlorade genom nyttjande av vattenmiljöer. Fysisk restaurering omfattar exempelvis flottledsåterställning, åtgärder vid vandringshinder och återmeandering av rätade vattendrag.

Under 2019 har arbetet med restaurering av limniska vattenmiljöer fortsatt med hög intensitet. Arbetet initieras och drivs till stor del av länsstyrelser med finansiering och samordningsstöd från Havs- och vattenmyndigheten, men även kommuner, intresseorganisationer och vattenråd är aktiva i restaureringsarbetet. Ett flertal större Life-projekt med inriktning på restaurering pågår och ytterligare två projekt fick klartecken att starta under 2019.

Uppskattningsvis nyttjas 32,8 miljoner från åtgärdsanslaget för fysisk restaurering av limniska miljöer, det innefattar 14 miljoner som medfinansiering i Life och Interrreg-projekt, och 18,8 miljoner inom utlysningar riktade mot Länsstyrelserna.

Ett riktat arbete för att skapa mer ändamålsenliga finansieringsrutiner för vattenrestaurering har initierats under 2019. En projektsammanställning med projekt som länsstyrelserna planerar byggs upp och kan i framtiden nyttjas för att styra finansiering och en mer långsiktigt planering av restaureringsinsatser. Systemet bedöms minska administrationen kring finansiering av fysisk restaurering och frisätta resurser för uppföljning och effektkontroll. Den ger även en flexibilitet som ökar genomförbarheten på länen och ger ett tydligt incitament till kostnadseffektivitet i verksamheten.

En utlysning med inriktning på restaurering inom 1:11 anslaget har genomförts under året och möjligheten att ge bidrag inom LOVA-systemet för restaurering av fysisk påverkan nyttjas av länsstyrelserna. Möjligheten till bidrag inom LOVA är särskilt värdefull då det ger möjlighet för kommuner och ideella organisationer att genomföra mindre men prioriterade åtgärder lokalt och på så sätt stödja ett lokalt engagemang.

Den riktade utlysningen för limniska miljöer var tre-delad med möjlighet att söka medel för restaurering, skydd och åtgärder för invasiva främmande arter. Inom restaurering beviljades bidrag till 13 restaureringsprojekt med en sammanlagd budget för 2019 på 7,8 miljoner kronor.

De genomförda restaureringsprojekten, såväl de slutrapporterade under 2019 och de som har initierats under året, har bidragit till ett närmande mot målen om god ekologisk status och gynnsam bevarandestatus på biogeografisk nivå.

Under 2019 har det länsstyrelsenätverk för limnisk restaurering som initierades 2018 stärkt sitt arbete att sprida praktisk erfarenhet av restaurering. Två länsstyrelser har kontrakterats som stöd, en gemensam IT-lösning är i drift och en gemensam konferens för erfarenhetsutbyte kring restaurering har genomförts. Nätverket är även involverat i arbetet att skapa en ny handbok för restaurering.

Genom att öka samverkan mellan länen och förbättra kunskapsutbytet kan det praktiska restaureringsarbetet effektiviseras och kunskapsbasen på varje enskilt län breddas.

Åtgärder mot marint skräp

Åtgärdsarbetet med marint skräp var inriktat på åtgärder gällande förlorade fiskeredskap. Beräkningar av skräpföremål på Europas stränder visar att cirka 80–85 procent av det marina skräpet består av plast. Av detta utgörs ungefär 50 procent av plastprodukter för engångsbruk och 27 procent av fiskerelaterade föremål. I Sverige består skräpet på stränderna huvudsakligen av plast, fiskerelaterade föremål återfinns bland de 10 vanligaste skräpföremålen. Förlorade fiskeredskap utgör flera problem då de dels kan fortsätta fånga fisk en lång tid efter att de förlorats. Sjöfåglar, däggdjur och även dykare kan fastna i redskapen. Med tiden fragmenteras fiskeredskapen vilka till stor del är tillverkade av plast och de blir då en källa till utsläpp av mikroplast.

Ghost Guard

Yrkesfiskare som förlorar redskap och inte kan bärga ska rapportera in detta, enligt EU:s kontrollförordning, inom 24 timmar efter avslutad bärgningsförsökskyldighet. Någon sådan skyldighet finns inte för fritidsfisket. HaV har under 2019 övertagit förvaltningen av det inrapporterings-verktyg, Ghost Guard, som Trelleborgs kommun har utvecklat. Syftet med Ghost Guard är att tillhandahålla ett webb-verktyg för att göra det möjligt att på ett enkelt sätt rapportera förlorade och upphittade fiskeredskap för fritidsfiskare i hela Sverige. De inrapporterade förlusterna kan användas som underlag till kommande bärgningsinsatser av förlorade fiskeredskap. Verktyget kan också bidra till att sprida information till allmänheten.

MARELITT Baltic

MARELITT Baltic, ett EU-finansierat projekt med syfte att kartlägga problematiken och minska antalet förlorade fiskeredskap i Östersjön har letts av Marint centrum, Simrishamns kommun, Håll Sverige Rent, organisationer från Estland, Finland, Tyskland och Polen har deltagit. Projektet har kartlagt problematiken, utvecklat metodik för att lokalisera spökgarn och påbörjat städning av spökgarn med hjälp av draggning från båtar eller dykningar på vrak. Inom projektet har det utvecklats möjligheter till mottagning och återvinning av spökgarn i hamnar samt förebyggande åtgärder. Projektet slutredovisades i mars 2019 med en tvådagarskonferens där resultat presenterades i en handbok med information om hur man kan hantera spökgarn, the Baltic Sea Blue Print.

Under hösten 2019 har HaV beviljat bidrag till Simrishamns kommun för ytterligare dragningsarbete i de identifierade problemområdena. Upptaget material har skickats till landets enda återvinningscentral för fiskeredskap i Sotenäs kommun.

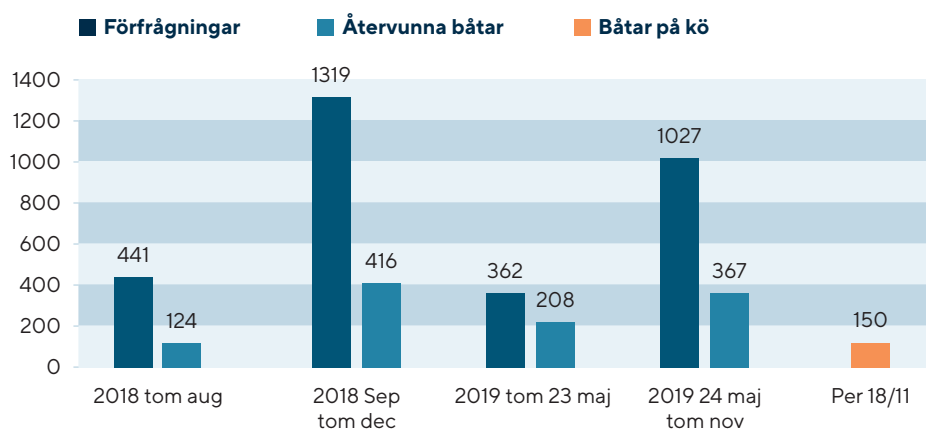
Clean Nordic Oceans

HaV deltar i projektet Clean Nordic Ocean (CNO). Ett treårigt projekt 2017–2019 finansierat av Nordiska Ministerrådet med syfte att utbyta kunskap, erfarenhet och information mellan de nordiska länderna främst om förlorade fiskeredskap. 2019 har CNO lanserat två informationsfilmer riktade till fritidsfiskare. En workshop gällande inrapporteringssystem i de nordiska länderna anordnades under våren och en slutlig konferens hölls i Göteborg med inriktning på utmaningar och lösningar.

Kampanj för återvinning av båtar

Av 540 återvunna båtar i Sverige under 2018 härrör 416 från HaV:s båtåtervinningskampanj (start 2018). 367 båtar har återvunnits genom kampanjen under 2019. Kommunikationsarbetet har bidragit till att det finns cirka 150 båtar som står på kö för återvinning. Bidrag har tilldelats under december 2019 för att återvinna dessa 150 och ytterligare båtar under 2019 och 2020.

Utveckling under 2018 och 2019

Figur 2. Antal återvunna båtar 2018 och 2019 under båtåtervinningskampanjen.

Under projektet har processutveckling studerats, möjlighet att använda reservdelar från skrotbåtar analyserats och båtbottnfärger provtagits. Cirka 100 kunder har intervjuats om båtarnas ålder, hur länge båtarna legat innan de har skickats till återvinning samt hur kunderna ställt sig till kostnaden. Snittåldern på insamlade båtar var 47 år och båtarna hade legat i 5,5 år. Kunderna tycker att cirka 1600 kronor per ton är en acceptabel kostnad. Sammanfattningsvis nådde projektet sitt syfte via kampanjen och belyste ett behov av båtåtervinning.

Miljöfarliga vrak

HaV har det koordinerande ansvaret för hanteringen av miljöfarliga vrak. 2019 har projektet Miljöfarliga vrak haft en budget på 43,9 miljoner kronor. I projektet samarbetar HaV med Sjöfartsverket, Kustbevakningen, Statens maritima museer, Försvarsmakten, Chalmers Tekniska Högskola med flera.

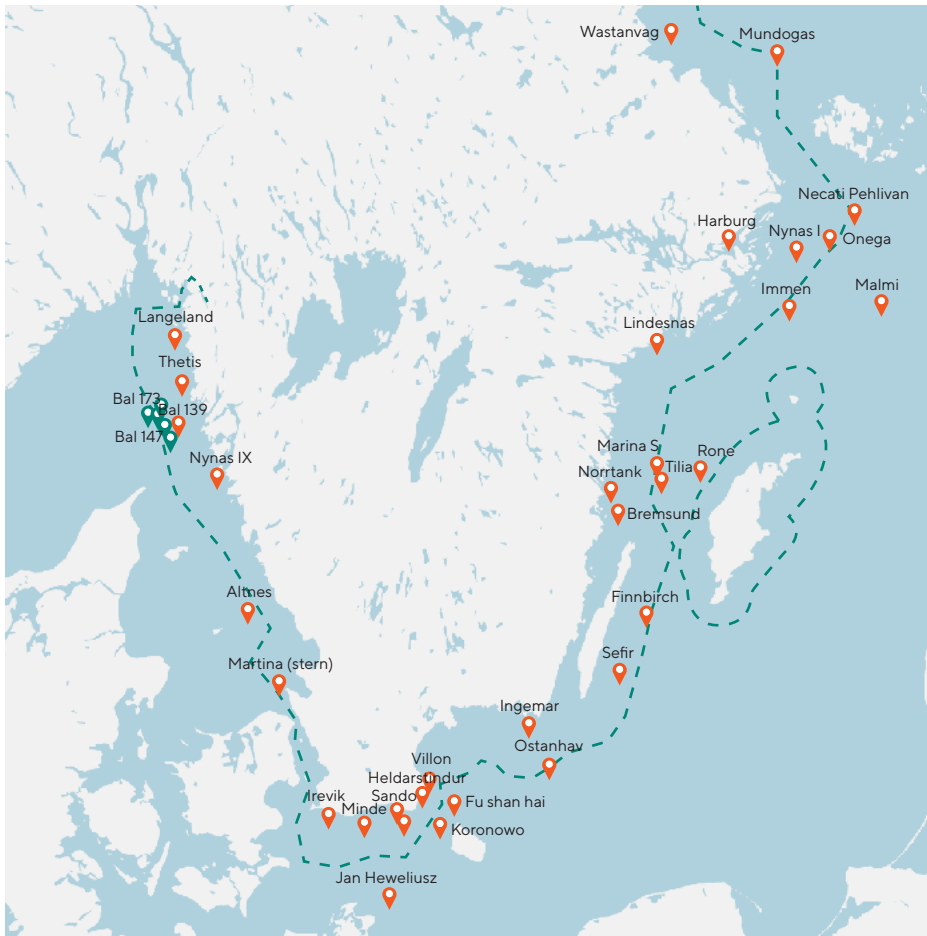
Projektets fokus är på cirka 300 vrak som kan innehålla olja, där 30-talet vrak klassificerades som akut miljöfarliga i Sjöfartsverkets kartläggningar 2011 och 2014. Dessa återfinns från Strömstad på västkusten till Gävle på ostkusten (Fig. 3).

Det genomförs också undersökningar i det så kallade Måseskärsområdet på västkusten (Fig. 3). Ett dumpningsområde från slutet av andra världskriget där 28 vrak innehållande kemiska stridsmedel återfinns. Undersökningar från 1992 Och 2017 har visat att området är kontaminerat av kemiska stridsmedel. 1992 återfanns

rester av senapsgas i sediment, 2017–2018 påvisades Clark I och II i fisk, havskräfta och räka. Hur utspridd kontaminationen är och om alla vrak innehåller dumpade kemiska stridsmedel är idag inte fullt utrett. Vidare provtagningar och undersökningar är av stort intresse.

Vrak – olja

Projektet har under 2019 genomfört två bärgningsoperationer av olja och spökgarn från miljöfarliga vrak. Detaljerade undersökningar med fotogrammetri har genomförts på tre vrak. Arbetet har fortsatt med att samla in mer information om ett 30-tal vrak: ägarförhållanden och omständigheter kring förlisning, ritningar på fartyg, undersökningar med undervattensrobot samt fysikaliska och kemiska parametrar i området runt vraken. Den detaljerade informationen används bland annat för att riskbedöma vraken för att skapa en prioriteringslista för saneringsoperationer. Riskkartor för hantering av oljespridning från de miljöfarliga vraken har tagits fram. De juridiska förhållandena runt vrak har också utretts.

Figur 3. Bilden visar de miljöfarliga vrak som HaV arbetar med. Vrak som innehåller olja (orange etikett) och vrak som innehåller kemiska stridsmedel (lila etikett).

Vrak – kemiska stridsmedel

HaV har 2019 genomfört ytterligare provfiske i dumpningsområdet för kemiska stridsmedel som ligger väster om Måseskär. Provfiske av räka, havskräfta och pirål utfördes vid tre vrak som inte har undersökts tidigare. Provfiske av torsk och plattfisk har också utförts vid dumpad kemisk ammunition i Gotlandsdjupet. Fångsten har skickats på analys till Finland och resultaten beräknas tidigt 2020. En vidareutveckling och anpassning av riskbedömningsmodellen VRAKA (utvecklad för riskbedömning av miljöfarliga vrak) till dumpningsområdena för kemiska stridsmedel har genomförts.

Havsplanering

Havsplanering är till för att havet ska användas hållbart och effektivt. Regeringen ska fatta beslut om havsplaner senast mars 2021, i enlighet med EU:s ramdirektiv för havsplanering (2014/89/EU). HaV tar fram förslag till havsplaner för Sverige enligt havsplaneringsförordningen (2015:400), med överlämning till regeringen av myndighetens planförslag för Bottniska viken, Västerhavet och Östersjön i årsskiftet 2019/2020.

Granskning samt slutbearbetning av planförslag och konsekvensbedömning

För att få bra och förankrade havsplaner är havsplaneringen en omfattande och stegvis process. Efter samråd 2018 bearbetade HaV samrådsförslagen till granskningsförslag, med utgångspunkt i de samrådsyttranden som inkom från intressenter och från planeringsunderlag. En ny konsekvensbedömning av granskningsförslagen genomfördes. Havsplanerna var ute för granskning i tre månader, från mars till juni 2019. Granskningen omfattade förslag till havsplaner och tillhörande miljökonsekvensbeskrivning. HaV publicerade även underlagsdokument i form av hållbarhetsbeskrivning och en promemoria om hur naturfrågor hanteras i planförslagen.

Under granskningsperioden ordnade HaV möten med myndigheter, länsstyrelser, kommuner, regioner samt bransch- och intresseorganisationer. Mötena skapade bra diskussioner och visade hur andra uppfattade granskningsförslagen. Samordnande länsstyrelser och kustlänsstyrelser, som är länken i kommunikationen med kommunerna, ordnade granskningsmöten för kommuner och regioner tillsammans med HaV. I mötena medverkade ett stort antal kommuner, ett antal regioner och några övriga aktörer. Två tredjedelar av de kommuner vars kommungränser överlappar de statliga havsplaneområdena inkom med yttranden under granskningen.

Över 140 intressenter lämnade yttranden under granskningsperioden, däribland myndigheter, universitet, branschorganisationer och privatpersoner. Granskningssvaren täcker upp en stor del av de intressenter som berörs av havsplaneringen.

De drygt 1400 kommentarer med ändringsförslag och synpunkter som inkom utgjorde utgångspunkt för slutbearbetningen av planförslagen och vidareutvecklingen av konsekvensbedömningen med väl genomarbetade planförslag som resultat. Miljökonsekvensbeskrivningen och hållbarhetsbeskrivningen utgör väsentliga delar av underlaget till regeringen, med bedömningar av effekter på miljö, ekonomi och sociala värden.

Digital presentation av havsplanerna

Den digitala presentationen av havsplanerna gav alla en möjlighet att utforska planförslagen och planeringsförutsättningarna via HaV:s webbplats under granskningen. De digitala planerna är fortsatt ett komplement till plandokumenterna men många har särskilt uppskattat kartverktyget för utforskandet av planförslagen. Under året arbetades med utveckling av havsplanernas digitala kartverktyg. Webbkartan har varit pilotprojekt för en ny teknisk lösning som gett större flexibilitet och möjligheter att jämföra planering, intressen och förutsättningar i en och samma karta. Att tillgängliggöra olika kartlager på det här viset bidrar till att öka förståelsen för planeringen och vilka avvägningar som har gjorts mellan olika intressen. Den digitala presentationen av havsplanerna kommer vara ett stöd i framtida tillämpning av de beslutade havsplanerna.

Kommunikation och samverkan mellan planeringsnivåer

God kommunikation med myndigheter, kommuner, branschorganisationer och alla andra intressenter har varit en viktig del av arbetet genom hela planeringsprocessen. Genom att anpassa mötesformerna och vår kommunikation har vi nått aktörer som gett oss insikter om förutsättningar, behov och påverkan. Genom att skapa användarvänligt material har vi ökat möjligheten för fler att delta. Ett brett deltagande genom hela havsplaneringens process har lett till bra förankring av havsplaneringen.

Svenska kustkommuner hade 2016 - 2018 möjlighet att få stöd till att förstärka genomförandet av översiktsplanering i havet genom bidraget KOMPIS – kommunal planering i statlig samverkan. Under 2019 publicerade de samordnade länsstyrelserna i Västernorrlands, Kalmar och Västra Götalands län sin slutrapport om KOMPIS-bidraget. Av kommunerna som tog del av stödet, tog cirka hälften fram ny geodata, vilket är till stor nytta för framtida planering. Kommunerna har även undersökt naturvärden, kulturmiljöer, landskapsbild, friluftsliv, klimatförändringar, turism, energi, vattenbruk, bebyggelselokalisering och materialutvinning. Genom KOMPIS-bidraget har kommunerna bland annat skapat en kunskapsbank och större möjligheter att lämna synpunkter på förslagen till statliga havsplaner under samråds- och granskningsförfarandet.

Symphony – ett planeringsverktyg för havsplanering

Planeringsstödet Symphony för bedömning av kumulativ miljöpåverkan har under året använts i havsplaneringen. Symphony har 2019 vidareutvecklats med målet att skapa ett system där slutanvändaren själv kan undersöka data i Symphony. Symphony har även förbättrats för att kunna inkludera klimatförändringar i undersökningen av kumulativa effekter. Arbetet har gjorts inom Formas-finansierade forskningsprojektet ClimeMarine, där HaV har ingått tillsammans med flera myndigheter.

2019 har HaV producerat informationsfilmer om Symphony på både svenska och engelska för att sprida konceptet vidare nationellt och internationellt. Symphony har mottagits väl och med stort intresse internationellt. Ytterligare spridning av informationen kan göra att fler får kännedom om Symphony som ett tillgängligt planeringsstöd i sina havsplaneringsprocesser.

Gränsöverskridande havsplanering

Under året har HaV fortsatt varit lead partner i Östersjösamarbetet Pan Baltic Scope, som delfinansieras av EU genom Europeiska havs- och fiskerifonden. I samarbetet om gränsöverskridande havsplanering har myndigheter med ansvar för havsplanering i EU-länderna runt Östersjön deltagit.

Genom Pan Baltic Scope har ansvariga myndigheter fått ökad möjlighet att ta grannländernas planering i beaktande i sina havsplaneringsprocesser. Utbytet har ökat ländernas gemensamma kunskap om vindkraft, yrkesfiske, miljöeffekter, digitala planer, områdesskydd och sambanden mellan land och hav. I samarbetet har till exempel planeringsunderlag för essentiella fiskhabitat utvecklats, vilket gynnar arbetet med grön infrastruktur i Östersjön. Gränsöverskridande samarbeten ger effekt i det gemensamma utrymmet Östersjön, vilket syns i en större harmonisering mellan grannländernas havsplanering och framtida möjligheter att koordinera konsekvensbedömning.

HaV har 2019 varit aktiv partner i de Interreg-finansierade havsplaneringsprojekten NorthSEE och Baltic LINes. NorthSEE syftar till att uppnå större samstämmighet i Nordsjön för tre gränsöverskridande frågor – miljö, sjöfart och energiinfrastruktur. Syftet med Baltic LINes (avslutades 2019) var att öka den gränsöverskridande samstämmigheten i de linjära strukturerna för sjöfart och energi, för ett effektivt nyttjande av utrymmet i Östersjön.

2019 startade det gränsöverskridande havsplaneringsprojektet Capacity4MSP lett av Vasab. Syftet är att fortsätta tidigare samarbeten som utvecklats genom Pan Baltic Scope och Baltic LINes för att säkerställa kunskap från tidigare projekt. Capacity4MSP är ytterligare ett steg mot harmoniserade planer i Östersjön och HaV tar en aktiv del som ansvarig för projektets aktivitet Planning Forum.

Inom arbetsgruppen för havsplanering i det gemensamma arbetet mellan Helcom/Vasab har HaV/Sverige varit drivande i det fortsatta arbetet med tillämpning av ekosystemansatsen i havsplaneringen under 2019. Samarbetet är viktigt för att få bättre och samordnade havsplaner runt Östersjön, utifrån gemensamma utgångspunkter i gränsöverskridande frågor.

Foto: Maja Kristin Nylander

Fiskförvaltning

Havs- och vattenmyndigheten har regeringens uppdrag att verka för att fisk- och skaldjursresurserna förvaltas på ett hållbart sätt. För oss innebär detta att fiskbestånden håller sig över de nivåer som ger maximal hållbar avkastning (MSY) och har en storleks- och åldersstruktur som upprätthåller ekosystemfunktionerna. Ett hållbart fiske innebär också att de näringar som är beroende av fiskbestånden är bärkraftiga inom ramen för ett långsiktigt hållbart nyttjande av dessa. Vårt arbete med fiskförvaltning ska också bidra till att ekosystemtjänster i och i anslutning till hav, sjöar och vattendrag ger förutsättningar för ett rikt och hållbart friluftsliv. Fiskförvaltningen är central för att uppnå miljömålsättningarna inom havs- och vattenpolitiken. Bland mycket annat ska fisken och haven skyddas genom att inrätta fler marina skyddade områden där fisket regleras.

ÅTERRAPPORTERING

Hållbart nyttjande och hållbar förvaltning.

Den gemensamma fiskeripolitiken

För att nå målen i den gemensamma fiskeripolitiken om bland annat Maximum Sustainable yield (MSY) har HaV tagit fram förslag inför förhandlingar om totala tillåtna fångstmängder (TAC) och kvoter för bestånd i Östersjön och Västerhavet. Som en följd av den bekymmersamma situationen för torsk i Östersjön beslutade EU-kommissionen i juli 2019 om nödåtgärder, då beståndets tillstånd var i betydligt sämre skick än väntat. Beslutet innebar att det riktade fisket efter torsk förbjöds i södra Östersjön under resten av 2019.

Vid ministerrådet för jordbruk och fiske i oktober fattades beslut om kvoter för Östersjön. Besluten var i linje med målen om MSY och den fleråriga planen för Östersjön, och innebar en sänkning av fiskemöjligheterna för alla bestånd som är relevanta för Sverige. Fisket efter torsk i östra Östersjön blev stängt under hela 2020. Vidare infördes stängningar under lek för allt fiske för att skydda torskbestånden under olika tider och perioder i torskens huvudutbredningsområden.

Vid ministerrådet för jordbruk och fiske i december fattades beslut om fiskekvoter i Skagerrak, Kattegatt och Nordsjön. Kvoterna sattes i enlighet med målen för maximal hållbar avkastning, försiktighetsansatsen och fleråriga planer. Det gäller exempelvis för havskräfta, kolja, gråsej, kummel och rödspätta i Skagerrak och Kattegatt. Beslutet innebär även att selektiviteten förbättras i Kattegatt, mot bakgrund av den allvarliga beståndssituationen för torsk i området. I tillägg ges möjlighet att genomföra projekt med fullt dokumenterat fiske i Kattegatt. För torsk i Skagerrak och Nordsjön minskar kvoten med 50 procent jämfört med förra årets kvot.

Dessutom fattades beslut om fortsatt begränsning i fiskeperiod för ål. Begränsningen gäller i alla EU:s vatten i Nordostatlanten, inklusive Östersjön, Skagerrak, Kattegatt och Nordsjön. Medlemsstaterna ska nationellt fastställa en sammanhängande period om tre månader under perioden augusti 2020 till och med februari 2021 då det är förbjudet att fiska efter ål som är större än tolv centimeter. Vi meddelade under 2019 EU-kommissionen att Sverige fastställt den 1 november 2019 – 31 januari 2020 som stopperperiod för förvaltningsåret 2019.

Utkastplaner

Skyldighet att landa alla fångster av marina resurser som regleras genom en total tillåten fångstmängd (TAC) har införts stegvis från 2015 i EU:s fiske på EU-vatten och internationella vatten. Den 1 januari 2019 gällde landningsskyldigheten fullt ut. Från och med 2019 omfattas därmed alla arter som har en kvot, av landningsskyldighet i allt yrkesmässigt fiske. Detaljerade regler för genomförande och vissa undantag från landningsskyldighet fastställs i så kallade utkastplaner som antas av EU-kommissionen i form av delegerade förordningar.

HaV, tillsammans med EU:s medlemsstater runt Östersjön (Scheveningengruppen), har tagit fram underlag som bidragit till ett samlat förslag till en utkastplan för fiske efter bottenlevande arter i Nordsjön. I utkastplanen finns vissa undantag baserade på vetenskapliga råd. Exempelvis får havskräfta kastas överbord då den bedöms ha hög överlevnad. För selektivt fiske efter räka och kräfta är det fortsatt tillåtet att kasta ut mindre bifångster av fiskarter.

Tekniska bevarandeåtgärder

Tekniska bevarandeåtgärder anger när, var och hur fiske får bedrivas, till exempel genom att ange redskapens utformning och maskstorlek eller ange skyddade områden. EU-kommissionen lämnade i mars 2016 förslag till en ny förordning för tekniska åtgärder i alla EU:s vattenområden.

HaV har under året lämnat underlag och förslag på svensk ståndpunkt till förslaget. Vi har även deltagit i möten när förslaget behandlats i bland annat rådsarbetsgruppen för fiske.

Europaparlamentet och rådet enades under 2019 om en ny förordning för tekniska regler (förordning (EU) nr 2019/1241). Den nya förordningen ger ökade

möjligheter att vidta regionala åtgärder för fiskets bedrivande, på initiativ av berörda medlemsländer efter samråd med intressenter. Förordningen innehåller också regler och instrument för att reglera påverkan på marina ekosystem och för att undvika bifångster av känsliga arter.

Regionala processer

Under 2019 har vi deltagit i det regionala samarbetet i Nordsjöregionen (Scheveningen), där sju av EU:s medlemsstater ingår. Arbetet koncentreras till genomförande av landningsskyldighet för fiske efter bottenlevande marina fisk- och skaldjursbestånd. HaV bidrog genom att ta fram underlag och lämna förslag som bland annat resulterat i gemensamma rekommendationer till utkastplaner för detta fiske i Nordsjön, Skagerrak och Kattegatt. Under hösten 2019 har medlemsländerna även påbörjat diskussion om regionala anpassningar inom ramen för den nya tekniska förordningen (förordning (EU) nr 2019/1241) och diskuterat förslag till åtgärder för att återuppbygga torskbestånd i Nordsjön, Skagerrak och Kattegatt inom ramen för den fleråriga planen för demersala arter i Nordsjön (förordning (EU) nr 2018/973).

HaV har också deltagit i det regionala samarbetet i Östersjöregionen (Baltfish) där Sverige var ordförande från 1 juli 2018 – 31 juni 2019. Som ordförandeland arrangerade HaV under våren ett symposium om säl-fisk/fiskeinteraktioner och en workshop om ålförvaltning i Östersjön. Under våren har Baltfish arbetat med en gemensam rekommendation för överlevnadsundantag för rödspätta i vissa redskap. Rekommendationen skickades till kommissionen under sommaren. Under hösten hade ICES och Baltfish en gemensam workshop om förslaget till en flerårig plan för lax i Östersjön.

Genom de regionala samarbetena i Baltfish och Scheveningens kontrollexpertgrupper framgår att skyldigheten att landa alla fångster av kvoterade arter inte efterlevs. Båda kontrollexpertgrupperna har därför beslutat att arbeta för att införa regionala pilotförsök med kamerabevakning. Arbetet kommer att fortsätta under 2020. Inom Baltfish har man också tittat på svårigheterna med kontroll av ål, på initiativ av det svenska ordförandeskapet. HaV driver på för fortsatt arbete under framtida ordförandeskap i Baltfish kontrollexpertgrupp.

Under året har HaV tillsammans med berörda medlemsstater Danmark och Tyskland fortsatt arbetet med att utarbeta en gemensam rekommendation om fiskereglering i de marina skyddade områdena Fladen, Lilla Middelgrund, Stora Middelgrund och Röde bank samt Morups bank i Kattegatt. Vi har nått en överenskommelse med dessa länder om tillräcklig vetenskapligt underlag inför fortsatta överläggningar om åtgärder. HaV har också deltagit i regionala processer om fiskereglering i marina skyddade områden genom att analysera underlag och förbereda underlag inför förslag till svensk ståndpunkt.

Brexit

HaV har under 2019 fortsatt följt hur Storbritanniens stundande utträde ur EU, Brexit, kan komma att påverka fiskefrågor. På EU-nivå har det främst skett inom den så kallade EU-8 kretsen, där kommissionen har tillsatt en arbetsgrupp. Vi har bland annat bidragit med underlag för de pelagiska fisken som är mest berörda av fiske i brittisk zon, samt möjligheter och effekter av ett ökat fiske i andra områden än brittiska vatten.

Den externa dimensionen

Den gemensamma fiskeripolitiken innehåller ett specifikt avsnitt om EU:s externa relationer, den så kallade externa dimensionen. Arbetet avser såväl EU:s agerande inom ramen för globala organisationer som ett antal regionala fiskeriorganisationer med olika förvaltningsmandat. EU:s långdistansfiske innefattas av ramen för bilaterala avtal, så kallade fiskepartnerskapsavtal om hållbart fiske. Grundläggande är, att EU:s fiske och agerande i övrigt utanför unionens vatten ska baseras på

samma principer och standarder som de som gäller inom EU.

För de havsområden där Sverige inte bedriver något fiske följs arbetet inom ramen för HaV:s ordinarie myndighetsarbete, förutom arbetet inom ICCAT, den internationella konventionen för förvaltning av tonfiskar och andra långt vandrande fiskarter i Atlanten. Organisationen förvaltar den blåfenade tonfisken som på senare tid åter förekommer längs den svenska västkusten.

Globala organisationer

Under 2019 har HaV:s arbete inriktats på FN:s livsmedels- och jordbruksorganisation (FAO), Världshandelsorganisationen (WTO) och Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD). Förhandlingar pågår sedan 2001 i WTO om bland annat förbud mot vissa fiskesubventioner som bidrar till ett ohållbart fiske. Dessa förhandlingar skiljer sig från vad WTO brukar ägna sig åt, eftersom de är inriktade på att minska utfiskningen, snarare än att få bort handelsstörande stöd. I förhandlingarna behöver WTO förlita sig på andra organisationers definitioner och beslut för att inte agera utanför sin kompetens eller mandat, som är att reglera fiskesubventioner som är skadliga för fiskbestånden. Detta är inte unikt för fiskesubventionsförhandlingarna, utan det finns även andra WTO-avtal som innehåller bestämmelser om användning av extern expertis.

Målet med förhandlingarna är, enligt ministerbeslutet från WTO:s elfte ministerkonferens, att vid nästa ministermöte 2020 avskaffa subventioner till illegalt, orapporterat och oreglerat fiske (IUU-fiske) samt förbjuda subventioner som bidrar till överfiske och överkapacitet. Ett sådant beslut är ett viktigt steg för att nå FN:s globala hållbarhetsmål 14.6.

Förhandlingarna har under 2019 varit intensiva, och även om länderna fortfarande står långt från varandra i vissa frågor ser vi vissa framsteg i förhandlingarna. HaV fick tillsammans med Jordbruksverket och Kommerskollegium i uppdrag av regeringskansliet att undersöka möjliga vägar framåt i förhandlingarna när det gäller avtalets struktur och vilken roll andra internationella organisationer och avtal kan ges i ett sådant avtal. Detta underlag levererades till regeringskansliet i början av 2019 och har använts för att spela in svenska uppfattningar till EU:s gemensamma ståndpunkter i förhandlingarna.

Statistik över fisket, fiskets bedrivande och fiskeriförvaltning är viktig för att kunna göra bra analyser som leder till en förbättrad fiskeriförvaltning. Både OECD och FAO samlar in fiskerelaterad statistik och samarbetar mer och mer. Det leder till minskat arbete för medlemsländerna och förbättrad samordning i den statistik som samlas in. HaV lämnar löpande data med bra kvalitet till dessa båda organisationer. OECD har även arbetat med ekonomisk modellering om subventioner till fisket, som bland annat kan ha relevans för WTO-förhandlingarna. HaV har under 2019 även följt arbetet inom OECD:s fiskerikommitté och har tagit fram underlag och deltagit i möten. I samarbete med Sida följer och bidrar HaV till två processer som drivs av FAO, Handel med fiskeritjänster samt framtagandet av verktyg och metoder kopplat till nyttjanderätter inom fisket. Här har HaV bidragit med expertis och visst ekonomiskt stöd.

Avtal för partnerskap inom fiske

Enligt Havsrättskonventionen har kuststater, som inte fiskar den mängd fisk som hållbart kan tas ut inom deras ekonomiska zon, en skyldighet att ställa överskottet till förfogande för andra länder. Enligt denna princip har EU för närvarande aktiva avtal om tillträde till ett dussintal länders ekonomiska zoner. Avtalen lägger fast de övergripande ramarna och protokollen fastställer EU:s fiskemöjligheter och den ekonomiska ersättningen till kuststaten för ett visst antal år.

EU-gemensam översyn av en ny kontrollförfordning

Hur framgångsrik den gemensamma fiskeripolitiken är beror till stor del på att ett effektivt kontrollsystem tillämpas. Under 2019 har arbetet med att anpassa kontrollsystemet till den nya fiskeripolitiken som infördes 2013 fortsatt. Resultatet förväntas leda till en samstämmig, effektiv och ändamålsenlig ordning för kontroll av bevarande- och förvaltningsåtgärderna och efterlevnaden av den gemensamma fiskeripolitikens regler.

Nationell förvaltning

Utöver arbetet med EU:s gemensamma fiskeripolitik finns även ett nationellt utrymme att förvalta fisk- och skaldjursbestånd och att reglera svenskt yrkesfiske och fritidsfiske. Det nationella handlingsutrymmet omfattar, med vissa begränsningar, kustområdet i Skagerrak, Kattegatt och Östersjön samt de fem stora sjöarna Vätern, Vättern, Mälaren, Hjälmaran och Storsjön med tillrinnande vattendrag upp till första mötande vandringshinder.

Ekosystembaserad fiskförvaltning

2018 tog HaV, i dialog med olika intressenter och aktörer, fram ett utkast till en strategi för vidareutvecklingen av en ekosystembaserad fiskförvaltning som en integrerad del i att uppfylla målen i havs- och vattenförvaltningen. Under 2019 har HaV tagit förslagen från dialogen i arbetet med att utveckla arbetssätt för genomförande av en ekosystembaserad havs- och vattenförvaltning vidare. Arbetssätten sammanfattas i en HaV-rapport som ska användas som ett underlag för verksamhetsutveckling och översyn av myndighetens verksamhetsstrategi 2020. Vi har tagit fram en intern handlingsplan för arbetssätten inom myndighetens olika verksamhetsområden 2020 som integrerats i vår verksamhetsplanering. I en utvecklad HaV-rapport om ekosystembaserad fiskförvaltning har vi sammanfattat arbetssätt och förvaltning av just fisk och fiske.

Några exempel på hur vi bidragit till att vidareutveckla en ekosystembaserad fiskförvaltning inom olika verksamhetsområden under 2019 är:

- › Etablerat fem regionala beredningsgrupper för den nationella fiskeregleringen bestående av berörda länsstyrelser samt SLU Aqua och Jordbruksverket. Beredningsgrupperna samordnar och prioriterar beställning av vetenskapliga underlag. De se över föreskrifter för fiske som beaktar behov, mål och möjligheter inom olika delar av förvaltningen från lokal till internationell nivå. En kartläggning av samrådsstrukturer för fiskförvaltningen är påbörjad som blir underlag för att under 2020 tydliggöra formerna för lokal delaktighet i förvaltningen.
- › Påbörjat analys av möjligheter till ytterligare åtgärder för att uppnå god miljöstatus för fisk och fiskets påverkan på ekosystemen i enlighet med havsmiljöförordningen. Detta är en del av uppdateringen av åtgärdsprogrammet för havsmiljön som ska beslutas 2021. Det är även och som underlag till översynen av handlingsplanerna för havsmiljön i Östersjön (Helcom BSAP) och Nordsjön (Ospar NEAS).
- › Förbättrad vägledning genom uppdatering av riksintressena för yrkesfiske för skydd av viktiga fångstområden för fisk inom havsplanering, fysisk planering, miljöprövning. Underlaget kan även användas i övrig rumslig förvaltning av fisk och fiske, som fiskereglering, habitatrestaurering eller områdesskydd. Vi har påbörjat arbete med att förbättra kartunderlaget för fiskens livsmiljöer och fortsätter under 2020.
- › Utvecklat vårt arbetssätt för fiskereglering i skyddade områden med havsområdesvis samordning av arbetet för Västerhavet, Egentliga Östersjön och Bottniska viken för att i samverkan med berörda länsstyrelser, fiske- och miljöorganisationer belysa sociala, samhällsekonomiska och ekosystemeffekter av möjliga åtgärder.

ÅTERRAPPORTERING

Ekosystembaserad fiskförvaltning

- › Gjort en övergripande kartläggning av sociala, ekonomiska och miljömässiga mål till underlag för en utredning av fördelningen av demersala fiskemöjligheter (fiske efter bottenlevande arter).
- › Havsmiljöinstitutet, HMI, har på uppdrag av HaV tagit fram en rapport om hur vi kan utforma och använda samhällsekonomiska analyser för att stärka genomförandet av en ekosystembaserad fiskförvaltning
- › SLU Aqua har på uppdrag av HaV tagit fram en översikt av biologiska aspekter av rums- och tidsskalor i genomförandet av ekosystembaserad fiskförvaltning.

Fiskereglering

Föreskriftsarbete

Samtliga föreskrifter publiceras i Havs- och vattenmyndighetens författningssamling på myndighetens webb. HaV redovisar dels nya författningar för året, dels bestående grundförfattningar. Konsekvensutredningar görs enligt förordningen om konsekvensutredning vid regelgivning.

Havs- och vattenmyndigheten arbetar kontinuerligt med förenkling av regler och uppföljning av föreskriftsarbetet. I detta arbete ingår även en successiv översyn av myndighetens äldre föreskrifter, för att anpassa dem till ett enklare språk och skapa bättre överblick över innehållet i föreskrifterna.

Reglering inom fiskförvaltning

Föreskrifterna är framtagna för att på olika sätt komplettera EU:s bindande rättsakter samt nationella lagar och förordningar inom fiskets område. De som berörs av regleringen är i huvudsak yrkesfiskare och förstahandsmottagare av fisk. Föreskrifterna riktar sig i vissa fall också till andra aktörer som fritidsfiskare och företag som säljer och köper fiskeri- och vattenbruksprodukter.

Tabell 5. Föreskrifter inom fiskets område

Åtgärdsarbete	2019	2018	2017
Föreskrifter inom fiskets område	22	16	18
Verksamhetsrelaterade föreskrifter	0	1	1
Totalt antal föreskrifter	22	17	19
HaV:s kostnad inklusive OH, tkr	8 363	6 097	5 095
HaV:s kostnad exklusive OH, tkr	5 613	3 985	3 330

Kommentar till tabell föreskrifter inom fiskets område

Eftersom OH-kostnaden är 4 procentenheter lägre 2019 (49%) än 2018 (53%) redovisar vi kostnaden både inklusive OH och exklusive OH. Se tabell 18 för redovisning av OH.

Under året har myndigheten beslutat om fler fiskerelaterade föreskrifter jämfört med föregående år, vilket också resulterat i en högre sammanlagd kostnad för föreskriftsarbetet. Sett per föreskrift är dock kostnaden i paritet med 2018, t.o.m. något lägre. Hur många som arbetar med att ta fram föreskrifterna varierar beroende på hur omfattande förslaget till nya eller ändrade föreskrifter är, men involverar alltid minst en verksjurist och ett par handläggare från avdelningen för fiskförvaltning.

Flera av årets föreskrifter har varit kopplade till remisser som inneburit ändringar i fler än en av myndighetens föreskrifter, vilket i sig skulle ge synergieffekter. Dessa remisser har varit av mer omfattande karaktär och inneburit ett fler personer än normalt varit involverade i arbetet.

Under 2019 har HaV fattat beslut om 22 föreskrifter inom fiskets område.

Myndigheten har meddelat tre så kallade stoppföreskrifter om förbud för fortsatt svenskt fiske. Två av dessa gäller lax i område 31 och en gäller siklöja. Fisket efter lax respektive siklöja har förbjudits under resterande del av 2019 inom föreskrivna områden i syfte att skydda bestånden.

Övriga föreskrifter har avsett ändringar av befintliga föreskrifter inom fiskets område och kan sammanfattas enligt nedan. I samtliga fall har det också skett en allmän översyn av föreskrifternas språkliga utformning och möjligheter till regelförenkling.

Översyn av fiskeregler

Ändrade fiskeregler på kuststräckan Västernorrland ner till norra Uppsala

HaV har infört nya fiskeregler längs kuststräckan från Västernorrland till norra Uppsala län för att stärka kustnära bestånd. Reglerna syftar till att stärka bestånden av flera kustlevande fiskarter, framför allt öring, sik, gös och gädda. De nya reglerna innebär i korthet att fiske med nät begränsas på grundare vatten än tre meter under delar av året samt att den befintliga höstfredningen på samtliga vattendjup utökas till att gälla även Västernorrlands län. Dessutom införs minimimått, maximimått och fångstbegränsningar för fiske med handredskap efter gädda, gös och öring.

Nya fredningsområden runt Öland för att stärka vandrande fisk

HaV har beslutat om sex nya och ett ändrat fredningsområde i Mörbylånga och Borgholms kommuner där fiske är förbjudet varje år under tiden från och med den 1 oktober till och med den 28 februari. Under samma tid ska också fiske efter lax och öring vara förbjudet i samtliga vattendrag på Öland. Vårt beslut grundar sig i ett förslag från Länsstyrelsen i Kalmar län. Bakgrunden till förslaget är att vattendragen på Öland är mycket små och känsliga. Många av dem torkar ut under sommarhalvåret och därför är nederbörden under hösten avgörande för lekvandringen.

I väntan på nederbörd, som gör det möjligt för fisken att vandra upp för lek, samlas mycket fisk i mynningsområdena. Genom att införa fredningstider och fiskeförbud skyddas örningen under lekvandring och lek och förväntas ha en positiv inverkan på möjligheten att fiska öring i havet runt ön under andra delar av året. Detta kommer i sin tur gynna fritidsfisket och fisketurismen på Öland, eftersom havsöringen är en viktig resurs för det öländska kustfisket.

Ändrade regler för fritidsfiske i Bratten, Skagerrak

HaV har i samband med begäran från länsstyrelsen om införande av fiskereglering i det marina skyddade området Bratten reglerat yrkesfiske genom inrättande av fiskefria områden med stöd av EU:s gemensamma fiskeripolitik. Eftersom bedömningen gjordes att det fritidsfiske (handredskapsfiske), som bedrivs i området främst gäller svenska sportfiskare, bedömde HaV att detta fiske skulle regleras med nationell fiskelagstiftning.

Ärendet har remitterats av länsstyrelsen och därefter har HaV samrått med Sportfiskarna. De delar som rör fritidsfiske är ett förslag om att Automatic Identification System, AIS, måste användas vid fiske i området samt att handredskapsfiske förbjuds i de mest skyddsvärda delarna av området.

HaV har fattat beslut i enlighet med länsstyrelsens förslag. Den enda justeringen som gjorts är att AIS-kravet tas bort samt att allt fritidsfiske förbjuds i de områden där länsstyrelsen föreslog att det skulle vara förbjudet att fiska med handredskap.

Förvaltning av siklöja i Bottenviken 2019

Mot bakgrund av årets biologiska rådgivning gjorde HaV bedömningen att det i år inte räckte med att reglera fisket genom områdes- och tidsbegränsningar. För att kunna tillåta fiske av siklöja införde HaV ett tak för infiskning, för att inte riskera att uttaget blev så stort att beståndets produktion av ungfisk påverkades negativt.

HaV beslöt att i år tillåta ett begränsat fiske i storleksordningen 700 ton, vilket motsvarar en fiskeridödighet på 2018-års nivå. Av den biologiska rådgivningen framgick att ett ännu högre uttag skulle kunna vara möjligt på kort sikt, men mot bakgrund av osäkerheter kring beståndets tillväxt, sälens faktiska påverkan och miljöfaktorer, gjorde HaV bedömningen att av försiktighets skull inte tillåta ett fiske överstigande 2018-års fiskeridödighet. Utöver detta så beslöt fiskets organisationer inom ramen för samförvaltningen att senarelägga starten för årets fiske och att fiska färre timmar per dag än vad som är tillåtet enligt gällande bestämmelser.

Årets trålfiske efter siklöja startade söndagen den 29 september och höll på fram till den 16 oktober då HaV stoppade allt trålfiske efter siklöja i Bottenviken. HaV kommer under 2020 att arbeta vidare med att utveckla förvaltningen av siklöjan i riktning mot ett mer transparent och långsiktigt hållbart fiske tillsammans med forskningen och näringen.

För att kunna kontrollera infiskningstaket genomförde HaV och Kustbevakningen ett särskilt pådrag med fokus på landningskontroller inklusive korrekt rapportering, vägning samt vilka bifångster som fångas och redovisas. Resultatet av kontrollerna var en mer korrekt och noggrann rapportering samt en snabbare uppföljning av infiskningen.

REGERINGSUPPDRAG

Regeringsuppdrag för frivilligt program för återköp av ålfiskerättigheter

På uppdrag av Regeringskansliet utredde HaV möjligheterna hur ett frivilligt program för återköp av ålfiskerättigheter kan genomföras. Utifrån beskrivningen av uppdraget, som syftar till att minska påverkan på det europeiska ålbeståndet, tolkades begreppet ålfiskerättigheter att omfatta det fiske som sker med stöd av fiskelicens eller personlig fiskelicens och särskilt tillstånd från myndigheten. Redovisningen omfattar bland annat en bakgrundsbeskrivning EU:s och nationell förvaltning av ål, åtgärder vidtagna inom ramen för denna samt ålfiskets storlek, utveckling och ekonomiska betydelse. Myndigheten redogör för förutsättningarna för finansiering av ett frivilligt program, inklusive reglerna för statsstöd. Vidare redovisas en analys av påverkan på beståndet och de samhällsekonomiska konsekvenserna, inklusive datainsamling från fångster och provfiske. Redovisningen innehåller även förslag på hur uppdraget kan finansieras.

Reglering av fiske och hantering av signalkräfta

Signalkräftan omfattas av unionsförteckningen över invasiva främmande arter i enlighet med EU:s förordning (1143/2014) om förebyggande och hantering av introduktion och spridning av invasiva främmande arter. Listningen trädde i kraft den 3 augusti 2016 genom kommissionens genomförandeförordning (2016/1141) om antagande av en förteckning över invasiva främmande arter. Motivet till listningen är framförallt att hindra spridningen av kräftpesten som orsakar hög dödlighet hos ursprungliga kräftbestånden i Europa.

Signalkräftan har stor spridning i Sverige. Ovan nämnda EU-förordning tillåter att arter som definieras ha stor spridning får hanteras i förhållande till medlemsstaternas särskilda omständigheter, som till exempel genom fiske, förutsatt att aktiviteterna utförs inom ramen för ett nationellt hanteringsprogram. Havs- och vattenmyndigheten har tagit fram kompletterande hanteringsåtgärder som bedömts nödvändiga för att fiske av signalkräfta fortsatt kan bedrivas. Hanteringsåtgärderna, inklusive författningsreglering är samlade i ett hanteringsprogram. Nya föreskrifter reglerar utformningen av ett hanteringsområde för

signalkräfta inklusive bestämmelser för fiske och hantering i samband med detta inom området. Den nya föreskriften inkluderar vissa inskränkningar jämfört med tidigare.

Reglering av fiske efter ål

Under året införde Sverige ett nationellt förbud för fiske efter ål i havet från den 1 november 2019 till och med den 31 januari 2020. Ett motsvarande ålfiskeförbud lades även förra året samma period.

Beslutet var en konsekvens av den överenskommelse som träffades vid ministerrådet i december 2018, där beslut fattades om att förbjuda fiske efter europeisk ål med en total längd på över 12 cm under en valfri sammanhängande period av tre månader mellan den 1 augusti till den 28 februari. Havs- och vattenmyndighet gjorde en sammanvägd bedömning av effekter på bestånd och möjlighet till utvandring. Den beslutade stopperperioden påverkade främst fisket efter ål i Öresund. Längs Västkusten råder sedan 2012 ett fiskeförbud. Ett förbud mot att fiska ål under den beslutade perioden bedömdes ge större möjlighet för blankål att vandra ut, förutsatt att åtgärden sker samordnat med andra länder inom regionen. Förvaltningen av ål sker i övrigt i enlighet med Sveriges förvaltningsplan som godkändes av kommissionen 2009.

Regeringsuppdrag med anledning av gränsälvsoverenskommelsen med Finland om fiskefrågor i Torne älv

På regeringens uppdrag har HaV förhandlat med Finland och lämnat förslag på ändring av bestämmelserna för fiske under 2019 i enlighet med 2 kap. förordning (1994:1716) om fisket, vattenbruket och fiskerinäringen. Inför förhandlingen med Finland beställdes ett biologiskt underlag från SLU Aqua och tillsammans med länsstyrelsen i Norrbotten har vi genomfört möten med referensgruppen för fiskefrågor i Torne älv samt Finsk-Svenska Gränsälvscommissionen. Vi redovisade resultatet av förhandlingarna den 26 mars genom ett underteckna protokoll gemensamt med Finland.

Under 2019 har HaV haft möte med finska Närings- Trafik- och Miljöcentralen i Lappland samt förvaltningsstyrelsen för det gemensamma fiskekortet om avtal om upplåtelse genom fiskekortförsäljning av svenska statens fiskerätt på lax och öring i Torneälven. Vi har också ingått avtal med Matkakoski fiskeförening om fiske i Torne älv. Svenska och finska statens intäkter från försäljning av gemensamma fisketillstånd disponeras gemensamt av oss och Närings-, Trafik- och Miljöcentralen, NTM, i finska Lappland. Intäkterna har, i enlighet med gränsälvsöverenskommelsen, använts för gemensamt beslutade åtgärder för kontroll och forskning i fiskeområdet.

Förvaltning av lax och öring

Under 2015 redovisade HaV regeringsuppdraget hur förvaltningen av lax och öring bör utformas och utvecklas. Vi har under 2019 fortsatt att genomföra förslagen i rapporten för att utveckla en beståndsspecifik ekosystembaserad laxförvaltning. Vi har beställt biologisk rådgivning för en beståndsspecifik förvaltning för de svenska laxbestånden i Östersjön, Atlanten och Väneren, deltagit på konferenser och möten med intressenter och organisationer samt beslutat om föreskrifter för laxfiske.

Sedan 2014 har man i varierande grad konstaterat onormalt hög dödlighet på återvandrande lax till de svenska älvarna i Östersjön. Orsakerna till dödligheten är inte utredda, men bedöms bero på samverkande miljöfaktorer under laxens vistelse i Östersjön. I några älvar, främst Vindelälven och Ljungan, har dödligheten på vuxen lax påverkat utfallet av leken och tätheten av laxungar negativt. Vi har under 2019 genom våra föreskrifter ökat skyddet särskilt för laxbestånden i Ljungan och Vindelälven.

Av Sveriges tillgängliga kvot för lax i Östersjön 2019 beslutade HaV att fördela kvoten till yrkesfiske med främst fasta redskap i område 22-29, 30 och 31. Fördelningen av kvoten baserades på produktionen av vild- och odlad lax

REGERINGSUPPDRAG

i tillrinnande älvar med hänsyn till beståndens status och fiskets bedrivande. Beslutet innebar att område 22-29 tilldelades 200 laxar, område 30 tilldelades 7 000 laxar och område 31 tilldelades 19 200 laxar varav 2 000 laxar avsattes för fiske i Umeälvens fredningsområde. Fiskestarten för Umeälvens fredningsområde beslutades till 1 juli för styra fisket mot lax av odlat ursprung, eftersom dessa återvandrar senare än naturproducerad lax.

Geografiska referenser för fiskereglering

Sveriges trålgränser ska beräknas med utgångspunkt från de baslinjepunkter som anges i lagen (2017:1272) om Sveriges sjöterritorium och maritima zoner. Uppdaterade baslinjepunkter leder till att en översyn behöver göras av koordinaterna för trålgränsen. Vi påbörjade under 2019 en översyn av trålgränsen och digitaliserade den med större noggrannhet. Detta, tillsammans med tydligare riktlinjer för geografisk referensgivning, bidrar till förenklade och effektivare regler, som i sin tur antas bidra till en ökad efterlevnad. Den geografiska referensgivningen i föreskrifterna ses över i sin helhet i enlighet med myndighetens digitaliserings- och informationsstrategier och regeringens riktlinjer.

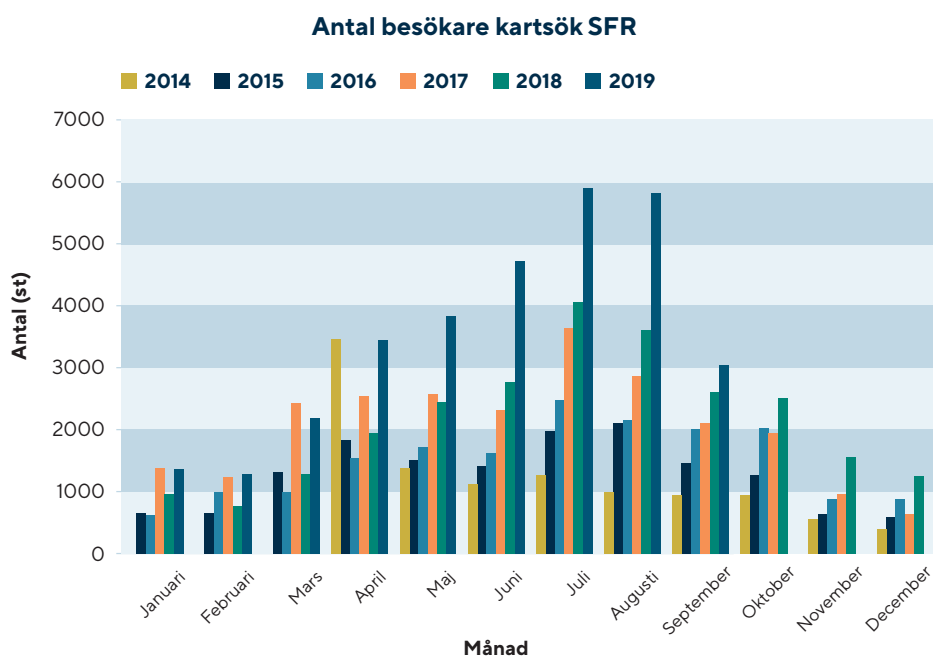
Fiskets geografier och svenska fiskeregler

För att öka tillgängligheten och kunskapen om de regler som gäller för fiske, digitaliseras den geografiska informationen. I dagsläget omfattar Fiskets geografier de nationella föreskrifterna för fisket i havet och inlandsvatten, FIFS 2004:36 och 2004:37 samt vissa EU-förordningar för marint områdesskydd. Under 2019 har beslut också fattats om att Fiskets geografier ska omfatta riksintresse för yrkesfisket.

Syftet är att kunna visa och analysera regelinformationen i olika kartapplikationer. Främst för information, men det finns också önskemål om att de geografiska beskrivningarna ska kunna användas för övervakning, uppföljning och utvärdering i många olika sammanhang.

Informationen visas bland annat i Svenska Fiskeregler, www.svenskafiskeregler.se. Applikationen har tagits fram i bred samverkan mellan HaV, länsstyrelserna och intressenter. För närvarande pågår utveckling av applikationens prestanda och användarvänlighet, och delar översätts till engelska. Sedan 2013, då Svenska fiskeregler lanserades, har antalet besökande stadigt ökat, se figur 4.

Figur 4, Antal besökanden på svenska fiskereglers kartsök

Fritidsfiske och fisketillsyn

Strategisk plan för fritidsfisket och fisketurismen

Under året har vi fortsatt arbetet med den strategiska planen för fritidsfiske och fisketurism. Årligen hålls möten med intressenter i en rådgivande grupp för fritidsfiske och fisketurism. Vid årets möte informerade vi bland annat om översyn av kontrollförordningen och dess inverkan på fritidsfisket. En annan aktuell fråga är förbättrat kunskapsunderlag om fritidsfisket. Berörda myndigheter och intressenter redovisar årligen i särskild rapport vilka åtgärder som har gjorts under respektive verksamhetsår för att uppfylla vision och mål enligt strategiska planen för fritidsfisket och fisketurismen. Årsrapporten för 2018 fokuserade på tillgänglighet, det vill säga delmål 2 och 3. Fokus för årsrapporten 2019 och arbetet kring fritidsfiske ligger på kunskapsmålen.

Statistik för fritidsfisket

På uppdrag av Statistiska Centralbyrån, SCB, tar HaV fram officiell statistik för fritidsfisket. Undersökningen är en nationell enkät för personer i åldern 16 till 80 år som är folkbokförda i Sverige. Under 2019 har arbetet med den officiella statistiken fortsatt i en utökad form. Urvalet dubblerades för två av tre etapper under 2018. Denna dubbling av antalet utskick har fortsatt under 2019 och är nu det urval som den officiella statistiken fortsatt kommer bygga på.

Enligt undersökningen 2018, ägnar sig 1,3 miljoner svenskar i åldrarna 16 till 80 år åt fritidsfiske varje år. Vanligast är fiske i sjöar och vattendrag och då med handredskap som spinn- eller metspö. Fritidsfisket domineras av män som utgör cirka två tredjedelar av alla utövare. Flest utövare finns i den äldsta åldersgruppen 51-80 år. Dessa 1,3 miljoner fritidsfiskare stod tillsammans för cirka 11 miljoner fiskedagar, vilket är i genomsnitt cirka 8,5 fiskedagar per fritidsfiskare. Tillsammans fångade fritidsfiskarna sammanlagt cirka 17 700 ton fisk, vilket även inkluderar återutsatt fisk. De vanligaste fångsterna var abborre, gädda och öring.

Totala utgifter för fritidsfiskarna uppgick till mellan 5,9 och 13,8 miljarder. Ytterligare statistik finns att läsa i statistiska meddelanden på HaV:s hemsida.

Riktade studier kring fritidsfiskets uttag och omfattning

HaV har, tillsammans med SLU, tagit fram en nationell plan för kunskapsförsörjning om fritidsfiskes uttag och påverkan. Det övergripande målet med är att öka kunskapen om fritidsfiskets omfattning och betydelse. Under 2019 har arbetet legat i linje med nationella planen.

Fritidsfisket påverkar de akvatiska systemen och en viktig pusselbit för hur vi ska tolka storleksstrukturer och mängden fisk och kräftdjur i våra sjöar och hav. Detta ställer höga krav på att fiskbestånden nyttjas hållbart, att vi på nationell nivå är medvetna om och kan uppskatta omfattning och uttag. I dagsläget saknas kunskap, speciellt om geografiska- och tidsmässiga variationer. Planen bidrar med kunskapsunderlag till uppföljning och rådgivning för svenska sjöar, kust och hav. Under 2019 lades en undersökningsplan fram för Hjälmaran och Mälaren som del i arbetet med länsstyrelsernas arbete med förvaltningsplaner för dessa sjöar. Riktade studier kommer bedrivas under 2020.

Länsstyrelsernas arbete med fisketillsyn

HaV ansvarar för föreskrifter för fisketillsynspersoner, medan länsstyrelsen är ansvarig för förordnande av fisketillsynspersoner. År 2018 började den nya föreskriften om fisketillsynsförordnanden gälla (HVFMS 2018:1). Under året beslutade vi om att förlänga övergångsbestämmelser för införande av ny utbildning av fisketillsynspersoner. Detta beslut ger förutsättningar för länsstyrelsen och HaV att ta fram en kvalitetssäkrad och enhetlig utbildning.

I september 2019 anordnande Havs- och vattenmyndigheten en nationell fisketillsynskonferens. Konferensen samlade berörda myndigheter inom tillsyn av fritidsfisket för att få en samlad bild av aktuella frågor och att ge inspiration till fortsatt utvecklingsarbete genom goda exempel. Enligt länsstyrelsernas regleringsbrev redovisas insatser för fisketillsynen till HaV. I redovisningen finns uppgifter om fisketillsynens omfattning, antal tillsynspersoner och tillsynstillfällen. Dessutom lämnas uppgifter om effekter i form av kontroller, anmälningar och beslag. Den samlade bedömningen i länsstyrelsernas redovisning är att fisketillsynen behöver förstärkas och att länsstyrelsernas ansvar för fisketillsyn behöver förtydligas.

Tillträdesfrågor

HaV förvaltar tillträdet till fisket genom handläggning och beslut om fiskelicenser, personliga fiskelicenser och fisketillstånd (se översikt av antal beslut i tabell 6).

Tabell 6. Ärende, tillstånd inom fisket

Tillstånd	2019	2018	2017
Antal beslut avseende	2 734	2 799	3 083
- Fiskelicenser			
- Personliga fiskelicenser			
- Särskilda tillstånd			
HaV:s styckkostnad inklusive OH, kr	1 700	1 516	1 611
HaV:s styckkostnad exklusive OH, kr	1 141	991	1 053

Kommentar till ärende, tillstånd inom fisket

Eftersom OH-kostnaden är 4 procentenheter lägre 2019 (49%) än 2018 (53%) redovisar vi kostnaden både inklusive OH och exklusive OH. Se tabell 18 för redovisning av OH.

Ett nytt system för fördelning av demersala fiskemöjligheter infördes den 1 januari 2017. Fördelningen är, med vissa undantag, baserad på tillstånd med årsvisa individuellt fördelade fiskemöjligheter. Fiskemöjligheter kan även överlåtas mellan fiskare.

Anpassning av flottans kapacitet

Antalet fartyg i den svenska fiskeflottan har, liksom fartygskapaciteten mätt i bruttoton och maskinstyrka, fortsatt minskat under 2019. För att motverka en kapacitetsökning inom fiskeflottan tillämpas regler för ut- och införsel. Reglerna medför att inträde av ny kapacitet endast är möjlig om minst motsvarande kapacitet förs ut.

Kapacitetstaken för Sverige, som framgår av bilaga II i EU:s grundförordning, är 43 386 bruttoton och 210 829 kW. Sveriges fartygskapacitet ligger långt under EU:s kapacitetstak.

Tabell 7. Utvecklingen i den svenska fiskeflottan

per 31 dec	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012
kW	132 860	144 963	148 268	157 972	160 227	166 680	166 056	172 528
bt	22 664	22 823	25 369	27 920	28 384	30 412	29 169	30 564
Antal fartyg	1 080	1 163	1 230	1 269	1 314	1 350	1 362	1 377

På grund av ett databasfel har uppgifterna om kW, bt och antal fartyg korrigerats för 2015 och 2016.

Datainsamling och fiskets ekonomi

Datainsamling av ekonomiska data på fiskets område genomförts enligt den plan som framgår av Sveriges nationella datainsamlingsprogram som styrs av rådsförordningen (EU) 2017/1004. HaV är ansvarig myndighet för officiell statistik och EU-reglerad statistik inom yrkesfisket och fritidsfisket. HaV uppfyller de krav som ställs på Sverige på EU-nivå med goda resultat. Ekonomiska data samlas in året efter verksamhetsåret, eftersom företagens bokslut inte är tillgängliga förrän ett halvår efter verksamhetsårets slut. Nedanstående analys omfattar åren 2013-2018 och indelningen som visas i fartygssegment styrs av datainsamlingsprogrammet.

Intäkterna i det svenska fisket styrs huvudsakligen av fiskekvoter, priset på den landade fångsten och valutan. Priset på den svenska landade fångsten sätts huvudsakligen utifrån priset på världsmarknaden gällande pelagiska arter. Arter som fiskas på mer lokala kustnära bestånd har inte lika stor korrelation med prisnivån på världsmarknaden. Man kan se tydliga prissvängningar över tid för t.ex. siklöjefisket i Bottenviken eller fisket efter ål längs med sydkusten; där det är utbudet som styr priset i stor grad. Utöver världsmarknadspriset påverkas fiskpriserna av inhemska marknadskrafter och då exempelvis konsumentbeteende baserat på uppfattningar om bestånds- och miljösituationer, dessa effekter är mer påtagliga för de arter som fiskas av de lokala yrkesfiskarna, det vill säga det småskaliga fisket. Även kvalitetsskillnader kan påverka priserna samt certifiering och beredningsformen (exempelvis kok- eller råräka). De senaste åren har den svenska valutan blivit svagare i relation till både euron och dollarn. Effekten av detta är en minskning i totalt landningsvärde i euro i större utsträckning än minskningen i svenska kronor mätt. Detta blir främst påtagligt för det pelagiska fisket som landar en stor andel i Danmark. Det totala infiskade värdet uppgår till cirka 1,2 miljarder kronor, vilket innebär en minskning på 7 procent jämfört med föregående.

De ekonomiskt viktigaste arterna för svenskt fiske baserat på landningsvärde är i nämnd ordning sill, kräfta, räka, skarpsill, torsk och siklöja. Genomsnittspriset på räka har ökat under tidsperioden 2013-2018, en ökning om 110 procent. Priset på de övriga ekonomiskt viktigaste arterna har varit stabilt under tidsperioden med mindre fluktuationer åren emellan.

Jämfört med 2017 är det endast rörliga kostnader som har ökat, samtliga andra kostnadsposter är antingen oförändrade eller minskade, dessa innefattar reparation och underhåll, fasta kostnader, bränslekostnader och arbetskraftskostnader. Tidigare år har dock vissa av dessa kostnader ökat flera år i rad. Årets resultat indikerar på att trenden med ökade kostnader har stagnerat.

Förädlingsvärdet definieras som den del av rörelseöverskottet som återstår när alla direkta kostnader har betalats. Från förädlingsvärdet ska betalas löner, kapitalkostnader och tas eventuell vinst. Förädlingsvärdet visar på värdet som fisket bidrar med till Sveriges bruttonationalprodukt (BNP). Värdet som överstiger noll visar på att fisket har ett värde för samhället. Förädlingsvärdet visar tydligt att samtliga segment bidrar ekonomiskt till samhället. Förädlingsvärde per heltidsekvivalent är ett standardiserat mått som avser hur mycket varje heltidsekvivalent bidrar med till Sveriges ekonomi.

Förädlingsvärdet per heltidsekvivalent och fartyg ses som låga för de små passiva fartygen men förhållandevis goda eller höga för övriga segment (Tabell 8). Sett över hela tidsperioden, år 2013-2018, ökar det totala förädlingsvärdet och värdet per heltidsekvivalent, vilket är positivt utifrån ett effektivitetsperspektiv. Däremot minskade förädlingsvärdet kraftigt 2018 jämfört med tidigare år, vilket främst beror på att det pelagiska fisket har ett lägre infiskat värde än föregående år. Orsaken till detta är den svaga kronan vilket har gjort att landningarna i främst Danmark för det pelagiska fisket har genererat mindre intäkter. Utvecklingen av förädlingsvärdet skiljer sig markant för olika typer av fisken och för olika storlekar på fartyg. Det pelagiska fisket har högre förädling än det småskaliga fisket.

Det så kallade småskaliga fisket med passiva redskap och fartyg mindre än 10 meter har låga förädlingsvärden. Här måste dock beaktas att en stor del av detta

fiske sker som en deltidssysselsättning där fartygen (kapitalet) sedan lång tid tillbaka ofta är betalda och där kanske avkastning inte är det centrala målet med verksamheten. Detta kan ses som problematiskt då dessa yrkesfiskare, som inte bedriver ett yrkesmässigt fiske med primärt kommersiellt syfte, inte har vinstkrav i samma utsträckning som andra yrkesfiskare (oftast yngre) som försöker ta sig in på marknaden. Detta medför att det blir en skev konkurrens på marknaden som beror på att ett fiske anses vara kommersiellt trots att det i själva verket är fiske av andra anledningar såsom husbehov eller rekreation.

Det bör påpekas att för detta fiske täcker inte förädlingsvärdet per heltidsekvivalent en normal lön, kostnader för kapital och framtida investeringar. Inte heller fisket med passiva redskap och fartyg över 12 meter har tillräckligt höga förädlingsvärden per heltidsekvivalent för att täcka en normal lön. Segmentet under 10 meter som fiskar passivt står för den största ökningen i absoluta tal och procentuell utveckling. Minskningen i förädlingsvärde har främst skett för de större trålarna som inkluderar det pelagiska fisket, det vill säga aktiva fartyg över 24 meter. För övriga segmenten är förädlingsvärdet per heltidsekvivalent i samma storleksordning som tidigare år.

Vid en uppdelning av den svenska fiskeflottan i sju olika segment så är variationen inom segmenten väldigt stor. Vissa typer av fisken kan ge hög avkastning medan andra inte är lönsamma alls.

Tabell 8. Förädlingsvärdets utveckling för fartyg i olika segment

FÖRÄDLINGSVÄRDE MKR						
Fartygssegment	2018*	2017	2016	2015	2014	2013
Passiva <10m	41	33	40	40	36	34
Passiva 10-12m	28	27	30	27	23	20
Passiva >12m	1	1	3	3	3	6
Aktiva <12m	31	32	37	36	28	29
Aktiva 12-18m	84	87	81	78	63	58
Aktiva 18-24 m	70	78	78	77	64	67
Aktiva >24m	241	384	338	296	255	313
Totalt	496	643	608	557	472	527
FÖRÄDLINGSVÄRDE PER HELTIDSEKVALENT TKR						
Fartygssegment	2018*	2017	2016	2015	2014	2013
Passiva <10m	197	159	176	166	139	142
Passiva 10-12m	422	461	443	415	299	256
Passiva >12m	176	210	298	314	296	363
Aktiva <12m	692	648	740	746	510	550
Aktiva 12-18m	918	946	776	905	581	507
Aktiva 18-24 m	563	678	626	650	491	461
Aktiva >24m	1392	1696	1483	1329	1082	1221
Totalt	696	852	747	705	537	582

* Siffrorna kan skilja sig mot tidigare års siffror pga. utvecklat datainsamlingsförfarande. Jämförelse över tid bör därför göras med försiktighet.

Fiskelicens för yrkesmässigt fiske i havet

För yrkesmässigt fiske i havet med ett fartyg krävs fiskelicens. Licenser kan beviljas juridiska eller fysiska personer och kräver att fisket bedrivs i näringsverksamhet. Första gången frågan om fiskelicens prövas ska tillgången på fisk beaktas. Vid prövning av tillgången på fisk baseras bedömningen på biologisk rådgivning. I sammanhanget beaktas även kvotnyttjandet för kvoterade arter. Antalet fiskelicenser redovisas i tabell 9.

Tabell 9. Antal fiskelicenser fördelat på kön och juridisk person 2017 - 2019

	2019	2018	2017
Män	150	160	164
Kvinnor	6	8	8
Personliga fiskelicenser, totalt	156	168	172

Fördelning av demersala fiskemöjligheter

Den 1 januari 2017 infördes ett nytt sätt att fördela fiskemöjligheter i det demersala svenska fisket. Systemet baseras på individuella årliga fiskemöjligheter som med vissa begränsningar kan överlåtas mellan tillståndshavare under året. Under 2019 har HaV utrett om systemet bör utvecklas med överlåtbara demersala fiskerättigheter. Överlåtbara fiskerättigheter innebär att de individuella fiskemöjligheterna är längre än de är idag, längre än ett år, samtidigt som mer långsiktiga överlåtelser kan göras. I nuläget har HaV inget mandat att införa fiskerättigheter i det demersala fisket, men avsikten är att under 2020 komma vidare med frågan och att samråda med berörda intressenter.

Överlåtelser av demersala årliga fiskemöjligheter

Årliga demersala fiskemöjligheter ska underlätta genomförandet av landnings-skyldigheten genom att fiskelicensinnehavare ska kunna koppla sina fiskemöjligheter med fartygets fångster. Under året kan individuella fiskemöjligheterna överlåtas med vissa begränsningar mellan fiskelicensinnehavare som innehar demersala årliga fiskemöjligheter. Överlåtelserna måste godkännas av HaV innan kvantiteter kan överföras. Antalet tillfälliga överlåtelser av demersala årliga fiskemöjligheter under 2019 uppgår till 525.

Överlåtelserna hanteras digitalt genom e-tjänsten Fiskerätt. Det har använts av svenska yrkesfiskare med demersala och/eller pelagiska tillstånd för att överlåta fiskemöjligheter sedan införandet av det demersala systemet, 2017. Syftet med e-tjänsten är att underlätta hanteringen och administrationen av överlåtelser, men också genomförandet av landningsskyldigheten. Under 2019 har 1060 antal elektroniska ansökningar inkommit till e-tjänsten Fiskerätt.

Fisketillstånd

Utöver fiskelicensen krävs ofta fisketillstånd. Antal tillstånd av olika typer under perioden 2012–2019 presenteras i tabell 10.

Tabell 10. Antal fisketillstånd av olika typer 2012–2019

Särskilt tillstånd	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012
Fiske efter nordhavsräka	62	62	62	62	62	62	62	62
Fiske efter havskräfta med bur	94	92	89	97	101	96	97	102
Fiske med trål i Gullmarsfjorden	4	4	4	4	4	5	4	5
Fiske efter ål	236	250	265	273	278	236	251	251
Fiske efter siklöja med partrål i kustvattenområdet	35	35	35	35	35	35	35	35
Fiske inom trålfiskeområden i Östersjön	5	9	8	10	9	10	9	9
Fiske efter snäckor med bur	1	2	2	2	1	1	4	3
Fiske med torskfångande redskap i Östersjön (**)	-	-	175	191	198	224	238	251
Fiske med torskfångande redskap i västra Östersjön	91	158						
Fiske med torskfångande redskap i östra Östersjön	123	168						
Pelagiska tillstånd	28	32	41	40	31	34	34	36
Fiske efter konsumfisk inom Norges ekonomiska zon i Nordsjön söder om 62° N	9	8	7	6	6	6	6	8
Trålfiske efter nordhavsräka inom Norges ekonomiska zon i Nordsjön söder om 62° N	19	17	19	19	19	18	19	23
Fiske med vissa redskap i Nordsjön, Skagerrak och Kattegatt (effort) (upphörde 2017)	-	-	-	88	90	93	94	100
Fiske efter havskräfta								
med bottentrål försedd med artsorterande rist (upphörde 2017)	-	-	-	89	89	93	95	94
Fiske med torskfångande redskap i Västerhavet (*) (nytt från 2017)	131	129	127	-	-	-	-	-
Trålfiske efter nordhavsräka innanför trålgränsen norr om latituden 58 31,50 N	58	60	61	62	64	-	-	-
Demersala fiskemöjligheter (nytt från 2017)	327	332	343	-	-	-	-	-

* Det nya tillståndet "Särskilt tillstånd för fiske med torskfångande redskap i Västerhavet" ersatte den 1 januari 2017 de tidigare tillstånden "Särskilt tillstånd för fiske med vissa redskap i Nordsjön, Skagerrak och Kattegatt (effort)" och "Särskilt tillstånd för fiske efter havskräfta med bottentrål försedd med artsorterande rist".

** De nya tillstånden "Särskilt tillstånd för fiske med torskfångande redskap i västra Östersjön" och "Särskilt tillstånd för fiske med torskfångande redskap i östra Östersjön" ersatte den 1 januari 2018 det tidigare tillståndet "Särskilt tillstånd för fiske med torskfångande redskap i Östersjön".

Fisketillstånd för torskfångande redskap i västra och östra Östersjön

Inför 2018 infördes separata tillstånd för fiske med torskfångande redskap i delområdena för västra respektive östra Östersjön. I samband med detta fick de som under år 2017 hade haft ett "Särskilt tillstånd för fiske med torskfångande redskap i Östersjön" tillstånd för både östra respektive västra Östersjön år 2018. För att få förnyat tillstånd i både västra Östersjön och östra Östersjön inför år 2019 krävdes att man uppfyllt infiskningskravet i respektive område. Då många fiskare endast bedriver fiske i ett av delområdena så har många inte uppfyllt infiskningskravet för förnyat tillstånd i respektive delområde för år 2019, vilket förklarar den minskning som kan konstateras mellan antalet särskilda tillstånd år 2018 och år 2019 inom dessa två kategorier i tabell (10).

Den 23 juli 2019 beslutade EU-kommissionen att förbjuda kommersiellt fiske efter torsk, i ICES delområden 24-26 som en nödåtgärd för att skydda det östra beståndet av torsk i Östersjön. Beslutet att stoppa torskfisket gäller under perioden 24 juli till och med den 31 december 2019.

Tillståndshavare som under året enbart hade fisketillstånd för torskfångande trålredskap i Östersjön fick efter EU:s nödfiskestopp möjlighet att ansöka om att bedriva fiske efter havskräfta med bottentrål försedd med artsorterande rist i Västerhavet.

Fisketillstånd för torskfångande redskap i Västerhavet

Ett fisketillstånd krävs vid fiske med torskfångande redskap i Kattegatt, Skagerrak och Nordsjön. Redskapstillståndet omfattar både aktiva och passiva redskap.

Tre tillståndshavare som haft trålfisketillstånd för torskfångande redskap har beviljats fisketillstånd för havskräfta med bottentrål försedd med artsorterande rist under 2019.

Fisketillstånd för nordhavsräka

De senaste åren har antalet räktillstånd varit 62. För att få förnyat tillstånd krävs en infiskning på minst 1 000 kg av individuellt fördelade arter under föregående förvaltningsperiod. Ingen nyetablering har skett under året.

Fisketillstånd för havskräfta med bur

Fisketillstånd för havskräfta med bur krävs vid fiske med fler än sex burar. Inom systemet för individuella årliga fiskemöjligheter prövas ansökningar om nyetableringar inför varje år och inför 2019 beviljades sex nyetableringar för fisketillståndet havskräfta med bur.

Fisketillstånd för ål

Den europeiska ålen utgör en enda population fördelad över hela Europa inklusive Medelhavet. Ål är en hotad art, beståndet ligger på en kritiskt låg nivå då rekryteringen av ål sedan 1970-talet och de senaste 45 åren minskat med 90-95 procent. Fiske regleras genom en särskild EU-förordning som ställer krav på nationella handlingsplaner för ålförvaltning.

Till följd av ändringar i Fiskelagen, som trädde i kraft den 1 oktober 2014, ändrades tillstånden för att fiska ål i havet från att vara personliga till att även vara knutna till fiskefartyg. Eftersom flera tillståndshavare har flera fiskefartyg har antalet tillstånd ökat. Varje tillståndshavare har dock en fångstbegränsning som är oberoende av antalet fartyg som används. Ålfisket har därför inte ökat genom de nya bestämmelserna. Antalet ålfiskare har däremot minskat över tid. Under år 2019 fanns 189 tillståndshavare.

Vid ministerrådet om fiskemöjligheter för 2019, togs beslutet att förbjuda allt fiske av ål i alla EU:s vatten under en sammanhängande period på tre månader, mellan den 1 augusti 2019 och den 29 februari 2020. Varje medlemsstat ska besluta om vilken exakt sammanhängande period under de fem månaderna. Havs- och vattenmyndigheten beslutade att förbjuda fiske efter ål från den 1 november 2019 till den 31 januari 2020.

Pelagiska systemet och överlåtelse av pelagiska fiskerättigheter

Sedan införandet av överlåtbara fiskerättigheter 2009 har den pelagiska fiskeflottan mer än halverats både i antal och mått i fartygskapacitet. Under 2019 har HaV godkänt 792 överlåtelse av pelagiska fiskerättigheter inklusive pelagiska kvotbyten med andra länder inom EU.

Det pelagiska systemet förlängs i 10 år

HaV har fattat beslut om att förnya de överlåtbara fiskerättigheterna för det pelagiska fisket i ytterligare 10 år. De pelagiska kvoterna fördelas sedan 2009 mellan fiskerättigheter, årliga pelagiska fiskemöjligheter, regionala fiskemöjligheter och kustkvoter i enlighet med lagen om överlåtbara fiskerättigheter (2009:866). HaV remitterade i juli 2019 ett förslag till föreskrifter med ett antal förslag på justeringar. HaV har fattat beslut om förändringar i regelverket från och med den 1 november 2019. De beslutade förändringarna i det pelagiska systemet rör i huvudsak kustkvoternas storlek, överlåtbara fiskerättigheter för sill och skarpsill i ICES delområden 30-31 (Bottenhavet och Bottenviken) och införande av regional tilldelning i ICES delområden 30-31.

Kustkvoterna har höjts för sill, skarpsill och makrill för det kustnära småskaliga fisket med avsikt att skapa flexibilitet och förutsättningar för en fortsatt utveckling av kustfisket samt möjligheter till nyetablering.

Överlåtbara fiskerättigheter för sill och skarpsill i ICES delområden 30-31 har införts även för de fiskelicensinnehavare som tidigare haft årliga fiskemöjligheter i området. Detta medför att dessa nu ingår i systemet med överlåtbara fiskerättigheter. De fiskefartyg som får fiskerättigheter i ICES delområden 30-31 kommer också få extra regionala tilldelningar av sill och skarpsill om de endast fiskar och landar sin fångst i östersjöhamnar. I övrigt fördelas de pelagiska fiskerättigheterna som tidigare.

I november hölls ett möte med intressenter rörande frågan om rumslig förvaltning i det pelagiska fisket, i synnerhet i Östersjön. SLU (Sveriges lantbruksuniversitet) höll presentationer rörande beståndssituation och biologisk status för flera arter i Östersjön. HaV presenterade förutsättningarna för förvaltningen av pelagiska arter. Intressenterna var eniga om att det behövs ytterligare kunskapsunderlag inför framtida reglering, både nationellt och inom ICES. Fördelningen av fiskerättigheter hindrar inte det fortsatta arbetet med rumslig eller tidsmässig förvaltning av det pelagiska fisket.

Utveckling av fiskerinäringen

Havs- och vattenmyndigheten gav de fiskelicensinnehavare som bara har fisketillstånd för torskfångande trålredskap i Östersjön möjligheten att ansöka om att fiska efter havskräfta med bottentrål försedd med artsortande rist i Västerhavet. Detta efter att EU-kommissionen beslutat att förbjuda fiske efter torsk i de södra delarna av Östersjön från och med den 24 juli 2019. Tre fiskare ansökte om denna möjlighet under år 2019. Mot bakgrund av den goda beståndssituationen för havskräfta kommer ytterligare nyetableringar för fiske efter havskräfta med burar att beviljas under 2019 för fiskeåret 2020.

Tio fartyg som endast bedrev pelagiskt fiske i Östersjön och landade i östersjöhamnar har fått en extra tilldelning av regionala skäl utöver sina överlåtbara pelagiska fiskerättigheter. Även trålare som endast fiskar i Östersjön med tillstånd för torskfångande redskap och som inte har andra särskilda tillstånd för att fiska i andra områden har fått en regional extratilldelning av torsk. 20 trålare har fått en sådan extratilldelning i både västra och östra Östersjön. Den regionala tilldelningen av torsk motsvarade 20 % av kvoten för torsk i östra och västra beståndet i Östersjön.

ÅTERRAPPORTERING

Hållbart nyttjande och hållbar förvaltning

Samråd med intressenter för fiskförvaltningen

Under året har HaV, tillsammans med SLU och Jordbruksverket, hållit informations- och samrådsmöten med företrädare för pelagiskt och demersalt fiske i Östersjön och Västerhavet. Dagordning fastställs gemensamt med fiskets företrädare. Återkommande frågor har bland annat varit infasning av landningsskyldigheten, översyn av fiskeregleringar i marint skyddade områden, kvothantering, fördelningsfrågor samt kontroll- och tillsynsfrågor. Under året har särskild uppmärksamhet ägnats åt biologisk rådgivning och beståndssituationen i Östersjön. Ett flertal informations- och samrådsmöten kring mer avgränsade frågor har även hållits, bland annat om förvaltning av siklöja, översyn av riksintresse för yrkesfisket, uppdatering av pelagiska systemet samt uppföljning och anpassning av det demersala systemet om tillfälliga överlåtelser av fiskemöjligheter. I november hölls samrådsmöte om pelagiskt fiske med temat Kunskap och kunskapsbehov om pelagiskt fiske och dess påverkan på ekosystemet. Kustkommuner och regioner visar ett fortsatt stort engagemang i fiskefrågor. HaV har konstaterat att det finns behov av ett ökat samråd med lokalsamhällen om fiskförvaltningsfrågor

Fiskerikontroll

Tillförlitliga och fullständiga uppgifter om fångst och fiskets aktiviteter är grundläggande för kvotuppföljning och fiskeriförvaltning. Syftet med dagens fiskerikontroll är att säkerställa att rapporteringen av uppgifter sker på ett korrekt sätt. Målet med kontrollen är att hela tiden öka regelefterlevnaden. Fiskerikontrollen kan ske dels genom fysiska kontroller till sjöss (utförs av Kustbevakningen) samt vid landningar, men även med så kallad administrativ kontroll. Då görs en analys av inkomna uppgifter till myndigheten som kan påvisa om uppgifter rapporterats felaktigt eller helt saknas. Utifrån uppgifter om fiskets aktiviteter, fångstmängder samt i vissa fall även positionsuppgifter kan de olika bestånden förvaltas på ett ekologiskt hållbart vis.

HaV arbetar med en riskbaserad fiskerikontroll. Arbetssättet ger en möjlighet att hålla hög kvalitet på kontrollarbetet och att insatser och resurser placeras där behovet är som störst.

En viktig faktor som avgör effektiviteten av fiskerikontrollen är att samordna kontrollresurserna i tid och rum. HaV realiserar detta delvis genom att arbeta i pådragsprojekt. Det innebär att om en risk identifieras, så tas en strategi fram av en projektgrupp bestående av representanter från alla kontrollenheter. Därefter utförs kontrollarbetet sedan koordinerat under en bestämd tidsperiod. Både fiskerikontroll i fält och administrativ kontroll omfattas. Resultatet av kontrollarbetet analyseras och presenteras därefter av projektgruppen. En viktig del i arbetet är samarbete med övriga kontrollmyndigheter, exempelvis Kustbevakningen.

Kvotuppföljning

Svenskt fiske hade under 2019 tillgång till 54 kvoter. Kvoterna uppgick till 204 000 ton samt 27 388 laxar. Sverige nyttjade en kvantitet om 164 000 ton samt 24 021 laxar. Genom HaV genomförde Sverige 131 kvotbyten med andra länder under 2019. Byten skedde främst med Danmark, men också med Finland, Litauen och Tyskland och berörde framförallt tobis, sill, skarpsill, makrill och blåvitling.

Byten sker dels för att täcka mindre överskridanden, men också för att skapa bättre fiskemöjligheter under året. Vissa byten görs också för att omfördela en kvot mellan områden och därigenom kunna koncentrera fisket till färre områden. Sådana byten har genomförts för tobis, sill, skarpsill, makrill och blåvitling. Det fortsatt stora antalet byten jämfört med tidigare år beror på att fartyg inom det pelagiska systemet med individuella fiskerättigheter gjort ett stort antal individuella byten. Fiskets följsamhet mot rapporteringskraven, en effektiv dokumentation samt snabb och korrekt datalagging av uppgifterna är viktiga orsaker till att kvoterna har kunnat hållas.

Riskbaserad fiskerikontroll

Laxfisket

Inför årets laxfiske gjorde Havs- och vattenmyndigheten förändringar i regelverket för att förbättra möjligheten för en effektiv rapportering, kvotuppföljning och kontroll. Ett första steg var att utöka uppgiftskravet i förhandsanmälan med att inkludera antalet laxar på varje fiskeresa. Med de nya kraven kunde landningskontrollen kontrollera att faktiskt landad fångst överensstämde med angiven fångst i förhandsanmälan.

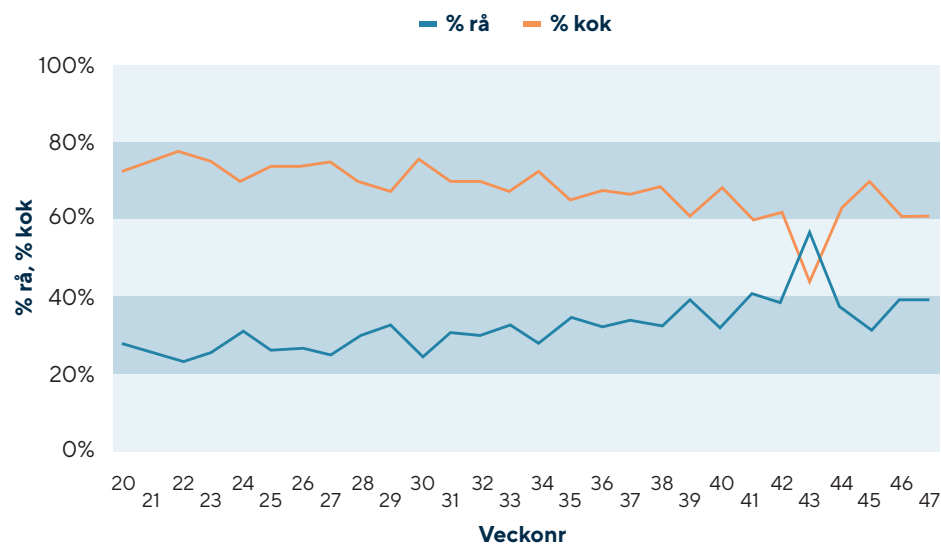
Förhandsanmälningskravet gällde område 30-31 och utökades nu till att inkludera även område 25. Åtgärden bidrog till en bättre kontroll och uppföljning av fisket i området kring Mörrumsån, vars bestånd av lax har påvisat en minskande trend.

Vidare skulle varje fiskeresa rapporteras separat i den elektroniska kustfiskejournalen. Ändringen i rapporteringsförfarandet öppnade upp för möjligheten att kontrollera om fångsten rapporterats korrekt genom att resultatet från den fysiska landningskontrollen kunde korskontrolleras mot fångstrapporteringen. Det gjorde att den administrativa kontrollen av regelefterlevnaden av förhandsanmälan blev mer korrekt. Förändringarna av rapportering av fångstuppgifter per resa ledde framförallt till att uppföljningen av infiskningen blev enklare och att HaV mer precist i de olika delområdena kunde stänga fisket då kvoterna fiskats upp.

Räkfisket

Havs- och vattenmyndigheten och Kustbevakningen genomförde under hösten ett pådrag riktat mot det svenska räkfisket. Anledningen var att HaV noterat att skillnaderna mellan fördelningen av kok- och råräka i det svenska fisket ökat. 2016 låg sammansättningen på hela den svenska räkfiskeflottan på 48% kokräka och 52% råräka. 2019 ligger sammansättningen på 68% kokräka och 32% råräka.

Fokus i pådraget låg på information till fisket, sjökontroller med uppföljande landningskontroller och kontroller på i första hand fartyg med hög andel kokräka.

Figur 5. Fördelningen rå/kokräka baserat på loggboksuppgifter från fisket.

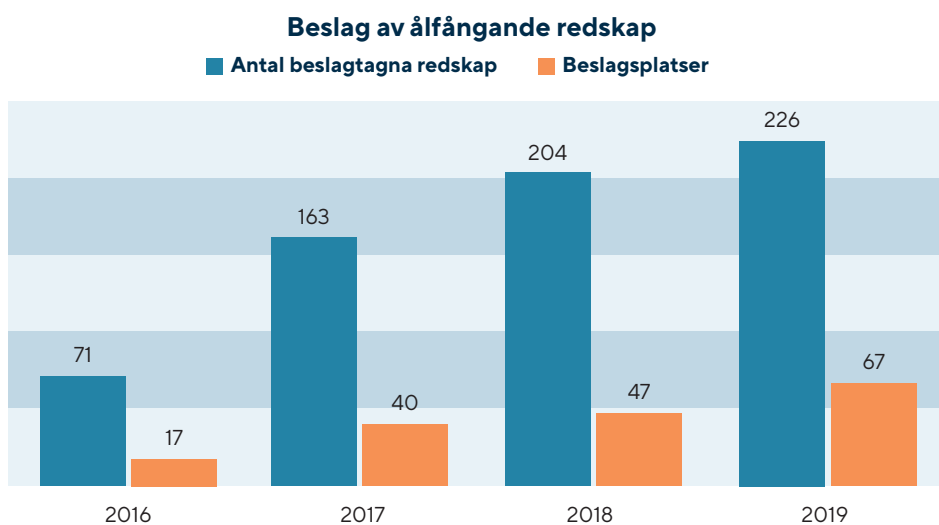
Efter den första informationskampanjen v.42 och en kontrollintensiv tvåveckorsperiod sjönk fördelningen kokräka drastiskt ner till runt 50%. Sedan ökade kurvan igen när kontrollaktiviteten till havs sjönk. Alla sjökontroller följdes upp med samtal till skepparna på de kontrollerade fartygen i syfte att skapa en förståelse till varför vi gör kontrollerna, besvara eventuella frågor och redovisa vad vi ser i kontrollerna. Kurvan visar också tydligt vad som händer då kontrollaktiviteten avtar efter vecka 44 då framförallt Kustbevakningen ägnade sig åt andra aktiviteter.

Torskstoppet

I och med att kommissionen införde ett nödstopp på torskfiske i Östersjön den 24 juli 2019 genomförde Kustbevakningen och Havs- och vattenmyndigheten åtgärder i form av utökad flygövervakning, utökad hamnnärvaro, fokuserad administrativ kontroll av efterlevnaden och förmedlade ut information för att klargöra regelverket. Resultatet av torskstoppet blev att aktiviteten minskade drastiskt i hamnar längs Östersjökusten.

Ålfisket

Det är känt sedan ett antal år att det förekommer ett illegalt ålfiske längs framförallt Östersjökusten. HaV arbetar aktivt med att försöka beivra fisket. Detta görs främst genom samarbete med länsstyrelser och Kustbevakningen och genom tips från allmänheten. Under 2019 har sökandet efter ålryssjor breddats geografiskt, dels genom användning av drönare, men också att verksamheten utgått från fler orter där illegalt fiske misstänks förekomma. En naturlig följd av detta är att beslag gjorts på fler platser.

Figur 6. Årlig ökning av antalet beslagsplatser och beslagtagna redskap mellan 2016 och 2019.

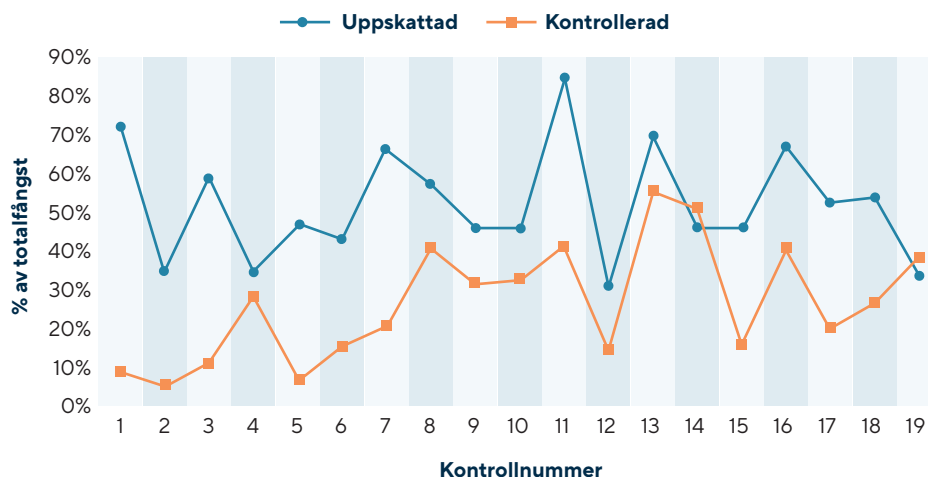
Beslagen från tidigare år har visat effekt i att ryssjor placeras på nya platser. Beslagen har även inneburit att det illegala fisket blivit mer vaksamt, exempelvis genom att inte använda några utmärkningar på redskapen. Även användandet av drönare, som fått medial uppmärksamhet, har troligtvis gett en avskräckande effekt på en del av det illegala fisket.

Myndighetens fältkontrollenheter har under året genomfört kompetensutveckling kring illegalt ålfiske, vilket ger möjlighet till bättre och mer flexibla kontrollinsatser.

Pelagiskt fiske i Östersjön

Det pelagiska fisket i Östersjön bedrivs på sill och skarpsill som förekommer i gemensamma stim. Det är två olika kvoter för arterna och de ska redovisas separat i loggböckerna. Det finns indikationer på att redovisningen inte helt överensstämmer med vad som landats. För att kvotavräkningen ska bli korrekt vidtog HaV åtgärder i form av ökad kontroll av landningar inom sill- och skarpsillfisket. De kvantitativt stora landningarna sker främst i Danmark och av den anledningen har Sverige, inom ramen för Joint Deployment Plan, JDP, bistått Danmark med personal. Kontrollerna utfördes i början av 2019 och visade på en stor felrapportering inom fisket. Den direkta effekten av kontrollerna är att kvotavräkningen blir mer korrekt, vilket leder till en bättre kvotförvaltning.

Skillnad i uppskattad/kontrollerad sill

Figur 7. Mängder uppskattad sill i loggboken jämfört med vad som framkommit av provtagning vid kontroll. X-axeln beskriver kontrolltillfällena i ordningsföljd. Under 2019 har en tätare dialog förts med fiskets intresseorganisationer för att försöka nå en lösning på problemet.

Utökade kontroller av redskap

Reviderade föreskrifter med nya redskapskoder och nya redskap infördes under slutet av 2018. Förändringarna har medfört viss felrapportering från fiskets sida, som delvis berott på okunskap. Kontroll av redskap har tidigare enbart prioriterats i vissa fisken, där särskilt behov har funnits.

Under 2019 har därför verifiering av loggboksuppgifter och kontroll av redskap varit i fokus vid landningskontroller. Ett stort antal fartyg har fått sina redskap kontrollerade och information om vilka redskapskoder de ska använda.

Att fisket använder korrekta redskapskoder är viktigt eftersom en del redskapstyper är förbjudna inom vissa områden. En korrekt redovisning av redskap är även viktigt för att få korrekt fångststatistik från respektive redskap. Fångststatistiken kan sedan användas för att se redskapens selektering och för att göra riskanalyser.

Geografisk övervakning

HaV arbetar strategiskt med att reglera fiske i de marina skyddade områdena och arbetet med att ta fram lämpliga åtgärder för att minska fiskets negativa påverkan på bevarandevärdena pågår löpande. Under 2019 har kontrollenheterna arbetat fortlöpande med geografisk övervakning av marina skyddade områden. De områden som prioriterats under året är Bratten och Kosterhavet. Den geografiska övervakningen sker dels i realtid dygnet runt med hjälp av GIS-programmet Sjöbasis, men också som en administrativ kontroll där AIS-positioner (Automatic Identification System) används för analys av fiskefartygets aktiviteter. HaV har tagit fram AIS-verktyg och har under 2019 arbetat med att förfina analystekniken. Genom att använda tillräckligt bra AIS-data går det att utläsa när ett fartyg trålar. Ett ärende har gått till domstol för prövning där analysen är det enda beviset för att trålning skett.

Myndigheten har under året även arbetat med att öka det interna samarbetet för en mer effektiv fiskerikontroll gällande den geografiska övervakningen. Då en överträdelse noterats i realtid skapas ett ärende samtidigt som Kustbevakningen, och i vissa fall fältkontrollen, kontaktas för en visuell kontroll. Underlaget lämnas sedan vidare för en mer detaljerad analys med hjälp av AIS-positioner. När ärendet lämnas över för en juridisk bedömning är underlaget både omfattande och av god kvalitet.

Den effektiviserade geografiska övervakningen av Koster och Bratten, vilken även inkluderade en dialog med fiskenäringen, har resulterat i att överträdelserna minskar i dessa områden. Det tyder på en ökad regelefterlevnad och ett steg närmare målet om ett hållbart fiske.

Samverkan på nationell nivå

I frågor om fiskekontroll har HaV sedan tidigare en regelbunden och god samverkan med andra myndigheter som Kustbevakningen och Jordbruksverket. Under 2019 inleddes även ett samarbete med Swedac med anledning av vägning av fisk och kommande revidering av vägningsföreskrifter. Myndigheten har tillsammans med Swedac hittills besökt två pelagiska mottagningar för att skapa sig en nulägesbild av vägningsförfaranden inom fisket.

Internationell samverkan

Havs- och vattenmyndigheten deltar i North Atlantic Fisheries Intelligence Group, NA-FIG, ett myndighetsöverskridande initiativ för internationell samverkan mellan länder i Nordatlanten mot organiserad fiskerelaterad brottslighet. Gruppen består främst av representanter från fiske, skatt och tull. Syftet är att dela strategisk och taktisk information för att upptäcka, förhindra och motverka kriminalitet inom fiskerisektorn.

Under tre år (2017-2019) har NA-FIG drivit ett nordiskt projekt med finansiering från Nordiska ministerrådet.

Under 2019 avslutades projektet med en tvådagars konferens där berörda nordiska myndigheter bjöds in till en så kallad "tabletop exercise". En slutrapport ska färdigställas och presenteras för OECD:s skattekommitté och för COFI (OECD:s fiskekommitté).

Genomförandet av spårbarhetssystemet

Kraven på informationsutbyte och märkning enligt HaV:s föreskrifter (HVMFS 2017:14) om spårbarhet började gälla 1 januari 2019. Vid årsskiftet skulle berörda livsmedelsföretag börja rapportera spårbarhetshändelser till HaV och på så sätt göra informationen tillgänglig för nästa aktör i försäljningskedjan. För att förbättra efterlevnaden och få en hög kvalitet på de uppgifter som rapporteras i systemet, är Fishing Monitoring System, FMC, stöd vid frågor om rapportering i det webbaserade systemet. För företag med affärssystem anslutna till HaV via en bastjänst, har HaV, efter särskild prövning, beviljat en senare start på rapportering och märkning.

Vid årets början var 226 livsmedelsföretag registrerade mot förväntade ca 300. Efter olika riktade informationsinsatser ökade antalet till 256, varav 56 avsåg helt eller delvis använda en bastjänst för sin rapportering. HaV tillhandahåller två olika bastjänster, vilka båda bygger på en ISO/ICE-standard för digital informationsdelning av händelser. Bastjänst 1 har en mer öppen lösning, medan bastjänst 2 följer grundstandarderna där företagets befintliga GS1-koder för artiklar, anläggningar kan användas. Bastjänst 2 utvecklades för att underlätta för större företag som antingen är leverantörer till eller del av dagligvaruhandeln och som även handlar med andra produkter än bara fiskeri- och vattenbruksprodukter. HaV färdigställde en testmiljö för bastjänst 2 i april 2019 baserad på den tekniska vägledningen som publicerades och var tillgänglig för berörda företag i december 2018. Vid årets slut var 257 företag registrerade, varav 203 enbart avser använda e-tjänst och 54 i huvudsak bastjänst för sin rapportering. Nio av bastjänstanvändarna är anslutna till bastjänst 2.

Det har funnits stora brister i följsamheten mot spårbarhetsbestämmelserna under året. Vid utgången av 2019 rapporterade 136 (53 procent) aktörer via e-tjänst eller bastjänst. HaV valde inledningsvis att prioritera insatser som rörde identifiering av företag som inte ansökt om registrering. Därefter följde insatser för att få registrerade företag att börja följa kraven på rapportering och märkning. Rättsåtgärder i form av inledande av vitesprocesser har vidtagits i en del fall som rör bristande följsamhet till HaV:s beslut om anslutning till bastjänster. Den bristande följsamheten mot rapporteringsbestämmelserna innebär en extra börda för företag som följer bestämmelserna genom att de saknar digital information från sina leverantörer och därför tvingas eftersöka och registrera informationen manuellt. HaV har därför underlättat för sådana drabbade företag genom att inte starta överträdelseärenden så länge rapporterna ger tillräcklig information för att

ÅTERRAPPORTERING

Genomförandet av spårbarhetsprogrammet

garantera en spårbarhet och innehåller grundläggande konsumentinformation.

Ett viktigt område i livsmedelsstrategin är regler och villkor. Strategin tar upp regelförenkling och administrativa lättnader bland åtgärderna som kan stärka konkurrenskraften och lönsamheten och därmed bidra till målet för strategiområdet. Inom området för regelförenkling har HaV fortsatt arbetat med information och vägledning för att underlätta för berörda aktörer att följa bestämmelserna. En särskild konsultresurs i form av ett processtöd har varit knutet till HaV:s införandeprojekt under året. Informations- och utbildningsinsatser varit en viktig del i arbetet för användare av HaV:s e-tjänst. En organisation och teknisk plattform som ger en snabb återkoppling till företag finns också. En särskild beredningsgrupp för att styra arbetet mot ökad följsamhet och därmed motverka konkurrensnedvridning har etablerats. En översyn av spårbarhetsföreskrifterna påbörjades under året med målsättningen att under året genomföra vissa mindre tekniska korrigeringar. Översynen omfattade även det undantag från registrering som gäller för vissa detaljister som säljer till andra detaljister. Vissa branschorganisationer har anfört att undantaget i dess nuvarande utformning har en konkurrensnedvridande effekt. Arbetet med översynen fortsätter under 2020.

Dialogen med berörda aktörer har förts i olika sammanhang och med olika grupperingar. Etableringen av bastjänster har pågått under hela 2019 och i samband med detta har ett flertal tekniska möten hållits med olika aktörer. En mer övergripande dialog har förts med branschorganisationerna i Jordbruksverkets marknadsråd och Havs- och vattenmyndighetens samrådsgrupp för branschfrågor i verksamheter efter landning. Den största branschorganisationen, Fiskbranschens riksförbund, har i dessa sammanhang fortsatt föra fram sin kritiska hållning till det svenska genomförandet av EU:s krav på spårbarhet. De menar att det driver kostnader, snedvrider konkurrensen nationellt mellan företag av olika storlek, internationellt genom ökade kostnader för svenska produkter samt mellan proteinkällor då marint protein fördyras. Branschorganisationen föreslog därför att användningen av det svenska systemet skulle göras frivilligt eller "pausas" fram tills det finns en gemensam lösning på EU-nivå. HaV har tidigare utrett frågan om frivillighet och då öppnat för användningen av alternativa system kompatibla med HaV:s system. Givet det aktuella genomförandeskedet under 2019 med en stabil rättslig grund och en fortlöpande infasning av företag i enlighet med föreskrifterna, har HaV inte sett någon annan väg framåt än att fullfölja det nationella genomförandet. Vid genomförandet har HaV beaktat de problem som drabbar följsamma företag vid införsel från andra EU-stater och i situationer då dess leverantörer inte är följsamma. Vissa konkurrensfrågor beror på utformningen av EU:s regelverk och har därför inte kunnat hanteras nationellt.

HaV har under 2019 medfinansierat det stöd till privata aktörers kontrollverksamhet som finns inom Europeiska Havs- och fiskefonden (EHFF) och som beslutas av Jordbruksverket. Stödet har nästan uteslutande använts till investeringar som rör spårbarhet. Bidragsnivån är normalt på 80 procent, men småskaliga aktörer kan erhålla 90 procent och större företag 30 procent. Efterfrågan av stödmedel har, trots riktad information från Jordbruksverket, inte nått upp till den prognos och den budget som Jordbruksverket avsett. Vid utgången 2019 hade ansökningar för totalt 33,6 miljoner kronor beviljats av de 94 miljoner kronor som finns för fondens hela programperiod 2014-2020.

Utveckling av fiskerikontroll

IT-utvecklingen och tillhörande verksamhetsutveckling inom fiskerikontrollen sker främst inom myndighetens utvecklingsprogram Fikon 2020. Programmet syftar till att nå målen för området Kontroll och tillsyn i det svenska Havs- och fiskeriprogrammet för perioden 2014-2020. Det övergripande målet är "en mer utvecklad och effektivare kontroll- och tillsynsapparat som säkerställer god regelefterlevnad av EU:s regler och krav på kontroll". Finansieringen av Fikon 2020 har huvudsakligen skett med stöd från EHFF och från HaV:s anslag 1:11 Åtgärder för havs- och vattenmiljö. Under 2019 har utvecklingsarbetet kostat sammanlagt ca 40 miljoner kronor.

Under 2019 har utvecklingen digitala verksamhetssystem fortsatt. HaV har inte färdigställt några helt nya IT-stöd under året, utan arbetet har främst handlat om att dels utveckla nya funktioner i befintliga system, dels kartlägga processer, kravställa och utveckla nya IT-stöd och IT-stöd som ersätter föråldrade system. Insatser har även gjorts för att konsolidera en gemensam utvecklingsmodell för projekten inom programmet.

Tabell 11. Fikon 2020 – huvudinsatser under 2019 per projektområde

Projektområde	Antal projekt	Huvudinsatser under 2019
System för fiskets uppgiftslämnande (Indata)	5	Ersättning av befintliga system för e-loggbok, fartygsövervakning och datavalidering. Övriga projekt befinner sig i utvecklingsfas.
System för tillträde, uppföljning och rapportering (Utdata)	5	Ersättning av samtliga system med äldre tekniskt ramverk (Unique), särskilt systemet för kvotförvaltning och överträdelsehantering. Under året har anpassningar gjorts i systemet för Licenser och tillstånd. Övriga projekt befinner sig i utvecklingsfas.
System för inspektionsverksamhet och sjöövervakning (Fälldata)	2	Utveckling av befintligt system för att kunna hantera uppgifter från inspektions- och sjöövervaknings-verksamhet och ge beslutsstöd för verksamheten. Under året har modulen som rör marknads kontroll i IT-stödet för landningskontrollanter tagits i drift. Projektet som rör kontroll av motorstyrka befinner sig i utvecklingsfas.
System för uppgiftslämnande och delning av spårbarhetsinformation (Spårbarhet)	1	Nyutveckling av system för spårbarhet. Det system som färdigutvecklades under 2018 driftsattes i januari 2019. Under 2019 har en ny alternativt anslutning utvecklats och driftsatts (bastjänst 2). Den nya tjänsten möter ett behov hos större aktörer i slutet av saluföringskedjan. Särskilda insatser har gjorts för att säkerställa en hög driftsäkerhet.
Infrastruktur för IT-system (Infrastruktur)	2	Utveckling och anpassning av infrastruktur, inklusive datadomäner och tillhörande interna och externa kommunikationstjänster. Projekten avser i huvudsak vidareutveckling av befintliga system. Under 2019 har en ny kommunikationstjänst driftsatts som avser datautbyte för avräkningsnotor (försäljningsnotor) inom EU.

Överträdelsehantering

Sanktionshanteringen - Ärendetyper

Det stora antalet ärenden har rört fel i loggbok, så som överträdelse av toleransmarginal. Flera ärenden har rört differensen mellan vägd och landad vikt för de fiskare som väger ombord, sena loggboksblad och olika typer av överträdelser rörande förhandsanmälningar.

Under 2019 har HaV haft ökat fokus på att övervaka de skyddade områdena i havet, särskilt Kosterhavet och Bratten. Vi har åtalsanmält överträdelser och i ett fall även förelagt en befälhavare vid vite att inte bedriva fiske i Brattens skyddade områden. HaV:s intensifierade arbete med att övervaka skyddade områden verkar ha haft effekt, eftersom inte lika många fartyg är inne i områdena som tidigare.

Åtalsanmälningarna under 2019 har avsett otillåtet fiske innanför trålgränsen, överskridna fångstbegränsningar på ål, fiske i skyddat område (Bratten), fiske utan fiskelicens, ej sända positioner via Automatic Monitoring System, AIS, eller Vessel Monitoring System, VMS, och fiske av sill utan att ha kvantitet för det.

I nio av femton anmälda ärenden har åklagaren beslutat att inte väcka åtal. I sex fall är ärendena ännu inte klara hos åklagaren. Havs- och vattenmyndigheten har beslutat att begära överprövning i fyra av de nedlagda ärendena. Tre av dessa har avsett fiske i Brattens skyddade områden och ett fall rör fiske av sill utan kvot.

Särskild avgift

HaV har under året påfört särskild avgift för fiske av mindre mängder av fredade arter samt otillåtet fiske under en kort period då fiskaren inte har haft någon licens.

Prickar

Om Havs- och vattenmyndigheten bedömer att en överträdelse eller ett brott är av allvarlig art ska den ansvarige befälhavaren och fartygets fiskelicensinnehavare påföras prickar (förordning (EG) nr 1224/2009). Om man kommer upp i 18, 36, 54 och 72 prickar ska fiskelicensen tillfälligt återkallas och ett förbud att verka som befälhavare meddelas. Om man kommer upp i 90 prickar ska fiskelicensen dras in permanent.

Under året har HaV meddelat elva beslut som gäller prickar. I ett ärende har en befälhavare kommit upp i 18 prickar och det kan således bli aktuellt att tillfälligt återkalla fiskelicensen och meddela förbud att verka som befälhavare. Beslutet om att påföra prickar måste dock vinna laga kraft innan detta kan bli aktuellt.

Förelägganden

I ett fall har vi förelagt fiskaren vid vite att inte bedriva fiskeverksamhet i Brattens skyddade områden. I ett par fall har vi även förelagt fiskelicensinnehavare att ta med SLU:s personal för provtagning ombord. I de flesta av dessa ärenden har fiskaren efter föreläggandet låtit SLU:s observatörer komma ombord. Något enstaka ärende har avslutats på grund av att SLU inte har kunnat genomföra provtagningen.

Under 2019 har myndigheten även underrättat om förelägganden i fem spårbarhetsärenden. I ett av dessa beslutade myndigheten att förelägga aktören att registrera sig som användare av det centrala spårbarhetssystemet. Aktören inkom, efter begäran om komplettering, med en komplett ansökan utan att HaV behövde besluta om föreläggande vid vite. Ärendet avslutades därefter i och med att aktören fullgjort sitt åläggande enligt föreläggandet.

I tre ärenden underrättades aktörerna om att HaV övervägde att förelägga dem, eventuellt vid vite, att inkomma med ett godkänt slutprov. I det ena ärendet inkom aktören med slutprov och ärendet avslutades därefter på grund av att aktören fullgjort sitt åläggande enligt föreläggandet. HaV har även underrättat en spårbarhetsaktör om att HaV överväger att förelägga aktören att rapportera spårbarhetsuppgifter.

Tabell 12. Ärende, överträdelser

Överträdelser	2019	2018	2017
Beslut om sanktionsavgift	120	128	92
Beslut om anmälan till åtal	15	11	10
Beslut om särskild avgift	3	5	2
Beslut genom avskrivning	4	0	1
Ärendet avslutas med information	33	23	27
Beslut om att påföra prickar	11	19	16
Beslut om att inte påföra prickar	9	5	5
Beslut att inte vidta någon åtgärd -avskrivna	6	0	27
Föreläggande att vidta rättelse eller underrättelse om föreläggande	15	29	27
Överklagade ärenden	10	7	6
Upphävda beslut efter överprövning av domstol	0	1	0
Totalt antal beslut (rad 1-5 och 8 och 9 ovan)	193	196	186
HaV:s styckkostnad inklusive OH, kr	13 554	12 529	12 506
HaV:s styckkostnad exklusive OH, kr	9 097	8 189	8 174

Kommentar till ärende överträdelsehantering

Eftersom OH-kostnaden är 4 procentenheter lägre 2019 (49%) än 2018 (53%) redovisar vi kostnaden både inklusive OH och exklusive OH. Se tabell 18 för redovisning av OH.

Tabellen visar att Havs- och vattenmyndigheten har fattat nästan exakt samma antal beslut i ärenden som under föregående år. De olika typerna av beslut fördelar sig på ungefär samma sätt som tidigare. Vi har dock avslutat ärenden med information i större utsträckning än under 2018 när det har gällt mindre enstaka överträdelser. Antalet överklagade ärenden har ökat men domstolen har inte ändrat något av myndighetens beslut.

Kostnaden för överträdelsehanteringen har ökat endast marginellt. Antalet personer som arbetar med ärendena är samma som 2018, det vill säga två enhetsjurister bereder ärenden och chefen för juridiska enheten samt verksjuristerna är beslutsfattare.

Foto: Håkan Carlstrand

Internationell samverkan och internationella konventioner

Londonkonventionen och Londonprotokollet

Londonkonventionen och Londonprotokollet är globala dumpningskonventioner och Havs- och vattenmyndigheten är svensk kontaktpunkt för dessa och var svensk delegationsledare vid konventionernas årliga gemensamma partsmöte i oktober 2019. För de länder som i likhet med Sverige ratificerat Londonprotokollet (LP), som innebär striktare krav än konventionen, ersätter detta konventionen. Olika miljöfrågor relaterade till dumpning diskuteras inom konventionsarbetet.

När det gäller dumpning och försiktighetsåtgärder ligger Sverige långt före många av de länder som deltar i konventionsarbetet. Det finns därför stora potentiella kunskaps- och miljövinster i att vi delar med oss av våra praktiska erfarenheter i ett globalt forum. Londonprotokollet omfattar också frågor som geoengineering och koldioxidlagring, vilka har relevans för havsmiljö- och klimatarbete och är därför viktiga för HaV att följa.

HaV tog fram förslag på en instruktion med Sveriges positioner. Underlaget bereddes med Energimyndigheten, Naturvårdsverket, Sveriges geologiska undersökning och Rymdstyrelsen. Vi samverkar ofta även med Transportstyrelsen eftersom vissa frågor är gemensamma mellan Londonprotokollet och IMO:s Marine Environment Protection Committee. Instruktionen sambereds inom Regeringskansliet.

Arktis

HaV är svensk delegationsledare i Arktiska rådets arbetsgrupp Protection of the Arctic Marine Environment (PAME). HaV skriver förslag till svenska positioner baserat på agendan. Instruktionen sambereds inom Regeringskansliet.

2019 har HaV samordnat det svenska arbetet inom PAME med flera andra myndigheter. Samarbetet stärker myndighetssamverkan samt förståelsen för de komplexa processer som sker inom Arktiska rådet och hur Sverige kan bidra till att skapa en bättre miljö i Arktis. Sverige, med bistånd av HaV, var i februari värd för ett PAME-möte i Malmö som samlade 79 deltagare.

Under året har projektet Modelling Arctic oceanographic connectivity to further develop PAME's MPA toolbox godkänts, vilket HaV leder tillsammans med forskare från Göteborgs universitet. Projektet syftar till att utveckla en konnektivitetsmodell för Arktis. Modellen ger information om hur ett nätverk av marina skyddade områden bör utformas för att upprätthålla god konnektivitet och genutbyte mellan populationer av organismer, och bidrar med värdefull information till PAME:s samlade arbete med marina skyddade områden. 2019 har projektet Marine Litter in the Arctic gått vidare med att utveckla en regional aktionsplan för marint skräp i Arktis. HaV deltar aktivt som co-lead i projektet. Marint skräp är en högt prioriterad fråga för Sverige, och den aktionsplan som utvecklas inom PAME är ett viktigt komplement till befintliga aktionsplaner inom de regionala havsmiljökonventionerna Helcom och Ospar.

Bilateralt miljö- och klimatsamarbete med utvalda länder

Brasilien

Under 2019 har vi byggt upp ett samarbete inom havsplanering med Brasilien genom att delta tillsammans med en representant från Brasiliens tvärsektoriella kommission för havsresurser (CIRM) i ett havsplaneringsforum i Vigo, samt på Europeiska maritima dagen i Lissabon. Havsplaneringsarbetet på CIRM befinner sig i ett tidigt skede och syftet med deltagande i dessa två konferenser var att CIRM stärker sin kapacitet och förstärker sitt nätverk med havsplaneringsexperter från andra länder. På inbjudan föreläste vi på en konferens om havsplanering anordnad av energisektorn i Brasilien i samarbete med CIRM. Ett för HaV värdefullt sätt att

träffa andra organisationer i Brasilien som är relevanta för havsplanering i landet, samt stärka samarbetet med CIRM.

HaV deltog i en utbildningskurs om havsplanering i Brasilien (São Paulo) i december med 19 deltagare från statliga organisationer som ingår i CIRM, samt 6 deltagare från Uruguay. HaV bidrog med en föreläsare samt stöd till kursinnehållet.

Samarbetet om bevarande av delfiner i Babitongabukten har fortgått enligt avtalet med Univille. HaV hade avstämningar med projektledaren samt en telefonkonferens med projektledare och miljödepartementet i syfte att presentera projektet för förvaltningen på federal nivå. Det pågår även en dialog med departementet, Univille och Kolmården djurpark i syfte att få till en videokonferens med experter om art- och områdesskydd från Brasilien och Sverige.

Kina

Det bilaterala samarbetet med Kina genomförs via vårt deltagande inom den kinesiska-europeiska vattenplattformen China Europe Water Platform (CEWP). Plattformen syftar till att främja forskningsarbete, policydialog och affärssamarbete mellan Kina och EU inom en rad vattenrelaterade områden. HaV leder ett fyraårigt projekt om hållbar vattenkraft samt att leda ett arbetspaket om koordinerad vatten- och havsmiljöförvaltning.

HaV:s deltagande i plattformen var avgörande för att utveckla ett brett samarbete med Kina för kunskaps- och erfarenhetsutbyte inom vattenkraft och vatten- och havsmiljöförvaltning. Frågorna är prioriterade i myndighetens verksamhet och plattformen har varit värdefull genom att möjliggöra ökade utbyten med Kina men också mellan EU-medlemsstaterna på dessa områden. HaV fortsätter fördjupa samarbeten med befintliga aktörer och att etablera dialog med fler europeiska länder till exempel Norge och Frankrike.

Under året har vi deltagit i internationella konferenser om miljöanpassning och modernisering av vattenkraft för restaurering av ekosystem. Dessa har stärkt samarbetet med kinesiska och europeiska partners och möjliggjorde viktiga diskussioner som blir utgångspunkter för policyrekommendationer vilka projektet ska arbeta fram och leverera till plattformen under 2020. Studiebesök i Österrike och Italien med fokus på miljöförbättrande åtgärder för småskalig vattenkraft har genomförts. De resulterade i bättre insikt i dessa länders strategier och lösningar för att minska vattenkraftens påverkan på vattenmiljö. Lärdomarna är värdefulla för projektets kommande arbete med framtagande av policyrekommendationer och för de prioriterade nationella insatserna i Kina och Sverige för omprövning av småskalig vattenkraft.

För att främja en mer koordinerad vatten- och havsmiljöförvaltning i EU och Kina har vi genomfört en jämförande studie med fokus på vatten- och havsmiljöförvaltning i Östersjön och Bohai Havet. Studien utgör ett viktigt kunskapsunderlag för fortsatt dialog med kinesiska samarbetspartners som så småningom ska leda till policyrekommendationer för förbättrad koordinering mellan vatten- och havsmiljöförvaltning. Vi har fortsatt med koordinerande insatser inom den affärsfrämjande delen av CEWP-plattformen. Arbetets fokus var att kontinuerligt informera främjandeaktörer i Sverige om plattformens affärsfrämjande aktiviteter och att uppmuntra och underlätta deras deltagande.

Ryssland

2019 har ett nytt arbetsprogram för 2019–2021 undertecknats av den bilaterala kommittén mellan Sverige och Ryssland. Där beskrivs bland annat de kommande satsningar på samarbete som syftar till att förbättra förvaltningen av den marina miljön och de floder som mynnar ut i Östersjön. Vi har liksom föregående år deltagit vid de årliga Baltic Sea Days i St. Petersburg där vi arrangerade en konferens om havsplaneringen. En studie om utifrån källa-till-hav perspektivet i Luga-floden har påbörjats.

Resultatet av samarbetet har huvudsakligen bidraget till ett ökat utbyte av aktuell kunskap och erfarenheter mellan länderna och en stark ökning av deltagande och medverkan av ryska experter framförallt inom det pågående regionala arbetet i Östersjöregionen. Det handlar framförallt om att ta fram bättre beslutsunderlag för nationella havsplaner. Dessutom har våra ryska partners blivit informerade och utbildade om hur metoden för genomförande av en källa-till-havsbaserad förvaltning kan användas för att förbättra förvaltningen av de floder som mynnar ut i Östersjön.

Sydafrika

2019 har samarbetet med Sydafrika vidareutvecklats och flera aktiviteter har genomförts. Vi samarbetar med Ocean and Coast Branch under Miljöministeriet.

Sydafrikas nationella havsplaneringsgrupp besökte HaV i juni för erfarenhetsutbyte. Tillsammans med Ocean and Coast Branch har vi genomfört en studie med fokus på metoder för hantering av marint skräp som stöttar pågående arbete i Sydafrika. Under hösten besökte vi Ocean and Coast Branch för uppföljande diskussioner kring havsplanering och framtida samarbetsområden. Vidare besöktes National Pollution Laboratories (NPL) i att bistå med certifiering av laboratoriet. Flera möten med representanter från Ocean and Coast Branch i samband kring blå ekonomi och havsplanering. Aktiviteterna har resulterat i ett fördjupat samarbete myndigheterna emellan men också i en ömsesidig kunskapsöverföring inom havsplanering och miljöövervakning av den marina miljön. På mötet i Sydafrika beslutades att parterna ska formalisera samarbetet genom ett samarbetsavtal och en arbetsplan samt fortsätta samarbetet kring havsplanering, kvalitetssäkring av laboratoriet, hantering av tillförsel av marint skräp och miljöövervakning.

USA

Inom vårt bilaterala samarbete med USA samarbetar vi med partners från Kalifornien för att påverka utgången av FN-förhandlingar om internationell miljölagstiftning på öppna havet (BBNJ). Sverige är mån om att miljölagstiftningen ska innehålla krav på strategisk miljöbedömning för planer och program som söker exploatering på internationellt vatten. För ändamålet arrangerade vi ett sidoevent under BBNJ-förhandlingarna som hölls i New York i augusti. Sidoeventet innehöll exempel från den svenska havsplaneringen och bedömningsverktyget Symphony samt svenskt deltagande i artinventering i djuphavet. Eventet hölls tillsammans med IUCN, WWF och Göteborgs universitet. Därtill höll vi ett webinarium om strategisk miljöbedömning inom BBNJ tillsammans med WWF.

Västra Indiska Oceanen

I Västra Indiska Oceanen har det bilaterala samarbetet varit avgörande för att åstadkomma ett brett regionalt samarbete där myndigheten stödjer havsplanerings- och förvaltningsprocesser både i regionens utvecklingsländer liksom tillväxtländer. HaV stödjer utvecklingsländerna genom det Sida-finansierade SwAM Ocean. Samarbetet med tillväxtländerna, främst Kenya, Mauritius, Seychellerna och Sydafrika som har möjliggjorts genom medel från bilaterala samarbetet, är viktigt för att bredda kunskapsutbytena och anpassa vårt arbete till den regionala kontexten.

2019 inleddes med flera karteringsorienterade deltaganden i regionala fora vilket resulterade i ett fruktsamt samarbete med Nairobi konventionen. Under kommande år ska vi, med stöd av bilaterala samarbeten, hjälpa till att utveckla ett regionalt verktyg för kumulativ miljöbedömning – WIOsym. Verktyget som ägs och utvecklas regionalt men med svenskt stöd, är ett sätt att binda samman förvaltning och planering i regionen, där tillväxtländerna spelar en viktig roll i fråga om data och teknisk kapacitet.

2019 samarbetade vi med Nairobi konventionen och Seychellerna inom utbildningsinsatser för ekosystembaserad havsplanering. Seychellerna är regionens främsta land vad gäller havsplanering, det innebär både att myndighetens insatser gentemot andra parter stärks av Seychellernas medverkan och att vi lärt av den havsplaneringsprocess som genomförts av Seychellerna. Vi har genomfört en workshop om karteringsteknik och miljöbedömning i samband med ett regional vetenskapligt symposium på Mauritius (WIOMSA). Där besökte vi Mauritius miljöministerium med förfrågan om vidare samarbete inom havsplanering och miljöbedömning som följd.

Foto: Pontus Nilsson

Internationellt utvecklingssamarbete

HaV:s internationella utvecklingssamarbete bygger på politiken för global utveckling, (PGU) samt FN:s Agenda 2030.

Av de 17 fastställda målen i agendan är det främst mål 6 om rent vatten och sanitet, mål 14 om havet samt mål 15 om biologisk mångfald som berör vårt ansvarsområde. Genom våra internationella insatser har vi även möjlighet att bidra framför allt till mål 1, 2, 5 och 17. Vi bedriver internationellt utvecklingssamarbete genom ett globalt program i samverkan med Sida och fungerar även som stöd till Kosovos myndigheter i samarbete med Naturvårdsverket och Sida. Här ansvarar vi för projekt som handlar om vattenförvaltning och hur Kosovo kan lära sig av Sveriges arbete för att leva upp till de krav som finns för att ansöka om medlemskap i EU.

I både det nationella och det internationella arbetet betonar vi vikten av att arbeta med ekosystembaserad havs- och vattenförvaltning genom koordinerad förvaltning från källa till hav. Vi bidrar framförallt genom det nya Sida-finansierade globala programmet som startades under 2019. Programmets bidrag till att nå mål 14.7 i de globala hållbarhetsmålen (Agenda 2030) står i fokus för arbetet. Det bidrar därtill även till flera andra delmål under mål 14 (hav och marina resurser) och ger mervärde även för andra mål, inte minst mål 1 (ingen fattigdom) och mål 17 (genomförande och globalt partnerskap) där samverkan lyfts fram. Vi utvecklar nu en svensk aktörsplattform och under året samlat aktörer för en dialog vid ett seminarium i Almedalen. I arbetet bidrar vi till att utveckla dialogen och ta fram idéer om samarbeten och åtgärder för att nå mål 14 och framförallt mål 1, för minskad fattigdom.

Nytt Globalt program, SwAM Ocean

I samverkan med Sida arbetar vi med ett internationellt utvecklingssamarbete genom ett nytt Globalt program med namnet Långsiktigt hållbar havsförvaltning för minskad fattigdom, (SwAM Ocean). SwAM Ocean startade i april 2019 och är ett fyraårigt program som pågår 2019-2022.

Syftet med programmet är förbättrad förvaltning för säkerställande av akvatiska ekosystemtjänster och mer rättvis fördelning av akvatiska resurser. Programmet ska gynna och möjliggöra utveckling för fattiga samhällen och människor. Arbetet görs inom fyra tematiska områden – havsplanering, samverkan, hållbart nyttjande av marina resurser och bevarandearbete och bygger på integrerad, ekosystembaserad förvaltning. Programmet förväntas bidra till:

1. stärkt havsförvaltningskapacitet i utvalda Least Developed Countries (LDC:s) och Small Island Development States (SIDS), som bidrar till att marina resurser nyttjas på ett mer hållbart sätt och omsätts i lokal ekonomisk tillväxt,
2. ökad transparens och möjlighet till deltagande i havs- och fiskeriförvaltningsprocesser, som ger resurssvaga aktörer och rättighetsbärare i kustzonen i utvalda LDC:s och SIDS stärkt inflytande.

I arbetet integreras också fyra tvärspektoriella perspektiv – jämställdhet, mänskliga rättigheter och fattiga människors perspektiv, konfliktmedvetenhet samt miljö och klimat.

Arbetet inom våra fyra tematiska områden

Samverkan för ökad acceptans och förbättrad integration

Tillsammans med Sida har vi initierat idén om en aktörsplattform. Syftet med plattformen är att samla svenska aktörer som arbetar med hållbara hav och minskad fattigdom för att effektivisera utvecklingssamarbetet och även nå mål 14 i Agenda 2030. Under Almedalsveckan lanserade vi tillsammans med Sida idén om en svensk aktörsplattform. Slutsatserna var att vi behöver använda Sveriges gemensamma resursbas för att nå konkreta och effektiva åtgärder. En svensk plattform uppskattades som ett bra initiativ som visar hur en nation samlat kan driva

havs- och fattigdomsfrågor och även utgöra ett gott exempel på samordning kring frågorna globalt. HaV:s ambition är att vara sammankallande för plattformen, men att den ska formas tillsammans med alla intressenter.

Under året har vi även haft ett antal utbyten med Action Platform for Source-to-Sea Management (S2S-plattformen) genom att gemensamt arrangera eller delta på olika aktiviteter kopplat till koordinerad havs- och vattenförvaltning. Samverkan med S2S-plattformen genomfördes framförallt i samband med World Water Week 2019. HaV deltog på styrgrupps- och medlemsmöten med samarrangerade kunskapshöjande seminarium. Även ett antal bilaterala möten mellan myndigheten och S2S-plattformen har ägt rum för att informera och diskutera nästa års planer. Utbyten med S2S-plattformen under programmets första år har varit viktiga för att lägga grunden för nära och effektiva samverkan inom programmet framöver. Det har funnits behov av ett kontinuerligt informationsutbyte och dialog om respektive organisations framtida planer och prioriteringar för att gemensamt kunna skapa uppmärksamhet och förståelse för att bättre kunna integrera insatser som rör flera förvaltningsområden.

Vår erfarenhet av att främja samverkan mellan sektorer och förvaltningsområden för att utveckla en ekosystembaserad förvaltning som länkar samman havs-, fiske- och vattenförvaltning på nationell och regional nivå är unik och efterfrågad. För att identifiera hur vår kapacitet och kompetens bäst kan bidra till att förstärka pågående arbete på området har vi under året kartlagt existerande initiativ och program på global eller regional nivå. Syftet med kartläggningen är att stärka sektorsamverkan mellan framförallt fiske- och miljöförvaltning. Utifrån kartläggningen identifieras möjliga insatser från oss för att under kommande programperiod bidra till förbättrade processer, ökad dialog och kapacitetshöjande insatser för sektorsamverkan.

Vi har också agerat som expert till Sida inom Världsbankens fond ProBlue genom att ta fram underlag inför styrgruppsmöten 2019, delta i möten som observatörer och rådgivare till Sida samt bidra i uppföljande rapportering och löpande dialog. Vi har nyttjat relevant sakexpertis för att säkerställa leverans och kvalitet.

Havsplanering

SwAM Ocean innehåller flera aktiviteter som bygger på samarbete och kapacitetsuppbyggnad kring havsplanering. Syftet är att stärka samarbetsländernas havsplaneringsprocesser i fråga om transparens, deltagande och hållbarhet. Med en sådan målstyrd och inkluderande ekosystembaserad havsplanering främjas tvärspektoriell planering för en mer hållbar framtid, där havets resurser och utrymme fördelas på ett sätt som gynnar lokalbefolkning, marina näringar och de marina ekosystemen. Vårt bidrag till pågående eller uppstartande havsplaneringsprocesser förväntas framförallt bidra till:

- › målbaserad och framtidsorienterad planering som bygger på tvärspektoriella samarbeten och bidrar till att stärka centrala institutioner
- › stärkt miljöintegrering i planeringsprocesser genom tillämpning av ekosystemansats
- › ökat inflytande från kvinnor och hänsynstagande till kvinnors ekonomiska rättigheter i planeringsprocesser
- › förbättrad tillgång till och användning av data om havet, dess miljö och näringspotential
- › rättighetsbaserad havsplanering som gynnar alla delar av samhället

Under år 2019 har vi kartlagt behov, process, institutionell kontext och fattigdomskoppling inom havsplanering i västra Indiska Oceanen. Detta har varit utgångspunkten för prioriteringar och partnerskap. Samarbeten har inletts med Nairobi-konventionen, en mellanstatlig miljöorienterad konvention under Förenta nationernas miljöprogram (UNEP), motsvarande Helcom i Västra Indiska Oceanen, Mellanstatliga oceanografiska kommissionen under Förenta nationernas organisation för utbildning, vetenskap och kultur (IOC-Unesco), FN:s utvecklingsprogram

(UNDP), Mocambique samt Somalia. Vi har bidragit med våra erfarenheter om havsplanering vid ett antal konventionsmöten och konferenser vilket bidragit till etablerade samarbeten kring konkreta frågor.

Samarbetet med Nairobi konventionen har varit särskilt fruktbart och ett arbete med att stödja konventionen i att utveckla ett regionalt bedömningsverktyg för kumulativ miljöpåverkan har påbörjats. Verktöget baseras på det svenska Symphony som används inom svensk havsplanering, fyller flera funktioner:

- › att samla och tillgängliggöra data för förvaltare och planerare
- › att genomföra ett praktiskt gränsöverskridande samarbete om data
- › att skapa ett transparent verktyg för opartisk miljöbedömning till nytta framförallt för naturhänsyn, miljövänliga näringar och resurssvaga kustsamhällen

I samarbete med Nairobi konventionen och Seychellernas regering har vi genomfört en utbildning om tvärssektoriell planering, med fokus havsplanering och flodförvaltning för somaliska tjänstemän. Denna utbildning har enligt utvärdering stärkt det tvärssektoriella samarbetet och planeringskapaciteten i Somalia, ökat förståelsen för genderdimensionerna i havsplanering samt katalyserat ett engagemang för havsplanering på hög tjänstemanna- och politisk nivå i Somalia. Här har vi samarbetat med en regional konvention och ett framgångsrikt tillväxtland i regionen. Arbetet med att stödja ett särskilt resurssvagt land under uppbyggnad har möjliggjorts genom synergier mellan SwAM Ocean och vårt bilaterala program för miljö och klimat. Samarbetet har även stärkt vår havsplaneringskompetens, genom erfarenheterna som delats av Seychellerna.

HaV stödjer Mocambiques regering i arbetet med landets första havsplan. Planen ska öka resursutvinningen ur havet (Blå tillväxt) samtidigt som ekologisk mångfald och motståndskraft mot klimatförändringar ska värnas. Stödet sker genom rådgivning och stöd vid granskning av externt framtagna plandokument.

Kärnan i våra internationella samarbeten inom havsplanering är tillgång till erfarenhet från den svenska havsplaneringsprocessen som vi leder. Därför bygger alla aktiviteter på deltagande av svensk sakexpertis inom havsplanering, främst vår enhet för havsplanering samt Statens Geologiska Undersökning (SGU) och Sveriges lantbruksuniversitet (SLU).

Nyttjande av marina resurser

Stora delar av SwAM Ocean rör vårt stöd till hållbar och rättighetsbaserad fiskförvaltning. Vi har en djup institutionell erfarenhet av att stödja samarbetsländer och internationella organ, däribland Förenta nationernas fackorgan för jordbruk, skogsbruk och fiske (FAO) i fiskerelaterade frågor. Inom SwAM Ocean har vi under 2019 fortsatt i detta arbete med särskilt fokus på förbättrade internationella riktlinjer för rättvis fördelning av fiskerätter, ökad transparens inom fiskförvaltning och kvotfördelning, förbättrad ekonomisk utväxling av handel med fiskeritjänster för utvecklingsländer, tillvaratagande av rumslig fiskeridata för förvaltning och havsplanering i resurssvaga länder.

Under året har vi deltagit i flera internationella konferenser och möten för att stärka våra möjligheter att påverka och etablera partners. Det har resulterat i etablerade nätverk där arbetet fortsätter. Vi har också bidragit med särskilt tekniskt stöd till FAO:s arbete med att uppdatera de frivilliga riktlinjerna för att säkra hållbart småskaligt fiske för fattigdomsbekämpning.

Inom SwAM Ocean genomför vi också ett arbete med att ta fram underlag för vilka institutionella, handelsmässiga och infrastrukturmässiga förutsättningar som är avgörande för att marina resurser ska utväxlas för lokal ekonomisk tillväxt som stannar kvar i utvecklingsländers kustsamhällen. Genom denna kunskap ska kopplingen mellan marina näringar och övrig förvaltning lyftas och framgångsexempel ska spridas för att bättre realisera förväntningarna om minskad fattigdom genom blå tillväxt.

Bevarande

En viktig del i SwAM Ocean består av stärkt havsförvaltningskapacitet i form av bevarandearbete och skydd av marina områden som bidrar till att marina resurser nyttjas på ett mer hållbart sätt. Under maj – juni genomfördes därför en resa till Tanzania och Moçambique för att samla in information om pågående projekt beträffande förvaltningen av fisket och etablerandet av marina skyddsområden. Syftet var också att undersöka vilka behov de direkt berörda nationella myndigheterna i Västra Indiska Oceanien har när det gäller deras förmåga och kapacitet att etablera och sköta väl fungerande marina skyddsområden. Möten hölls även med Världsbanken, Internationella naturvårdsunionen (IUCN), Förenta nationernas fackorgan för jordbruk, skogsbruk och fiske (FAO) och Världsnaturfonden (WWF). Därutöver samlade vi in information från ett antal internationella, nationella och lokala organisationer som bedriver bevarandearbete i Västra Indiska Oceanen. Denna information har vi nu analyserat inför framtagande av en arbetsplan för 2020 – 2022 i samarbete med berörda nationella myndigheter.

Under året har vi också haft kontakt med den myndighet i Tanzania som ansvarar för skötsel av deras marina parker (Marine Parks and Reserves Unit i Dar es Salaam) för att planera en utbildningsinsats inom den internationellt tillämpade Open Standard Conservation (OSC) metoden.

Beträffande Moçambique har kontakter initierats med National Directorate of Rural Development (DNDR). Ett förslag till tekniskt samarbetsavtal har tagits fram med grundtanken att DNDR kan fungera som en viktig samordnare i ett initiativ för att starta upp ett nätverk för marina skyddsområden och berörda fiskeriförvaltande myndigheter.

Stöd till Kosovo – samverkan mellan Sida, Havs- och vattenmyndigheten och Naturvårdsverket

Vi deltar med Naturvårdsverket i ett Sida-finansierat projekt om stöd till Kosovos miljödepartement och deras motsvarande Naturvårdsverk. Projektet är en del av ett större "Kosovo Environment Program" som har finansieras via Sida sen 2015. Det nuvarande projektet är en "Inception phase" som genomförs under 2019. Projektet förväntas resultera i en större flerårig projektansökan.

Vi ansvarar för delprojekt som handlar om vattendirektivet och hur Kosovo kan lära sig av Sveriges arbete för att leva upp till de krav som behövs för att ansöka om medlemskap till EU. Under året har vi därför deltagit i en delegationsresa till Pristina för möte med Kosovos miljö- och planeringsministerium. Vid mötet diskuterades det fortsatta arbetet och inriktning på en studieresa till Sverige. Under hösten kom fem personer från Kosovo för att lära sig mer om det svenska arbetet med EU:s vattendirektiv och hur vi arbetar med vattenförvaltning. De fick träffa flera experter hos oss, men även andra myndigheter till exempel SGU och SMHI för att diskutera olika erfarenheter från arbete med direktivet. En uppskattad studieresa längs Sävån gjordes där deltagarna fick bra insyn i Sveriges lokala vattenvårdsarbete.

Myndighetens utvecklingsarbete

Foto: Pontus Nilsson

Digitalisering

Digitaliseringsstrategi

Under året har HaV tagit fram en digitaliseringsstrategi. Den innehåller beskrivning av den verksamhet som HaV ska stärka samt styrande principer för verksamhetsutveckling och informationshantering. Strategin ska ge praktisk vägledning i digitaliseringsarbetet och tydliggöra utgångs- och referenspunkter för en gemensam syn på begreppet digitalisering på HaV. Effekten av strategin är att det finns en utgångspunkt för dialog inom hela myndigheten om hur digitaliseringsarbetet ska drivas.

Utvalda projekt som visar hur vi förverkligar strategin

Vi har under verksamhetsåret valt ut fyra projekt där vi särskilt sätter fokus på att tillämpa digitaliseringsstrategins principer:

- › Digital tillståndshantering är ett läroprojekt över att gå från papper till digitalt och där vi visar hur digitala tjänster och tekniska lösningar blir en konsekvens av den verksamhetsanalys som vi har genomfört. Projektet kommer att slutföras under 2020, men vi kan redan nu märka effekten av ett mer verksamhetsdrivet utvecklingsarbete.
- › Inom projektet Tre skärgårdar visar vi hur ny teknologi inom området artificiell intelligens och analys av stora datamängder, kan skapa värden för Östersjöns ekosystem. Detta projekt ska ge underlag för etablering av en läroprocess, i det här fallet för användandet av AI i miljöanalysarbetet. Ett antal workshoppar har samlat olika organisationer och kompetenser där idéer om användarfall har tagits fram. Effekten har blivit nya samarbeten som kan omsätta idéer till nya innovativa lösningar på våra miljöutmaningar. Workshoparna har resulterat i flera förslag på utmaningar att arbeta vidare med.
- › Inom program FIKON visar vi hur digitaliseringen utgår från ett tydligt utifrån- och in-perspektiv. För helhetssyn har vi arbetat med att utveckla processerna Fiskeresan och Fångstresan.
- › Från VISS till AKVA innebär att vi går från att ersätta ett äldre, slutet system med en modern arkitektur med fokus på tillgängliggörande av information och smarta målgruppsanpassade tjänster.

Vi har fått ökad kraft i digitaliseringsarbetet genom att alla avdelningar tillsätter verksamhetsutvecklare som nu samverkar för synergier och erfarenhetsutbyte. Vi har också förstärkt vår kompetens inom arkitektur för att ytterligare stärka utvecklingsarbetet genom beskrivningar av verksamheten, gemensamma modeller och standarder som kan återanvändas.

Smart miljöinformation

Inom samverkan för smartare miljöinformation har vi fortsatt arbetet med att effektivisera informationshanteringen och säkerställa att miljöinformationen verkligen kommer till nytta.

I samverkan utvecklar SGU, Länsstyrelsen i Jönköping och HaV en digital tjänst för beräkning av grundvattennivåer. Samarbetet sker inom ramen för program Vatten & Hav och initiativet Små avlopp. Användare av tjänsten anger några värden tillsammans med koordinaten för avloppet, varvid en beräkning sker med hjälp av öppna data från SGU. Resultatet används vid ansökan om tillstånd för små avlopp.

Inom initiativ Små avlopp pågår även ett kravarbete för en nationell e-tjänst där fastighetsägare kan ansöka om tillstånd. Ambitionen är att göra det så enkelt som möjligt att göra fullständiga ansökningar. Detta sker bland annat genom att erbjuda tydliga användargränssnitt och automatisk inhämtning av uppgifter som redan finns hos olika myndigheter, till exempel avseende person- och fastighetsinformation, information om skyddade områden och automatisk beräkning av grundvattennivåer. Fullständiga ansökningar bidrar även till att effektivisera prövningen hos kommunerna.

Under året har vi inom samverkan även arbetat med att ta fram gemensamma rekommendationer för metadatahantering inom miljösektorn och tillgängliggjort information om Sveriges kustvattenförekomster på Wikidata/Wikipedia.

Foto: Perilla Johansson

Kommunikation

Myndighetskommunikation

– när HaV kommunicerar om beslut, vägledningar och tillsynsvägledningar

Med hjälp av medveten och planerad kommunikation, har HaV och samverkande myndigheter både nått en god uppslutning och fått till stånd en engagerad dialog inför två omfattande uppdrag som slutförts under 2019:

- › Förslag till nationell plan för miljöanpassning av vattenkraften sidhänvisning och
- › Förslag till havsplaner för Sverige. sidhänvisning

Samrådsunderlag, omfattande kartmaterial och miljökonsekvensbeskrivningar har fortlöpande presenterats digitalt på myndighetens webbplats.

Under året har HaV utvecklat ett nytt upplägg för vägledningar på webbplatsen. Tydlig exponering leder till ökad kännedom, vilket skapar förutsättningar för berörda att följa de regler som gäller.

Upplysning och påverkan

– när HaV verkar pådrivande, stödjande och samlande vid genomförandet av miljöpolitiken och arbetar för en hållbar förvaltning av fiskeresurserna.

Genom ett proaktivt kommunikationsarbete med olika sakfrågor inom myndighetens uppdrag ökar HaV:s synlighet samtidigt som regeringens prioriterade frågor får fokus i media, sociala medier och i samhällsdebatten. Några exempel från 2019:

- › Medias och allmänhetens intresse för invasiva främmande arter ökar. Antal besök på webben ökade med 40 procent (till 129 000) jämfört med föregående år. I media ökade antal artiklar med 43 procent. En riktad kommunikationssatsning i samarbete med Naturvårdsverket inom ramen för IUCN (International Union for Conservation of Nature) resulterade i en fördubbling av antalet medieinslag jämfört med året innan, och en ökning av inrapporteringar med 21 procent.
- › Miljöfarliga vrak väcker fortsatt stort medialt intresse. Inför bärgningen av olja och spökgarn bjuder HaV in redaktioner att följa arbetet på plats. Vraksatsningarna har lett till totalt 379 artiklar och inslag i tidningar, radio och tv under året.
- › Små avlopp är ständigt aktuella och antal besök på HaV:s webbsidor om små avlopp har ökat med 35 procent (till ca 43000) och antal besökare har ökat med 45 procent (till ca 25000) jämfört med 2018. Besökarna hittar i större utsträckning till HaV:s webb via sociala kanaler (en ökning på 790 procent). För att svara mot det förändrade beteendet, och som ett steg i myndighetens digitalisering, anpassar vi webben och gör informationen än mer delbar.
- › Laxens år 2019 var ett internationellt initiativ för att informera om och öka intresset för åtgärder och forskning för bevarande, restaurering och långsiktigt hållbart nyttjande av laxbestånden och laxens livsmiljöer. Lokala arrangörer runt om i Sverige genomförde totalt 32 aktiviteter med finansiering och kommunikationsstöd från HaV. Drygt 2000 personer deltog på plats i aktiviteterna, som gav ett 70-tal artiklar i media. Den svenska webbsidan om Laxens år fick cirka 3200 besök under 2019.

Konferenser och seminarier

HaV:s medarbetare är årligen engagerade i ett stort antal konferenser, seminarier och dialoger för att samverka samt hämta in och sprida kunskap till nytta för myndighetens uppdrag. HaV:s representanter kommunicerar ofta direkt från arrangemanget genom texter, bilder och filmer i sociala medier.

Årets Havs- och vattenforum hade tema samarbete och klimatanpassning, och inleddes av miljö- och klimatminister Isabella Lövin. 350 personer deltog i workshops, diskussioner och erfarenhetsutbyte om bland annat övergödning, vattenmiljö, hållbart fiske, marina skyddade områden och restaurering. En expertpanel från bland annat SMHI, MSB och Boverket diskuterade klimatförändringens inverkan på vattenresurserna och vikten av forskning och samarbete för att skapa beredskap för framtiden. Medlemmar ur musikgruppen Weeping Willows deltog i ett samtal om miljöengagemang, hållbart fiske och vikten av att nå en bredare publik i dessa frågor. Det årliga vattenpriset "Sjöstjärnan" gick till Lennart Henriksson för hans långa engagemang i vattenskydd. Flera av föreläsningarna finns att se i efterhand på via HaV:s webbplats.

Intresset var stort för de paneldiskussioner som HaV arrangerade i Almedalen. Fem i egen regi, ett i samarbete med Havsmiljöinstitutet och ett i samarbete med SMHI. HaV deltog också i 22 seminarier och paneldebatter som arrangerades av andra under veckan. HaV:s fokusfrågor var; Östersjölaxen, projektet Tre Skärgårdar, hållbar vattenresursförvaltning, moderna miljövillkor för svensk vattenkraft, Agenda 2030 - rent hav och fattigdom, Laxens år och ekosystembaserad förvaltning. Alla seminarier filmades och finns att se via Youtube eller på havochvatten.se.

2019 ansvarade Sverige och HaV för ICES årliga vetenskapskonferens (ASC) (sidhänvisning). Kommunikationsinsatserna var en omfattande del av uppdraget, både inför och under själva konferensen. Förutom filmer och intervjuer, trendade hashtaggen ICESASC19 på Twitter under veckan.

Webb och press

Antalet besökare på webbplatsen har ökat med 26 procent under året (63 procent 2018). Webbplatsen hade drygt en miljon individuella besökare under 2019, den högsta siffran någonsin. Största ökningen av besök har skett på sidorna om arter, badvatten, vägledning och miljöpåverkan.

En analys av HaV:s genomslag i media åren 2017-19 stärker bilden av att frågor som rör allmänheten som konsumenter eller på annat sätt berör i vardagen får stort genomslag. Det visar sig genom att pressaktiviteter om till exempel fiske (beslut om kvoter, fångstregler, fiskestopp, fiskhälsa) liksom frågor som rör badvattenkvalitet, lokala åtgärder mot övergödning, båtskrotning och vraksanering får bred spridning. Under 2019 har HaV publicerat 54 pressmeddelanden. Mest spridning fick pressmeddelanden om miljöprovning av vattenkraften och förslag till havsplaner. Under 2019 visade media dessutom stort intresse för frågor om övergödning och dricksvatten.

Foto: Maja Kristin Nylander

Medarbetare och kompetensutveckling

Arbetsmiljö

Vi som arbetar på Havs- och vattenmyndigheten skapar tillsammans vår arbetsmiljö. Chefer har ett särskilt ansvar att förebygga arbetsrelaterade sjukskrivningar och att minska sjukfrånvaron. Chefer, HR, skyddsombud och fackliga företrädare arbetar dagligen med frågor som rör vår gemensamma arbetsmiljö. Under året har en rad åtgärder vidtagits för att motverka ohälsa på arbetet samt främja hälsa. Genom planen för att minska ohälsa och främja hälsa för perioden 2018-2020 har vi fortsatt att arbeta systematiskt med arbetsmiljön. Under året har ny rutin för sjukskrivning och rehabilitering beslutats. Rutinen lyfter fram ett mer aktivt och systematiskt arbete med dessa frågor och där HR är ett tydligare stöd i processen att komma tillbaka i arbete. En effekt av det utvecklade arbetssättet är att sjukfrånvaron under 2019 har sjunkit jämfört med tidigare år. HaV arbetar aktivt med att hitta alternativa arbetsuppgifter inom myndigheten för de medarbetare som drabbats av arbetsrelaterad ohälsa. Vi arbetar tillsammans med företagshälsovården med förebyggande, rehabiliterande och efterhjälpande åtgärder för att motverka ohälsa.

Arbetet med organisatoriskt och socialt arbetsmiljöarbete har utvecklats. Under 2019 har ett nytt verktyg implementerats där Havs- och vattenmyndigheten arbetar med pulsmätningar systematiskt över året för att kontinuerligt mäta anställdas upplevelser av sin arbetsmiljö. Effekten av detta är att HaV löpande fått resultat från medarbetarna om hur de upplever sin organisatoriska och sociala arbetsmiljö. Utfallet har använts som ett dialogunderlag för arbetsgrupperna vid deras arbetsplatsträffar.

Havs- och vattenmyndigheten har under året tillsammans med Företagshälsovården genomfört en utbildning i Hälsöfrämjande organisation och ledarskap för samtliga chefer inom myndigheten samt för fackliga ordföranden, vice fackliga ordföranden och skyddsorganisationen. Utbildningen har bidragit till ökad kunskap om vilka faktorer som bidrar till en hälsofrämjande organisation.

Fysisk skydds rond har genomförts och åtgärder har skett löpande under 2019. Varje enhet har fått sammanställa ett material till sin avdelningschef som därigenom kunnat säkerställa att alla har haft möjlighet att delta i arbetet. Resultatet har blivit att HaV har ett gemensamt underlag för åtgärder som kan genomföras i vår fysiska arbetsmiljö.

Vi har mätt medarbetarnas upplevelser kring de 7 diskrimineringsgrunderna vid 2 tillfällen under året med liknande resultat för båda mätningarna. Utfallet visar att upplevelsen bland våra medarbetare är att vi är fria från diskriminering eller att man inte är säker på om vi är det. Vi tolkar utfallet som positivt.

Åtgärder för att säkra kompetens för myndighetens uppgifter

Havs- och vattenmyndighetens syn är att rekrytering handlar om att skapa och bevara relationer. Vår digitala infrastruktur stöttar väl upp våra kompetensförsörjningsbehov.

Myndigheten har i sitt val av rekryteringsverktyg ett mycket bra stöd för styrning av en kompetensbaserad rekryteringsprocess där relevanta kompetenser och krav är i fokus under hela processen. Varje rekryteringsärende inleds med en behovsanalys som innebär att identifiera

- › Verksamhetens mål och åtaganden
- › Verksamhetens behov dels idag, dels i framtiden
- › Hur ser finansieringsplan och lönebudget ut för anställningen
- › Vilka arbetsuppgifter ska utföras och vilken svårighetsgrad och ansvarsnivå ska gälla

- › Behovet i arbetsgruppen utifrån samlad kompetens och genomförd kompetensplanering
- › Om kompetensutveckling av befintliga medarbetare kan fylla kompetensbehovet helt eller delvis
- › I förekommande fall reflektera över om arbetsuppgifterna ska förändras helt eller delvis mot tidigare
- › Kan arbetsuppgifter omfördelas
- › Vilken anställningsform ska gälla utifrån förutsättningarna
- › Vilka kvalifikationer krävs för att utföra arbetsuppgifterna
- › Om det finns personer med företrädesrätt

Havs- och vattenmyndigheten ser att det är en förutsättning att arbeta med riktad annonsering mot avsedd målgrupp för att nå rätt kandidater i enlighet med behovsanalyserna. För ytterligare träffsäkerhet kompletteras med riktade sökningar för att bjuda in kandidater med avsedd kompetens att söka olika jobb.

I våra jobbbannonser använder vi bilder för att skapa uppmärksamhet och intresse hos våra målgrupper. Vi har en tydlig plan för att i våra annonser spegla bilden av våra befintliga medarbetare. Vi tar i bildvalet hänsyn till att visa vår vardag med jämn könsfördelning, medarbetare i alla åldrar, medarbetare med funktionshinder och med olika etnisk tillhörighet för att nämna några exempel.

Under 2019 har utvecklingsarbetet av rekryteringsverktyget bland annat inneburit fortsatt anpassning till GDPR. Med rätt ansats i informationen till kandidaterna visar det på vårt engagemang i att värna om den personliga integriteten hos våra kandidater.

Kontinuerlig återkoppling är en viktig faktor för kandidater i kontakt med arbetsgivare. Havs- och vattenmyndigheten strävar efter att motsvara kandidaters förväntningar genom att ha en regelbunden kommunikation med arbetssökanden.

En extern part används för kvalitetssäkra kommunikationen mellan kandidat och myndighet under rekryteringsprocessens olika delar. Kandidater ges tillfälle att anonymt återkoppla digitalt om sina erfarenheter av ansökan, intervju, avslag eller anställning. Det gör att vi kan utveckla och förbättra upplevelsen av myndigheten under en rekrytering. Kandidaternas betygssättning av sin upplevelse av ansökan till oss ger betyget 8,18 av totalt 10 möjliga. Mätningarna ger även ett mätetal kring våra kandidater helhetsintryck av vårt varumärke efter att ha gått igenom hela rekryteringsprocessen. Det kan sedan jämföras med andra organisationers mätningar i verktyget.

HaV:s karriärsida fungerar dels som en anslagstavla för lediga jobb och dels som en kanal för marknadsföring av villkor, värdegrund och uppdrag. Här lyfts även medarbetare fram som myndighetens ambassadörer vilket är viktigt för att värna om vår befintliga kompetens.

Sammantaget ser vi att åtgärderna kompletterar varandra och stärker myndighetens kompetensförsörjning på både kort och lång sikt.

Våra medarbetare

HaV har idag cirka 310 medarbetare, varav merparten arbetar på huvudkontoret i Göteborg. De flesta på HaV arbetar som olika typer av utredare och handläggare men här finns också fiskerikontrollanter, systemutvecklare och jurister för att nämna några exempel. Våra fiskerikontrollanter finns vid kontoren i Göteborg, Simrishamn, Karlskrona. Vi hade i medeltal 308 medarbetare (282 ÅA) 2019. Personalomsättningen för 2019 uppgår till 7,59 %. Den totala sjukfrånvaron minskade något från 2018, se tabell 13. Under året har 22 personer tillsvidareanställts och 18 tillsvidareanställda personer slutat. Majoriteten av våra anställda har högskoleutbildning, främst inom naturvetenskap och samhällsvetenskap.

Tabell 13. Sjukfrånvaro i procent

	2019	2018	2017
Total sjukfrånvaro i förhållande till den sammanlagda arbetstiden	3,6	4,3	5,3
Kvinnor	5,3	6,0	7,6
Män	1,6	2,3	2,9
Andel total sjukfrånvaro som varit sammanhängande 60 dagar eller mer	53,6	55,9	68,7
Kvinnor	60,6	58,7	68,8
Män	27,3	47,7	68,5
Sjukfrånvaro för åldersgruppen 29 år eller yngre i förhållande till den sammanlagda ordinarie arbetstiden för den åldersgruppen	3,9	9,0	2,6
Kvinnor	4,0	13,7	2,7
Män	3,7	2,2	2,2
Sjukfrånvaro för åldersgruppen 30-49 år i förhållande till den sammanlagda ordinarie arbetstiden för den åldersgruppen	3,3	4,3	6,0
Kvinnor	4,5	5,8	8,1
Män	1,8	2,3	3,2
Sjukfrånvaro för åldersgruppen 50 år eller äldre i förhållande till den sammanlagda ordinarie arbetstiden för den åldersgruppen	3,9	3,8	4,3
Kvinnor	6,8	5,3	6,4
Män	1,2	2,4	2,4

Foto: Mikael Carlström

Redovisning av Havs- och vattenmyndighetens verksamhet

Havs- och vattenmyndigheten är enligt myndighetsinstruktionen en förvaltningsmyndighet på miljöområdet för frågor om bevarande, restaurering och hållbart nyttjande av sjöar, vattendrag och fiskresurserna.

Det är vårt ansvar att verka för att uppnå generationsmålet och de 16 miljökvalitetsmål som riksdagen har antagit. Miljökvalitetsmålen definierar och sätter gränser för vad hållbart nyttjande innebär i praktiken. Vi har ett särskilt uppföljningsansvar för tre av målen; Ingen övergödning; Levandande sjöar och vattendrag; och Hav i balans samt levande kust och skärgård.

I detta kapitel beskriver vi våra utgångspunkter för planering och redovisning samt hur vi integrerar miljömålen i genomförandet av vår verksamhet.

Kapitlet ger läshänvisningar med tabeller som visar var i texten vi redovisar:

- › Exempel på åtgärder för att nå miljökvalitetsmålen
- › Våra Ärenden
- › Uppgifterna i instruktionen
- › Återrapporteringskraven i regleringsbrevet
- › Regeringsuppdragen

Kapitlet avslutas med en redovisning av fördelning av intäkter och kostnader.

Vår verksamhet

Vi har delat in vår verksamhet i sex verksamhetsområden:

1. Kunskapsuppbyggnad
2. Havs- och vattenförvaltning
3. Havsplanering
4. Fiskförvaltning
5. Internationellt utvecklingsarbete
6. Administration och service

Dessa områden är sedan nedbrutna i verksamhetsprocesser.

Verksamhetsstrukturen utgör också grunden för innehållsförteckningen i årsredovisningens resultatredovisning.

Instruktion och regleringsbrev

I tabell 14 ger vi en läsanvisning till redovisningen av uppgifterna i vår instruktion.

Här visar vi också kopplingen mellan instruktion och prestationer. Tabell 15 och 16 ger läsanvisning till våra regeringsuppdrag och återrapporteringskrav.

Tabell 14. Uppgifter enligt Havs- och vattenmyndighetens instruktion

Uppgifter enligt instruktion	Läs om i kapitel/avsnitt
<p>1§ Havs- och vattenmyndigheten är förvaltningsmyndighet på miljöområdet för frågor om bevarande, restaurering och hållbart nyttjande av sjöar, vattendrag och hav.</p>	<p>Hela årsredovisningen</p>
<p>2§ Myndigheten ska inom sitt ansvarsområde vara pådrivande, stödjande och samlande vid genomförandet av miljöpolitiken och verka för en hållbar förvaltning av fiskeresurserna.</p>	<p>Hela årsredovisningen</p>
<p>3§ Myndigheten ska verka för att det generationsmål för miljöarbetet och de miljö kvalitetsmål som riksdagen har fastställt nås och ska vid behov föreslå åtgärder för miljöarbetets utveckling.</p>	<p>Åtgärder och andra insatser för miljömålen, sid 122 Hela årsredovisningen</p>
<p>4§ Myndigheten ska samordna uppföljning och utvärdering av miljö kvalitetsmålen Ingen övergödning, Levande sjöar och vattendrag och Hav i balans samt levande kust och skärgård. Myndigheten ska i fråga om sitt miljöarbete rapportera till Naturvårdsverket och samråda med verket om vilken rapportering som behövs.</p>	<p>Miljömålsuppföljning, sid 26</p>
<p>5§ Havs- och vattenmyndigheten ska särskilt</p>	
<p><i>1. ansvara för den centrala tillsynsvägledningen under miljöbalken och samverka med länsstyrelserna för att åstadkomma ett effektivt tillsynsarbete.</i></p>	<p>Tillsynsvägledning sid 48</p>
<p><i>2. bevaka allmänna miljövärdningsintressen i mål och ärenden där miljöbalken tillämpas och som handläggs hos myndigheter och domstolar samt lämna myndighetens synpunkter tidigt i processen.</i></p>	<p>Miljöprövning sid 42 Yttranden i tillståndsärenden sid 43</p>
<p><i>3. delta i miljöprövningar som gäller frågor som är principiellt viktiga eller har stor betydelse för havs- och vattenmiljön eller fisket</i></p>	<p>Miljöprövning sid 42 Yttranden i tillståndsärenden sid 43</p>
<p><i>4. vara samlande i vatten- och havsmiljöarbetet genom att samordna vattenmyndigheterna för genomförandet av förordningen (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön</i></p>	<p>Samordning av arbetet med havs- och vattenmiljön, sid 35</p>
<p><i>5. arbeta med frågor som rör havsplanering</i></p>	<p>Havsplanering, sid 63</p>
<p><i>6. ha det övergripande ansvaret för fiskerikontrollen och ansvara för genomförandet av landningskontrollen</i></p>	<p>Fiskerikontroll, sid 84</p>
<p><i>7. inom sitt ansvarsområde ansvara för skydd av naturtyper och arter samt andra frågor om biologisk mångfald i sjöar, vattendrag och hav</i></p>	<p>Åtgärdsarbete, sid 53 Reglering inom havs- och vattenförvaltning sid 47 Reglering inom fiskförvaltning sid 71</p>
<p><i>8. i samråd med Naturvårdsverket fördela medel för miljöövervakning, uppföljning av miljö kvalitetsmålen och internationell rapportering och efter samråd med övriga berörda myndigheter och organisationer ansvara för genomförandet av miljöövervakningen samt beskriva och analysera miljö tillståndet inom sitt ansvarsområde</i></p>	<p>Miljöövervakning sid 26 Miljömålsuppföljning sid 26</p>

Uppgifter enligt instruktion	Läs om i kapitel/avsnitt
<p>9. ansvara för att samlas in grundläggande information om fiskbestånden samt fisket och annat nyttjande i sjöar, vattendrag och hav och särskilt svara för att datainsamling och rådgivning i fråga om fiskbestånden och fisket bedrivs i enlighet med rådets förordning (EG) nr 199/2008 av den 25 februari 2008 om upprättande av en gemenskapsram för insamling, förvaltning och utnyttjande av uppgifter inom fiskerisektorn och till stöd för vetenskapliga utlåtanden rörande den gemensamma fiskeripolitiken 1</p>	<p>Miljöövervakning sid 26</p>
<p>10. inom sitt ansvarsområde främja forskning och utvecklingsverksamhet och delta i beredningen av Naturvårdsverkets miljöforskningsanslag till stöd för myndighetens och verkets arbete</p>	<p>Forskningssamverkan internationellt och internationellt sid 23</p>
<p>11. göra kunskaper om havs- och vattenmiljön, fisket och myndighetens arbete tillgängliga för myndigheter, allmänhet och andra berörda</p>	<p>Kommunikation och presskontakter sid 107</p>
<p>12. ansvara för uppföljning och utvärdering av de statliga bidrag som omfattas av förordningen (1982:840) om statsbidrag till kalkning av sjöar och vattendrag, förordningen (2009:381) om statligt stöd till lokala vattenvårdsprojekt och förordningen (1998:1343) om stöd till fiskevården</p>	<p>Åtgärdsarbete sid 53</p>
<p>13. följa upp och utvärdera de statliga bidrag som omfattas av viltskadeförordningen (2001:724) när det gäller förebyggande åtgärder och ersättning för skada som orsakas av säl och rapportera sådan uppföljning och utvärdering till Statens Jordbruksverk</p>	<p>Sälförvaltning sid 57</p>
<p>14. samverka med Naturvårdsverket, Jordbruksverket, Sveriges geologiska undersökning och länsstyrelserna i frågor som har betydelse för bevarande, restaurering och hållbart nyttjande av havs- och vattenmiljön och för vattenbruket.</p>	<p>Åtgärdsarbete sid 53</p>
<p>5a§ Havs- och vattenmyndigheten är behörig myndighet enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1143/2014 av den 22 oktober 2014 om förebyggande och hantering av introduktion och spridning av invasiva främmande arter i fråga om arter som lever i vatten. Förordning (2017:203).</p>	<p>Reglering inom havs- och vattenförvaltning sid 47</p>
<p>6§ 6 § Myndigheten ska se till att de regelverk och rutiner som myndigheten förfogar över är kostnadseffektiva och enkla för medborgare och företag.</p>	<p>Reglering inom havs- och vattenförvaltning sid 47 Reglering inom fiskförvaltning sid 71</p>
<p>7§ Myndigheten får bedriva tjänsteexport som är direktkopplad till det utvecklingsarbete som myndigheten bedriver internationellt och som ligger inom ramen för det uppdrag som anges i denna instruktion, en annan förordning eller ett beslut som regeringen fattat. De sammanlagda intäkterna från myndighetens helatjänsteexport får motsvara högst fem procent av myndighetens totala förvaltningskostnader. Förordning (2013:1046).</p>	<p>Internationellt utvecklings-samarbete sid 98</p>

Regeringsuppdrag

Tabell 15. Regeringsuppdrag 2019

Uppdrag	Från rapportering
Medelsanvändning anslag 1:11 Åtgärder för havs- och vattenmiljö	Regleringsbrev 2019 31 mars 2020
Medelsanvändning miljöövervakning	Regleringsbrev 2019 31 mars 2020
Redovisning av arbetet med att stärka det marina områdesskyddet	Regleringsbrev 2019 30 september 2019
Marin pedagogik	Regleringsbrev 2019 30 september 2019
Moderna beredskapsjobb i staten	Regleringsbrev 2019 5 april 2019
China Europe Water Platform	Regleringsbrev 2019 31 mars 2020
Uppdrag om hur ett frivilligt program för återköp av ålfiskerätter kan införas i Sverige (dnr 2584-19)	Separat beslut under 2019 1 december 2019
Översyn av föreskrifter och vägledning för uppnående av rätt vattenstatus (dnr 2725-2019)	Separat beslut under 2019 1 januari 2020
Utveckling av vägledning om miljöanpassning av vattenkraften (dnr 2726-2019)	Separat beslut under 2019 1 mars 2020
Uppdrag om förbättrad kunskap för hantering av förorenade sediment (dnr 2680-2019)	Separat beslut under 2019 5 januari 2022
Uppdrag att revidera förvaltningsplanen för gråsäl och genomföra en vetenskapligutvärdering av effekterna av en eventuell beståndsreglerade jakt på gråsäl ur ett ekosystemperspektiv samt att föreslå åtgärder för att skydda bestånden av torsk (dnr 2743-2019)	Separat beslut under 2019 Förvaltningsplan: 29 november 2019 Förslag på åtgärder: 1 juni 2020 Beståndsreglerande jakt: 1 juni 2021
Uppdrag att föreslå hur försök med kamerabevakning av fiskerfartyg kan genomföras för att se till landningsskyldigheten efterlevs (dnr 2742-2019)	Separat beslut under 2019 31 december 2019
Uppdrag till Havs- och vattenmyndigheten om kraven på fiskeredskap i engångsplastdirektivet (dnr 2666-2019)	Separat beslut under 2019 4 maj 2020
Uppdrag att vidareutveckla den maritima strategins indikatorer och redovisa en uppföljning av den maritima strategin (dnr 2919-2019)	Separat beslut under 2019 31 augusti 2020
Uppdrag till Havs- och vattenmyndigheten att samordna svenska myndigheter vid uppdatering av Helcoms aktionsplan för Östersjön (BSAP) och Ospars miljöstrategi (NEAES), dnr 3096-2019	Separat beslut under 2019 Årsredovisningen för 2021
Förstärkt lokalt åtgärdsarbete mot övergödning	Regleringsbrev 2018 31 augusti 2019
Pilotområden mot övergödning	Regleringsbrev 2018 31 december 2020
Medelsanvändning miljöövervakning	Regleringsbrev 2018 31 mars 2019

Uppdrag	Från rapportering
Utarbeta vägledande strategier för kulturmiljöfrågor (dnr 2257-17)	Regleringsbrev 2018 31 oktober 2019
Uppdrag till statliga myndigheter att ta emot nyanlända arbetssökande för praktik 2016-2018 m.m. Dnr 554-2016	Regleringsbrev 2018 15 januari 2019
Uppdrag att medverka i genomförandet av EU:s strategi för Östersjöregionen och dess handlingsplan (dnr 347-16)	Separat beslut under 2016 31 januari årligen till och med 2020
Uppdrag att analysera hur myndigheten ska verka för att nå miljömålen	Separat beslut under 2015 Årsredovisningen till och med 2019
Uppdrag att bistå Miljömålsrådet	Separat beslut under 2015 Årligen i årsredovisningen
Inrättande av analysgrupp för regional tillväxt och attraktionskraft 2014 – 2020	Separat beslut under 2015 Årligen till och med 2020
Uppdrag att ta fram långsiktiga strategier för myndighetens medverkan i det regionala tillväxtarbetet under perioden 2014 – 2020.	Separat beslut under 2015 Årligen till och med 2020

Tabell 16. Återrapportering enligt regleringsbrev 2019

Återrapporteringskrav	Läs om i kapitel/avsnitt
<p>Marint områdesskydd inom det globala och regionala havsmiljöarbetet</p> <p>Havs- och vattenmyndigheten ska redovisa hur myndigheten arbetar med skydd av marina områden och marin biologisk mångfald inom det globala och regionala havsmiljöarbetet. Arbetet inom FN:s förhandling om ett genomförandeavtal för skydd av biologisk mångfald i områden utanför nationell jurisdiktion, konventionen för skydd av biologisk mångfald (CBD), Oskar, Helcom samt Arktiska rådet ska särskilt uppmärksammas.</p>	Skydd av marina områden, sid 56
<p>Genomförande av FN:s hållbarhetsmål för hav och marina resurser</p> <p>Havs- och vattenmyndigheten ska redovisa hur den bidragit till arbetet med att främja genomförandet av FN:s hållbarhetsmål för hav och marina resurser (mål 14) och särskilt genomförandet av regeringens frivilla åtaganden vid FN:s havskonferens i New York 2017</p>	Agenda 2030, sid 127
<p>Genomförande av den gemensamma fiskeripolitiken</p> <p>Havs- och vattenmyndigheten ska redovisa de insatser som vidtagits för att säkerställa ett effektivt genomförande av det nya regelverket för den gemensamma fiskeripolitiken, särskilt avseende införandet av en landningsskyldighet och vad den förstärkta finansieringen i budgetpropositionen 2016(2015/16.1) inneburit.</p>	Den gemensamma fiskeripolitiken, sid 67
<p>Genomförande av Havs- och fiskeriprogrammet</p> <p>Havs- och vattenmyndigheten är förmedlande organ för åtgärden datainsamling inom ramen för Havs- och fiskeriprogrammet. Havs- och vattenmyndigheten ska redovisa de insatser som vidtagit för att säkerställa en effektiv handläggning av ansökningar inom åtgärden.</p>	Genomförande av Havs- och fiskeriprogrammet, sid 127

Återrapporteringskrav

Läs om i kapitel/avsnitt

Hållbart nyttjande och hållbar förvaltning

Havs- och vattenmyndigheten ska inom ramen för sitt arbete med ett hållbart nyttjande och en hållbar förvaltning av fiskresurserna redovisa hur myndigheten beaktat fiskerinäringens, inklusive vattenbrukets, förutsättningar och hur myndighetens arbete bidragit till fiskerinäringens utveckling. Redovisning ska särskilt belysa utvecklingen av det småskaliga kustnära fisket.

Utveckling av fiskerinäring, sid 83

Genomförandet av spårbarhetsprogrammet

Havs- och vattenmyndigheten ska redovisa hur genomförandet av det nya spårbarhetssystemet för fiskeri- och vattenbruksprodukter fortskrider. Redovisningen ska fokusera på hur genomförandet förhåller sig dels till spårbarhetskraven i förordning (EG) nr 1224/2009, dels till En livsmedelsstrategi för Sverige – fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet (prop.2016/2017:104) vars målsättning är att utformningen av regler och villkor ska stödja målet om en konkurrenskraftig och hållbar livsmedelskedja. Redovisningen ska också innehålla en redogörelse av dialogen med berörda aktörer.

Genomförandet av spårbarhetssystemet, sid 88

Ekosystembaserad fiskförvaltning

Havs- och vattenmyndigheten ska redogöra för hur myndigheten arbetar för att en ekosystembaserad fiskförvaltning blir en integrerad del i att uppfylla målet i havs- och vattenförvaltningen.

Ekosystembaserad fiskförvaltning, sid 70

Klimatanpassning

Havs- och vattenmyndigheten ska redovisa hur myndigheten arbetar med att främja klimatanpassning inom sitt ansvarsområde, arbetsprocesser och samarbeten. Som en del av det ska myndigheten redogöra för vilka prioriteringar myndigheten har valt att göra, hur arbetet fortskrider samt hur planerna för arbetet ser ut för kommande år. Redovisningen ska göras till Regeringskansliet (Miljö- och energidepartementet) senast den 30 september 2018.

Klimat, sid 19

Sjukfrånvaro

Havs- och vattenmyndigheten ska redovisa vilka åtgärder som vidtagits för att minska sjukfrånvaron bland kvinnor och män vid myndigheten.

Arbetsmiljö, sid 110

Ärenden

De ärenden som myndigheten bedömt väsentliga att redovisa och som omfattar ett stort antal ärenden presenteras i nedan tabell.

Tabell 17. Ärenden

Ärende	Läs om i kapitel/avsnitt
Överträdelsehantering	Överträdelsehantering sid 91 Tabell 12
Tillstånd inom fisket	Tillträdesfrågor sid 77 Tabell 6

Overhead

Tabell 18. Overhead

2019	2018	2017
49%	53%	53%

I kostnaden för ärenden ingår overhead. Vår modell för beräkning av overhead baseras på samtliga kostnader för stödenheter och generaldirektör tillsammans med kostnader för avdelningschefer. Dessa kostnaders procentuella andel av de totala kostnaderna för de fem verksamhetsområdena utgör overheadpåslag på de redovisade ärendena. Overheadkostnaden, OH, framgår av tabell 18. OH har minskat i år jämfört med 2019 och 2018 vilket främst beror på att:

- › Arbetet inom sakområdena har ökat, vilket medför ökade kostnader inom framför allt havs- och vattenförvaltning samt fiskförvaltning

Intäkter från avgifter och annan verksamhet

Tabell 19. Avgiftsbelagd verksamhet där intäkterna disponeras (tkr)

Verksamhet	+/- t.o.m. 2017	+/- 2018	Budget int. 2019	Int. 2019	Budget kost. 2019	Kost. 2019	+/- 2019	Ack. +/- utgå. 2019
Tjänsteexport								
Utvecklingssamarbete m.m.	1 399	-29	6 500	547	6 500	556	-9	-9
Uppdragsverksamhet								
Avgifter enligt avgiftsförordningen §4 m.m.	0	0	3 000	2 362	3 000	2 362	0	0

Utfallet för intäkter och kostnader är lägre än de budgeterade, vilket beror på att arbete som myndigheten gör för Sidas räkning finansieras från 2019 med bidrag istället för avgifter.

Enligt regeringsbeslut 8 daterat 2019-06-27 ska myndigheten inleverera ackumulerat överskott uppgående till 1 370 tkr till inkomsttitel 2811. I och med rättningen reduceras det utgående ackumulerade värdet i tabell 20. I tabell 19 syns rättningen såtillvida att utfallet på inkomsttitel 2811 är betydligt högre än budgetat belopp.

Tabell 20. Avgiftsbelagd verksamhet där intäkterna ej disponeras (tkr)

Verksamhet	Ink. tit.	+/- t.o.m. 2017	+/- 2018	Budget int. 2019	Int. 2019	Budget kostn. 2019	Kost. 2019	+/- 2019	Ack. +/- utgå. 2019
Offentligrättslig verksamhet									
Sanktionsavgifter	2714	2 222	533	500	484	0	0	484	3 239
Övrig offentligrättslig verksamhet	2552	69	0	25	0	0	0	0	69
Övriga inkomster av statens verksamhet	2811	838	21	25	1 405	0	0	1 405	2 264
Summa		3 129	555	550	1 888	0	0	1 888	5 572

Fördelning av intäkter och kostnader enligt vald indelning av verksamheten

Tabell 21. Fördelning av intäkter och kostnader enligt vald indelning av verksamheten

	Intäkter av anslag	Övriga intäkter	Kostnader	Intäkter av avgifter m.m. som inte disponeras	Medel som tillförts statens budget från uppbördsverksamhet	Erhållna medel för finansiering av bidrag	Finansiella intäkter i transfereringsavsnittet	Finansiella kostnader i transfereringsavsnittet	Avsättning till/upp-lösning av fonder m.m.	Lämnade bidrag	Resultat
2019											
Kunskapsuppbyggnad	161 527	2 882	-164 185	0	0	51 724	0	0	0	-51 724	224
Havs- och vattenförvaltning	271 965	7 108	-279 113	0	0	809 193	0	0	0	-809 193	-40
Havsplanering	19 382	3 845	-23 227	0	0	100	0	0	0	-100	0
Fiskförvaltning	125 063	36 988	-161 468	518	-518	53 282	29 436	-568	-55 972	-26 178	584
Internationellt utvecklings-samarbete	7 673	11 138	-18 820	0	0	0	0	0	0	0	-9
	585 610	61 962	-646 813	518	-518	914 298	29 436	-568	-55 972	-887 195	758
2018											
Kunskapsuppbyggnad	153 794	2 609	-158 240	0	0	29 102	0	0	0	-29 102	-1 837
Havs- och vattenförvaltning	179 571	9 877	-189 459	0	0	675 578	0	0	169	-675 747	-11
Havsplanering	19 150	1 988	-21 137	0	0	35	0	0	0	-35	0
Fiskförvaltning	108 857	27 505	-128 532	555	-555	30 215	5 311	-9 266	-43	-26 217	7 831
Internationellt utvecklings-samarbete	7 285	9 260	-16 574	0	0	0	0	0	0	0	-29
	468 657	51 239	-513 942	555	-555	734 931	5 311	-9 266	126	-731 102	5 954
2017											
Kunskapsuppbyggnad	156 270	2 591	-161 172	0	0	22 478	0	0	0	-22 478	-2 311
Havs- och vattenförvaltning	151 987	14 691	-166 678	0	0	601 921	0	0	566	-602 487	0
Havsplanering	21 737	166	-21 903	0	0	0	0	0	0	0	0
Fiskförvaltning	107 538	9 895	-124 750	512	-512	19 743	9 819	-1 170	-20 361	-8 031	-7 317
Internationellt utvecklings-samarbete	4 365	7 729	-11 883	0	0	0	0	0	0	0	212
	441 898	35 072	-486 387	512	-512	644 142	9 819	-1 170	-19 794	-632 997	-9 417

Åtgärder och andra insatser för miljömålen

REGERINGSUPPDRAG

Havs- och vattenmyndigheten deltar i Miljömålsrådet tillsammans med övriga myndigheter och identifierar samarbeten som på sikt kan leda till åtgärder för att snabbare nå miljömålen. Vi ansvarar för tre samverkansåtgärder där cirka tio andra myndigheter ingår. Vi deltar i tio samverkansåtgärder som andra myndigheter leder.

Sju av riksdagens 16 miljö kvalitetsmål har direkt anknytning till vatten. Vi har upprättat en plan med åtgärder. Planen togs fram integrerat med HaV:s övergripande planeringsprocess och utgör ett viktigt underlag i vår verksamhetsplanering.

Genomförandet av åtgärder och insatser för att nå miljömålen redovisas i tabell 22. Åtgärder och insatser har sorterats in under endast ett miljö kvalitetsmål som bedömts mest relevant, även om många åtgärder och insatser bidrar till att nå flera miljö kvalitetsmål.

Tabell 22. Miljö kvalitetsmålen

Ett rikt växt och djurliv

Åtgärd / insatser	Läs om i kapitel/avsnitt
Genomför handlingsplaner för grön infrastruktur (Naturvårdsverket)	Grön infrastruktur i akvatiska miljöer, sid 58
Genomförande av planen för ett utökat skydd och förvaltning av marina områden	Skydd av marina områden, sid 56
Utveckla metoder för kontroll och lokal bekämpning av invasiva främmande arter	Främmande arter, sid 57
Utveckla tekniskt verktyg för att i ökad grad tillgängliggöra samt komplettera information om främmande arter	Främmande arter, sid 57
Utveckla ett nationellt varnings- och responsystem för tidig upptäckt av nya invasiva främmande arter samt hanterings- och beredskapsplaner för dessa	Främmande arter, sid 57
Införa nya fiskebestämmelser för att freda särskilt hotade kustlekande bestånd innanför trålgränsen i Skagerrak, Kattegatt och Östersjön	Ingen aktivitet 2019
Utreda var ytterligare fredningsområden bör inrättas i kustområdena, samt inrätta sådana områden	Nationell förvaltning, sid 70 Skydd av marina områden, sid 56
Utreda för vilka arter och under vilken tid på året som generella fredningstider bör införas för kustfisk, samt inrätta sådana	Nya fredningsområden runt Öland för att stärka vandrande fisk, sid 72
Ta fram övergripande ramar för nationella åtgärdsprogram för hotade arter och naturtyper i marin miljö samt samordna arbetet nationellt	Hotade arter, sid 57
Ta fram kunskapsuppbyggande program för hotade arter och naturtyper i marin miljö samt samordna arbetet nationellt	Hotade arter, sid 57
Utveckla vägledning för vad förvaltningsdokument för marina skyddade områden ska innehålla	Skydd av marina områden, sid 56
Ta fram en samordnad åtgärdsstrategi mot fysisk påverkan och för biologisk återställning i kustvattenmiljön	Restaurering av marina miljöer, sid 59

Åtgärd / insatser	Läs om i kapitel/avsnitt
Utveckla metoder för ekologisk kompensation och restaurering av marina miljöer	Restaurering av marina miljöer, sid 59
Kommunikation om ekosystemtjänster genom etablerat nätverk för ekosystemtjänster	Grön infrastruktur, sid 58

Giftfri miljö

Åtgärd / insatser	Läs om i kapitel/avsnitt
Båtbottenfärger och miljöfarliga färgrester (Transportstyrelsen)	Åtgärdsarbete, sid 53
Åtgärder mot PFAS-spridningen i ytvatten, grundvatten och dricksvatten – nationell samverkan (Livsmedelsverket)	Åtgärdsarbete, sid 53
Samverkan för en innovativ och miljömässigt ansvarsfull offentlig upphandling	Åtgärdsarbete, sid 53
Nationella åtgärder för att nå en acceptabel dioxinsituation	Åtgärdsarbete, sid 53

Grundvatten av god kvalitet

Åtgärd / insatser	Läs om i kapitel/avsnitt
Bevarande och skydd av källmiljöer (SGU)	Skydd av limniska områden, sid 54
Tillsynsvägledning för skydd av vattentäkter	Vattenskyddsområden, sid 49
Riksintresse för vattenförsörjning	Regional planering för vattenförsörjning, sid 50
HaV ska utveckla vägledning för länsstyrelsernas och kommunernas arbete med långsiktigt skydd av dricksvattentäkter. Havs- och vattenmyndigheten behöver särskilt utveckla: a) vägledning för inrättande, tillsyn och förvaltning av vattenskyddsområden, och b) vägledning kring framtagande och uppdatering av regionala vattenförsörjningsplaner	Vattenskyddsområden, sid 49

Hav i balans samt levande kust och skärgård

Åtgärd / insatser	Läs om i kapitel/avsnitt
Förslag till Havsplaner för Västerhavet, Egentliga Östersjön och Bottniska viken	Havsplanering, sid 63
Nationell fiskereglering	Nationell förvaltning, sid 70
En samordnad plan för genomförande av åtgärder enligt havsmiljöförordningens åtgärdsprogram	Övrigt vägledningsarbete, sid 50
Utred omfattningen av trålfiskets skador på forn- och kulturlämningar på havets botten	Vägledande strategier för arbete med kulturmiljöfrågor, sid 52
Införa nya fiskebestämmelser som syftar till att fisket innanför trålgränsen bedrivs mer artselektivt i Skagerrak, Kattegatt och Östersjön	Ingen aktivitet 2019
Införa fiskebestämmelser som syftar till att minska fisketrycket på kustlevande bestånd innanför trålgränsen i Skagerrak, Kattegatt och Östersjön som behöver stärkt skydd men som kan fiskas till viss del	Utkastplaner sid 67
HaV ska ta fram vägledning till verksamhetsutövare, länsstyrelser och kommuner om hur spridning av miljögifter kan förhindras vid muddring, dumpning av muddermassor och annan vattenverksamhet som berör sediment, på ett sådant sätt att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas	Dumpning av avfall, sid 50
Anpassa fiskeflottans kapacitet till tillgängliga fiskemöjligheter i vissa flottsegment	Anpassning av flottans kapacitet, sid 77
Utreda möjligheter att påverka den interna näringsbelastningen, lokalt i övergödda vikar och fjärdar samt i egentliga Östersjön	Åtgärdsarbete, sid 53
Vägledning kring hur förändrade hydrografiska förhållanden påverkar biologisk mångfald och ekosystem	Ingen aktivitet 2019
Ta fram en vägledning för kommunal havs- och kustplanering enligt Plan- och bygglagen	Ingen aktivitet 2019
Främja en effektiv och hållbar insamling och mottagning av förlorade fiskeredskap samt förebygga förlusten av nya	Ingen aktivitet 2019
Ta fram en riktad nationell informationskampanj till allmänhet och konsumenter om vanligt förekommande skräpföremål i den marina miljön, dess negativa påverkan på miljön samt kopplingen till konsumenternas beteende	Åtgärder mot marint skräp, sid 60
Stödja initiativ som främjar, organiserar och genomför strandstädning i särskilt drabbade områden	Åtgärder mot marint skräp, sid 60
Ekosystembaserad förvaltning (RU) och nationella mål för fiskförvaltningen	Ekosystembaserad fiskförvaltning, sid 70
Forskning till stöd för miljöarbetet	Forskningssamverkan nationellt och internationellt, sid 23
Vetenskaplig rådgivning till förvaltningen	Forskningssamverkan nationellt och internationellt, sid 23

Åtgärd / insatser	Läs om i kapitel/avsnitt
Övervakning av vattenmiljöer, havsmiljön, arter och habitat, fisk enligt EU:s miljödirektiv	Miljöövervakning, sid 26
Rapportering om tillståndet i miljön nationellt	Miljöövervakning, sid 26
Rapportering om tillståndet i Östersjön och Nordsjön	Miljöövervakning, sid 26
Datainsamling kommersiellt fiske	Datainsamling och fiskets ekonomi, sid 78
Internationella konventioner, Polarfrågor samt RAG Fiske (externa dimensionen)	Internationell samverkan och internationella konventioner, sid 93
Internationell samverkan - politiken för global utveckling	Internationellt utvecklingsarbete, sid 98
Åtgärd / insatser	Läs om i kapitel/avsnitt
Agenda 2030 - globala hållbarhetsmålen	Hållbarhetsmålen Agenda 2030, sid 32
Ökad tillgänglighet av miljödata	Ingen aktivitet 2019
Hållbar vindkraftsutbyggnad	Havsplanering, sid 63

Ingen övergödning

Åtgärd / insatser	Läs om i kapitel/avsnitt
Miljömålsuppföljning (årlig och fördjupad)	Miljömålsuppföljning, sid 26
HaV ska: a) fortsätta att arbeta med utveckling av styrmedel så att utsläppen av kväve och fosfor från enskilda avlopp minskas, samt b) i frågor kring provning och tillsyn av enskilda avlopp, fortsätta att utveckla sin vägledning till länsstyrelser och kommuner	Enskilda avlopp, sid 49
Miljöövervakning (traditionell referensövervakning nationell och regional)	Miljöövervakning, sid 26
HaV ska utveckla vägledning, rådgivning och information om hur åtgärder kan genomföras i syfte att minska internbelastningen och halterna av näringsämnen i vattenförekomster med internbelastning där det behövs för att bidra till att miljökvälighetsnormerna för vatten följs. Myndigheten ska också verka för en långsiktig etablering av näringsreducerande åtgärder direkt i sjöar och kustvatten och uppföljning av åtgärdernas effektivitet	Åtgärdsarbete, sid 53
Rapportering om tillståndet i miljön nationellt	Miljöövervakning, sid 26
Internationell rapportering av miljöinformation	Forskningssamverkan internationellt och nationellt, sid 23

Levande sjöar och vattendrag

Åtgärd / insatser	Läs om i kapitel/avsnitt
Miljömålsuppföljning (årligt och fördjupad)	Miljömålsuppföljning, sid 26
Tillsynsvägledning om vattenverksamhet	Tillsynsvägledning, sid 48
Tillsynsvägledning för miljökvalitetsnormer	Miljökvalitetsnormer för vattenkvalitet och havsmiljön, sid 48
Tillsynsvägledning för skydd av vattentäkter	Vattenskyddsområden, sid 49
Miljöbalksprövningar som stödjer miljömålets genomförande	Miljöprövning, sid 42
Kalkning mot försurning	Kalkning mot försurning, sid 55
Åtgärdsprogram för hotade arter	Hotade arter, sid 47
Främmande arter	Främmande arter, sid 57
Åtgärd / insatser	Läs om i kapitel/avsnitt
Vägledning för miljögifter i vatten – klassificering av vattenstatus	Vägledning kring miljögifter, sid 51
Fysisk påverkan i jordbruksvatten – ett dialogprojekt mellan HaV och Jordbruksverket	Vägledning kring fysisk påverkan på jordbruksvatten, sid 51
Utveckling av strategin för åtgärder inom vattenkraften	Nationella planen för omprövning av vattenkraftverk för moderna miljövillkor, sid 34
Officiell statistik	Officiell statistik, sid 32
Åtgärdsuppföljning - kalkning av sjöar och vattendrag	Miljöövervakning, sid 26
Samverkan i samhällsplaneringen	Övergripande, hela årsredovisningen
HaV ska ta fram en ny nationell plan för kalkningsverksamheten som ska bidra till att miljökvalitetsnormerna för vatten kan följas. Den nationella planen ska vara ett stöd för länsstyrelsernas kalkningsverksamhet och prioriteringar samt innehålla en analys av i vilken omfattning den nuvarande kalkningsverksamheten bidrar till att miljökvalitetsnormerna för vatten följs	Kalkning mot försurning, sid 55
HaV ska vägleda länsstyrelserna vid en prioritering av miljöförbättrande åtgärder som minskar vattenkraftens miljöpåverkan, på ett sådant sätt att miljökvalitetsnormerna för vatten kan följas	Tillsynsvägledning, sid 48
HaV ska ta fram en nationell strategi för finansiering av åtgärder med avseende på vattenverksamheter, vattenanläggningar som saknar ansvarig verksamhetsutövare	Nationella planen för omprövning av vattenkraftverk för moderna miljövillkor, sid 34
Åtgärden ska genomföras så att den bidrar till att de åtgärder vidtas som behövs för att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas	
HaV ska i sitt arbete med att ta fram hanteringsprogram för invasiva främmande arter i vattenmiljöer inkludera de främmande arter som har en sådan påverkan att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte kunna följas	Spridning av främmande arter, sid 57

Agenda 2030

Havs- och vattenmyndighetens löpande verksamhet bidrar på olika sätt till att nå FN:s hållbarhetsmål. I redovisningen som följer belyser vi ett antal strategiska aktiviteter vilka innebär samverkan med andra länder.

Myndigheten har särskilt fokuserat på mål 4, 6, 13, 14 och 15, dessa berör en hållbar förvaltning av havs- och vattenresurser från källa till hav och i ett föränderligt klimat. Vår strategi är att bygga långsiktiga samarbeten och partnerskap enligt mål 17 och bidra till kunskapsspridning enligt mål 4. Inom vårt internationella utvecklingssamarbete är dessutom mål 1, 2 och 5 av särskild relevans.

Under 2019 utvecklade vi vårt samarbete i Östersjö- och Nordsjöregionen, dels genom havsplaneringen, där det finns möjligheter till kunskaps- och erfarenhetsutbyte med andra länder och regioner i världen. En annan viktig del av HaV:s löpande arbete är de frivilliga åtaganden som myndigheten gjorde i samband med FN:s havsmiljökonferens i New York 2017, till exempel de kring marina skyddade områden och ekosystembaserad fiskförvaltning.

Under året har vi bidragit med underlag för uppföljning av de indikatorer som myndigheten ansvarar för. HaV har haft dialog och erfarenhetsutbyten på internationell nivå om agendan genom våra strategiska samarbeten inom miljö- och klimatområdet, bland annat med Sydafrika och Kina.

Nedan exemplifieras aktiviteter på myndigheten vilka har tydlig koppling till målen i Agenda 2030;

- › Mål 1. Avskaffa fattigdom i alla dess former överallt
- › Mål 2. Avskaffa hunger, uppnå tryggad livsmedelsförsörjning och förbättrad nutrition samt främja ett hållbart jordbruk
- › Mål 4. God utbildning för alla
- › Mål 5. Uppnå jämställdhet och alla kvinnors och flickors egenmakt
- › Mål 6. Säkerställa tillgången till och hållbar förvaltning av vatten och sanitet för alla
- › Mål 13. Vidta omedelbara åtgärder för att bekämpa klimatförändringarna och dess konsekvenser
- › Mål 14. Bevara och nyttja haven och de marina resurserna på ett hållbart sätt för hållbar utveckling
- › Mål 15. Skydda, återställa och främja ett hållbart nyttjande av landbaserade ekosystem, hållbart bruka skogar, bekämpa ökenspridning, hejda och vrida tillbaka markförstöringen samt hejda förlusten av biologisk mångfald
- › Mål 17. Stärka genomförandemedlen och återvitalisera det globala partnerskapet för hållbar utveckling

Rapportering av Agenda 2030 samt miljömål Mål 6, 14 och 15

HaV bidrog med underlag inom temat hav och vatten - kopplat till mål 6 och 14 i Agenda 2030 i den fördjupade utvärderingen av miljömålen (levererades av NV 2019).

HaV och SCB:s har under 2019 fortsatt sin samverkan för att säkerställa Sveriges rapportering och uppföljning av indikatorerna som berör havs- och vattenrelaterad information inom Agenda 2030.

Se sid 32, Hållbarhetsmålen inom Agenda 2030 och rapportering av indikatorer.
Se sid 26, Miljömålsuppföljningen.

Forskning och Agenda 2030

Mål 4, 6, 13, 14, 15, 17

Miljömålen har varit vägledande för de forskningsutlysningar som myndigheten är involverad i. Vi har också deltagit i aktiviteter som berör FN:s dekad för havsforskning till stöd för hållbar utveckling som koordineras av UNESCO-IOC.

Se sid 23, Forskningssamverkan nationellt och internationellt.

Akvatisk pedagogik – ett bredare uppdrag

Mål 4, 6 och 14

Kunskapspridning genom upplysning och påverkan till allmänheten är en del av HaV:s kommunikationsstrategi. Under 2019 fortsatte myndigheten utveckla en nationell plattform för samverkan inom akvatisk pedagogik vilket omfattar vatteninformation från källa till hav. Havsmiljöinstitutet deltog i en workshop arrangerad av UNESCO-IOC med syfte att utveckla ett internationellt nätverk inom marin pedagogik. Webb tjänsten sverigesvattenmiljo.se är ett nationellt initiativ som stödjer spridningen av kunskapen om tillståndet i miljön.

Se sid 24, Regeringsuppdrag Marin pedagogik.

Se sid 27, Information om vattenmiljön i Sverige

Integrerad havs- och vattenförvaltning – samverkan inom HELCOM och OSPAR

Mål 6, 14 och 17

De regionala havsmiljökonventionerna HELCOM och OSPAR utgör plattformar för genomförande av hållbarhetsmål 6 och 14 och andra globala miljökonventioner.

Se sid 37, Samordning inom och mellan regionala havskonventionerna Ospar och Helcom

Skydd för biologisk mångfald på internationellt vatten

Mål 14 och 15

Under 2019 arbetade myndigheten vidare med frågor om marint områdesskydd och bistod regeringskansliet i det fortsatta FN-förhandlingarna inom konventionen för Biologisk mångfald CBD och om skydd för biologisk mångfald i områden utanför nationell jurisdiktion (BBNJ). Därutöver har HaV fortsatt bidra till arbetet inom Arktiska rådets grupp PAME samt konventionen avseende marina resurserna i Antarktis, CCAMLR.

Se sid 93, Internationell samverkan och internationella konventioner.

Nytt globalt utvecklingsprogram – SwaM Ocean

Under 2019 startade vi upp ett nytt globalt program – kallat SwaM Ocean - i samverkan med Sida. Det har fokus på aktiviteter som ska bidra till att nå mål 1, 2, 5 och 14 i Agenda 2030.

Se sid 98, Internationellt utvecklingssamarbete.

Bilateralt miljö- och klimatsamarbete

Mål 4, 6, 14, 15 och 17

Internationell samverkan och samarbete bidrar till att nå de svenska miljömålen inklusive generationsmålet, Agenda 2030 och åtaganden inom internationella miljökonventioner. Under 2019 har samarbetet med Kina och Sydafrika dominerat. Vårt kunskaps- och erfarenhetsutbyte sker främst inom frågor som rör havsplanering, områdesskydd samt inom vattenkraft, mål 4, 6, 13, 14 och 15.

Se sid 94, Bilateral klimat och miljösamverkan med utvalda länder.

Samverkan med FAO och WTO om fiskefrågor

Mål 14, mål 17

Under 2019 har HaV:s arbete fortsatt i samverkan med FN:s livsmedels- och jordbruksorganisation (FAO) och Världshandelsorganisationen (WTO) för att lyfta frågor om handel med fiskeritjänster och om fiskesubventionerna.

Se sid 69, Den gemensamma fiskeripolitiken, Globala organisationer.

Ekosystembaserad förvaltning – nya arbetssätt

Mål 14

HaV har under året fortsatt utveckla arbetssätt för att bidra till en ekosystembaserad förvaltning nationellt. I vårt internationella samarbete har vi fokuserat på att utveckla datainsamling, metoder och verktyg som stödjer en ekosystembaserad förvaltning. Exempel på det är; HELCOM Science Agenda och vetenskaplig rådgivning inom ICES.

Se sid 70. Ekosystembaserad förvaltning

Finansiell redovisning

Verksamhetens utfall

Verksamheten visar ett utfall om 758 tkr. Den främsta orsaken till utfallet är de projekt inom EU:s Datainsamlingsförordning och Kontrollförordning, som finansieras av Europeiska havs- och fiskerifonden (EHFF), där bidragsbeslut inte erhållits, resultatförs.

Resultaträkning

Årets utfall gällande verksamhetens intäkter och kostnader är högre jämfört med föregående år. Detta beror till stor del på en ökad tilldelning av anslagen 1:11 – Åtgärder för havs- och vattenmiljö och 1:4 – Sanering vrak. Dessutom har myndigheten erhållit bidrag från Statens Jordbruksverk gällande projekt som finansieras av Europeiska havs- och fiskerifonden (EHFF) och som inte har resultatförts. Händelserna påverkar intäktssidan genom att posterna Intäkter av anslag samt Intäkter av bidrag ökar. På kostnadssidan har framför allt posterna Kostnader för personal, Övriga driftkostnader samt Avskrivningar och nedskrivningar ökat. Vidare kan noteras att arbete som myndigheten gör för Sidas räkning från och med 2019 finansieras av bidrag istället för avgifter, detta medför en förskjutning av intäkter från posten Intäkter av avgifter och andra ersättningar till posten Intäkter av bidrag.

I transfereringsavsnittet är utfallet högre. Detta beror framför allt på ökad tilldelning gällande den del av anslag 1:11 – Åtgärder för havs- och vattenmiljö samt 1:2 – Miljöövervakning, som disponeras av Havs- och vattenmyndigheten och som betalas ut i bidrag till andra aktörer.

Balansräkning

Under året har arbete gjorts i stora utvecklingsprojekt som hänförs till EU:s Kontrollförordning, vilket medför ett fortsatt högt saldo på posten Balanserade utgifter för utveckling. Finansiella anläggningstillgångar och Fonder har ökat på grund av att värdet på Kammarkollegiet Aktiekonsortie ökat. Saldot på posten Avräkning med statsverket beror på att många fakturor som hänförs till avtal och överenskommelser, inom områden som finansieras av myndighetens sakanslag, inkommer sent i december och därmed betalas först på nästkommande år. Detta påverkar även posterna Kortfristiga skulder till andra myndigheter och Upplupna kostnader. Ökningen på Oförbrukade bidrag beror på inbetalade bidrag från Statens Jordbruksverk gällande egenutvecklade IT-projekt som finansieras av Europeiska havs- och fiskerifonden (EHFF) och där investeringen finansieras av lån i Riksgäldskontoret.

Resultaträkning

Belopp i tkr	Not	2019	2018
Verksamhetens intäkter			
Intäkter av anslag	1	585 610	468 657
Intäkter av avgifter och andra ersättningar	2	2 909	8 657
Intäkter av bidrag	3	58 715	42 028
Finansiella intäkter	4	337	554
Summa		647 571	519 896
Verksamhetens kostnader			
Kostnader för personal	5	-228 937	-203 620
Kostnader för lokaler		-17 115	-16 069
Övriga driftkostnader	6	-366 479	-272 446
Finansiella kostnader	7	-248	-175
Avskrivningar och nedskrivningar	11	-34 034	-21 632
Summa		-646 813	-513 942
Verksamhetsutfall	10	758	5 954
Uppbördsverksamhet			
Intäkter av avgifter m.m. som inte disponeras	8	518	555
Medel som tillförts statens budget från uppbördsverksamhet		-518	-555
Saldo		0	0
Transfereringar			
Medel som erhållits från statens budget för finansiering av bidrag		878 419	718 680
Medel som erhållits från myndigheter för finansiering av bidrag		50	330
Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag	15	35 830	15 921
Finansiella intäkter	17	29 436	5 311
Finansiella kostnader	17	-568	-9 266
Avsättning till/upplösning av fonder m.m. för transfereringsändamål	17	-55 972	126
Lämnade bidrag	9	-887 195	-731 102
Saldo		0	0
ÅRETS KAPITALFÖRÄNDRING	10	758	5 954

Balansräkning

Belopp i tkr	Not	2019-12-31	2018-12-31
TILLGÅNGAR			
Immateriella anläggningstillgångar	11, 20		
Balanserade utgifter för utveckling		131 227	139 268
Rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar		1 315	1 414
Materiella anläggningstillgångar	11, 20		
Förbättringsutgifter på annans fastighet		1 336	1 913
Maskiner, inventarier och installationer m.m.		7 208	7 680
Finansiella anläggningstillgångar	11		
Andra långfristiga värdepappersinnehav		208 361	155 789
Kortfristiga fordringar			
Kundfordringar		58	144
Fordringar hos andra myndigheter		11 426	9 406
Övriga kortfristiga fordringar	12	4 929	2 083
Periodavgränsningsposter	13		
Förutbetalda kostnader		10 534	6 641
Upplupna bidragsintäkter		6 536	6 972
Övriga upplupna intäkter		877	1 370
Avräkning med statsverket	14		
Avräkning med statsverket		146 324	64 712
Kassa och bank	23		
Behållning räntekonto i Riksgäldskontoret		84 915	83 972
Kassa och bank		1 285	339
Summa tillgångar		616 331	481 703
KAPITAL OCH SKULDER			
Myndighetskapital	16		
Statskapital		187	187
Balanserad kapitalförändring		-13 074	-17 658
Kapitalförändring enligt resultaträkningen	10	758	5 954
Fonder			
Fonder	17	225 574	169 602
Avsättningar			
Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser	18	882	795
Övriga avsättningar	19	1 552	1 506
Skulder m.m.			
Lån i Riksgäldskontoret	20	114 034	114 034
Kortfristiga skulder till andra myndigheter		46 252	29 887
Leverantörsskulder		33 918	33 021
Övriga kortfristiga skulder	21	4 026	3 889
Periodavgränsningsposter	22		
Upplupna kostnader		94 555	49 715
Oförbrukade bidrag		107 668	90 772
Summa kapital och skulder		616 331	481 703

Anslagsredovisning i tkr

Samtliga anslag är ramanslag

ANSLAG		Ingående överföringsbelopp	Årets tilldelning enligt regleringsbrev	Indragning	Totalt disponibelt belopp	Utgifter	Utgående överföringsbelopp	Not till anslagsredovisningen
Utgiftsområde 20								
Allmän miljö- och naturvård								
20 01 002	Miljöövervakning m.m. (a)	7 332	156 700	-7 332	156 700	-148 666	8 034	1
	003 Miljöövervakning m.m. - del till HaV (a)	7 332	153 700	-7 332	153 700	-145 666	8 034	
	005 Bidrag till Swedish Water House (a)	0	3 000	0	3 000	-3 000	0	
20 01 004	Sanering och återställning av förorenade områden (a)	12 657	42 000	-12 657	42 000	-39 606	2 394	2
	007 Sanering o återställ - Sanering vrak - del till HaV (a)	12 657	42 000	-12 657	42 000	-39 606	2 394	
20 01 011	Åtgärder för havs- och vattenmiljö (a)	27 774	1 034 565	-27 774	1 034 565	-1 001 930	32 635	3
	002 Åtgärder för havs- och vattenmiljö (a)	27 774	1 034 565	-27 774	1 034 565	-1 001 930	32 635	
20 01 015	Havs- och vattenmyndigheten (a)	7 580	246 654	-251	253 982	-254 183	-201	4
	001 Havs- och vattenmyndigheten (a)	7 580	246 654	-251	253 982	-254 183	-201	
Utgiftsområde 23								
Areella näringar, landsbygd och livsmedel								
23 01 007	Ersättningar för viltskador m.m. (a)	0	20 000	0	20 000	-19 825	175	
	003 Bidrag för att förebygga skador orsakade av säl och för att ersätta inträffade sådana skador (a)	0	20 000	0	20 000	-19 825	175	
Summa anslag		55 342	1 499 919	-48 014	1 507 247	-1 464 209	43 038	

NOTER TILL REDOVISNING MOT ANSLAG

Anslagstilldelningar/indragning enligt regeringsbeslut samt kommentar

Not

- 1 Enligt regeringsbeslut I:4 daterat 2018-12-21 disponeras ingen anslagsbehållning från 2018. Beslutet innebär att 7 332 tkr därmed blir indraget. Se not 24.
- 2 Enligt regeringsbeslut I:4 daterat 2018-12-21 disponeras ingen anslagsbehållning från 2018. Beslutet innebär att 12 657 tkr därmed blir indraget. Se not 27.
- 3 Enligt regeringsbeslut I:7 daterat 2018-12-21 disponeras ingen anslagsbehållning från 2018. Beslutet innebär att 27 774 tkr därmed blir indraget. Se not 25.
- 4 Enligt regeringsbeslut I:7 daterat 2018-12-21 disponeras 3% av anslagsbehållning från 2018. Beslutet innebär att 251 tkr därmed blir indraget.

Redovisning mot inkomsttitel

Inkomsttitel	Benämning	Beräknat belopp	Inkomster	Not
2811	Övriga inkomster av statens verksamhet	25	1 405	5
2714	Sanktionsavgifter	500	484	
2552	Övrig offentligrättslig verksamhet	25	0	
Summa		550	1 888	

Not

- 5 Enligt regeringsbeslut 8 daterat 2019-06-27 ska myndigheten inleverera ackumulerat överskott uppgående till 1 370 tkr till inkomsttitel 2811. Överskottet avser avgiftsfinansierad verksamhet.

Redovisning av beställningsbemyndiganden

Anslag / anslagsbenämning	Tilldelat bemyndigande	Ingående åtaganden	Utestående åtaganden	Utestående åtagandenas fördelning per år							Not	
				2019-12-31	2020	2021	2022	2023	2024	2025		2026
20 01 002 003 Miljöövervakning m.m.	58 000	28 616	36 817	36 087	730	0	0	0	0	0	0	6
20 01 004 007 Sanering och återställning av förorenade områden	30 000	0	400	400	0	0	0	0	0	0	0	7
20 01 011 002 Åtgärder för havs- och vattenmiljö	335 000	279 534	312 017	166 801	75 190	28 591	21 708	13 602	6 126	0	0	8

Not

- 6 Av den totala bemyndiganderamen för år 2019, 58 000 tkr, har 36 817 tkr bundits upp i framtida åtaganden som faller ut som kostnader under åren 2020-2021. Då årets tilldelning ökade med 40 miljoner i och med vårändringsbudgeten prioriterades att besluta om innevarande års medel.
- 7 Av den totala bemyndiganderamen för år 2019, 30 000 tkr, har 400 tkr bundits upp i framtida åtaganden som faller ut som kostnader under år 2020. Då varje vrak är unikt är det inte möjligt att avtala för mer än ett uppdrag åt gången, därmed blir avtalen ettåriga.
- 8 Av den totala bemyndiganderamen för år 2019, 335 000 tkr, har 312 017 tkr bundits upp i framtida åtaganden som faller ut som kostnader under åren 2020-2025. Bemyndiganderamen har använts för ett större antal fleråriga projekt, särskilt till länsstyrelserna.

Finansiella villkor 2019 enligt regleringsbrev

Anslag / anslagspost	Ändamål	Belopp enligt RB	Utfall
20 01 011 002	Villkor 1 i RB, För arbete enligt förordningen (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön får högst 74 800 tkr användas.		
	- varav bidrag till länsstyrelserna enl tidigare fördelningsnyckel (högst 34 800 tkr)	34 800	34 800
	- varav bidrag till länsstyrelser som är vattenmyndigheter (högst 17 000 tkr)	17 000	17 000
	- varav bidrag till Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (högst 15 000 tkr)	15 000	15 000
	- varav bidrag till Sveriges geologiska undersökning (högst 6 000 tkr)	6 000	6 000
20 01 011 002	Villkor 2 i RB, för arbete enligt förordningen (2009:381) om statligt stöd till lokala vattenvårdsprojekt, LOVA (högst 200 000 tkr)	200 000	200 000
20 01 011 002	Villkor 3 i RB, för arbete med kunskapsinhämtning, kartläggning... förlorade fiskeredskap m.m. (högst 25 000 tkr)	25 000	18 848
20 01 011 002	Villkor 4 i RB, för att utveckla åtgärdsarbetet mot övergödning i avrinningsområden m.m. (minst 24 000 tkr)	24 000	30 234
20 01 011 002	Villkor 5 i RB, till insatser i marint områdesskydd och stärka arbetet med bevarandepplaner m.m. (högst 50 000 tkr)	50 000	47 705
	- varav bidrag till länsstyrelserna för att slutföra... särskilt i nya objekt (minst 30 000 tkr)	30 000	30 093
20 01 011 002	Villkor 6 i RB, för arbetet med och insatser för att stärka vatten- och marinpedagogik (högst 3 000 tkr)	3 000	1 672
20 01 011 002	Villkor 7 i RB, till förstärkt arbete med vägledning, tillsyn, prövning och omprövning av vattenverksamheter m.m. (30 000 tkr)	30 000	30 432
	- varav bidrag till länsstyrelserna för förstärkt arbete med tillsyn... (högst 25 000 tkr)	25 000	25 000
20 01 011 002	Villkor 8 i RB, till Göteborgs universitet för Havsmiljöinstitutet (5 000 tkr)	5 000	5 000
20 01 011 002	Villkor 9 i RB, för utveckling av selektiva redskap (högst 8 000 tkr)	8 000	4 803
20 01 011 002	Villkor 10 i RB, till Internationella fiskesekretariatet, FISH (högst 2 000 tkr)	2 000	2 000
20 01 011 002	Villkor 15 i RB, Förstärka regionalt arbete i Östersjön och Västerhavet... övergödning, mikroplaster och sjöfartens miljöpåverkan (80 000 tkr)	80 000	61 843
20 01 011 002	Villkor 16 i RB, till länsstyrelser för åtgärder för en bättre vattenhushållning (högst 45 000 tkr)	45 000	45 000
20 01 011 002	Villkor 17 i RB, till Baltic Sea Action Plan Fund (minst 10 000 tkr)	10 000	15 000
23 01 007 003	Villkor 1 i RB, till länsstyrelser för ersättning till drabbad av skador av vilt enligt viltskadeförordningen (15 000 tkr)	15 000	14 825
23 01 007 003	Villkor 2 i RB, till Statens jordbruksverk för medfinansiering av förebyggande åtgärder för skador i fisket (5 000 tkr)	5 000	5 000

Övriga villkor

Låneram	115 000
Räntekontokredit	20 000
Anslagskredit	
20 01 002 003	0
20 01 002 005	0
20 01 004 007	0
20 01 011 002	0
20 01 015 001	7 399
23 01 007 003	0

Finansiella villkor enligt:

Regeringsbeslut I:7 2018-12-21, Regeringsbeslut I:4 2018-12-21,
 Regeringsbeslut IV 6 2018-12-21, Regeringsbeslut 8 2019-06-27,
 Regeringsbeslut 8 2019-11-28, Regeringsbeslut 7 2019-06-27

Tilläggsupplysningar och noter

Redovisnings- och värderingsprinciper

Allmänt

Belopp redovisas i tusentals kronor (tkr) om inget annat anges. Till följd av detta kan summeringsdifferenser förekomma.

Årsredovisningen för Havs- och vattenmyndigheten har upprättats i enlighet med förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag. Redovisningen följer god redovisningssed i enlighet med förordningen (2000:606) om myndigheters bokföring.

Värdering av fordringar och skulder

Fordringar har tagits upp till det belopp som efter individuell prövning beräknas bli betalt. Fordringar och skulder i utländsk valuta har värderats till balansdagens kurs.

Periodavgränsningsposter

Projektkostnader periodiseras till upparbetat värde. För periodiseringar av leverantörsfakturor avseende omkostnader i verksamheten tillämpas en beloppsgräns om 50 tkr.

Likviditetsflödet

Havs- och vattenmyndigheten tillämpar principen att in- och utbetalningar belastar räntekontot. Vid transfereringar och förbrukning av anslagen 1:2, 1:4, 1:7 och 1:11 belastas statens centralkonto (SCR) som inte är räntebärande.

Medel från vattendomar, fondredovisning m.m.

Havs- och vattenmyndigheten administrerar medel från vattendomar och beslut (villkorsmedel). Dessa medel används för transfereringar till olika externa bidragsmottagare, men också till Havs- och vattenmyndighetens egen verksamhet enligt regeringsbeslut.

De medel som använts i Havs- och vattenmyndighetens egen verksamhet har redovisats på intäcks- och kostnadskonton i resultaträkningens verksamhetsdel. Samtliga medel, inklusive avkastning och förvaltningskostnader, har redovisats i resultaträkningens transfereringsdel. Detta avser såväl Havs- och vattenmyndighetens egen verksamhet som bidrag till externa mottagare. Fakturerade avgifter enligt vattendomarna redovisas som kortfristig fordran och beloppen avsätts därefter till fond. Fonderna förvaltas av Kammarkollegiet och återfinns också som tillgångspost. Fondernas bokförda värde per den 31 december 2019 uppgick till 178 608 tkr.

Som fonder räknas; medel från vattendomar, villkorsmedel, foderavgiftsmedel samt medel avseende Dalälven. Medlen återfinns under rubriken "Fonder" i balansräkningen.

Värderingsprinciper för anläggningstillgångar

Avskrivningarna enligt plan grundas på anläggningarnas ursprungliga anskaffningsvärde och fördelas över den beräknade livslängden. Maskiner och inventarier redovisas som anläggningstillgång om de har ett anskaffningsvärde om minst 20 tkr och en ekonomisk livslängd som uppgår till minst tre år. Förbättringsutgifter på annans fastighet och immateriella tillgångar redovisas som anläggningstillgångar om de har ett anskaffningsvärde om minst 20 tkr. Följande avskrivningsperioder tillämpas.

	Avskrivningstid (år)
IT-utrustning	3
Inventarier	5
Fordon och andra transportmedel	5
Licensavgifter	3
Förbättringar på annans fastighet	Återstående kontraktstid
Immateriella tillgångar	
› Egenutvecklade IT-program	5,7
› Övriga immateriella tillgångar	3

Egenutvecklade IT-program har från och med 2019 fått en ändrad avskrivningstid från sju år till fem år, då bedömning gjorts att den tekniska livslängden för den här typen av anläggningar inte längre överstiger fem år. Tillämpningen gäller anläggningar som aktiveras under 2019 och framåt.

Bidragsfinansierade projekt

Kvarstående över/underskott i avslutade helt eller delvis bidragsfinansierade projekt avräknas mot förvaltningsanslaget.

Utbetalade ersättningar till ledamöter i insynsrådet m.m.

Skattepliktiga ersättningar och andra förmåner som betalats ut till ledamöter i insynsrådet och ledande befattningshavare inom Havs- och vattenmyndigheten samt uppgift om uppdrag som styrelse- eller rådsledamot i andra statliga myndigheter eller aktiebolag.

Namn	Uppdrag	Belopp
Generaldirektör Jakob Granit	Ledamot i Kustbevakningens insynsråd Ledamot i Naturvårdsverkets insynsråd Ledamot i Arbetsgivarverkets styrelse	Bruttolön: 1 374 Förmåner: 87
Insynsrådsledamöter	Uppdrag	Arvodet
Jan-Olof Larsson	Inga uppdrag	1,5
Emma Nohrén	Ersättare i Gentekniknämnden Ordförande för miljömålsberedningen	4,5
Åsa Ranung	Inga uppdrag	3,0
Lisbeth Schultze	Ledamot i Energimyndighetens insynsråd	4,5
Lars Tysklind	Ledamot i Gentekniknämnden	3,0
Christina Nordin	Ledamot i Statens jordbruksverks styrelse	4,5
Kerstin Cederlöf	Ledamot i Stiftelsen IVL Svenska Miljöinstitutet	4,5
Pernilla Winnhed	Ledamot i Strålsäkerhetsmyndighetens insynsråd	3,0
Peter Ronelöv Olsson	Inga uppdrag	3,0

Noter

Not 1 Intäkter av anslag

		2019	2018
1:15	Havs- och vattenmyndigheten	254 002	242 835
1:11	Åtgärder för havs- och vattenmiljö	194 074	114 194
1:2	Miljöövervakning m.m.	97 928	99 284
1:4	Sanering och återställning av förorenade områden, sanering vrak	39 606	12 343
Summa		585 610	468 657

Utfall på intäkter av anslag 1:15 skiljer sig från utfallet i anslagsredovisningen. Skillnaden beror på minskning av semesterlöneskuld, som intjänats före 2009.

Not 2 Intäkter av avgifter och andra ersättningar

		2019	2018
4§ Avgiftsförordningen			
	Uthyrning av lokaler	0	219
	Konsultuppdrag	167	197
	Övrigt	369	371
Summa		536	787

Intäkterna, enligt 4 § avgiftsförordningen, kommer från verksamhet som är av tillfällig natur eller av mindre omfattning. Vid bedömning av vad som är av mindre omfattning sätts intäkterna i relation till de totala kostnaderna för myndighetens verksamhet. Intäkterna får inte överskrida 5 % av kostnaderna. För Havs- och vattenmyndighetens del uppgår andelen till 0,08 %.

		2019	2018
Övriga ersättningar			
	Intäkter från tjänsteexport, utvecklingssamarbete m.m.	548	5 949
	Medel från vattendomar	0	509
	Övriga avgifter och andra ersättningar	1 826	1 411
Summa		2 373	7 870

Summa avgifter och andra ersättningar		2 909	8 657
--	--	--------------	--------------

Arbete som myndigheten gör för Sidans räkning finansieras från 2019 med bidrag istället för avgifter, vilket medför en minskning av posten Övriga ersättningar.

Not 3 Intäkter av bidrag

	2019	2018
EHFF, via Statens Jordbruksverk	30 141	22 174
EU	13 864	11 471
Naturvårdsverket	6 502	5 953
Sida	5 744	0
Skogsstyrelsen	661	363
Arbetsförmedlingen	513	532
Försäkringskassan	303	53
Lst Västmanland	291	203
SMHI	280	1 028
Formas	184	76
Svenska Institutet	67	64
Lantmäteriet	59	59
Nordiska ministerrådet	59	51
Lst Västerbotten	24	0
Bygg-Göta	14	2
Lst Skåne	8	0
Summa	58 715	42 028

Ökningen av intäkter av bidrag beror främst på att myndigheten erhållit bidrag från Statens Jordbruksverk gällande projekt, som finansieras av Europeiska havs- och fiskerifonden (EHFF) samt att arbete för Sidas räkning från 2019 finansieras med bidrag istället för avgifter.

Not 4 Finansiella intäkter

	2019	2018
Ränta på lån i Riksgäldskontoret	296	493
Realiserade kursvinster	42	61
Summa	337	554

Not 5 Kostnader för personal

	2019	2018
Lönekostnader	150 357	136 457
<i>Varav arvode till Insynsrådet</i>	32	14
Arbetsgivaravgifter, premier, pensioner	76 970	66 970
Övriga personalkostnader	5 272	5 175
Aktiverade utgifter för egentutvecklade tillgångar	-3 662	-4 981
Summa	228 937	203 620

Ökningen av personalkostnader beror främst på fler medarbetare och lönerevision.

Not 6 Driftkostnader

	2019	2018
Kostnader för köpta tjänster	340 791	252 213
Kostnader för resor	9 215	9 033
Övriga kostnader	16 473	11 200
Summa	366 479	272 446

Överenskommelser och avtal på anslagen 1:4 Sanering och återställning av förorenade områden samt 1:11 Åtgärder för havs- och vattenmiljö är orsaken till ökade kostnader för köpta tjänster.

Not 7 Finansiella kostnader

	2019	2018
Ränta räntekonto i Riksgäldskontoret	168	119
Realiserad kursförlust	63	48
Övriga finansiella kostnader	17	7
Summa	248	175

Not 8 Intäkter av avgifter m.m som inte disponeras

	2019	2018
Övriga inkomster av statens verksamhet	35	21
Sanktionsavgifter	484	533
Summa	518	555

Not 9 Lämnade bidrag

	2019	2018
Bidrag till statliga myndigheter	834 935	696 249
Bidrag till statliga bolag	0	-170
Bidrag till övriga statliga sektorn	0	50
Bidrag till kommuner och övriga kommunala sektorn	10 371	9 556
Bidrag till landsting	1 045	152
Bidrag till andra EU-länder	15 000	0
Bidrag till övr länder och internationella organisationer	546	825
Bidrag till övr organisationer och ideella föreningar	22 281	21 969
Bidrag till privata företag	3 017	2 471
Summa	887 195	731 102

Lämnade bidrag sker huvudsakligen från 1:2-, 1:7- och 1:11-anslag samt utbetalning av medel från fiskeavgiftsmedel och vattendomar. Tilldelningen på anslag 1:2 och 1:11 är högre 2019 jämfört med 2018.

Not 10 Analys av årets kapitalförändring

	2019	2018
Avgiftsfinansierad verksamhet	-9	-29
Bidragsverksamhet	768	5 983
Årets kapitalförändring	758	5 954

Årets kapitalförändring består främst av projekt inom EU:s Datainsamlingsförordning och Kontrollförordning, som finansieras genom Europeiska havs- och fiskerifonden (EHFF).

Not 11 Anläggningstillgångar

2019-12-31 2018-12-31

IMMATERIELLA TILLGÅNGAR

Pågående projekt dataprogram

Ingående anskaffningsvärde	78 691	54 430
Årets upparbetade utgifter, egen utveckling	21 365	33 244
Årets aktivering egenutv program	-76 113	-8 982
Bokfört värde	23 943	78 691

Dataprogram

Ingående anskaffningsvärde	132 515	123 533
Årets anskaffningsvärde	0	0
Årets aktivering egenutv program	76 113	8 982
Årets försäljning/utrangering	-5 278	0
<i>Utgående anskaffningsvärde</i>	<i>203 350</i>	<i>132 515</i>
Ingående ackumulerade avskrivningar	-71 799	-57 495
Årets avskrivningar	-29 406	-14 305
Årets försäljning/utrangering, avskrivningar	5 278	0
<i>Utgående ackumulerade avskrivningar</i>	<i>-95 927</i>	<i>-71 799</i>
Ingående ackumulerade nedskrivningar	-139	-139
Årets nedskrivningar	0	0
Årets försäljning/utrangering, nedskrivningar	0	0
<i>Utgående ackumulerade nedskrivningar</i>	<i>-139</i>	<i>-139</i>
Bokfört värde	107 284	60 577
Summa bokfört värde balanserade utgifter för utveckling	131 227	139 268

Rättigheter och andra immateriella anläggningar

Ingående anskaffningsvärde	13 650	12 143
Årets anskaffningsvärde	694	1 508
Årets försäljning/utrangering	-4 938	0
<i>Utgående anskaffningsvärde</i>	<i>9 406</i>	<i>13 650</i>
Ingående ackumulerade avskrivningar	-12 236	-10 687
Årets avskrivningar	-793	-1 549
Årets försäljning/utrangering, avskrivningar	4 938	0
<i>Utgående ackumulerade avskrivningar</i>	<i>-8 091</i>	<i>-12 236</i>
Bokfört värde	1 315	1 414

SUMMA IMMATERIELLA TILLGÅNGAR

132 542 140 683

	2019-12-31	2018-12-31
MATERIELLA TILLGÅNGAR		
Förbättringsutgifter, annans fastighet		
Ingående anskaffningsvärde	7 077	6 136
Årets anskaffningsvärde	0	941
Årets försäljning/utrangering	0	0
<i>Utgående anskaffningsvärde</i>	<i>7 077</i>	<i>7 077</i>
Ingående ackumulerade avskrivningar	-5 164	-4 480
Årets avskrivningar	-577	-684
Årets försäljning/utrangering, avskrivningar	0	0
<i>Utgående ackumulerade avskrivningar</i>	<i>-5 741</i>	<i>-5 164</i>
Bokfört värde	1 336	1 913
Fordon och andra transportmedel		
Ingående anskaffningsvärde	4 672	5 578
Årets anskaffningsvärde	349	0
Årets försäljning/utrangering	0	-906
<i>Utgående anskaffningsvärde</i>	<i>5 021</i>	<i>4 672</i>
Ingående ackumulerade avskrivningar	-3 479	-3 255
Årets avskrivningar	-554	-1 011
Årets försäljning/utrangering, avskrivningar	0	787
<i>Utgående ackumulerade avskrivningar</i>	<i>-4 033</i>	<i>-3 479</i>
Ingående ackumulerade nedskrivningar	71	71
Årets nedskrivningar	0	0
Årets försäljning/utrangering, nedskrivningar	0	0
<i>Utgående ackumulerade nedskrivningar</i>	<i>71</i>	<i>71</i>
Bokfört värde	1 058	1 263
Datorer kringutrustning		
Ingående anskaffningsvärde	17 310	16 240
Årets anskaffningsvärde	2 040	1 070
Årets försäljning/utrangering	-3 867	0
<i>Utgående anskaffningsvärde</i>	<i>15 483</i>	<i>17 310</i>
Ingående ackumulerade avskrivningar	-13 970	-11 636
Årets avskrivningar	-1 378	-2 335
Årets försäljning/utrangering, avskrivningar	3 809	0
<i>Utgående ackumulerade avskrivningar</i>	<i>-11 540</i>	<i>-13 970</i>
Bokfört värde	3 943	3 340
Övriga inventarier		
Ingående anskaffningsvärde	26 190	24 858
Årets anskaffningsvärde	452	1 332
Årets försäljning/utrangering	-700	0
<i>Utgående anskaffningsvärde</i>	<i>25 942</i>	<i>26 190</i>
Ingående ackumulerade avskrivningar	-23 113	-21 364
Årets avskrivningar	-1 322	-1 749
Årets försäljning/utrangering, avskrivningar	700	0
<i>Utgående ackumulerade avskrivningar</i>	<i>-23 735</i>	<i>-23 113</i>
Bokfört värde	2 207	3 077
Summa bokfört värde maskiner, inventarier och installationer m.m.	7 208	7 679
Summa materiella tillgångar	8 544	9 593
SUMMA ANLÄGGNINGSTILLGÅNGAR	141 086	150 275

För finansiering av anläggningstillgångar se not 20.

Finansiella anläggningstillgångar

Havs- och vattenmyndigheten har tillgångar hos Kammarkollegiet. Dessa tillgångar avser fiskeavgifter beslutade enligt vattenlagen. Medlen redovisas både på tillgångssidan och på skuldsidan i balansräkningen och återfinns därför också under "Fonder". Beloppet inkluderar utdelningar och ränteintäkter.

Medlen hos Kammarkollegiet består av 25 fonder med olika placering i aktiekonsortium, räntekonsortium samt likviditetsförvaltning. Kammarkollegiet ansvarar för förvaltningen. Fondernas bokförda värde per 31 december 2019 uppgår till 178 608 tkr fördelat på räntekonsortie 68 582 tkr samt aktiekonsortie 110 026 tkr.

Nedan angivna belopp är Kammarkollegiets marknadsvärde.

	2019-12-31	2018-12-31
Kammarkollegiet Aktiekonsortie	142 134	95 982
Kammarkollegiet Räntekonsortie	66 227	59 807
Summa	208 361	155 789

Not 12 Övriga kortfristiga fordringar

	2019-12-31	2018-12-31
Medel från vattendomar	4 562	1 051
Övriga fordringar	367	1 032
Summa	4 929	2 083

Not 13 Periodavgränsningsposter

	2019-12-31	2018-12-31
Förutbetalda kostnader		
Förutbetalda hyror	4 072	3 945
Övriga förutbetalda kostnader	6 462	2 696
Summa	10 534	6 641
Upplupna bidrag		
Upplupna bidragsintäkter myndigheter	2 530	5 032
Upplupna bidragsintäkter övriga	4 005	1 940
Summa	6 536	6 972
Övriga upplupna intäkter		
Upplupna avgiftsintäkter	877	1 370
Summa	877	1 370

Not 14 Avräkning med statsverket

	2019-12-31	2018-12-31
UPPBÖRD		
Ingående balans	-3	-1
Redovisat mot inkomsttitel (-)	-1 888	-555
Uppbördsmedel som betalats till icke räntebärande flöde (+)	1 891	553
Medel från räntekonto som tillförts inkomsttitel (+)	0	0
Fordringar/Skulder avseende uppbörd	-1	-3
ANSLAG I ICKE RÄNTEBÄRANDE FLÖDE		
Ingående balans	72 403	61 985
Redovisat mot anslag (+)	1 210 026	944 502
Medel hänförliga till transfereringar m.m. som betalats till icke räntebärande flöde (-)	-1 133 809	-934 085
Fordringar/Skulder avseende anslag i icke räntebärande flöde	148 620	72 403
ANSLAG I RÄNTEBÄRANDE FLÖDE		
Ingående balans	-7 580	-6 601
Redovisat mot anslag (+)	254 183	243 301
Anslagsmedel som tillförts räntekonto (-)	-246 654	-244 280
Återbetalning av anslagsmedel (+)	251	0
Fordringar/Skulder avseende anslag i räntebärande flöde	201	-7 580
FORDRAN AVSEENDE SEMESTERLÖNESKULD SOM INTE HAR REDOVISATS MOT ANSLAG		
Ingående balans	528	994
Redovisat mot anslag under året enligt undantagsregeln	-181	-466
Fordran avseende semesterlöneskuld som inte har redovisats mot anslag	347	528
ÖVRIGA FORDRINGAR/SKULDER PÅ STATENS CENTRAL-KONTO I RIKSBANKEN		
Ingående balans	-636	-772
Inbetalningar i icke räntebärande flöde (+)	42 721	31 988
Utbetalningar i icke räntebärande flöde (-)	-1 176 847	-965 383
Betalningar hänförliga till anslag och inkomsttitlar (+/-)	1 131 919	933 532
Saldo	-2 843	-636
UTGÅENDE BALANS	146 324	64 712

Saldot Anslag i icke räntebärande flöde hänförs till när fakturor gällande avtal och överenskomelser för myndighetens sakanslag betalas i förhållande till när anslaget belastas.

Not 15 Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag

	2019	2018
Kammarkollegiet fiskeavgifter	34 708	15 552
EU	0	61
Övriga	1 122	308
Summa	35 830	15 921

Myndigheten lämnar bidrag finansierade av fiskeavgiftsmedel till externa bidragsmottagare, enligt Förordning (1998:928) om bygge- och fiskeavgifter.

Not 16 Specifikation av myndighetskapitalet

	Statskapital	Bal.kap Anslagsfin. verksamh.	Bal. kap. Avgiftsfin. verksamh.	Bal. kap. Bidragsfin. verksamh.	Kapital- förändring enl. RR	Summa
Föregående års UB	187	645	2 988	-21 290	5 954	-11 517
A Ingående balans	187	645	2 988	-21 290	5 954	-11 517
Föregående års kapitalförändring	-	-	29	5 983	-6 011	0
Ändring p.g.a. regeringsbeslut			-1 370			-1 370
Årets kapitalförändring	-	-	-	-	758	758
B Summa årets förändring	0	0	-1 341	5 983	-5 253	-612
C Utgående balans	187	645	1 647	-15 307	701	-12 129

Enligt regeringsbeslut 8 daterat 2019-06-27 ska myndigheten inleverera ackumulerat överskott uppgående till 1 370 tkr till inkomsttitel 2811. I och med rättningen påverkas Balanserad kapitalförändring med motsvarande belopp.

Not 17 Fondredovisningar m.fl.

Fond/konto i BR	6:5	6:6	Äldre	6:9	Untran- Lanforsen	Villkors- medel	Flott- leder	TOTALT FONDER
IB 2019	98 978	19 264	6 574	6 001	19 627	18 794	365	169 602
Avsättning/upplösning	40 612	5 328	1 402	1 161	3 369	4 100	0	55 972
UB 31/12	139 589	24 592	7 976	7 162	22 996	22 894	365	225 574
Inkomna bidrag	24 119	9 484	158	0	0	947	0	34 708
Lämnade bidrag								
- till egen verksamhet	0	0	0	0	0	0	0	0
- till externa	-2 202	-5 209	0	0	0	-194	0	-7 604
Finansiella intäkter ¹⁾	18 989	1 087	1 269	1 185	3 413	3 492	0	29 436
Finansiella kostnader ¹⁾	-295	-34	-26	-24	-44	-145	0	-568
Summa	40 612	5 328	1 402	1 161	3 369	4 100	0	55 972

¹⁾ I posterna ingår uppbokningar av orealiserade värdeförändringar, som görs enligt bestämmelserna för värdering av finansiella instrument.

Not 18 Avsättning för pensioner och liknande förpliktelser

	2019-12-31	2018-12-31
Ingående avsättning	795	486
Årets pensionskostnad	196	456
Årets pensionsutbetalningar	-109	-147
Utgående avsättning	882	795

Avser delpensioner samt pensionsersättning och särskild löneskatt.

Not 19 Övriga avsättningar

	2019-12-31	2018-12-31
Ingående balans	1 506	5 614
Avsättning personalkostnader	0	-4 538
Årets avsättningar för lokalt omställningsarbete	46	430
Utgående balans	1 552	1 506

Avsättning för lokalt omställningsarbete 0,3% av bruttolönesumman per månad.
I summan är använda medel avräknat.

Not 20 Skuld till Riksgäldskontoret

	2019-12-31	2018-12-31
Lån till anläggningstillgångar		
Enligt regleringsbrevet för år 2019 disponerar Havs- och vattenmyndigheten en låneram på 115 000 tkr i Riksgäldskontoret för investeringar i anläggningstillgångar för förvaltningsändamål. Mot bakgrund av ovan nämnda redovisas finansieringen av anläggningstillgångar på följande sätt:		
Ingående balans	114 034	89 517
Nyupptagna lån	0	24 517
Årets amorteringar	0	0
Utgående balans	114 034	114 034
Finansiering av anläggningstillgångar		
Lån Riksgäldskontoret 2019-12-31	114 034	114 034
Nyinköp, balanserat aktivering, avskrivning och nedskrivning 2019-12	2 543	5 014
Pågående utvecklingsprojekt, ej lånefinansierat	0	9 394
Anl. ej lånefinansierade	24 510	21 833
Summa	141 086	150 275

Beviljad räntekontokredit i Riksgäldskontoret för år 2019 är 20 000 tkr.

Not 21 Övriga kortfristiga skulder

	2019-12-31	2018-12-31
Personalens preliminärskatt	3 858	3 723
Övriga kortfristiga skulder	167	166
Summa	4 026	3 889

Not 22 Periodavgränsningsposter

	2019-12-31	2018-12-31
Upplupna kostnader		
Upplupna löner och arvoden	874	422
Upplupna semesterlöner	15 154	13 850
Upplupna kostnader, övrigt	78 527	35 443
Summa	94 555	49 715
Oförbrukade bidrag		
Oförbrukade bidrag myndigheter	82 306	57 652
Oförbrukade bidrag övriga	25 362	33 120
Summa	107 668	90 772

Upplupna kostnader avser främst överenskommelser som finansieras med anslag 1:2 och 1:11. Projekt inom EU:s Datainsamlingsförordning och Kontrollförordning finansieras genom Europeiska havs- och fiskerifonden. Bidraget kommer främst att finansiera avskrivningskostnader gällande egenutvecklade IT-system.

Oförbrukade bidrag myndigheter förväntas att tas i anspråk enligt nedanstående intervall:

Inom 3 mån	4-12 mån	13-36 mån	Mer än 36 mån	Totalt
8 355	15 459	40 347	18 145	82 306

Not 23 Kassa och bank

	2019-12-31	2018-12-31
Behållning räntekonto i Riksgäldskontoret	84 915	83 972
Kassa och bank	1 285	339
Summa	86 199	84 312

Not 24 Specifikation av Anslag 1:2, Miljöövervakning m.m.

Havs- och vattenmyndigheten har inte återkrävt några oförbrukade medel. Havs- och vattenmyndigheten har under 2019 tillämpat en konsekvent princip beträffande icke förbrukade medel, vilket kan innebära återbetalning av medel. Totalt kommer myndigheten att återföra 8 034 tkr till staten.

Not 25 Specifikation av Anslag 1:11, Åtgärder för havs- och vattenmiljö

Havs- och vattenmyndigheten har återkrävt 23 652 tkr oförbrukade medel. Havs- och vattenmyndigheten har under 2019 tillämpat en konsekvent princip beträffande icke förbrukade medel, vilket har inneburit återbetalning av medel. Totalt kommer myndigheten att återföra 32 635 tkr till staten, återbetalda medel är en del av detta belopp.

Not 26 Specifikation av Anslag 1:7, Ersättningar för viltskador m.m.

Havs- och vattenmyndigheten har återkrävt 241 tkr oförbrukade medel. Havs- och vattenmyndigheten har under 2019 tillämpat en konsekvent princip beträffande icke förbrukade medel, vilket har inneburit återbetalning av medel. Totalt kommer myndigheten att återföra 175 tkr till staten, återbetalda medel är en del av detta belopp.

Not 27 Specifikation av Anslag 1:4, Sanering och återställning av förorenade områden m.m.

Havs- och vattenmyndigheten har inte återkrävt några oförbrukade medel. Havs- och vattenmyndigheten har under 2019 tillämpat en konsekvent princip beträffande icke förbrukade medel, vilket kan innebära återbetalning av medel. Totalt kommer myndigheten att återföra 2 394 tkr till staten.

Sammanställning över väsentliga uppgifter

	2019-12-31	2018-12-31	2017-12-31	2016-12-31	2015-12-31
Låneram hos Riksgäldskontoret					
Beviljad i regleringsbrev	115 000	115 000	105 000	75 000	55 000
Utnyttjad vid räkenskapsårets slut	114 034	114 034	89 517	72 516	41 525
Kontokredit hos Riksgäldskontoret					
Beviljad i regleringsbrev	20 000	20 000	20 000	45 000	45 000
Maximalt utnyttjad under året	0	15 843	2 635	16 609	8 311
Räntekonto					
Ränteintäkter	296	493	411	271	92
Räntekostnader	168	119	111	38	34
Avgiftsintäkter					
Disponibla avgiftsintäkter, utfall	2 909	8 657	9 963	10 209	9 364
Disponibla avgiftsintäkter, budget i regleringsbrev	9 500	8 700	10 000	9 500	7 000
Ej disponibla avgiftsintäkter, utfall	518	555	512	390	580
Ej disponibla avgiftsintäkter, budget i regleringsbrev	550	550	525	500	275
Anslag - Utgående reservationer					
Anslagssparande förvaltning	0	7 580	6 601	6 876	6 140
Anslagssparande sakanslag	43 239	47 763	14 471	23 073	1
Bemyndiganden					
Tilldelade bemyndiganden	423 000	395 000	330 000	330 000	245 000
varav gjorda åtaganden	349 235	308 150	243 467	275 650	202 214
Anslagskredit					
Beviljad i regleringsbrev	7 399	7 328	6 903	6 758	6 239
Utnyttjad kredit	201	0	0	0	0
Årsarbetskrafter och medelantalet anställda under året					
Årsarbetskrafter	282	266	263	252	248
Medelantalet anställda	308	290	283	272	255
Driftkostnad					
Per årsarbetskraft	2 172	1 850	1 753	1 618	1 473
Kapitalförändring					
Årets kapitalförändring	758	5 954	-9 417	-6 554	-4 875
Balanserad kapitalförändring	-13 074 ¹⁾	-17 658	-8 241	-1 687	3 188

¹⁾ Enligt regeringsbeslut 8 daterat 2019-06-27 ska myndigheten inleverera ackumulerat överskott uppgående till 1 370 tkr till inkomsttitel 2811. I och med rättningen påverkas Balanserad kapitalförändring med motsvarande belopp.

Jag bedömer att den interna styrningen och kontrollen vid myndigheten har varit betryggande under den period som årsredovisningen avser.

Jag intygar att årsredovisningen ger en rättvisande bild av verksamhetens resultat samt av kostnader, intäkter och myndighetens ekonomiska ställning.

Göteborg 2020-02-17

Jakob Granit

Havs- och vattenmyndigheten
Box 11930
404 39 Göteborg
010-698 60 00
havoelvatten.se
havoelvatten@havoelvatten.se